

**AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENMEDE
KURUM BAĞLILIĞI AÇISINDAN
SOSYAL AĞ KULLANIMININ İNCELENMESİ
FIRAT SÖSUNCU
Yüksek Lisans Tezi
Eskişehir 2021**

**AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENMEDE KURUM BAĞLILIĞI AÇISINDAN
SOSYAL AĞ KULLANIMININ İNCELENMESİ**

Fırat SÖSUNCU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. T. Volkan YÜZER

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mayıs 2021

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ÖZET

AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENMEDE KURUM BAĞLILIĞI AÇISINDAN SOSYAL AĞ KULLANIMIN İNCELENMESİ

Fırat SÖSUNCU

Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs 2021

Danışman: Prof. Dr. T. Volkan YÜZER

Bu araştırma, açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının, kurum bağlılığı açısından sosyal ağlarda öğrenenlerle ne tür etkileşim ve iletişim kurmalarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Belirlenen amaç doğrultusunda, etkileşim ve iletişim kuramı (Theory of interaction and communication) ve yetişkin öğrenme kuramı(Andragogy) araştırmanın kuramsal temelini oluşturmaktadır. Belirlenen kuramların ilkeleri, kurum bağlılığı çerçevesinde oluşturulan bir matris aracılığıyla kesiştirilmiştir. Böylece, çalışma sürecinde alan uzmanlarına yönlendirilecek olan araştırma soruları elde edilmiştir. Çalışmaya gönüllü olarak katılan alan uzmanlarına yönlendirilen araştırma sorularına verdikleri yanıtlar, NVIVO12 paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ana temalar ve alt temalar elde edilmiştir. Kurumların sosyal ağlarda öğrenen bağlılığı açısından öğrenenlerle ne tür etkileşim ve iletişim içerisinde olmaları gerektiği alan uzmanlarının görüşleri neticesinde ortaya çıkarılmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular alanyazını desteklemesi bakımından önem taşımaktadır.

Anahtar Sözcükler: Açık ve uzaktan öğrenme kurumları, Kurum bağlılığı, Öğrenen bağlılığı, Sosyal medya, Sosyal ağlar

ABSTRACT

ANALYSIS OF SOCIAL NETWORK USE IN OPEN AND DISTANCE LEARNING IN TERMS OF ORGANIZATIONAL COMMITMENT

Fırat SÖSUNCU

Department of Distance Education

Anadolu University, Social Sciences Institute, May 2021

Supervisor: Prof. T. Volkan YÜZER

This research aims to determine the type of interaction and communication that open and distance learning institutions should have with their learners in social networks with respect to organizational commitment. Accordingly, the theoretical foundation of the research is based on the theory of interaction and communication and andragogy. The principles of these theories have been intersected on a matrix developed within the framework of organizational commitment. As a result, research questions to be directed to field experts have been formulated. The responses of field experts who voluntarily participated in the study have been analyzed via NVIVO12 program. Main and sub-themes have emerged following the data analysis. The type of communication and interaction that open and distance learning institutions should have with the learners in social networks in terms of student engagement has been identified in line with expert opinions. The research findings are considered significant as they support the relevant body of literature.

Keywords: Open and distance learning institutions, Organizational commitment, Student engagement, Social media, Social networks

ÖNSÖZ

“Açık ve Uzaktan Öğrenmede Kurum Bağlılığı Açısından Sosyal Ağ Kullanımının İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezimin tüm süreçlerinde yolumu aydınlatan, desteğini hiçbir noktada eksik etmeyen, öğrencilik aşamasında defalarca kopma noktasına gelmeme rağmen her defasında bıkmadan usanmadan beni bilime tekrar tekrar bağlayan değerli tez danışmanım Prof. Dr. T. Volkan YÜZER’e ilgisi, desteği ve sonsuz katkıları için saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu çalışmanın başından beri her aşamada bana desteklerini eksik etmeyen hocalarım/dostlarım Dr. Öğr. Üyesi Hakan ALTINPULLUK ve Arş. Gör. Dr. Hakan KILINÇ’a, yedi yıllık çalışma süresi boyunca güzel anılar biriktirdiğim Medya Merkezi’ndeki hocalarıma ve çalışma arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Değerli dostum Mustafa ÖZER’e destekleri için teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak, ailem... Hayattaki en büyük hazinem. Hayallerimizi yaşamak dileğiyle...

09/06/2021

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Fırat SÖSUNCU

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARINA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaçlar.....	5
1.3. Önem	5
1.4. Sınırlılıklar	6
1.5. Tanımlar	6
2. ALANYAZIN	7
2.1. Açık ve Uzaktan Öğrenme	8
2.1.1. Açıklık	8
2.1.2. Öğrenme	9
2.1.3. Uzaktan Öğrenme	9
2.1.4. Açık ve Uzaktan Öğrenmenin Kuramsal Boyutu	10
2.2. Açık ve Uzaktan Öğrenmenin Tarihi Süreci.....	13
2.3. Açık ve Uzaktan Öğrenme Kurumları.....	17
2.4. Kurum Bağlılığı.....	28
2.4.1. Öğrenen Bağlılığı	29
2.5. Sosyal Medya.....	34
2.5.1. Sosyal Medyanın Özellikleri	37
2.5.2. Sosyal Medya Platformları	40
2.5.2.1. Bloglar(Web Günlükleri).....	40
2.5.2.2. Mikrobloglar	41
2.5.2.3. Viki'ler	42
2.5.3.4. İnternet Forumları(Tartışma Forumları)	43

2.5.2.5. Mesajlaşma Uygulamaları.....	44
2.5.3. Sosyal Ağlar	44
2.5.4.1. Facebook	46
2.5.3.2. Youtube.....	47
2.5.3.3. Instagram	47
2.5.3.4. Twitter	48
2.5.4. Sosyal Medya ve Sosyal Ağlara İlişkin Veriler	48
2.5.4. Sosyal Ağlar ve Öğrenen Bağlılığı.....	55
2.8. İletişim ve Etkileşim Kuramı	57
2.9. Yetişkin Öğrenme Kuramı (Andragoji)	61
2.10. Kuramsal Matris.....	68
3. YÖNTEM	70
3.1. Araştırma Modeli.....	70
3.2. Katılımcılar.....	72
3.3. Veri Toplama Aracı	73
3.4. Kuramsal Dizey	74
3.5. Veri Toplama Süreci.....	76
3.6. Verilerin Analizi.....	77
3.7. Araştırmanın İnanırlılığı.....	78
3.8. Araştırmanın Güçlü ve Sınırlı Yanları	78
4. BULGULAR VE YORUMLAR	79
4.1. Bağımsız Öğrenenlerle Sosyal Ağlarda Etkileşim Konusunda Alan Uzmanların Görüşleri.....	79
4.2. Bağımsız Öğrenenlerin Duygusal Katılımı Konusunda Alan Uzmanların Görüşleri	91
4.3. Öğrenmeye Hazır Olan Öğrenenlerle Etkileşim Konusunda Alan Uzmanların Görüşleri.....	100
4.4. Öğrenmeye Hazır Olan Öğrenenlerin Duygusal Katılımı Konusunda Alan Uzmanlarının Görüşleri	111
4.6. Genel Bulgular	121
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	125
5.1. Öneriler	130
KAYNAKÇA.....	132
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1. Açık ve Uzaktan Öğrenmenin Teorik Boyutu	12
Tablo 2.2. Açık ve Uzaktan Öğrenme Kurumlarının Sosyal Ağ Takipçileri	54
Tablo 2.3. Pedagojiden Andragojiye Geçiş Aşamaları	62
Tablo 3.1. Katılımcı Listesi	73
Tablo 3.2. Kuramsal Dizey	75
Tablo.4.1. Açık ve Uzaktan Öğrenme Kurumlarının Sosyal Ağlar İçin İzleyebileceği Süreçler	124

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1. Öğrenen Bağlılığı	33
Şekil 2.2. Sosyal Ağların Sitelerinin Kronolojisi.	45
Şekil 2.3. Açık ve Uzaktan Öğrenmenin 4 bileşeni.....	58
Şekil 2.4. Yetişkin Öğrenenler İçin Beş Varsayım.....	65
Şekil 2.5. Öğrenmeye Hazır Öğrenen ve Bağımsız Öğrenen	67
Şekil 3.1. Nitel Araştırma Sürecinin Adımları	70
Şekil 4.1. Bağımsız Öğrenenlerle Sosyal Ağlarda Etkileşim Ana Temasına Bağlı Alt Temalar	80
Şekil 4.2. Bağımsız Öğrenenlerin Duygusal Katılımı Ana Temasına Bağlı Olan Alt Temalar	92
Şekil 4.3. Öğrenmeye Hazır Öğrenenlerle Sosyal Ağlarda Etkileşim Ana Temasına Bağlı Alt Temalar	101
Şekil 4.4. Öğrenmeye Hazır Öğrenenin Duygusal Katılımı Ana Temasına Bağlı Alt Temalar	112

1. GİRİŞ

Bu bölümde, araştırma ile ilgili problem belirtilmiş, daha sonra sırasıyla çalışmanın amacı, önemi ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan sosyal medya platformları ve sosyal ağların popülasyonu gün geçtikçe artış göstermiştir. Dünya çapında Ocak 2020'de 3.80 milyar (%48) sosyal medya kullanıcısı varken, bu sayı, geçen yılın aynı dönemine göre 321 milyon yeni kullanıcıyla %9'dan fazla artış göstermiştir (http-1). Sosyal ağların dünya genelinde önemli bir kitle tarafından aktif bir şekilde kullanılması, açık ve uzaktan öğretim yapan kurumların da kendi bünyelerinde bulunan öğrenci sayılarıyla orantılı olarak takipçi sayısına ve sosyal medyadaki etkileşim sıklığına sahip olması beklenir. Ancak Demiray ve Uyguçgil (2015)'e göre birçok açık ve uzaktan öğretim yapan eğitim kurumunun sosyal medya takipçi sayılarının ve sosyal medya etkileşimlerinin beklenenin altında olduğu saptanmıştır. Alanyazın incelendiğinde sosyal medya üzerindeki öğretmen-öğrenen etkileşim sıklığının artması öğretmen-öğrenen arasındaki bağı geliştirdiğine dair bulgulara rastlanmıştır(Quong, Snider ve Early, 2018; Rooyen, 2014; Tess, 2013;). Bu bağlamda öğrenenlerin kurumla etkileşim içerisinde olması kurum bağlılığı açısından olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülebilir.

Teknolojiyle birlikte gelişen İnternet ve sosyal medya; zaman ve mekân kaynaklı birçok engeli ortadan kaldırmıştır (Öztürk ve Talas, 2015). Bu engellerin ortadan kalkması bireylerin iletişimine de katkıda bulunmuştur. Aydın (2016)'a göre sosyal ağların asıl amacı sosyal etkileşimi ve bireyler arasındaki iletişimin devamlılığını sağlamaktır. Ancak İnternet teknolojisinin gelişmesi ve buna bağlı olarak sosyal ağlardaki gelişmeler toplumun davranışlarında ve yaşam alışkanlıklarında da değişimlere neden olmuştur. Sosyal ağlar bireylerin gündelik yaşamda yaptıkları haber takibi, alışveriş yapma, iletişim kurma gibi birçok aktiviteyi İnternet ortamında yapmasını sağlamıştır. Bununla birlikte sosyal ağlar birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da olanaklar sunmuştur (Öztürk ve Talas, 2015). Sosyal ağların sunmuş olduğu olanaklar; özellikle açık ve uzaktan öğretim yapan kurumlara da önemli katkılar sağlayabilir. Toplumda çeşitli roller üstlenen sosyal ağların; eğitim kurumları için bilgi kaynağı olarak kullanılması, kurum ve öğrenenler arasında etkileşimin sürdürülmesi, geri bildirimlerin alınması ve anında yanıt verilebilmesi gibi çok yönlü avantajları düşünüldüğünde, sosyal

ağların bu imkanları eğitim kurumları tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir (Demiray ve Uyguçgil, 2015).

Sosyal medya yeni teknolojilerle açık ve uzaktan öğretim yapan kurumlara avantajlar sağlamasının yanında dezavantajları da beraberinde getirmektedir (Öztürk ve Talas, 2015). Demiray ve Uyguçgil (2015)'a göre kurumların sosyal medyayı etkin kullanmaması, sosyal medyada aktif olan birbirinden bağımsız birçok kişi tarafından kurum hesaplarının açılmasına neden olmaktadır. Bu durum kurumsal olmayan bu hesapların kurum adına sağlıklı geri bildirimler ve sonuçlar ortaya koyması olası görülmemektedir. Kurumların uzman kişilerden yararlanarak oluşturacakları kurumsal hesapların etkin ve verimli şekilde kullanılması hedef kitleye doğrudan ulaşmalarını sağlayacak ve geri bildirimleri sağlıklı bir şekilde yapmalarına olanak sağlayacaktır. Kurumun anında geri bildirim, etkili bir şekilde öğrenenlerle iletişim içinde olması, kurumsal paylaşımların yapılması hedef kitleye daha iyi hizmet sunacağından kurum ve öğrenen arasındaki bağı kuvvetlendirmesi açısından da önem taşımaktadır. Bu durum özellikle sosyal medyanın etkin kullanımı; kurumların dikkat etmesi gereken bir konu haline gelmiştir. Boateng vd. (2016), uzaktan öğrenenlerin bu yeni teknolojileri etkin bir şekilde kullanmaya hazır olup olmadıkları hakkında az şey bilindiğini, uzaktan eğitim veya çevrimiçi eğitim veren kurumların hazır bulunuşluğunun kurumsal olarak hazır olup olmadığını belirlemek için daha fazla araştırma yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

Dolayısıyla açık ve uzaktan öğrenme kurumları için sosyal ağların etkin bir şekilde kullanımı konusunda araştırmaların yapılması ve bu ağların bilinçli kullanımı konusunda nelerin yapılması gerektiğinin araştırılması bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Benzer şekilde zaman ve mekândan bağımsız çalışan açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının öğrenenlere ulaşması sosyal ağlar yardımıyla çok daha pratik hale gelmiştir. Bu durumun değerlendirilmesi gerektiğini Demiray ve Uyguçgil (2015);

“Açık ve uzaktan eğitim kurumlarının öğrenci kitlesi, zaman ve mekandan bağımsız olduğu için, mevcut ve potansiyel öğrenciler ile ilişki kurmak, var olan ilişkileri sürdürmek, karşılıklı etkileşimi sağlamak ve tüm bunları sürdürülebilir kılmak için kurumsal Web sitelerine ve sosyal medyaya gereken önem verilmelidir.”

ifadeleriyle belirtmiştir.

Sosyal medyada kullanıcı etkileşimlerinin artması ve toplumun önemli bir kısmı tarafından kullanılmaya başlanması bu alanda araştırmaların yapılmasını yaygınlaştırmıştır. Tess (2013)'e göre sosyal medyanın eğitim amaçlı kullanımı

araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Sosyal medyanın üstlenebileceği eğitimde kolaylaştırıcı ve geliştirici rolü araştırmaya değer bir konu olarak görülebilir.

Yeni teknolojik gelişmelere ayak uydurmak ve bu teknolojileri kullanmak açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının gelişiminde önemli katkılar sağlaması beklenmektedir. L.W. Friedman ve H. Friedman (2013)'e göre eğitimin yeni nesil öğrenenlerin ihtiyaçlarına ve değişen yaşam şekillerine uygun hale getirilmesi gerekmektedir. İnternet çağında yaşayan öğrenenler sosyal ağlarda çok fazla zaman geçirmektedir. Ancak Demiray ve Uyguçgil (2015)'a göre İnternet kullanıcıların büyük çoğunluğu sosyal medyaya ilgili olmalarına rağmen açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının sosyal ağlardaki takipçileri ve etkileşimleri bağlamında sosyal medyayı etkin bir biçimde kullanmadıkları tespit edilmiştir. Kurumların sosyal medyayı etkin kullanmamaları büyük eksiklik olarak görülmüştür. Bu durum eğitim kurumlarının sosyal medyayı kullanarak öğrenenlere ulaşmasında ve öğrenenlerle iletişim kurmasında önemli avantajları gözardı ettiğini göstermektedir. Bu bağlamda kurumların sosyal ağları etkin kullanması, kurum-öğrenen bağlılığı açısından da önem taşımaktadır. Önemli bir aktif sosyal medya kitlesinin sosyal ağlarda olması kurumların bu ağlarda etkin rol alması gerektiği göstermektedir.

Açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının sosyal medyada aktif olması kurumların tanınırlığı açısından avantajlar sağlayabilir. Özellikle Demiray ve Uyguçgil(2015)'e göre sosyal ağlardaki birçok uygulamada yer alan arkadaşına öner, gönderiyi paylaş veya gönderiyi favorileri ekle gibi butonlar, kurumun daha çok kişi tarafından duyulmasına ve bilinmesine yardımcı olacaktır. Diğer taraftan L.W. Friedman ve H. Friedman (2013)'a göre, kurumun değerini arttırmak isteyen yöneticiler; teknolojiyi benimsemeleri gerekmektedir. Bu yönüyle değerlendirildiğinde kurumların geniş kitlelere ulaşmasında sosyal ağların etkin kullanımı önemli roller üstleneceği söylenebilir.

Sosyal ağlar genel itibarıyla bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları topluluklar olarak düşünülebilir. Ancak sosyal ağlarda bireyler bağımsız ve tekil kararlar alarak bulunurlar. Her bir bireyin kendine ait bir sayfası(alanı) bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında bireysel iletişim ve etkileşim önemli bir yer tutmaktadır. Dolayısıyla bir araç yardımıyla bireyler birbirleriyle etkileşim içerisinde olmaktadırlar. Araçlar yoluyla kurulan iletişimde soru ve cevapların, tartışmaların ve grup çalışmalarının öğrenci ve öğretmen arasında yer değiştirmesi ile öğretimde yarattığı etkililiğin de olabileceği düşünülebilir (Holmberg, 1995).

Etkileşim ve iletişim kuramı (Holmberg, 1995)'na göre açık ve uzaktan öğrenme; bir tarafta öğrenen, diğer tarafta destekleyici kurumun veya organizasyonun eğitmeni arasındaki etkileşim sürecidir. Bu kuramın merkezinde motivasyon, empati, ardışık olmayan iletişim, öğrenen özerkliği ve kişilerarası iletişim vardır. Bu bağlamda sosyal ağlardaki etkileşim ve iletişimin eğitime uyarlanması ve bundan yararlanılması açık ve uzaktan öğrenme kurumları için faydalı olacağı düşünülebilir.

Sosyal ağları kullanan öğrenenlere ulaşabilmek ve onlarla iletişimi sağlamak amacıyla açık ve uzaktan öğretim veren kurumların da sosyal ağ hesaplarını etkin kullanması gerektiği düşünülebilir. Bu bağlamda sosyal ağ hesaplarını yöneten yöneticilerin de bu alanda bilgi sahibi olması önem taşımaktadır. Knowles, Holton ve Swanson (2017)'a göre; yetişkin eğitiminin ergen ve çocukları eğitmekten farklı olması gerektiği vurgulanmakta ve yetişkinlerin deneyimlerinin, yetenek ve bilgi zenginliklerinin eğitimlerine katkı sağladığını ifade etmektedir. Dolayısıyla kurumun sosyal medyasının yönetiminde, yetişkinlerin de bilgi sahibi olması ve sosyal medya hesaplarını etkili ve verimli kullanması önem taşımaktadır.

Kurumların yaşam boyu öğrenme aracı olarak sosyal ağları kullanması, bu ağları etkin bir biçimde kullanmasını da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda geniş kitlelerce kullanılan sosyal ağların etkili ve faydalı amaçlar doğrultusunda kullanılması önem taşımaktadır. Aynı zamanda sosyal ağların etkili ve verimli kullanımı konusunda yol gösterici çalışmaların yapılması gerekmektedir (Aydın, 2016). Demiray ve Uyguçgil (2015)'e göre bu konuda uzman kişilerden yararlanılarak oluşturulacak kurumsal sosyal medya hesaplarının aktif ve etkin bir şekilde kullanılması büyük yarar sağlayacaktır. Kurumların oluşturacağı bu kurumsal hesaplar; kurumların öğrenenlere ulaşmasında ve anında geri bildirimler sağlamasında etkin rol üstlenecektir.

Bu bağlamda açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının sosyal medyayı etkin ve verimli kullanmaları kurumlara önemli avantajlar sağlayacaktır. Kurumların öğrenenlerle olan etkileşimini sürdürmesi, anında geri bildirimlerde bulunabilmesi, içerik paylaşımlarının yapılması gibi etkinlikler, öğrenenlerin kurum bağlılığının gelişmesine katkıda bulunacaktır. Bunun için uzman görüşleri çerçevesinde hazırlanacak olan sosyal medya hesaplarının oluşturulması ve bu hesapların etkin bir şekilde kullanılması bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2. Amaçlar

Bu çalışmanın amacı, açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının sosyal ağları kullanırken öğrenenlerdeki kurum bağlılığını açısından dikkat etmeleri gereken hususları uzman görüşleri çerçevesinde belirlemektir. Bu kapsamda yetişkin öğrenmesi kuramı ve etkileşim ve iletişim kuramı çerçevesinde, sosyal ağlarda kurumların öğrenen bağlılığını geliştirmek için neler yapmaları gerektiği ve öğrenenlerle ne tür iletişim içerisinde olmaları gerektiğini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

- Sosyal ağlarda açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının rolü ne olmalıdır?
- Sosyal ağların etkili ve verimli kullanılması için açık ve uzaktan öğrenme kurumları, sosyal ağlarda ne tür faaliyetlerde bulunması gerekir?
- Sosyal ağları yönetecek olan açık ve uzaktan öğrenme kurumu çalışanları, yetişkin öğrenmesi kuramı bağlamında nasıl bir yol izlemelidir?
- Açık ve uzaktan öğrenme kurumları, öğrenenlerin kurum bağlılığını arttırmak için sosyal ağlarda ne tür faaliyetlerde bulunmalıdır?

1.3. Önem

Yapılan bu çalışma, açık ve uzaktan öğretim veren kurumların sosyal ağları etkili ve verimli kullanmaları ve öğrenenlerin kurum bağlılığını açısından ne tür yollar izlemeleri gerektiğinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Bu çerçevede yapılan çalışma;

- Açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının sosyal ağları etkili ve verimli kullanması
- Açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının sosyal ağlar üzerinden öğrenenlerin kurum bağlılığını arttırması,
- Açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının sosyal ağlarda öğrenenlerle ne tür diyaloglar kurması gerektiği,
- Kurum çalışanlarının öğrenenlerle etkileşimi sağlıklı kurabilmesi için neler yapabilecekleri adına önem taşımaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışmada elde edilen verilerin analizi ve yorumları aşağıdaki yönlerle sınırlı tutulmuştur:

- Çalışma yedi alan uzmanının görüşleri ile sınırlıdır.
- Çalışmadan elde edilen veriler en çok kullanılan 4 sosyal ağ sitesi referans alınarak değerlendirilmiştir.
- Gerçekleştirilen bu çalışma kuramsal çerçeve olarak yetişkin öğrenmesi ve etkileşim ve iletişim kuramı ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Bağımsız Öğrenen: Seçimlerini yaparken amaçlarını belirleyen ve sonuçlarına göre davranmayı bilen kendi kendilerine yön vermeyi tercih eden öğrenenler olarak tanımlanabilir.

Öğrenmeye hazır öğrenen: Yetişkinlerin, daha etkili bir performans sergilemek için bir şeyler bilme veya yapma ihtiyacı duyduklarında bunu öğrenmeye hazır olmalarını ifade etmektedir.

Sosyal Medya: Çeşitli dijital içerik türlerinin etkileşimi, işbirliği ve içeriklerin oluşturulması/paylaşılması için oluşturulmuş olan çevrimiçi platformların tümü olarak tanımlanabilir.

Sosyal Ağlar: Bireylerin sınırlı bir sistem içerisinde genel ya da özel bir profil oluşturmaya, bağlantı paylaşmalarına, diğer kullanıcılarla bağlantı kurmasına (arkadaş ekleme, takip etme vb.), sistem içerisinde paylaşım yapmalarına veya başkalarının yaptığı paylaşımları görmelerine ve etkileşimde bulunmalarına olanak tanıyan sistemler olarak tanımlanabilir.

Bağılılık: Bireylerin, belirli bir organizasyonda kalarak yaptıklarına sahip olmayı sürdürmesi veya ayrılma durumunda bunları kaybetme ile karşı karşıya kalmasından kaynaklı devam etme isteği olarak tanımlanmıştır.

Kurum Bağlılığı: Bireyin içerisinde yer aldığı kurumun/organizasyonun özelliklerini veya vizyonunu ne ölçüde içselleştirdiğini ve benimsediğini gösteren bir kavram olarak tanımlanabilir.

Öğrenen Bağlılığı: Öğrenenlerin eğitim kurumunun istenen çıktılarıyla deneysel olarak bağlantılı etkinliklere ayırdıkları ve kurumların öğrencileri bu etkinliklere katılmaya ikna etmek için harcadıkları zaman ve çaba olarak tanımlanabilir.

2. ALANYAZIN

Açık ve uzaktan öğrenmede kurum bağlılığı açısından sosyal ağları iletişim ve etkileşimlilik kuramı ve yetişkin öğrenmesi kuramı doğrultusunda incelemeyi amaçlayan bu çalışmanın alanyazını:

1. Açık ve Uzaktan Öğrenme
2. Açık ve Uzaktan Öğrenme Kurumları
3. Kurum Bağlılığı
4. Sosyal Medya
5. Sosyal Medya ve Sosyal Ağlara İlişkin Veriler
6. Sosyal Ağlar ve Öğrenen Bağlılığı
7. İletişim ve Etkileşim Kuramı
8. Yetişkin Öğrenmesi Kuramı
9. Kuramsal Matris

olmak üzere dokuz ana başlıktan oluşmaktadır.

Açık ve uzaktan öğrenme bölümünde; açıklık, öğrenme ve uzaktan öğrenme kavramları açıklanmıştır. Konunun devamında açık ve uzaktan öğrenmenin kuramsal boyuttaki tanımları ele alınmıştır. Son olarak açık ve uzaktan öğrenmenin tarihi sürecine değinilmiştir. Açık ve uzaktan öğrenme yapan kurumlar bölümünde; açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının sahip oldukları veya olması gereken özelliklere değinilmiştir. Buna ek olarak dünya genelinde açık ve uzaktan öğretim yapan 10 kurum ele alınmıştır. Kurum bağlılığı bölümünde, bağlılık ve kurum bağlılığına değinilmiş. Konunun devamında öğrenen bağlılığı açıklanmıştır. Sosyal medya bölümünde sosyal medyaya dair tanımlara ve tarihi sürece yer verilmiştir. Sosyal medya platformları olan blog, mikroblog, viki, mesajlaşma uygulamalarına değinilmiş ve sosyal ağlar ele alınarak dünya çapında en çok kullanılan sosyal ağ siteleri açıklanmıştır. Sosyal medya ve sosyal ağlara ilişkin veriler bölümünde, belirlenen 10 açık ve uzaktan öğrenme kurumunun sosyal ağ verileri yer almaktadır. Bu kapsamda ele alınan üniversitelerin bulunduğu ülkelere ait nüfus bilgisi, ülkedeki nüfusun İnternet kullanım oranı, sosyal medya kullanım oranı, belirlenmiş olan dört sosyal ağ platformuna dair ülke genelindeki kullanımlara ilişkin veriler sunulmuştur. Sosyal ağlar ve öğrenen bağlılığı bölümünde, sosyal ağlarla oluşan öğrenen bağlılığının çerçevesi ele alınmış ve geleneksel öğrenenlerle gerçekleştirilen etkileşimden farklı olarak dijital platformlardaki öğrenen bağlılığına odaklanılmıştır. Bununla birlikte, çalışmanın çerçevesini belirleyen iki kuram

olan iletişim ve etkileşim kuramı ile yetişkin öğrenme kuramı da sırasıyla yedinci ve sekizinci bölümlerde açıklanmıştır. Son bölümde ise çalışmanın kuramsal matrisi ve matrisin nasıl elde edildiği açıklanmıştır.

2.1. Açık ve Uzaktan Öğrenme

Açık ve uzaktan öğrenme kavramını tanımlayabilmek için barındırdığı kavramlara değinmek gerekmektedir. Bunlar; açıklık, öğrenme ve uzaktan öğrenme kavramıdır.

2.1.1. Açıklık

Açıklık, uzun zamandır eğitimle ilişkilendirilmiş ve yüzyıllar boyunca birçok şekilde ortaya çıkmıştır. Bir dizi önemli girişim bu terimi daha da netleştirmiş ve açık olmanın ne anlama geldiğine dair tanımlarımıza ve anlayışımıza katkı sağlamıştır (Rolfe, 2017).

Açık bilim, açık kaynak, açık erişim, açık toplum, açık öğrenme, açık öğretim gibi kavramlar açıklık kelimesiyle sıkça ifade edilen kavramlardır. Bu kavramları ücretsiz sunulan bir hizmet olarak düşünmek yerine zaten ücretsiz olması ve erişime açık olması gerektiğini düşünmek daha yararlı olacaktır (Fırat, 2019). Benzer şekilde Lane (2009)'e göre açıklık, açık eğitim kaynakları açısından bakıldığında özgürlüklerle doğrudan ilgilidir: İçeriğe belirli amaçlarla erişmek ve kullanmak için herhangi bir para ödememe özgürlüğü, birden fazla kopya oluşturma özgürlüğü, yeniden kullanma özgürlüğü gibi durumlar açıklığın eğitimde özgürlükle doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir.

Bu bağlamda açıklık kavramı öğrenme sürecinde öğrenenlere hem önemli derece erişim imkânı sağlayan esnek bir yapıya sahip hem de ekonomik engellerin azaltılması konusunda fırsat eşitliğini sağlamaktadır.

Eğitim Kaynakları Bilgi Merkezi (ERIC), eşanlamlılar sözlüğünde açık öğretim şöyle tanımlanmıştır: Tüm öğrencilere paylaşılabilen ve yeniden kullanılabilen yüksek kalitede eğitim fırsatlarına ve kaynaklarına erişimi sağlamaya odaklanmış, öğretme ve öğrenmeye yönelik bir yaklaşım. Öğrencinin karar verme hakkını vurgulayan ve öğretmeni bilginin aktarıcısı olmaktan çok öğrenmeyi kolaylaştırıcı olarak gören bir öğretim ve öğrenim yaklaşımını tanımlamak için de kullanılır ([https-2](https://eric.ed.gov/?id=ED030000)).

Yüksek öğretimde açıklığın rolü ile ilgili söylemler 1969'da İngiltere Açık Üniversitesi'nin başlamasıyla ortaya çıktığı söylenebilir. Uzaktan öğretim teriminin

kullanımı bundan bir yüzyıl öncesine denk gelse de (Londra'nın Harici lisans programı), ilk açık üniversite; İngiltere Açık Üniversitesi (Open University) olmuştur (Lane, 2009).

2.1.2. Öğrenme

Öğrenme, birey yaşamında temelde 3 farklı şekilde gerçekleşebilmektedir. Formal (örgün, resmî) öğrenme; organize ve yapılandırılmış bir bağlam içinde gerçekleşen ve öğrenmeyi/öğretmeyi amaçlayarak tasarlanmış olan öğrenme şeklidir. Bu öğrenmede öğrenen bilinçli bir öğrenme sürecine girer ve sonucunda bireye; kurum/kuruluş tarafından diploma ya da sertifika verilir. Buna Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğrenciler için zorunlu olan eğitim sistemi örnek verilebilir. Non-formal (yaygın öğrenme); açık bir biçimde öğrenme olarak tanımlanmamış olsa da önemli bir öğrenme ögesi içeren, planlı faaliyetlere gömülü öğrenmelerden oluşur. Öğrenenin gönüllülük esasına dayanır ve zorunluluğu yoktur. Belediyelerin düzenlediği halk kursları, hobi kursları, kişisel gelişim kursları, e-sertifika programları vb. örnek verilebilir. İnformal öğrenme; iş, aile veya boş zamanla ilgili günlük yaşam etkinliklerinden oluşan öğrenme şekli olarak tanımlanabilir. Genellikle deneyimsel öğrenme olarak da adlandırılabilir. Bireyin arkadaşlarından öğrendiği yeni bir bilgi, bir sorunla karşılaştığında bu sorunun üstesinden gelirken edindiği deneyim, toplum içerisinde yaşamında edindiği tecrübeler birer informal bilgi olarak örneklenebilir (Colardyn ve Bjornavold, 2004).

Öğrenme süreçlerinin birey yaşamının hemen her noktasında var olduğu söylenebilir. Birey, zorunlu eğitim süreçlerinde formal öğrenmeye, öğrenmek istediği herhangi bir kavramı öğrenirken destek alarak yaptığı yaygın öğrenmeye ve yaşarken edindiği tecrübeler/bilgiler yoluyla informal öğrenmeye maruz kalmaktadır. Bu öğrenme süreçlerinin bazıları belirli bir program çerçevesinde oluşturulan eğitim süreçleri iken bazıları da bireyin yaşamı boyunca edindiği birikimleri kapsamaktadır.

2.1.3. Uzaktan öğrenme

Öğrenme kavramının genel çerçevesi; bireyin yaşamında yüz yüze edindiği bilgilerden ve deneyimlerden yola çıkılarak tanımlanmaktadır. Ancak gelişen teknolojik araçlar ve buna bağlı olarak kitle iletişim araçlarındaki hızlı gelişim, uzaklık (mesafe) kavramını da yeniden yorumlamayı gerektirmektedir. Etkileşimsel uzaklık kuramından da anlaşılacağı üzere; öğrenci ve öğretmen arasındaki fiziksel mesafe mil veya kilometre cinsinden belirlenebilirken, konuşma eylemlerinin yanı sıra sosyal varlık göstergeleri gibi

diğer ölçü birimleri de eğitimdeki sosyal mesafeyi göstermektedir. Bu bağlamda öğrenenlerin uzaklık algıları yeni öğrenme biçimlerine göre şekillenmektedir. Uzaktan öğrenenler de bu çerçevede ele alınmaktadır. (Saba, 2003).

Uzaktan öğrenenler yer ya da mekân kısıtlılığı olmadan öğrenmeyi gerçekleştiren bireyler olarak düşünülebilir. Ancak öğrenmenin ne boyutta gerçekleştiği; öğrenenlerin etkileşim süreçleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkilidir. Öğrenen-içerik, öğrenen-öğrenen, öğretene-öğrenen, öğrenen-diğer yapılar arasındaki etkileşim uzaktan öğrenme süreçlerinin genel yapısını göstermektedir. Öğrenen bu yapılardan birinde veya daha fazlasında bulunarak uzaktan öğrenme süreçlerini gerçekleştirmektedir (Yüzer, 2013).

2.1.4. Açık ve uzaktan öğrenmenin kuramsal boyutu

Açık ve uzaktan öğrenme kavramı; eğitime ve öğretime erişimi açmaya odaklanan, öğrencileri zaman ve mekân kısıtlamalarından kurtaran, bireylere ve öğrenci gruplarına esnek öğrenme fırsatları sunan yaklaşımları temsil eden bir yapı olarak tanımlanabilir (UNESCO, 2002).

Açık ve uzaktan öğretimin ortaya çıkışı ve ilerleme süreci yazışmalı öğretim ile başlamış, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte olgunlaşmış ve İnternetin bu alanda kullanımıyla da zirve noktaya ulaştığı söylenebilir. Bireylerin öğrenmeye olan istekleri ve ihtiyaçları açık ve uzaktan öğrenmenin gelişmesini ve hızlı bir şekilde yaygınlaşmasını sağlamıştır (Fırat, 2019).

Açık ve uzaktan öğrenme hakkındaki görüşler alan uzmanlarının farklı bakış açıları çerçevesinde şekillenmiştir. Fırat (2019)'a göre bazı akademisyenler ve eğitimcilere göre açık ve uzaktan öğrenme geleneksel eğitimden sapmanın bir göstergesi iken, bazılarına göre farklı bir eğitim alanı olarak görülmektedir.

Holmberg (2013)'e göre açık ve uzaktan öğrenme; yüz yüze öğretimi kullanamayan veya kullanmak istemeyen bireysel öğrenenlere (yani, genellikle kariyer amaçlı veya kişisel gelişim için öğrenmek isteyen çalışan yetişkinlere) hizmet eder. Bunun yanında öğrenenler ile açık ve uzaktan öğrenmeyi yapan kurumu temsil edenler arasında iletişim ve empati vardır. Empati ve aidiyet duyguları, öğrencilerin öğrenmesini olumlu bir şekilde etkiler ve öğrenme motivasyonunu artırır. Benzer şekilde Garrison (2000), öğretene ve öğrenen arasındaki iki yönlü iletişimin zorunlu olduğunu savunmaktadır. Diyalog ve tartışma değişkenleri, eğitim sürecini genişletmek için iletişim süreçlerinde yüksek düzeyde etkileşim sağlamalıdır. Bu nedenle iki yönlü iletişim, öğretme ve

öğrenme arasındaki bağları güçlendirmede çok önemli bir yer tuttuğu söylenebilir. Temelde yeni bilgi ve iletişim teknolojilerine dayanan dijital teknolojilerin aracılık ettiği iletişim süreçleri, temsilciler arasında diyalog ilişkilerini geliştirmede önemli bir rol oynamaktadır.

Bununla birlikte Yüzer (2017) açık ve uzaktan öğrenmede öğrenme şekilleri, öğrenen motivasyonu, amaç ve hedefler, öğrenenlerin bulunduğu öğrenme ortamları gibi bireysel durumların ve farklılıkların ön planda olduğu alanları da vurgulamıştır.

Keegan (1993) ise uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim işleminin aynı doğrultusunda yürütülmesi gerektiğini savunmuştur. Öğretme-öğrenme etkileşiminin gerçekleştiği durumları yeniden inşa etme ihtiyacının olduğunu savunmuştur. Keegan (1993)'a göre, “öğrenmenin öğrenme materyallerine bağlanmasını sağlayan öğretim eylemlerinin yeniden bütünleştirilmesine odaklanan açık ve uzaktan öğrenme için teorik bir yapı, öğrencilerin konumunu telafi etmek için bir yol kat edilebilir ve bu da yüz yüze öğretimin olmaması durumunu telafi edebilir.

Otto Peters endüstriyel ve post-endüstriyel toplumun eğitimi etkileyen üretim süreçlerini incelemiştir. Endüstriyel toplumlar için mesafe yeni öğretim kurumlarının perspektifinde ele alınmıştır. Bu modelde, üretim süreçlerinin üstünlüğü, bu süreçlere tabi olan bireylerin çıkarlarının önüne geçer. Öğretenler, öğrenenler ve içerik arasındaki mekanik ilişki, Peters tarafından analiz edilen sanayileşmiş toplumun bir özelliğidir. Kişisel olmayan ve standartlaştırılmış ilişkiler vurgulanır. Bir endüstriyel toplum bağlamında, eğitim süreçleri, Fordist üretim modeliyle karakterize edilen üretim ve montaj hattı süreçlerine yakındır. Bu modelde coğrafi mesafe önemli bir etmen değildir. Yeni örgütsel pratikleri yöneten belirleyiciler, endüstriyel toplumdaki üretim tarzı tarafından temsil edilir. Öğretenler ve öğrenenler arasındaki mesafe, öğretim kurumunun coğrafi olarak dağınık büyük bir öğrenci hacmine ulaşması için bir iş fırsatı olarak görülmektedir. Bu bağlamda, seri üretim süreçleri, standartlaştırılmış ve büyük ölçekli bir eğitim türünün temsil ettiği özelliklere hitap eder. Post-endüstriyel perspektifle ilgili olarak Peters, mesafeyi daha ince tasarlanmış teknolojiler ve merkezi olmayan karar verme yapıları ile aşılabilecek bir engel olarak görmektedir. Eğitim araçları arasındaki süreçler, ilişkileri daha insancıllaştırmak için birbirine yakınlaştırılabilir. Buna ek olarak Peters öğrenenlerin kendi kendini yönetme ve kontrol etme yani öğrencilerin özerk hale gelmesi konusunda uzaktan öğrenme biçimlerinin geliştirilmesi gerektiğini savunmuştur (Birochi ve Pozzebon, 2011).

Holmberg'le benzer ilkelere sahip olan Moore (1990) da teorisini uzaklık kavramına dayandırmıştır. Moore için işlem mesafesi iki değişkenin birleşimidir: Diyalog ve yapı. Öğreten ve öğrenen arasındaki diyalog ne kadar yüksek düzeyde olursa, aralarındaki uzaklık hissi o kadar az olur. Benzer şekilde, öğretme ve öğrenme ilişkisindeki yapı ile ilgili süreçlerin müdahalesi ne kadar düşükse uzaklık hissi o derece az olur. Moore (1990)'a göre işlemsel mesafe, yüz yüze öğretim ortamında da rol oynayabilir. Bununla birlikte işlemsel mesafe, temsilciler arasındaki fiziksel mesafenin daha fazla olduğu uzaktan eğitim ortamında odak noktayı oluşturur. Her iki taraf arasındaki ilişkiye etki eden ve işlem mesafesini belirleyen psikolojik ve iletişim alanları, öğretme ve öğrenme süreçlerindeki durumu belirlemektedir.

Tablo 2.1. Açık ve Uzaktan Öğrenmenin Teorik Boyutu (Birochi ve Pozzebon, 2011).

	Teori	Merkezi Kavramlar	Birinci Odak	Uzaklık Bağlamında Merkez Kavramları	Mesafe Açığını Kapatma Yolları	İletişim Odağı
Otto Peters (1983)	En sanayileşmiş eğitim biçimi olarak uzaktan eğitim teorisi	Endüstriyel ve post-endüstriyel	Sanayil eşmiş eğitim	Endüstriyel ve post endüstriyel toplum	Kişiselleştirilmiş teknoloji ve merkezi olmayan karar verme yapıları	Etkileşimli ve iletişimsel öğretim biçimleri
Michael G. Moore (1973)	Etkileşimsel Uzaklık teorisi ve öğrenen özerkliği	İşlem mesafesi (diyalog ve yapı); öğrenen özerkliği	Uzaklık	İşlem mesafesi	Diyalog ve Yapı	Psikolojik ve iletişim alanı
Börje Holmberg (1983)	Kılavuzlu didaktik konuşma teorisi	Motivasyon; empati; öğrenen özerkliği; kişiler arası iletişim	Uzaklık	Bitişik olmayan iletişim	Rehberli didaktik konuşma	Psikolojik ve iletişim alanı
Desmond Keegan (1986)	Öğretme ve öğrenme eylemlerinin yeniden bütünleştirme teorisi	Yeniden bütünleşme; öznelerarasılık; iki yönlü iletişim	İletişim	Öğretmen ve öğrencinin yarı kalıcı ayrımı	İki yönlü iletişim	Kişiler arası iletişim; iki yönlü iletişim
Randy Garrison (1985;1987)	İletişim teorisi ve öğrenen kontrolü	Teknolojinin ayrılmazlığı - işbirlikçi; eğitim işlemi; öz-yönelimli öğrenme;	İletişim	İşlem mesafesi	İki Yönlü İletişim	İki yönlü iletişim

2.2. Açık ve Uzaktan Öğrenmenin Tarihi Süreci

Öğrenen ve öğretmenin fiziksel olarak aynı ortamda bulunmadığı eğitim-öğretim faaliyetleri, uzaktan eğitim/öğretim faaliyetleri kapsamında değerlendirilebilir. Tarih boyunca toplumlar arasında enformasyonun aktarımı sıkça görülen bir durumdur. Mağara resimleri, anıtlar, kitabeler, tarihi olayları anlatan arşiv kayıtları buna örnek verilebilir. Bu örnekler, belirli bir enformasyonun zaman ve mekân engeli olan toplumlar arasında birikimin aktarımını sağlayan öğeler olarak düşünülebilir. Ancak bilgi aktarımı, eğitim çerçevesinde düşünüldüğünde, amaçlı bir faaliyet olarak ele almak gerekmektedir. Çünkü yüzyıllar öncesinden duvara işlenen bir çivi yazısı veya bir toplumun geleneklerini anlatan destan kendisinden sonraki kuşaklara eğitim vermek amacıyla değil bir enformasyon aktarmak veya enformasyonu kayıt altına almak amacıyla yapıldığını düşünmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Uzaktan eğitim/öğretim faaliyetleri bu açıdan ele alınırsa daha net sonuca varılabilir. Yani hem öğrenenin hem de öğretmenin eğitim-öğretim faaliyetlerini uzaktan ve amaçlı bir şekilde yaptığı uygulamalar olarak düşünülebilir.

Uzaktan eğitimin bir faaliyet olarak görülebilmesi için öğrenen, öğretmen ve bu ikisi arasında olan mesafeye ihtiyaç vardır. Yüzer (2013), öğrenen ve öğretmen arasındaki uzaklık probleminin çözümü ve ayrılmaz bir parçası olarak teknolojinin de olması gerektiğini vurgulamıştır. Uzaklık engellenin aşılabilmesi için öğrenen öğretmen arasında iletişim sağlanması gerekmektedir. Bunu gerçekleştirebilmek için de teknolojinin kullanılması ön koşul olarak karşımıza çıkmaktadır. Mektupla öğretim, radyo ve televizyon yayınları, çoklu medya ortamları, İnternet tabanlı araçların hepsi teknolojinin birer ürünü olarak düşünülebilir. Bu bağlamda uzaktan öğretim süreçlerinin başlamasında referans alınacak durum; öğrenen ve öğretmenin arasındaki fiziksel bir mesafenin olması ve bu mesafenin ortaya çıkardığı sorunları giderebilmek için de teknoloji kullanımının gerçekleştirilmesidir.

Açık ve uzaktan öğrenmenin bir bilim alanı olarak kabul edilmesi uzun zaman almıştır. Bu nedenle ilk uzaktan eğitim/öğretim faaliyetlerinin ne zaman başladığına dair net bir tarih belirlenmemektedir. Ancak hangi dönemde başladığına dair bazı kanıtlar mevcuttur: 1728 yılında kişisel amaçlı steno derslerinin Boston Gazetesi aracılığıyla verilmesi, 1800'lerde başlatılan posta hizmetleri sayesinde mektupla eğitim süreçleri gösterilebilir (Fırat, 2019).

Benzer şekilde Johnson (2003) uzaktan eğitimin bir şekilde onlarca yıl var olduğunu vurgulamıştır. 1900'den önce Roma İmparatorluğu'nun iletişim sistemi çok önce uzaktan eğitim için zemin hazırlamıştır. Matbaa ve posta hizmetleri, öğrenim materyalleri kopyalarının birçok kişiye dağıtılmasını mümkün hale getirmiştir. Yazışma eğitimi 19. yüzyılın sonlarına doğru başlamış ve 20. yüzyılda radyo, telefon, sinema, televizyon, programlı öğrenim, bilgisayarlar ve İnternet, eğitimin yeni dağıtım yönteminin araçları haline gelmiştir. Moore ve Kearsley (1996) uzaktan eğitim tarihinin posta yoluyla verilen eğitim kursları ile başladığına dair net ifadeler kullanmıştır.

Uzaktan eğitimin tarih sürecinde ne zaman başladığına dair net bir bilgi yoksa da ortak varılan noktanın fiziksel olarak aynı ortamda olmayan bireylerin eğitim amacıyla teknolojik araçları kullanarak iletişime geçmeleri görülebilir. Bu da uzaktan eğitimin miladı olarak mektupla eğitim faaliyetlerinin başlaması olarak görülebilir.

Moore ve Kearsley (2012) uzaktan eğitimin tarihçesini beş ana başlık altında toplamıştır: Mektupla öğretim dönemi, radyo ve televizyon yayıncılığı dönemi, açık ve uzaktan öğrenme yapan kurumların öğretime başladığı dönem, telekonferanslar dönemi ve İnternet teknolojilerinin uygulamalarının olduğu dönem.

İngiltere'de Isaac Pitman, steno sistemini öğretmek için 1840'larda ulusal posta sistemini kullandı. 1890'lar ile 1930'lar arasında Amerika'da mesleki konularda çok çeşitli konuları kapsayan ICS (International Correspondence School) olarak adlandırılan 200'ün üzerinde tescilli yazışma okulu vardı. Öğretimi iletmek için postayı kullanma konusunda benzer uygulamaların başka ülkelerde de yapıldığı unutulmamalıdır (Avrupa'da, 1850'lerin ortalarında bir yazışma dil okulunun kurulması). Ülkeler birbiri ardına posta sistemlerini geliştirdikçe dünya çapında benzer girişimler yapıldı (Moore ve Kearsley, 2012).

Radyo ve televizyon barındırdıkları teknoloji bakımından farklı araçlar olduğundan ikisinin aynı anda kullanılmaya başlanması pek mümkün olmamıştır. Başta radyo eğitimde kullanılmaya başlanmıştır. 1920'lerde ve 1930'larda radyo yayıncılığı dünya çapında başlıca kitle iletişim ortamı haline geldi (Spector vd., 2008).

İlk radyo yayını ABD'de 1920 yılında yapılmıştır. Devam eden süreçte 1921 yılında eğitim radyosu lisansı alan ilk üniversite Latter Day Saints' University of Salt Lake City olmuştur (Moore ve Kearsley, 2012). Radyo yayıncılığının gelişmesiyle birlikte ABD'deki ilk radyo yayınlarını takip eden on yıllık süreçte dünyanın hemen hemen tüm bölgelerinde (Asya ve Afrika kıtasının bazı bölgeleri dışında) radyo kitle

iletişim aracı olarak ve bazı üniversitelerde de eğitim faaliyetlerinde eğitim radyosu olarak kullanılmıştır. The Australian School of the Air (Australia), Bangladesh Open University(Bangladesh), Open University of Sri Lanka (Sri Lanka), İndira Gandhi Natonal Open University (Hindistan) radyo yayınlarını eğitim amaçlı kullanan kurumlar arasında gösterilebilir (Yüzer, 2013). Kanada'daki ilk okul programları 1925'te, İngiltere'de 1926'da başladı. 1930'ların ortalarında Avustralya, Japonya, Güney Afrika'nın yanı sıra hemen hemen her Avrupa ülkesinde okul radyo yayın hizmetleri geliştirilmiştir (Spector, vd., 2008).

1930'ların başında televizyon yayıncılığı başlamış ve ilk eğitim amaçlı televizyon yayını yapan kurum 1934 yılında State University of Iowa olmuştur (Yüzer, 2013). BBC, 1936'da düzenli televizyon yayınlarına başladı. II. Dünya Savaşı'ndan önce Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Fransa ve Sovyetler Birliği'nde televizyon yayınları düzenli programlar sunuluyor olsa da II. Dünya Savaşı gelişmeleri durma noktasına getirdi. Savaştan sonra 1953'ten itibaren televizyon yayınları hız kazanmaya başladı. Çoğu Avrupa ülkesinde radyo formülü televizyona uyarlandı. BBC, 1957'de okul yayınlarına başladı ve 1974 itibariyle tüm okulların %80'inden fazlası BBC programlarını düzenli olarak kullanıyordu. 1950'lerde, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üniversitelere ve topluluk gruplarına düzinelerce ticari olmayan televizyon lisansı verildi ve eğitici televizyon programları okul ve kolej izleyicilerine (ilki 1953'te Houston Üniversitesi'nde KUHT) ve yetişkinlere eğitimler sundu (Spector ve vd., 2008). Avustralya'da 1956 yılında televizyon aracılığıyla eğitimler başlamış, İngiltere'de Open University 1971 yılında eğitim amaçlı televizyon yayınlarına başlamıştır. Türkiye'de ilk eğitim amaçlı televizyon yayınları 1982 yılında kurulan Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Sistemi, devam eden yıllarda radyo ve televizyon yayınlarını gerçekleştirmiştir (Yüzer, 2013).

Bunlara ek olarak televizyonun eğitim amaçlı kullanımının ilk örneklerine dünyanın diğer bölgelerinde de rastlamak mümkündür. Örneğin 1961'de UNESCO ve Ford Vakfı, Hindistan'ın Delhi kentinde şehirdeki ortaöğretim öğrencilerine televizyonda fizik, kimya ve ingilizce dersleri sunmak için bir pilot proje başlattı. Bu kentsel okul içi programlar ve kırsal tarımsal kalkınma desteği, diğer birçok gelişmekte olan ülkede izlendi. 1960'lar ve 1970'ler boyunca Latin Amerika'da (Örneğin, El Salvador ve Kolombiya) bir düzineden fazla ülkede ve Afrika'da (Örneğin, Fildişi Sahili ve Nijer) ve Asya'da (Örneğin, Güney Kore ve Hindistan) benzer sayılarda eğitim amaçlı televizyon

projeleri yürütülmüştür. Okyanusya'da, Amerikan Samoası'nın tüm eğitim sistemi 1960'larda televizyon etrafında yeniden yapılandırılmıştır (Spector vd., 2008).

Açık Üniversiteler üçüncü dönemi temsil etmektedir. Bu dönemin başlamasını sağlayan Open University ve University of Wisconsin'ın uzaktan eğitim alanındaki çalışmaları ve sundukları yaklaşımlar gösterilebilir (Yüzer, 2013). Bu üniversiteler sistem yaklaşımını uzaktan eğitim faaliyetleri içinde değerlendirerek dönemin ilklerini gerçekleştirmiştir. Böylece yüksek kalite ve düşük maliyet uygulamalarıyla ilerleyen dönemlerde dünya genelinde birçok açık ve uzaktan öğrenme kurumunun açılmasına önderlik etmişlerdir.

1980'lerde Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan telekonferans teknolojileri uzaktan eğitime dayanmaktaydı ve grup çalışmaları için tasarlanmıştı. Bir öğrenci ve öğretmen arasında yazışmalar yoluyla bire bir görüşme olan veya radyo ve televizyon yoluyla yayınlanan derslerin yalnızca alıcı aktarımı olan önceki uzaktan eğitim biçimlerinden farklı olarak, sesli konferans bir öğrencinin yanıt vermesine izin vermişti ve eğitmenler öğrencilerle gerçek zamanlı ve farklı konumlarda etkileşim kurabilmişlerdi. İlk büyük eğitsel sesli konferans sistemi Wisconsin Üniversitesi'ndeydi ve Articulated Instructional Media projesinin doğrudan bir sonucuydu. Eğitim Telefon Ağı (ETN) olarak bilinen bu ağ, 1965 yılında Wedemeyer'in öğrencilerinden biri olan Dr. Lorne Parker tarafından doktorlara sürekli eğitim sağlamak amacıyla kuruldu (Moore ve Kearsley, 2012).

Telekonferans sistemlerinin kullanımından sonra teknolojiyle birlikte değişimler geçirdi. Telefon hatlarıyla sadece sesli iletim sağlayan telekonferanstan sonra ses ve grafik konferansı, görüntülü görüşmelerin gerçekleştirmesini sağlayan video konferansı ve son olarak eş zamanlı görüntüyle birlikte bilgisayardaki çeşitli verilerin kullanımına olanak sağlayan bilgisayar konferansı gerçekleştirilmiştir (Yüzer, 2013).

Intel, mikroişlemciyi 1971'de icat ettikten ve ilk kişisel bilgisayar olan Altair 8800 1975'te piyasaya sürüldükten sonra bilgisayar tabanlı işlemlerin kullanımı önemli ölçüde arttı. Uzaktan eğitim için bilgisayar ağının kullanımı, bir belgeye herhangi bir mesafeyle ayrılmış farklı bilgisayarlar tarafından erişilmesine izin veren, farklı yazılımlar, işletim sistemleri ve farklı ekran çalıştıran görünüşte sihirli bir sistem olan World Wide Web'in gelişile büyük bir artış göstermiştir (Moore ve Kearsley, 2012). Mosaic adı verilen ilk Web tarayıcısı 1993'te ortaya çıktı ve eğitimcilere uzaktan öğrenmeye erişim için güçlü ve yeni bir yol sağlayan bu yazılım olmuştur (Maddux, Johnson ve Willis, 2001). Bu

sayede uzaktan eğitim geri dönülemez şekilde değişime ve gelişime başlamıştır. Nitekim teknolojinin ilerlemesiyle bu durum kısa sürede gerçekleşmiş oldu. Dünya çapında İnternet tabanlı gerçekleştirilen eğitimler, eş zamanlı video konferanslar ve IP (Internet Protocol) sayesinde açık ve uzaktan öğrenmeye esnek yapılar kazandırmıştır.

Teknolojik gelişmelerin alt yapılarıyla açık ve uzaktan öğrenme süreçleri 2000’li yılların öncesine kadar ele alınsa da 2000’lerin başında ve sonrasında gerçekleşen teknolojik gelişmeler açık ve uzaktan öğrenmenin altıncı basamağının da doğal olarak gerçekleşmesine zemin hazırlamıştır. Yüzer (2013) altıncı kuşak açık ve uzaktan öğretimin Web 2.0 ve e-öğrenme olduğunu belirtmiştir. Bu dönemde öğrenenlerin tek merkezden eğitim almak yerine geniş kaynaklara ulaşabildiği, öğrenen özerkliğinin sağlandığı ve birçok öğrenme imkânı sunan teknolojilerle donatılmış yeni nesil öğrenme araçlarının olduğu bir dönem yaşanmaktadır.

Dünya’daki gelişmelerin yanı sıra Türkiye’de de uzaktan eğitim alanında atılımlar gerçekleşmiştir. Türkiye’de uzaktan eğitim üzerine ilk kavramsal tartışmalar 1924 yılında gerçekleşmiştir. Ancak uzaktan eğitim faaliyetlerinin başlaması için 34 yıl daha geçmesi gerekmiştir. 1958-1959 öğretim yılında Ankara’nın dışında bulunan bankacılara eğitim verilmek amacıyla mektupla öğretim kursları gerçekleştirilmiştir. 1961 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Mektupla Öğretim Merkezi’ni kurarak uzaktan öğrenme faaliyetlerine başlamıştır. Türkiye’de yükseköğretim alanında uzaktan eğitim faaliyetleri 1982 yılında Anadolu Üniversitesi bünyesinde kurulan Açıköğretim Fakültesi’yle başlamıştır (Yüzer, 2013).

2.3. Açık ve Uzaktan Öğrenme Kurumları

Açık ve uzaktan öğretim kavram olarak sınırsızdır. Öğrenenlerin konumlarından dolayı çok az sınırlayıcı durum vardır ve giderek artan bir şekilde açık ve uzaktan öğretim ulusal sınırları aşmaktadır. Bu sınırları aşabilmesini sağlayan en önemli etkenlerden biri teknolojinin sağladığı avantajlar olarak görülebilir (Harry, 2002).

21.yy toplumlarının teknolojiyi aktif bir biçimde kullandığı noktada kurumlar; uzaktan eğitim, uzaktan öğretim, e-öğrenme veya canlı ders gibi etkinliklere sık sık başvurmaktadır. Türkiye’de MEB (Milli Eğitim Bakanlığı)’in kurmuş olduğu uzaktan eğitim platformu EBA (Eğitim Bilişim Ağı), birçok özel teşebbüslerle kurulmuş olan kursların canlı ders etkinlikleri, uzmanların konuk edildiği televizyon kanalları veya Youtube platformuna yüklenmiş olan dersler bunlara örnek olarak verilebilir. İster

kurumlar/şahıslar kendi eğitim-öğretim faaliyetlerinin bir kısmını yüz yüze bir kısmını çevrimiçi gerçekleştirsin ister tüm eğitim-öğretim faaliyetlerini çevrimiçi gerçekleştirsin, bunların hepsi uzaktan öğrenme faaliyetlerini kapsamaktadır. Ancak bu konuda üzerinde durulması gereken soru şu olmalıdır: Eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştirirken hangi kurumlar açık ve uzaktan öğrenmeyi kurumun temel prensibi kabul edip kitle iletişim araçlarını ve İnternet teknolojilerini bu çerçevede kullanmaktadır?

Açık ve uzaktan öğrenme kurumlarına eleştirel ve felsefik açıdan yaklaşan Fırat (2019), uzaktan öğretim ve açık öğretimi, açık ve uzaktan öğretim yapan kurumlar bağlamında ele almıştır:

“Uzaktan öğretim ve açık öğretimin yolları geçtiğimiz yüzyılda sıklıkla kesişse de önceleri birlikte olmaları oldukça zor olan öğretim faaliyetleridir. Şöyle ki; kitle iletişim araçları ve İnternet teknolojilerinden önce hem açık hem de uzaktan öğretim vermek (isteyen herkese hiçbir koşul olmadan kaynak basıp dağıtmak gibi) neredeyse mümkün değildi. Günümüzde bile tamamen açık öğretim yapan kurumlara rastlamak oldukça zordur. Açık Üniversite (Open University) olarak adlandırılan günümüzdeki üniversitelerin çoğu da Aristo’nun Lyceum’u gibi ancak eğitimlerinin bir kısmını (derslerinin bir bölümünü) MOOC’lar veya diğer İnternet teknolojileriyle herkese açabilmektedirler. Dolayısıyla günümüz gelişmiş teknolojilerle donatılmış üniversiteleri ancak açık ve uzaktan öğretim yapabilmektedir.”

Bu bağlamda 21.yy teknolojilerini ve kitle iletişim araçlarını etkili bir şekilde kullanan açık ve uzaktan öğretim kurumlarının sahip olması gereken özellikleri şu şekilde sıralanabilir;

- Güncel teknolojik araçları öğretime entegre eden,
- Öğreneni merkeze alan,
- Kaynak zenginliği olan ve her koşulda bu kaynakları paylaşmayı gerçekleştirebilen,
- Yenilikçi ve güncel öğrenme ortamları sunabilen

öğretim kurumları açık ve uzaktan öğrenme yapan kurumlar olarak düşünülebilir.

Açık ve uzaktan öğrenme kurumları kitle iletişim araçlarını ve teknolojik araçları kullanarak öğrenenlere geniş hizmetler sunabilmektedir. Bu kurumlar yer/mekân ve zaman sınırını ortadan kaldırarak teknoloji ve kitle iletişim araçlarıyla eğitim/öğretime esnek bir yapı kazandırmış ve birçok ülkede bu kurumlar hizmetlerini öğrenenlere ulaştırmışlardır.

Harry (2002) açık ve uzaktan öğrenme yapan kurumların havzaları, yerel ve ulusaldan bölgesel ve uluslararası yerlere doğru düzenli bir şekilde genişlediğini belirtmektedir. Bu bağlamda kurumlar bulundukları ülkelerin eğitim sistemlerine uyumlu düzenlemelerde bulunmuşlardır. Bunun yanında uluslararasılaşma amacıyla da teknolojiden yararlanmışlardır. Bu doğrultuda hazırladıkları öğretim materyalleri, öğretimin dili, başarı kriterleri gibi birçok alanda kendini göstermiştir. Bunun yanında bazı ülkelerde coğrafi şartlar da (Endonezya'nın küçük adalar şeklinde olmasından dolayı eğitimin belirli bir kısmının uzaktan olması gibi) uzaktan öğretimin yapısını şekillendirmiştir. Açık ve uzaktan öğrenme yapan kurumlar bulundukları ülkenin ekonomik durumuna ve eğitim sistemine göre şekillenirken küresel bağlamda da yenilikler ve değişimlerde de bulunmuşlardır. Bunu gerçekleştirebilmek için de açık ve uzaktan öğretimi destekleyen mevcut teknolojileri kullanmışlardır. Bu teknolojileri Harry (2002) üç ana grupta ele almıştır:

- Elektronik posta, bilgisayar konferansı, gerçek zamanlı sohbet sistemleri, faks ve Web'in birçok kullanımı dahil metin tabanlı sistemler.
- Sesli konferans, ses tabanlı sistemler ve Web'de ses.
- Video konferans gibi video tabanlı sistemler, tek yönlü ve iki yönlü, CUSeeMe gibi ürünlerle İnternette video, Web yayını ve Web'deki video klipler gibi diğer görsel medya.

İngiltere Açık Üniversitesi (The Open University) başta olmak üzere birçok ülke kendi eğitim sistemlerine açık üniversiteleri entegre etmiştir. Dünya ölçeğinde açık üniversiteler gittikçe yaygınlaşan kurumlar haline gelmiştir. Üniversiteler seçilirken, yukarıda anlatılan açık ve uzaktan öğrenme faaliyetlerinde İnternet teknolojileri ve kitle iletişim araçlarını kullanımları ele dikkate alınmıştır. Ayrıca, kurumların belirlenmesinde dünya çapında en çok kullanılan sosyal ağ sitelerinden olan Facebook, Instagram, Twitter ve Youtube (<https-1>) sayfalarının aktif bir şekilde kullanılıyor olması göz önünde bulundurulmuştur. Bu kapsamda üniversitelere dair kısa bilgi verildikten sonra bu üniversitelerin öğretim yöntemlerine değinilmiştir. Üniversitelere ilişkin veriler, her bir üniversitenin resmî Web sayfalarından derlenmiştir.

- Anadolu Üniversitesi-Açıköğretim Sistemi (<http-3>)
- The Athabasca University (Kanada-Athabaska (Alberta)) (<http-4>)
- The Open University (İngiltere, Keynes) (<http-5>)
- The Open University Of Japan (Japonya, Chiba) (<http-6>)

- The Open University Of Malaysia (Malezya, Selangor) ([http-7](http://))
- Universitat Oberta de Catalunya (İspanya, Katalonya, Barselona) ([http-8](http://))
- Universita Telematica Internazionale Uninettuno (İtalya, Roma) ([http-9](http://))
- Universitas Terbuka (Endonezya, Banten) ([http-10](http://))
- University Of Helsinki (Finlandiya, Helsinki) ([http-11](http://))
- University Of South Africa (Güney Afrika Cumhuriyeti, Pretoria) ([http-12](http://))

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi (Türkiye-Eskişehir)

Türkiye'nin ilk açık üniversitesi olma özelliği taşıyan Anadolu Üniversitesi bünyesinde oluşturulan Açıköğretim Sistemi 1982 yılında kurulmuştur. Eğitim-öğretim faaliyetlerini ülkenin eğitim politikaları çerçevesinde yürüten üniversitenin aktif 1 milyon 400 bin öğrencisi vardır.

Üniversite öğretim yönetim sistemi olarak “Anadolum e-Kampüs Sistemi”ni kullanmaktadır. Bu sistem genel olarak açık ve uzaktan öğrenme hizmetini bütün bir paket halinde sunan ve öğrenenlerde yalnız olmadığını hissini oluşturan modüler bir yapıya sahip olan sistematik bir tasarımıdır. Bu sistemde; kişisel çalışma, mobil uygulama, öğrenme yönetim sistemleri, bilgi sistemi, destek sistemi, sanal sınıf ve performans takip yer almaktadır. E-Kampüs ortamında sunulan diğer ders malzemeleri şunlardır: Ünite Özeti, sorularla öğrenelim, ünite özet videoları, yaprak test, HTML5, ePUB, Mobi vb. ders kitapları PDF formatında sunulmaktadır. Bunlara ek olarak; isteyen öğrencilere kaynaklar, baskı materyali şeklinde de gönderilmektedir. Web konferansı, engelli öğrencilere erişim kolaylığı, danışmanlık gibi hizmetler de sistemin bünyesinde gerçekleştirilmektedir. AKADEMA platformu, hiçbir önkoşul olmadan herkesin ücretsiz katılarak bilgi, beceri ve tutum kazanabileceği dersleri içermektedir. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Sistemi bünyesinde şu programlar yer almaktadır:

- Lisans Programları
- Ön Lisans Programları
- Tezli Yüksek Lisans Programı
- Tezsiz Yüksek Lisans Programı
- E-Sertifika Programları
- Kurslar (AKADEMA)

The Athabasca University (Kanada-Athabaska (Alberta))

1970 yılında kurulan Athabasca Üniversitesi 40 bin den fazla öğrenciye sahiptir. Alberta'da, Kanada'da ve çevresinde öğrencilere hizmet veren, kamuya açık, yönetim kurulu tarafından yönetilen, açık ve uzaktan eğitim üniversitesidir. Bununla birlikte yurtdışından da kayıtlı öğrencileri bulunmaktadır. Üniversite; beşeri bilimler, sosyal bilimler, bilim ve teknoloji, işletme ve sağlık disiplinleri alanında eğitimler vermektedir.

Athabasca Üniversitesi'nin derslerinin çoğu çevrimiçi (uzaktan eğitim) yoluyla öğretilmektedir. Ancak bazı dersler veya ders bileşenleri yüz yüze de öğrenciyle paylaşılmaktadır. Çevrimiçi eğitimler için e-öğrenim yönetim sistemi kullanılmaktadır. Bunun yanında Web konferansı, engelli öğrencilere erişim kolaylığı, danışmanlık, baskı, e-metin, çevrimiçi kurslar, lisansüstü dersler için isteğe bağlı yüz yüze öğretim, metin tabanlı ve Web-konferans etkileşimleri, sınavlar, elektronik ödevler uygulama alanları arasında yer almaktadır. Athabasca Açık Üniversitesi bünyesinde aşağıdaki programlar yer almaktadır:

- Lisans Programları
- Yüksek Lisans Programları
- Doktora Programları
- Sertifika Kursları
- Diploma kursları

The Open University (İngiltere, Keynes)

Dünyanın ilk açık üniversite özelliğine sahip olan Open University 1969 yılında İngiltere kurulmuştur. İngiltere ile birlikte dünya çapında 157 ülkede hizmet veren üniversitenin 150 binden fazla öğrencisi vardır. 1971'den beri BBC ile eğitim ortaklığına sahip olup, her yıl yaklaşık 35 prime time TV ve radyo dizisinin ortak yapımcılığını yapmak için televizyon, radyo ve dijital platformlarda içerik üzerinde iş birliği yapılmaktadır.

Open University "destekli açık öğrenme" adı verilen uzaktan eğitim yöntemini gerçekleştirmektedir. Bu sistem MOOC (Massive Open Online Courses)'larla desteklenmektedir. MOOC'ların Türkçe'deki karşılığı KAÇD (Kitleli Açık Çevrimiçi Dersler)'dir. Öğretim materyalleri çoğunlukla çevrimiçi olmakla birlikte isteğe bağlı olarak baskı materyalleri gönderilebilmektedir.

Yüz yüze ve çevrimiçi ders oturumları yapılmaktadır. Öğretmenler öğrencilere işaretli ödevler (geri bildirimli) vermektedir. Yayıncı kuruluşlarla iş birliği yapılmaktadır (Özellikle BBC).

İngiltere Açık Üniversitesi bünyesinde şu programlar yer almaktadır:

- Onur Derecesi Bölümler
- Yükseköğretim Diplomaları
- Yükseköğretim Sertifikaları
- Açık Üniversite Sertifikaları
- Modüller
- Kısa Dersler
- Yüksek Lisans Derecesi
- Lisansüstü Diplomalar
- Lisansüstü Sertifikalar
- Lisansüstü Modüller

The Open University Of Japan (Japonya, Chiba)

Japonya Açık Üniversitesi (OUJ), Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı ile İçişleri ve İletişim Bakanlığı'nın bünyesinde Japonya Açık Üniversitesi Vakfı tarafından 1983 yılında kurulmuştur. Hayat boyu öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yayın medyasını ve diğer kitle iletişim araçlarını kullanmaktadır. OUJ, televizyon ve radyo aracılığıyla her dönem 15 (ders başına 45 dakika) dizi yayın dersi sunmaktadır. Televizyon derslerinin çoğu ve tüm radyo dersleri de İnternet üzerinden sağlanmaktadır. OUJ kurslarının ders kitapları da mevcuttur. OUJ akademi ya da alan uzmanları tarafından her bir kurs için özel olarak yazılan hem yayın dersleri hem de ders kitapları tasarlanmıştır. Japonya Açık Üniversitesi bünyesinde şu programlar yer almaktadır:

- Lisans Programları (Liberal Sanatlar Fakültesi)
- Lisansüstü Programları
- Doktora Programları

The Open University Of Malaysia (Malezya, Selangor)

Ağustos 1999'da Eğitim Bakanı, ülkedeki 11 devlet üniversitesinden oluşan bir konsorsiyum olan Multimedia Teknolojisini Geliştirme İşlemleri Sdn Bhd (METEOR) açık bir üniversite kurmaya davet edildi. 2000 yılında OUM (Open University of Malaysia)'un kurulmasına karar verilmiş ve 2002'de “Herkes için Üniversite” sloganıyla OUM resmen kurulmuştur. Üniversitenin yaklaşık 180 bin öğrencisi mevcuttur.

Üniversite, uzaktan öğrenme yönetim sistemlerinden biri olan myINSPIRE ve uygulamalarını kullanmaktadır. myINSPIRE Microsoft şirketinin kullanıcılar ve kurumlar için hazırlamış olduğu bir öğretim yönetim sistemidir. Öğrenme yönetim sistemindeki içeriklerin dışında Üniversite öğrencilere şu hizmetleri sunmaktadır: Video konferans, e-danışmanlık, kütüphane eğitimi, tartışma forumları, öğrenciler için testler, e-modüller. Uzaktan eğitimi benimseyen bir kurum olmasına karşılık bazı yüz yüze eğitimler de mevcuttur.

Malezya Açık Üniversitesi bünyesinde şu programlar yer almaktadır:

- Önlisans Programları
- Lisans Programları
- Yüksek Lisans Programları
- Doktora Programları

Universitat Oberta de Catalunya (İspanya, Katalonya, Barselona)

Katalan hükümeti tarafından 1995 yılında kurulan Universitat Oberta de Catalunya (UOC), kamu hizmeti sağlamak için özel olarak işletilen ve yüksek öğretime eşit ve kapsayıcı erişimi kolaylaştıran bir üniversitedir.

Yalnızca çevrimiçi olarak eğitim veren ilk üniversite ünvanını taşıyan kurum, 70 binden fazla öğrenciye sahiptir.

Üniversite’de eğitim çevrimiçi (online) yapılmaktadır. Üniversite bu kapsamda öğretim materyallerini geliştirmiştir. Üniversitenin benimsediği öğretim modelinde yer alan öğretim materyalleri şunlardır: Sosyal araçlar (bloglar, wiki'ler, mikrobloglar, sosyal yer imleri vb.). Metin, ses, görüntü ve video gibi içerik sağlayan multimedia kaynakları. Sesli kitaplar ve video kitapları gibi etkileşimli ve çok formatlı malzemeler. Her durumda (görüntülü sohbetler, forumlar, video blogları, vb.) iletişim sağlayan senkron ve asenkron iletişim sistemleri. Gerçek durumları simüle ederek insanlarla ve nesnelerle etkileşime

olanak sağlayan ortamlar. Katalonya Açık Üniversitesi bünyesinde şu programlar yer almaktadır:

- Lisans Programları
- Yüksek Lisans Programları
- Doktora Programları

Universita Telematica Internazionale Uninettuno (İtalya, Roma)

İtalya Eğitim, Üniversite ve Araştırma Bakanlığı'nın 2005 tarihli kararnamesiyle Uluslararası Telematik Üniversitesi UNINETTUNO kurulmuştur. Merkezi Roma'da olan Üniversite'nin 150 binden fazla kayıtlı öğrencisi bulunmaktadır.

Üniversite Didaktik model (The Didactic Cyberspace) olarak tanımladığı İnternet tabanlı Psiko-pedagojik model; 6 dilde hizmet vermektedir (İtalyanca, İngilizce, Fransızca, Arapça, Yunanca ve Lehçe). Bu sistemde öğrenme ortamları üç ana gruba ayrılmıştır: Video kitaplığı, çevrimiçi alıştırmalar ve sanal laboratuvar. Video kitaplığı: Dijitalleştirilmiş video dersleri içerir. Sayısallaştırılmış her video dersi birkaç konuya göre yapılandırılmış ve öğrencinin tüm video dersini takip etmesini veya daha derinlemesine çalışmak istediği konuyu seçmesini sağlamak için indeklenmiştir. Her konu hipermetin (bilgisayar ekranı ya da diğer elektronik cihazlarda gösterilen ve sadece yazıdan ibaret olmayan gelişmiş özelliklere sahip belgeler) ve multimedya yoluyla denemelere, kitaplara, alıştırma metinlerine, sanal kütüphanelere, Web sitesi listelerine (konuyla ilgili profesörler ve öğretmenler tarafından seçilen Web sitelerine bağlantılar) bağlanır. Çevrimiçi alıştırmalar: video derslerinde işlenen konularla bağlantılı çevrimiçi etkileşimli alıştırmaları içerir. Sanal laboratuvar: Öğrencinin "yaparak öğrenme" süreciyle teoriyi pratikle bütünleştirdiği bir ortamdır. Öğrenme ortamında Sanal Laboratuvarda etkileşim araçları şunlardır: Forumlar, interaktif sınıflar, Second Life üzerine 3D sanal sınıflar aracılığıyla Çevrimiçi Eğitim dersi ve internatif sınıflar aracılığıyla Öğrenci – öğretmen etkileşimi sağlanmaktadır. Uluslararası

Telematik Üniversitesi UNINETTUNO bünyesinde şu programlar yer almaktadır:

- Lisans Programları
- Yüksek Lisans Programları
- Ustalık Programları
- Mesleki Eğitim Kursları

Universitas Terbuka (Endonezya, Banten)

1984 yılında bir devlet üniversitesi olarak kurulan Endonezya Açık Üniversitesi'nin 450 binden fazla öğrencisi bulunmaktadır. Ülke genelindeki uzak adalarda ve ülkenin çeşitli yerlerinde yaşayanlar da dahil olmak üzere tüm Endonezya vatandaşlarına yüksek öğretime erişimi genişletmek amacıyla kurulmuştur. Finansman eksikliği, izole ve kırsal alanlarda yaşama ve çalışma gibi çeşitli kısıtlamalar nedeniyle yüz yüze yüksek öğretim sistemine katılma fırsatına sahip olmayan kişilere hizmet etmeye odaklanan esnek ve ucuz bir üniversite olacak şekilde tasarlanmıştır.

Üniversite; ekonomik, coğrafi gibi çeşitli sebeplerden dolayı eğitim kurumlarından yararlanma fırsatı bulamamış bireylerin eğitime odaklandığından esnek bir yapıya sahiptir. Sitemden atılma söz konusu değildir. Benzer şekilde mezun olmak için belirli bir yıl sınırlaması da bulunmamaktadır. Üniversite öğrencileri için İnternet tabanlı çoklu ortam malzemeleri, ses ve video kasetleri, radyo – TV yayını, bilgisayar ve İnternet tabanlı öğrenme malzemeleri ve basılı materyaller sunmaktadır.

Endonezya Açık Üniversitesi bünyesinde şu programlar yer almaktadır:

- Önlisans Programları
- Lisans Programları
- Yüksek Lisans Programları
- Doktora Programları

University Of Helsinki (Finlandiya, Helsinki)

Helsinki Üniversitesi, 1977'den beri Açık Üniversite eğitimi sunmaktadır. Helsinki Üniversitesi'nin bağımsız bir enstitü olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Açık Üniversite'nin Helsinki ve Lahti'de merkezleri vardır. Açık Üniversite hem kendi başına hem de Finlandiya'daki diğer eğitim kurumları ile iş birliği içinde çalışmalar yapmaktadır. Genellikle Helsinki Üniversitesi'ndeki öğrencilere hizmet vermekle birlikte Finlandiya'nın diğer eğitim kurumlarındaki öğrencileri de kabul etmektedir. 2019 yılı itibarıyla kayıtlı 38 bin den fazla öğrencisi bulunmaktadır.

Helsinki Açık Üniversite çalışma modülleri ve bireysel kurslar sunmaktadır. Ancak derece vermemektedir. Bununla birlikte, öğrenci daha sonra bir üniversite programına kabul edilirse, çalışmalar (kurslar) üniversite programına dahil edilebilir.

Helsinki Açık Üniversitesi'nde verilen kurslar yetişkin öğrencileri kapsayacak şekilde planlanmıştır. Öğretim çoğunlukla akşamları ve hafta sonları düzenlenir. Eğitim

çevrimiçi ve yüz yüze eğitimler şeklinde verilmektedir. Öğrenenler için yaz kursları da yapılmaktadır. Yaz kursları, kayıt anında öğrenci olarak kabul edilen Helsinki Üniversitesi lisans öğrencileri için ücretsizdir. Bazı konular tamamen çevrimiçi olarak da verilmektedir. Helsinki Açık Üniversite çalışma modülleri ve bireysel kurslar sunar, ancak derece vermez. Bununla birlikte, öğrenci daha sonra derece çalışmalarına kabul edilirse, çalışmalar bir üniversite derecesine dahil edilebilir.

Helsinki Açık Üniversitesi bünyesinde şu kurslar yer almaktadır:

- Lisans Derecesi Kursları
- Yüksek Lisans Derecesi Kursları
- Doktora Programı Kursları

University Of South Africa (Güney Afrika Cumhuriyeti, Pretoria)

1873 yılında Ümit Burnu Üniversitesi olarak kurulan kurum, 1946 yılında sadece uzaktan eğitim yoluyla eğitim veren dünyadaki ilk devlet üniversitesi oldu. 2004'te Technikon SA ve Vista Üniversiteleri'nin uzaktan eğitimi birimleriyle birleşerek kaynaklarını ve alt yapısı geliştirerek UNISA (University of South Africa) adını aldı. Tüm Güney Afrikalı öğrencilerin yaklaşık üçte birini barındırmaktadır. Yaklaşık 400 bin öğrenciye sahip kurum Güney Afrika Cumhuriyeti'nin en büyük eğitim kurumu unvanını elinde tutmaktadır.

Eğitim süreçlerinde öğrenme yönetim sistemleri, açık ve uzaktan eğitim, elektronik dersler, çalışma materyali (basılı), görsel-işitsel materyaller ve öğrenme yönetim sistemindeki çevrimiçi materyaller kullanılmaktadır. Bununla birlikte Üniversite'nin verdiği bazı hizmetler şunlardır: Öğrencilerin çalışma rehberlerini ve eğitim mektuplarını göndermek, öğretim görevlisi ve diğer eğitimcilerin çevrimiçi ya da telefon ile öğrencilere destek hizmetleri, öğretici sınıflar, tartışma grupları, video konferans ve uydu yayınları, diğer öğrenciler ile çalışma grupları gibi destek hizmetleri. Üniversite aynı zamanda bir üniversiteye giriş şartlarını sağlamayan öğrencilerin UNISA programlarına kayıt olabilmeyi ve kurslara erişimini sağlamaktadır.

UNISA bünyesinde şu kurslar yer almaktadır:

- Lisans Programları
- Yüksek Lisans Programları
- Doktora Programları
- Sertifika Programları

- Kurslar

Açık ve uzaktan öğretim yapan üniversiteler genel anlamda kitle iletişim araçlarından ve İnternet teknolojilerinden ortak olarak yararlandıkları birçok alan bulunmaktadır. İnternet tabanlı çoklu ortam malzemeleri, canlı ders anlatımları, dijital kitaplar, sanal sınıflar veya bir öğretim yönetim sisteminin kullanılması bunlara örnek olarak verilebilir.

Bazı üniversiteler kuruluş aşamasında sahip oldukları yapılarını koruyarak teknolojiyi bünyelerini entegre etmişlerdir. Örneğin İngiliz Açık Üniversitesi (UK Open University) kurulduğu günden beri BBC ile işbirliklerine devam ederek televizyon ve radyo yayıncılığını sürdürmüştür. Elbette radyo ve televizyon yayıncılığının gelişmesiyle birlikte İngiliz Açık Üniversitesi'nin de bu alanda yaptığı öğrenme faaliyetleri de ivme kazanmıştır. Bunun yayında öğrenme faaliyetlerini açık kaynaklarla (MOOC) ve öğretim yönetim sistemleriyle desteklemiştir. Televizyon ve radyo yayınlarını sürdüren bir diğer üniversite Endonezya Açık Üniversitesidir. Bu üniversite geleneksel yapıyı korumak ve devam ettirmekten öte ülkenin coğrafi şartları, ekonomik durumu ve eğitim düzeyinden dolayı televizyon ve radyo yayınlarını geniş kitlelere ulaşmak için kullanmıştır. Ülkenin kentsel nüfusunun yaklaşık %10'u üniversite mezunu iken kırsal kesimin sadece %3'ü bir üniversiteden mezun olmaktadır (OECD, 2015). Bunun yanında Japon Açık Üniversitesi de televizyon ve radyo yayıncılığını öğrenme sisteminde kullanan üniversiteler arasındadır.

Üniversiteler İnternet teknolojilerini kullanarak kendi bünyelerinde öğretim sistemlerini de geliştirmişlerdir:

- Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Sistemi - e-Kampüs platformu,
- İngiliz Açık Üniversitesi - Destekli açık öğrenme,
- İtalya Uluslararası Telematik Üniversitesi UNINETTUNO – Didaktik Model.

Bunun yayında Malezya Açık Üniversitesi Microsoft iş birliği ile myINSIPRE öğretim yönetim sistemini kullanmaktadır. Örnekleme ele aldığımız çoğu üniversite açık ve uzaktan öğrenme faaliyetlerinin yanında yüz yüze öğrenme faaliyetlerini de gerçekleştirmektedir. Ancak Universitat Oberta de Catalunya, Universitas Terbuka ve UNISA öğretim şekillerini tamamen çevrimiçi olacak şekilde tasarlamışlardır. Bunun yanında Finlandiya Açık Üniversitesi dışındaki tüm üniversiteler öğrencilerin okudukları programlardan mezun olduklarında onlara diploma vermektedir. Ancak Finlandiya Açık Üniversitesi öğrencilere sadece kurslar sunmaktadır.

Üniversitelerin kullandıkları İnternet teknolojileri ve kitle iletişim araçları yardımıyla öğrenmenin daha esnek bir yapıya kavuşmasına aracılık etmektedir. Bunun yanında üniversiteler öğrenenlerin sınırlı bir yapıdan kurtararak onları daha özgür öğrenme ortamlarıyla bir araya getirmektedir. Öğrenen özerkliğini sağlayan bu yapılar öğrenmenin daha açık ve özgür bir biçimde yapılmasını sağlamaktadır. Yüz yüze öğrenme imkânı olmayan bireylerin açık ve uzaktan öğrenme yapan kurumların sağladığı avantajlar sayesinde öğrenme faaliyetlerini gerçekleştirmesi mümkün hale gelmiştir. Bu bağlamda hem öğrenenlerin hem de kurumların iş birliği içerisinde olması öğrenme faaliyetlerinin kalitesinin artmasını sağlamıştır. Öğrenme faaliyetlerinin kalitesindeki artış ülkelerin eğitim seviyelerine doğrudan ya da dolaylı olarak katkılar sağlayacağı söylenebilir.

2.4. Kurum Bağlılığı

Kurum bağlılığını ve önemini anlayabilmek için literatürde bağlılık kavramına ait tanımları incelemek yararlı olacaktır. Bağlılık kavramı dönemsel bazda farklı tanımlamalarla ele alınmıştır.

Becker (1960) kendini adanmış çalışanlar, belirli bir organizasyonda kalarak yaptıklarına sahip olmayı sürdürmesi veya ayrılma durumunda bunları kaybetme ile karşı karşıya kalmasından kaynaklı devam etme isteği olarak tanımlamıştır. Becker'e göre çalışanlar yan bahislere sahiptir. Yan bahisler; organizasyondan ayrılması durumunda birey tarafından kaybedilecek değer verilen yatırımların birikimini temsil etmek için kullanılmıştır. Bu yatırımları kaybetme tehdidi, bunların yerini alacak veya kaybını telafi edecek alternatiflerin bulunmayışı ile birlikte, kişiyi kuruma bağlı hale getirmektedir. Mowday, Steers ve Porter (1979) bağlılığı birbiriyle ilişkili üç faktör üzerine inşa etmişlerdir:

- Kurumun hedeflerine ve değerlerine güçlü bir inanç ve kabul.
- Kurum adına önemli ölçüde çaba gösterme isteği.
- Kuruma üyeliği sürdürmek için güçlü bir istek.

Mowday, Streers ve Porter (1979) yaklaşımına dayalı olarak organizasyonel bağlılığı ölçmek için tasarlanan araç, OCQ (Organizational Commitment Questionnaire) Organizasyonel Bağlılık Anketi olarak bilinmektedir. Sonraki dönemlerde çok boyutlu yaklaşımlar geliştirildi. 1980'lerde O'Reilly ve Chatman (1986) bağlılığı, kişinin organizasyona karşı hissettiği psikolojik bağlılık olarak tanımlamışlardır. Bu bağlamda

bağlılık; bireyde organizasyonun özelliklerini veya vizyonunu ne ölçüde içselleştirdiğini ve benimsediğini yansıtmaktadır. Kişinin psikolojik bağlanmasını üç bağımsız faktör tarafından tahmin edilebileceğini savunmuşlardır. Bu faktörler:

- Belirli, dışsal ödüller için uyum veya araçsal katılım.
- Bir üyelik isteğine dayalı olarak kimlik tespiti veya katılım.
- Bireysel ve kurumsal değerler arasındaki uyuma dayalı içselleştirme veya katılım.

Devam eden süreçte O'Reilly ve Chatman ölçeğinin olduğu gibi uygulanan araştırmalar, bunlarla ilgili bazı sorunlara işaret etmiştir. Vandenberg, Self ve Seo (1994) ölçeğin analiz boyunca zayıf bir güvenilirliğe sahip olduğu ve araştırmaya pek bir katkı sağlamadığı, belirsiz nedenlerden ve ölçeğin sorgulanabilir durumlarından dolayı, çok az araştırmacı bu ölçeğe ait yaklaşımı izlemiştir. Bunun yerine, Meyer ve Allen'ın (1984) yaklaşımı, bağlılık çalışmalarında baskın yaklaşım haline gelmiştir. Devam eden yıllarda Meyer ve Allen'ın oluşturduğu bağlılık ölçeğinde revizyonlar yapılmıştır (Cohen, 2007).

Meyer ve Allen örgütsel bağlılığı üç ana başlıkta ele almıştır. Bunlar:

- Duygusal Bağlılık: Çalışanların örgüte ait faaliyetleri içselleştirmesi ve bunlara bağlı kalmasıdır. Çalışanların bulunduğu örgütü aile olarak kabul etmesi ve buna bağlı olarak sadakat göstermesidir.
- Devamlılık Bağlılığı: Çalışanların beklentileri nedeniyle devam etmesi veya örgütten ayrılma durumunda olası yaşayacağı kayıpları düşünerek örgütle olan bağını devam etme isteğidir. Çalışanın örgütten ayrılması durumunda var olduğu koşullardan daha iyi koşullar bulamaması devamlılık bağlılığını güçlendirmektedir.
- Zorunlu Bağlılık: Çalışanın örgütte kurduğu iyi ilişkiler veya örgütün kendisine yaptığı çeşitli yatırımlar nedeniyle kendisini örgüte borçlu hissetmesinden kaynaklı oluşan zorunlu kalma hissidir. Bu durumda çalışan kendisini örgüte karşı borçlu hissetmekte veya minnet duygusu ağır basmaktadır.

(akt. Demirel, 2009)

2.4.1. Öğrenen bağlılığı

Öğrenen bağlılığı (öğrenci bağlılığı) alan yazında “student engagement” terimi ile ifade edilmiş ve yapılan çalışmalar bu bağlam çerçevesinde şekillenmiştir. Literatürde okula bağlılık (School engagement) için sınıfa bağlılık (Class/classroom engagement) ve derse katılım (Course engagement) terimleri de kullanılmıştır. Ancak genel olarak kabul

gören ve araştırmalarda konu edilen terim student engagement (Öğrenci bağlılığı) olmuştur (Günüç, 2016). Appleton, Christenson ve Furlong (2008) “Okul Bağlılığı” (School engagement) terimi yerine “Öğrenci bağlılığı-Öğrencinin okula bağlanması” (Student engagement) kavramını önermişlerdir.

Bu çalışmada genel çerçeve öğrenenler üzerine inşa edildiğinden dolayı bu kısımda “student engagement” terimi, “öğrenen bağlılığı” olarak ifade edilecektir.

Literatür incelendiğinde öğrenen bağlılığı öğrenci merkezli bir yapı halinde ele alınmıştır. Bu bağlamda öğrenenleri etkileyen birçok faktör ele alındığında öğrenen bağlılığı terimi de yapılan araştırmaların odak noktalarına göre farklılık göstermiştir. Alan yazında öğrenen bağlılığı ile ilgili yapılan ilk çalışmalar ve odak noktaları şu şekilde sıralanabilir:

- Öğrenenin katılımı (Astin, 1984)
- Ortaya çıkan sonuçlar (Pascarella, 1985)
- Lisans eğitimindeki iyi uygulamalar (Chickering ve Garson, 1987)
- Sosyal ve akademik entegrasyon (Tinto, 1993)
- Öğrenen etkileşimleri (Pascarella ve Terenzini, 1991)
- Öğrenci bağlılığı (Student engagement) (Kuh, 2009)

Verilen süreçlerden de anlaşılacağı üzere öğrenen bağlılığı 1990'ların ortalarından beri literatürde büyük ilgi görmeye başlamış (Trowler, 2010) ve farklı odak noktalarına sahip araştırmaların kronolojisinde öğrenen bağlılığı nihai terim olarak oluşmuştur (Günüç, 2016). Bu bağlamdan yola çıkarak alan yazında öğrenen bağlılığı üzerine yapılan tanımların ne olduğuna bakmak gerekmektedir.

Lamborn, Newmann ve Wehlage (1992) öğrenen bağlılığını; öğrencilerin akademik çalışmaya katılımı olarak açıklamışlardır. Bu katılımın sonucunda öğrencide gelişmesi amaçlanan bilgi, beceri veya el sanatlarını öğrencinin; öğrenmeye, anlamaya veya bunlara hâkim olmaya yönelik psikolojik yatırımı ve çabası öğrenen bağlılığını oluşturmaktadır.

Coates (2007), bağlılığı "öğrenci deneyiminin göze çarpan akademik ve akademik olmayan belirli yönlerini kapsamayı amaçlayan geniş bir yapı" olarak tanımlar ve şunları içerdiğini belirtmektedir:

- Aktif ve iş birliğine dayalı öğrenme
- Zorlu akademik faaliyetlere katılım
- Akademik personel ile biçimlendirici iletişim
- Eğitim deneyimlerinin zenginleştirilmesine katılım

- Üniversite öğrenim toplulukları tarafından meşrulaştırılmış ve desteklenmiş hissetmek.

Öğrenen bağlılığı, “sınıf içindeki ve dışındaki eğitimsel uygulamalara katılım olarak tanımlanabilir. Bununla birlikte öğrencilerin bu uygulamalara ne ölçüde katıldıkları da önem taşımaktadır (Kuh vd., 2007). Benzer şekilde Kuh ve Hu (2001) bağlılığı “öğrencilerin eğitim amaçlı etkinliklere harcadıkları çabanın kalitesi olarak tanımlamaktadır. Bundan farklı olarak, HEFCE (2008) öğrenen bağlılığını “kurumların ve sektör organlarının öğrencileri öğrenme deneyimini şekillendirme sürecine dahil etmek ve güçlendirmek için kasıtlı girişimlerde bulunduğu süreç” olarak tanımlamıştır.

Bu iki bakış açısı sentezleyen Kinzie vd. (2007), öğrenen bağlılığını “Öğrencilerin üniversitenin istenen çıktılarıyla deneysel olarak bağlantılı etkinliklere ayırdıkları ve kurumların öğrencileri bu etkinliklere katılmaya ikna etmek için harcadıkları zaman ve çaba olarak tanımlamıştır.

Öğrenen bağlılığının farklı boyutlarda ele alınması gerektiğini vurgulayan Fredricks, Blumenfeld ve Paris (2004) öğrenci katılımının üç boyutunu tanımlamıştır:

- Davranışsal Bağlılık: Davranışsal olarak ilgili olan öğrenciler tipik olarak devam ve katılım gibi davranışsal normlara uyacak ve yıkıcı veya olumsuz davranışların olmadığını gösterecektir. Davranışsal bağlılık; akademik, sosyal ve müfredat dışı etkinliklere katılıma odaklanmaktadır.
- Duyuşsal Bağlılık: Duygusal olarak ilgili olan öğrenciler ilgi, zevk ya da aidiyet duygusu gibi duygusal tepkiler yaşarlar. Duyuşsal bağlılık öğrenenin kendisini okulun veya bir gurubun parçası gibi hissedip hissedememesi ile ilgilidir. Bununla birlikte duyuşsal bağlılık; öğrenenin derse, öğretmene, akranlarına karşı duygusal durum, tutum ve davranışlarını etkilemektedir.
- Bilişsel katılım: Bilişsel olarak ilgili olan öğrenenler; öğrenmelerine yatırım yaparak, gereksinimlerin ötesine geçmeye çalışacak ve zorluklardan zevk alacaklardır.

Öğrenen bağlılığını etkileyen süreçlere işaret eden Trowler (2010) öğrenci bağlılığını etkileyen üç ana odak noktayı belirtmiştir:

- Bireysel öğrenci öğrenimi: Bireysel çalışmalarda öğrenenlerin öğrenmeye yönelik endişelerini veya bakış açılarına odaklanır.

- Yapı ve Süreç: Öğrenci temsiliyetine odaklanır. Öğrenenlerin yönetim içindeki rolü, öğrenen geri bildirim süreçleri vb. diğer konulara öğrenenlerin dahil olma sürecini temsil eder.
- Kimlik: Bireysel öğrenenler için bir aidiyet duygusunun nasıl oluşturulacağına dair durumlara odaklanır. Farklı yapıdaki (Örneğin marjinal kabul edilen öğrenciler, dezavantajlı gruplar vs.) öğrenime dahil edilmesi ile ilgili endişelerin çözümü ve bu tür öğrencilerin dahil edilmesi süreçlerini temsil eder.

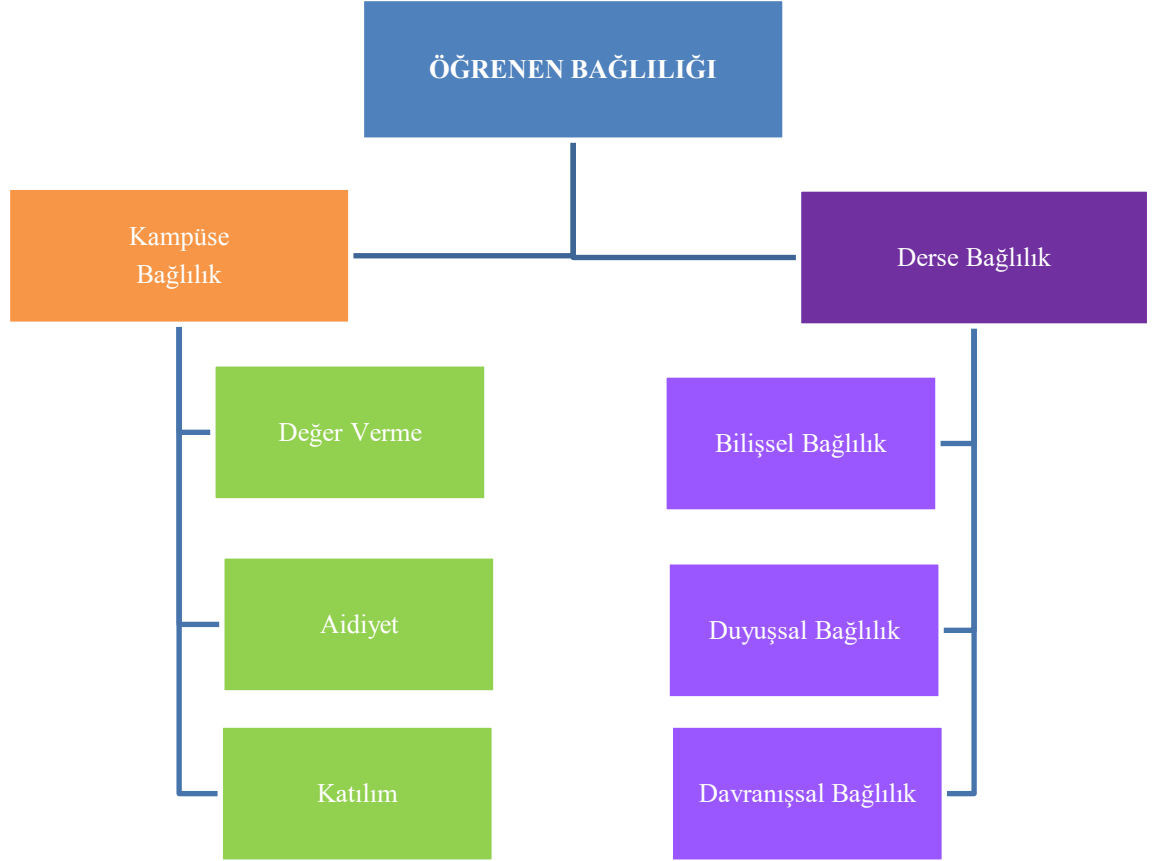
Öğrenen bağlılığının nasıl tanımlandığı ve ölçüldüğü konusunda önemli farklılıklar olsa da terim genellikle öğrenme ortamı boyunca anlamlı öğrenci katılımını tanımlamak için kullanılabilir. Bu bağlamda "öğrenen bağlılığı" öğrenen ile öğrenme ortamlarının içerdiği unsurlar arasındaki ilişkiler olarak anlaşılabilir. Bu ortamlar; okul topluluğu, okuldaki yetişkinler, öğrenenin akranları, talimat, müfredat şeklinde sıralanabilir (Martin ve Tores, 2016).

Öğrenen bağlılığı; hem bireyin hem de yapının bir işlevi olarak tanımlanabilir. Bu bağlılık yoğunluk ve süre bakımından değişebilmektedir. Örneğin; bir öğrenen, bir dönem kendini çok meşgul hissedebilir ancak bir sonraki dönem o kadar yoğun hissetmeyip derse katılımını ve okula bağlılığını geliştirebilir. Başka bir öğrenen derslerin bazılarında keyif alabiliyorken diğer derslerinden sıkılabilir. Dolayısıyla bu öğrenen keyif aldığı derslere olan bağlılığı ile sıkıldığı derslere olan bağlılığı farklılık gösterebilmektedir. Bu bağlamda öğrenen bağlılığını etkileyen ve şekillendiren birçok unsur olduğunu söylenebilir.

Fredricks, Blumenfeld ve Paris (2004)'e göre bağlılık çok yönlü bir yapıdadır. Bu bağlamda bağlılığı 3 farklı çerçevede ele almışlardır. Davranışsal bağlılık katılım fikrine dayanmaktadır. Akademik, sosyal veya ders dışı faaliyetlere katılımı içermektedir. Olumlu akademik sonuçlar elde etmek ve okula devam için çok önemli kabul edilmektedir. Duygusal bağlılık, öğretmenlere, sınıf arkadaşlarına, akademisyenlere ve okula yönelik olumlu ve olumsuz tepkileri kapsamaktadır. Öğrenenin bir kurumla bağlar oluşturduğu ve bir işi yapma isteğini etkilediği varsayılmaktadır. Son olarak, bilişsel bağlantı; yatırım fikrine dayanır. Karmaşık fikirleri anlamak ve zor becerilerde ustalaşmak için gerekli çabayı gösterme konusunda düşünceli ve istekliliği içermektedir.

Öğrenen bağlılığının farklı durumlardan etkilendiği gerçeği, öğrenenlerin bulunduğu ortamların öğrenen bağlılığı üzerinde yadsınamaz bir etkisi olduğu göstermektedir. Günüç (2016) öğrenen bağlılığının bileşenlerini ve boyutlarını

tanımlamıştır. Bu bileşenler ve boyutlar yükseköğretim kademesi öğrencileri baz alınarak yapılmış olsa da diğer eğitim kademelerine uyarlamak mümkündür.

Şekil 2.1. Öğrenen Bağlılığı (Günüç, 2016)

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde öğrenen bağlılığı öğrenen merkezli tanımlarla şekillenmiştir. Önen (2014)'e göre öğrenen bağlılığı; öğrenenin okula devam, okula katılım vb. pozitif öğrenci davranışları, okul çevresi ve psikolojik bağlantıları içeren bir yapı olarak tanımlamıştır. Benzer şekilde Libbey (2004) öğrenen bağlılığını, öğrenenin okula ilgi göstermesi ve okula ait hissetmesi olarak tanımlamıştır.

Öğrenen bağlılığı, öğrenenin okul içinde ve dışında okul ile ilgili etkinliklere katılma, okulun belirlemiş olduğu hedeflere değer verme ve okulu benimseme olarak da tanımlanabilir (Çengel, Totan ve Çöğmen, 2017). Chiu, Pong, Mori ve Chow (2012) da öğrenen bağlılığının eğitim kurumuna yönelik tutum ve kuruma ait hissetme boyutlarını kapsadığını belirtmiştir.

Öğrenen bağlılığının ölçülmesiyle ilgili hazırlanan ölçekler de bulunmaktadır. Fredricks, Blumenfeld, Friedel ve Paris (2005)'in geliştirmiş olduğu üç boyutlu (bilişsel, duyuşsal, davranışsal) okula bağlılık ölçeği Çengel vd. (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ayrıca bu ölçek Singapur, kültürüne ve Bangladeş kültürüne uyarlanmıştır (Çengel vd., 2017). Appleton vd. (2006) öğrencinin okula bağlılık ölçeği geliştirmişlerdir. Bu ölçek Önen (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Bununla birlikte Wang, Z. Bergin ve D.A. Bergin (2014) tarafından 5 boyutlu derse katılma envanteri (duyuşsal katılım, davranışsal katılım, sınıf katılımı, bilişsel katılım, derse katılmama) oluşturulmuş ve bu envanter Sever (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır.

2.5. Sosyal Medya

Sosyal medyayı anlayabilmek için sosyal medyaya kadar gelen medya iletişim süreçlerini irdelemek yararlı olacaktır. Sosyal medyanın var olmadığı sürece dönecek olursak, sosyal medyanın ne olduğunu, bireylerin ve toplumların yaşantısında ne tür değişimlere neden olduğunu anlamamızı kolaylaştıracaktır.

Sosyal medya teknolojisinden önce, insanların medyayı kullanarak iletişim kurdukları iki ana yol olduğu söylenebilir. İlki televizyon, radyo ve gazete gibi kamuya açık medyaydı. Bu tür bir medyayla herhangi bir kişi, ona erişebilmesi koşuluyla, izleyici olabilirdi. İkincisi, iki kişi arasında bire bir görüşme olarak özel iletişimi kolaylaştıran medyaydı. Örneğin, bir telefon görüşmesi oldukça uzun bir süre mevcut olan iletişim modeliydi. Bu aynı zamanda “ikili iletişim” olarak da adlandırılır. İnsanlar gruplar halinde yüz yüze buluşabilirlerdi. Ancak telefon gibi bir medya aracında grup temelli etkileşimler oluşturmak pek mümkün görünmüyordu (Miller vd., 2016).

İnternetin gelişmesiyle birlikte kamu ve özel medya arasındaki kutuplaşma değişmeye başladı. Bir gruba bir e-posta gönderilebiliyordu. Daha geniş kitlelere hitap eden bülten panoları, özel forumlar, sohbet odaları, bloglar vb. ortaya çıkmaya başladı. Miller ve vd. (2016)'a göre sosyal ağ sitelerinin ilk gelişimi bu evrede başladığı söylenebilir. Gruplara gönderi paylaşan bireyler tarafından gerçekleştirilen faaliyetler, kamu yayıncılığının mikro ölçekli haline benzetilebilir. Genellikle bu gruplar birkaç yüz kişiden oluşmaktaydı. Bununla birlikte, bu grupları oluşturan bireyler kendi aralarında etkileşime girmeye başladılar. Örneğin; başkalarının yorumları üzerine yorum yaptılar ve kendileri paylaşım yapmaya başladılar. Artık tek yönlü bir kamu yayını veya ikili özel iletişime bir yeni iletişim türü daha eklenmiş oldu. İnsanlar iletişim kurmak istedikleri

topluluklarla iletişime geçebilir hale geldi. Tek yönlü iletişim veya ikili özel iletişim türüne, çoklu iletişim ve etkileşim türü de İnternet teknolojisi ve sosyal medya araçları sayesinde eklenmiş oldu.

Yukarıda bahsedilen sosyal medyanın teknoloji alt yapısını kullanarak oluşturduğu araçlarla bireyler ve toplumlar üzerindeki etkisi göz önüne alındığında genel bir tanımını yapmak mümkün hale gelmektedir.

Hızlı gelişen doğası ve dağıtım platformlarındaki çeşitliliği nedeniyle sosyal medyanın ne olduğu konusunda bir fikir birliği yoktur (Carr ve Hayes, 2015; Cho, 2013). Ortak bir tanımın olmaması bu kavramın birden fazla tanımının yapılmasına neden olmuştur. Uzmanların yaptığı tanımlar sosyal medyanın ne olduğuna dair fikir vermesi açısından önem taşımaktadır. Sosyal medya, yapısı ve araçları gereği çeşitli şekillerde tanımlanmıştır.

Sosyal medya; kullanıcıların metin, resim, ses ve/veya video yoluyla içerik oluşturup paylaşabildikleri bir interaktif çevrimiçi iletişim biçimidir (Cho, 2013). Araçsal açıdan Drury (2008) sosyal medyayı “insanların içeriği paylaşmak için kullandıkları çevrimiçi kaynaklar (video, fotoğraflar, resimler, metin, fikirler, mizah, dedikodu, haberler)” olarak tanımlamaktadır. Tuten (2020) sosyal medya, teknolojik yetenekler ve mobilite ile geliştirilmiş çevrimiçi iletişim, etkileşim, işbirliği ve organizasyon araçlarıdır. Safko ve Brake (2009) sosyal medyayı, sohbet medyasını kullanarak bilgi ve görüş paylaşmak için çevrimiçi olarak toplanan insan toplulukları arasındaki etkinlikler, uygulamalar ve davranışlar olarak betimlemiştir.

Tanımlar tipik olarak sosyal medya kavramı etrafında birleşmektedir. Bununla birlikte kullanıcı tarafından oluşturulan içeriği veya etkileşimi vurgulayan dijital teknolojilere atıflar da mevcuttur (Kaplan ve Haenlein, 2010; Terry, 2009). Bu bağlamda sosyal medyanın ne olduğuna dair yapılan bazı tanımları şu şekilde verilebilir:

- Çevrimiçi iletişimi, ağ kurmayı ve/veya iş birliğini kolaylaştıran platformlar (Russo vd., 2008).
- Web 2.0'ın ideolojik ve teknolojik temellerini temel alan ve “kullanıcı tarafından oluşturulan” içeriğin oluşturulmasına ve etkileşime izin veren bir grup İnternet tabanlı uygulama” (Kaplan ve Haenlein, 2010).
- İnsanların bağlanmasına, etkileşimde bulunmasına, içerik üretmesine ve paylaşmasına olanak tanıyan dijital teknolojiler için bir etiket (Lewis, 2010).

- Sosyal medyayı geniş bir şekilde "iki yönlü etkileşim ve geri bildirime izin veren herhangi bir etkileşimli iletişim kanalı" (Kent, 2010).

Bu tanımlar, sosyal medyanın tüm içeriklerini ve platformlarını kapsama konusunda bazı eksikliklere barındırmaktadır (Carr ve Hayes, 2015). Howard ve Parks (2012) sosyal medyanın üç bölümden oluşan daha karmaşık bir tanımını önermiştir:

- İçerik üretmek ve paylaşmak için kullanılan bilgi altyapısı ve araçları.
- Kişisel mesajların, haberlerin, fikirlerin ve kültürel ürünlerin dijital biçimini alan içerik.
- Dijital içerik üreten ve tüketen kişiler, kuruluşlar ve endüstriler.

Howard ve Parks'a benzer şekilde Terry (2009) "Geleneksel basılı ve yayın mediasından farklı olarak, İnternet tabanlı yayınlama teknolojilerini kullanan kullanıcı tarafından oluşturulan içerik" olarak genel bir şekilde tanımlanmıştır.

Sosyal medya, genellikle Web 2.0 veya işbirlikçi Web ile eşanlamli olduğu düşünülen, belirli cihazlara veya araçlara dayalı olarak teknoloji merkezli olarak kavramsallaştıran uzmanlar da bulunmaktadır (Agichtein vd., 2008).

Sosyal medya; sanal ağlar ve topluluklar oluşturarak fikirlerin, düşüncelerin ve bilgilerin paylaşımını kolaylaştıran bilgisayar tabanlı bir teknolojidir. Yapısı gereği, sosyal medya İnternet tabanlıdır ve kullanıcılara hızlı elektronik içerik iletişimi sağlar. Sosyal medyadaki içerikler; kişisel bilgileri, belgeleri, videoları ve fotoğrafları içerir. Kullanıcılar, Web tabanlı yazılım veya Web uygulaması aracılığıyla bilgisayar, tablet veya akıllı telefonlar kullanarak sosyal medyayla etkileşim kurar ve genellikle bunu mesajlaşma için kullanır (Dollahide, 2020).

Genel olarak sosyal medya, çeşitli dijital içerik türlerinin etkileşimi, işbirliği ve içeriklerin oluşturulması/paylaşılması için oluşturulmuş olan çevrimiçi platformlar olarak tanımlanabilir (McChan, 2009). Chan-Olmsted, Cho ve Lee (2013)'e göre sosyal medya, geleneksel medyaya kıyasla, insanların yalnızca bilgi alıcıları olarak değil aynı zamanda mesaj yaratıcıları olarak da bir iletişim sürecine aktif olarak katılmalarına olanak tanır. Çevrimiçi uygulamalar bilgi paylaşımını, bilgi dağıtımını ve fikir alışverişini kolaylaştırmak için tasarlanmıştır.

McCann ve Barlow (2015)'e göre sosyal medya; etkileşim, katılım, işbirliği gibi faaliyetleri gerçekleştirmek bakımından devrim niteliğinde bir yenilik olarak görülebilir. Buna ek olarak sosyal medyanın geleneksel "bire çok" iletişim yaklaşımı yerine çoktan çoğa bir iletişim yaklaşımı olması, kullanıcıların içerik üretmesine ve insanlarla bağlantı

kurmasına olanak sağlamaktadır. Sosyal ağlar, bloglar, podcast'ler, wiki'ler, RSS beslemeleri, forumlar, medya paylaşımı ve sosyal yer imi gibi bir dizi hizmet, teknoloji ve uygulama genellikle sosyal medya araçları olarak gösterilebilir.

Dron ve Anderson (2014) sosyal medyanın açık bir şekilde üç etkileşim türünü desteklediğini söylemektedir. Bunlar:

- Bire bir: Tek bir kişinin başka bir kişiyle etkileşime geçmesi,
- Bire çok: Birçok kişiye yayın yapan tek bir kişi ya da varlık,
- Çoktan çoğa: Birçok birey arasında çok yönlü iletişim.

2.5.1. Sosyal medyanın özellikleri

Sosyal medya, çeşitli nitelikler, iletişim biçimleri ve sosyallik işlevleriyle farklı çevrimiçi platformları kapsayan genel bir terim olsa da, tüm sosyal medya uygulamalarının temelde paylaştığı belirli özellikler vardır (Chan-Olmsted, Cho ve Lee, 2013). Sosyal medyanın temel boyutları düşünüldüğünde, sahip olduğu beş spesifik özellik şu şekilde sıralanabilir (Atasoy, 2021; Mayfield, 2008).

- Katılım
- Açıklık
- Diyalog
- Topluluk
- Bağlılık

Sosyal medyanın temel boyutlarının bu çerçevesi kullanılarak sosyal medya özelliklerine ilişkin daha fazla literatür aşağıda sunulmuştur.

Katılım

Sosyal medyanın en ayırt edici özelliklerinden biri, ilgili taraflara bir etkileşimde bulunma fırsatı veren katılımcı doğasıdır (Chan-Olmsted, Cho ve Lee, 2013). Sosyal medya, ilgilenen herkesin katkılarını ve geri bildirimlerini teşvik ederek, medya ile izleyici arasındaki sınırı bulanıklaştırır (Mayfield, 2008). Sosyal medyanın “sosyal” unsurunu vurgulayan Drury (2008), sosyal medyanın insanların birbirleriyle paylaşımlarına ve etkileşim kurmalarına izin verdiğini ve böylece paylaşılan içeriğin “her zamankinden daha demokratik hale gelmesini” sağladığını savunmuştur. Katılım derecesi değişmekle birlikte, sosyal medya, katılımcı bir kültürü kolaylaştırmak için bir dizi kuruluş tarafından kullanılmaktadır (Russo vd., 2009).

Açıklık

Sosyal medyanın bir diğer belirgin özelliği, bilgiye erişimde veya yorumda bulunmada çok az engel olması nedeniyle kullanıcı geri bildirimlerine ve katılımına açık olmasıdır (Mayfield, 2008). Meadows-Klue (2007) Web teknolojisinin “her şeyin akabileceği sürtünmesiz bir medya kanalı” olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda birçok sosyal medya platformu hem uygulamalarda hem de teknolojik aktarılabilirlikte çok az engeller içerir. Böylece bilgiler; kaynaklar ve kullanıcılar arasında kolayca dolaşabilir (Meadows-Klue, 2007). Açıklık özelliği, sosyal medyanın ağ felsefesi ve içerik oluşturmak ve paylaşmak için kullanımı kolay mekanizmaların mevcudiyeti ile geliştirilmiştir. Yapılarına bağlı olarak, bazı sosyal medya türleri diğerlerinden daha açık olarak algılanabilir. Örneğin, belirli topluluklar tarafından düzenlenen forumlar ve çevrimiçi mesaj panoları, Twitter gibi herkesin kaydolabileceği mikroblog uygulamasından daha az açık olarak görülebilir.

Sosyal medyada açıklığın özü; teknolojik veya kültürel yollarla, kullanıcıları tarafından algılanan içerik, bilgi ve yoruma ulaşmadaki "kolaylık" ile tanımlanabilir (Chan-Olmsted, Cho ve Lee, 2013)

Diyalog

Geleneksel medyaya kıyasla sosyal medya, tek yönlü bilgi aktarımı veya izleyiciye bilgi dağıtımını yerine iki yönlü konuşmalara olanak tanımaktadır (Mayfield, 2008). Televizyon, radyo, gazete ve dergi gibi geleneksel kanallar yalnızca doğrusal bir iletişim mekanizması sunarken, İnternet çift yönlü bir etkileşim kanalı sunmaktadır Rowley (2004)’a göre Web 2.0, bu tür diyalog döngülerinin kapasitesini ve hızını daha da artırarak konuşmayı sosyal medyanın merkezi bir teması haline getirmektedir. Sosyal medya platformları da yapısı ve özelliklerine göre diyalog bağlamında farklılaşabilmektedir. Örneğin; Facebook gibi sosyal ağ siteleri kullanıcılar arasındaki diyalog konusunda çok sayıda iletişim bileşeni sunarken; YouTube gibi içerik toplulukları, platformun barındırdığı araçlar ve kullanımı bakımından nispeten daha sınırlı bir diyalog sunmaktadır. Sosyal medyada diyalog kullanıcının platformu kullanma amacına göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

Topluluk

Sosyal medya, bireylerin ve kuruluşların ilişkilendirilmek istedikleri kişileri tanımlamasına ve onlarla iletişim kurmasına olanak sağlamaktadır (Mayfield, 2008). Bireylerin ve kuruluşların hızlı bir şekilde topluluklar oluşturmaları ve kendileriyle bazı ortaklıkları paylaşan başkalarıyla etkili bir şekilde ilişkiler geliştirmeleri için bir mekanizma sunar. Bu bağlamda çoğu sosyal medya platformu toplulukları geliştirmenin etkili bir yolu olarak görülebilir.

Chan-Olmsted, Cho ve Lee (2013)'e göre topluluk ve ortaklık birbirleriyle karıştırılmaması gerekmektedir. Sosyal medya, toplulukları geliştirmeye yardımcı olurken, sosyal medya doğası gereği daha sürekli ve düzenli olan ve ortak hedefe odaklanan topluluklar oluşturmak değildir. Örneğin, bir haber veya videoda çeşitli çevrimiçi yorumlar yayınlayan görüntüleyenlerin ortak bir yönü vardır. Ancak mutlaka bir topluluğa ait olarak görülmeyebilir. Başka bir deyişle, sosyal medya, toplulukları geliştirmek için etkili bir araç sağlar. Ancak temel faydası, etkileşim anında geçici ihtiyaçları ve çıkarları tarafından belirlenen belirli bir ortaklığı paylaşan bireyleri ve kuruluşları diğerleriyle ilişkilendirmektir.

Bağlılık

Kişilerarası bağlar sadece yüz yüze iletişimle değil aynı zamanda iletişim teknolojileri aracılığıyla sürdürülebilir bir durumdur (Stafford, Kline ve Dimmick, 1999; Wellman ve Gulia, 2003). Mayfield (2008) sosyal medya; diğer sitelere, kaynaklara ve kişilere Web bağlantıları sağlayarak, medya kullanıcılarının siber uzayda bir noktadan diğerine hareket etmesine izin verir ve kullanıcılarına bağlılık sunmaktadır. Bir araç yardımıyla sağlanan iletişim bağlamından bağlılık, insanların dış dünyayla bağlantı kurmasını ve deneyimlerini kolayca genişletmesini sağlamaktadır (Ha ve James, 1998). Örneğin, hipermetin ve görüntülerin uygun şekilde haritalandırılmasıyla dış dünya ile bağlantıyı deneyimleyen Web sitesi ziyaretçileri, kendilerini sanal olarak orada hissederler (Steuer, 1992). Bu durum da kullanıcıların sanal ortamlara karşı bağlılık hissinin güçlenmesine katkı sağladığı düşünülebilir. Chan-Olmsted, Cho ve Lee (2013)'e göre sosyal medyada bulunan temel “ağ oluşturma” mekanizması, İnternet üzerindeki bağlılığın etkisini daha da büyütebilmektedir.

2.5.2. Sosyal medya platformları

Sosyal medya yapısı ve doğası gereği tanımı üzerinde net bir fikir birliği oluşmamaktadır (Carr ve Hayes, 2015; Chan-Olmsted, Cho ve Lee, 2013). Buna paralel olarak sosyal medya platformlarını da keskin bir biçimde birbirinden ayırmak mümkün görünmemektedir. Ancak kullanım amaçlarına göre ve kullanıcılara sağladıkları hizmetlere göre bir sınıflandırma yapmak da mümkündür. Bu bağlamda sosyal medya platformları şu başlıklar altında toparlanabilir (Atasoy, 2021; Foreman, 2017; Safko ve Brake, 2012; Zarella, 2010):

- Bloglar (Web Günlükleri)
- Mikrobloglar
- Viki'ler
- İnternet Forumları
- Mesajlaşma Uygulamaları
- Sosyal Ağlar

2.5.2.1. Bloglar (Web Günlükleri)

Genellikle görece kısa makalelerin (ters kronolojik sırayla) bir Web sitesinden listelenerek yayınlanan, içeriklerin belirli biçimlerde oluşturulduğu Web sayfalarına blog veya Web günlüğü denilmektedir (Bruns, 2017). Bruns (2017)'a göre başlangıçta çoğunlukla kişisel günlükleri yayınlamak için kullanılan bloglar, bir dizi kişisel ve profesyonel amaç için geniş çapta benimsenmiş ve muhtemelen sonraki sosyal medya platformlarının formatına ilham vermiştir.

Benzer şekilde Blood (2000) blogları ters kronolojik sırayla sunulan, tarihli yayınlardan oluşan ve genellikle her gönderinin altında zincir şeklinde yorumlar bulunan (veya yorum yapılabilen) dergi benzeri Web siteleri olarak tanımlamıştır.

Bloglar bireysel kullanımlara sahip olduklarından, her bireyin kullanım amacı da değişebilmektedir. Bu bağlamda bloglar paylaştıkları içerikler bazında çeşitli türlere ayrılmaktadır. Konu odaklı, alternatif bakış açıları, haber incelemeleri, kısa süreli dergiler, çeşitli bağlantıların olduğu Web günlükler ve serbest biçimli fikir not defterleri gibi birçok blog çeşidi bulunmaktadır (Blood, 2000; Warschauer ve Grimes, 2007).

Blogların Dünya'da ve Türkiye'de birçok örneği mevcuttur. Dünya çapında başarılı kabul edilen (Adams, 2017) bazı bloglar arasında şunlar gösterilebilir: Huffington Post,

Engadget, Moz, Mashable, TechCrunch, CopyBlogger, Perez Hilton, Gizmodo, Smashing Magazine, Tuts+. Bunlara ek olarak; Tumblr, Maddieonthings, So-many-places gösterilebilir (Özdemir ve Nacar, 2020). Türkiye çapında bazı bloglara şu şekilde örnek verilebilir: kitapkurduanne, goktugcanbaba, bodrumluculuk, meleklerinpayi, canimistanbul, engelsizseyyah, kat.io, infografik, keşfetsene.

2.5.2.2. Mikrobloglar

Çeşitli çevrimiçi sosyal ağ araçlarıyla (Twitter, Jaiku, Pownce ve Facebook) etkinleştirilen mikrobloglar; kullanıcıların günlük yaşamlarında veya iş yaşamlarında meydana gelen durumlar hakkında kısa metinler yayınladıkları etkinliği ifade eder (Zhao ve Rosson, 2009). Daha açık ifadeyle; bireylerin okudukları, düşündükleri veya deneyimledikleri birçok durumu (blog yazılarına nispeten daha kısa metinlerle) yazdıkları platformlar olarak tanımlanabilir. Zhao ve Rosson (2009)'a göre mikrobloglar çok çeşitli sosyal amaçlara ulaşmak için kullanılabilir ve çevrimiçi sosyal ağlarda bir seçenek olarak hızla popülerlik kazanmaktadır.

Çoğu iletişim yöntemi (Örneğin, yüz yüze görüşme ve telefon görüşmeleri) yanıt vermek zorunda hisseden belirli bir kişiye doğrudan ulaşmaya odaklanmaktadır. Bunun aksine mikrobloglar, insanların kimseye hitap etmeden iletişim kurmalarına olanak sağlamaktadır. Böylesi bir yönsüz iletişimin, insanların belirli bir kişiye istenmeyen iletişimi empoze etme endişesi olmadan sosyal etkileşime girmelerine ve bu iletişimi ortaya çıkarmalarına izin verdiği söylenebilir. Bu nedenle, mikrobloglar yüz yüze etkileşimle kıyaslandığında daha az kişisel olabilirken, yönlendirilmemiş doğaları bu iletişim kanalını arzu edilir hale getirmektedir (Buechel ve Berger, 2018).

İlk mikroblog tumblelogs olarak bilinmektedir. Asıl gelişme 2006 ve 2007 yıllarında mikroblog Tumblr ve Twitter servisleri ile olduğu söylenebilir. Mayıs 2007 yılında 111 adet uluslararası mikroblog sitesi bulunmaktaydı. En yaygın olarak kullanılanları Twitter, Tumblr, Cif2.net, Plurk, Jaiku, Identi.ca ve Sipesifik olarak gösterilebilir. Platformların servis sağlayıcılarının kullanım şekilleri farklılık gösterebilmektedir. Örneğin; Plurk, servisinde zaman çizgisi görünümü videolarla ve fotoğraf paylaşımı ile entegre halde sunulmaktadır. Flipter servisi, insanların makale paylaşabileceği ve paylaşılan makaleler hakkında görüşlerin alınabileceği bir servis olarak sunulmaktadır ([http-13](http://13)).

Dünya genelinde en çok kullanıcıya sahip sosyal medya platformlarından biri olan Twitter (<http://twitter.com>), kullanıcıların 140 karaktere kadar mesajlar oluşturmaya olanak tanıyan bir mikroblog hizmetidir. Twitter kullanıcıları "takip etmeyi" seçebilirler. Yani diğer kullanıcıların "tweet'lerini" görebilirler. Başkaları sizi "takip ederse" onlar sizin "arkadaşlarınız" olarak kabul edilir. Özel olarak etiketlenmemiş (sadece takipçiler tarafından kullanılabilen) diğer mesajları görmek ve aramak mümkündür. Bu tür aramaları kolaylaştırmak için ayrı ayrı tanımlanmış anahtar kelimelerin pound sembolü ("#") ile değiştirildiği bir hashtag kuralı geliştirilmiştir(Jost vd., 2018).

Reinhardt (2019)'a göre Twitter daha uzun tweetlere, paylaşımlarda resimlerin ve videoların eklenmesine izin vererek, bir sosyal ağ sitesi olan Facebook'a benzerken, Facebook son zamanlarda takipçi ve hashtag kavramlarını birleştirerek Twitter'a benzemeye başlamıştır. Bu durum sosyal medyadaki platformların iç içe geçmeye başladığını ve keskin bir şekilde sınıflandırılmayacağını göstermektedir. Daha açık ifade etmek gerekirse, sosyal ağ sitesi aynı zamanda mikroblog özelliğini barındırıyor olabilir. Benzer şekilde bir mikroblog sitesi olarak kurulmuş olan bir sosyal medya platformu da sosyal ağ sitelerine benzer özellikler barındırıyor olabilir.

Kullanıcıların birbirini takip edebildiği; sınırlı bir ölçekte fikir paylaştıkları platformlar olarak bilinen mikrobloglara şunlar da örnek verilebilir: Aksar, Freelyshout, Plurk, Yammer (Özdemir ve Nacar, 2020).

2.5.2.3. Viki'ler

"Viki Hawaii dilinde "wiki wiki" (hızlı veya bilgi amaçlı) sözcüğünden türetilmiştir (Kaplan ve Haenlein, 2014). Wiktionary (Vikisözlük)'e göre viki: Genellikle bir Web tarayıcısı kullanılarak, siteye erişimi olan herkes tarafından doğrudan düzenlenebilen ortak bir Web sitesidir. Mucit Ward Cunningham tarafından Hawaii dilinde 'hızlı' (Wikipedia: Vikilerin Tarihi) kelimesinden sonra isimlendirilen vikiler: yazarların katkılarını basitleştirerek, revizyon geçmişlerini kaydederek ve bireysel yazar kimliklerini vurgulayarak iş birliğini kolaylaştıran İnternet tabanlı ortamlardır (Reinhardt, 2019). Vikipedi'nin resmî sitesinde vikipedi kavramı şöyle tanımlanmaktadır:

“Kullanıcıları tarafından ortaklaşa olarak birçok dilde hazırlanan; özgür, bağımsız, ücretsiz, reklamsız ve kâr amacı gütmeyen bir İnternet ansiklopedisidir. Sürekli eklemeler ve değişiklikler yapıldığı için hiçbir zaman tamamlanmayacağı varsayılmaktadır.”

1998'de piyasaya sürülen Vikipedi (Wikipedia), yaklaşık 314 dil sürümü mevcut olup 56 milyondan fazla giriş sunar. Vikipedi'de içeriklerin diğer dillerdekiyle aynı olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Yazıların otomatik çevirisine izin verilmemekle birlikte yazılar ve resimler vikipediler arasında paylaşılabilmektedir. Bunun yanında herhangi bir vikipedist (vikipedi'de yazarlık yapan kişiler) bir dilden diğerine çeviri isteğinde bulunabilir (http-14).

Geleneksel referans çalışmalarından farklı olarak genellikle vikilerin merkezi bir editörleri bulunmamaktadır. Bunun yerine hem yazma hem de düzenleme için katkıda bulunan kişilere güvenilmektedir (Reinhardt, 2019). Warschauer ve Grimes (2007) kişisel yazarlığın ön plana çıktığı bloglardan farklı olarak vikilerin işbirlikçi, dağıtılmış yazarlığı teşvik ettiğini vurgulamıştır. Amaca yönelik birçok viki sitesi bulunmaktadır. Örneğin; Vikihaber; açık kaynak haber vikisi, WikiHow “Nasıl Yapılır?” temalı bir viki sitesidir.

2.5.3.4. İnternet Forumları (Tartışma Forumları)

İnternet forumları, katılımcıların mesajlar ve yanıtlar göndererek birbirleriyle etkileşime girdiği çevrimiçi tartışma siteleridir. Çoğu İnternet forumu, gönderileri izlemekle sorumlu ve gerektiğinde istenmeyen iletileri kaldırmak için belirlenen kişiler tarafından yönetilmektedir. Çoğu yüz yüze desteğin aksine, İnternet forumlarının kullanımı günün saati veya kullanıcının coğrafi konumu ile sınırlı değildir (Bailey vd., 2017). Benzer şekilde İnternet forumları, kullanıcıların belirlenmiş olan konu veya başlıklar altına yorum yapması üzerine inşa edilmiş sosyal medya siteleri olarak tanımlanabilir (Özdemir ve Nacar, 2020).

İnternet forumları yapı ve kullanım biçimi olarak mikrobloglara benzetilebilir. Mikrobloglardan ayrı olarak yazma sınırı bulunmamaktadır. Ayrıca belirlenen konu ile ilgili bir akışın olması da mikrobloglardan ayrılan diğer bir özellik olarak görülebilir.

İnternet forumları belirlenen başlık altındaki yorumlar, tartışmalar ve düşünceler üzerine ilerlerken bir forum sitesinden çok farklı konuda başlık ya da tartışma konusu yer alabilmektedir. Bundan farklı olarak, bloglarda durum biraz daha farklıdır. Genellikle bloglar site olarak belirli konuya odaklanmıştır. Bu da İnternet forumlarını bloglardan ayıran diğer bir özelliği olarak görülebilir.

Sosyal medya platformlarının gelişmesiyle birlikte sosyal ağlardaki siteler tartışma forumlarını kendi bünyelerine entegre etmeye başladığı söylenebilir. Örneğin; Facebook tartışma forumlarına benzer işlev görev “grup” sistemini entegre etmiştir. Herhangi bir

amaçla kurulan bir gruba dahil olan Facebook kullanıcıları bu grupta diğer bireylerle fikir alışverişinde bulunabilmekte veya bir konu üzerinde tartışabilmektedir.

Dünya’da ve Türkiye’de kullanılan birçok İnternet tartışma formu mevcuttur. Bunların bazıları şunlardır: Reddit, ForumTr, ShiftDelete, Slashdot, Webmaster, Haber Forum (Özdemir ve Nacar, 2020).

2.5.2.5. Mesajlaşma Uygulamaları

Genellikle bireylerin birbiri ile anlık olarak iletişim kurabilmek için bir teknolojik araç yardımıyla iletişimlerini sağladıkları uygulamalar olarak tanımlanabilir (Özdemir ve Nacar, 2020). Bu uygulamalar kullandıkları alt yapılara göre farklılık gösterse de genel itibarıyla benzer amaçlar için kullanılmaktadır. Örneğin WhatsApp dünyada en çok kullanılan mesajlaşma uygulamasıdır ([http-1](http://1)). WhatsApp uygulaması sahip olduğu “grup oluşturma” özelliği sayesinde bireyler belirli bir amaç için toplanıp gruplarda konuşabilmektedir. Bu yönüyle WhatsApp küçük ölçekli forum oluşturmuş olmaktadır.

Dünya’da ve Türkiye’de WhatsApp dışında tercih edilen diğer mesajlaşma uygulamalarına şu örnekler verilebilir: Bip, WeChat, Telegram, Facebook Messenger.

2.5.3. Sosyal Ağlar

Sosyal ağlar, sosyal medyanın barındırdığı tanımları karşıladığı söylenebilir. Bu doğrultuda sosyal ağlara ait tanımlamayı daha net bir şekilde ifade etmek için aslında sosyal ağları oluşturan siteleri tanımlamak daha yararlı olacaktır.

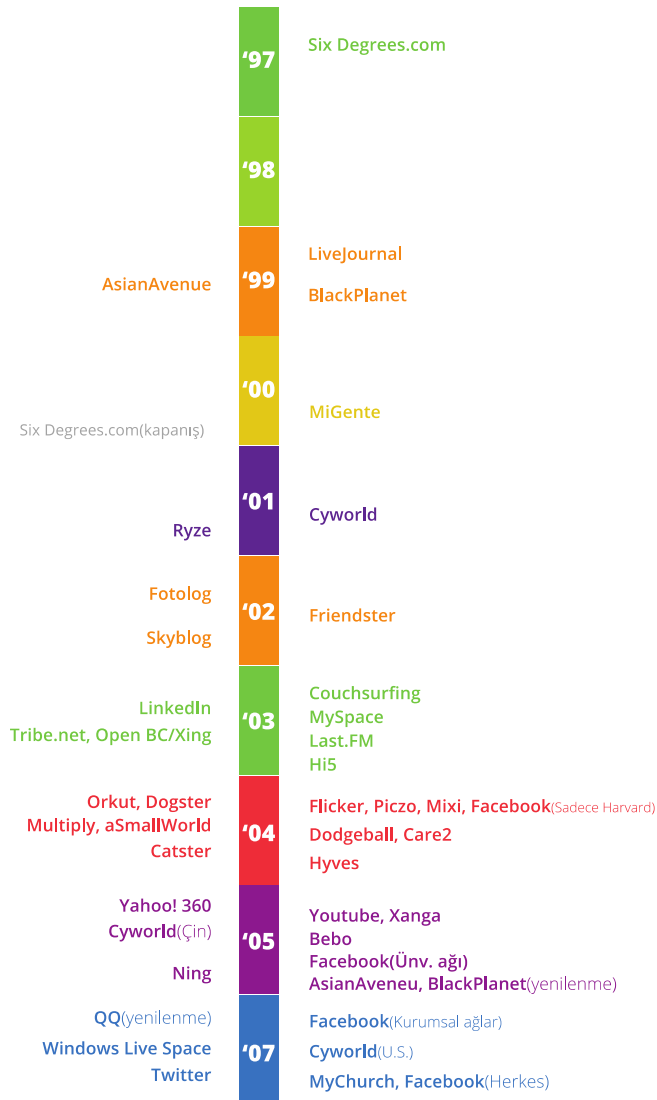
Sosyal ağları oluşturan siteler; bireylerin sınırlı bir sistem içerisinde genel ya da özel bir profil oluşturmaya, bağlantı paylaşımlarına, diğer kullanıcılarla bağlantı kurmasına (arkadaş ekleme, takip etme vb.), sistem içerisinde paylaşım yapmalarına veya başkalarının yaptığı paylaşımları görmelerine ve etkileşimde bulunmalarına olanak tanıyan sistemler olarak tanımlanabilir (Boyd ve Ellison, 2007).

Sosyal ağ sitelerinin temel teknolojik özellikleri oldukça yakın olsa da sosyal ağlarla ortaya çıkan kültürler çeşitlidir. Boyd ve Ellison (2007)’e göre bazı sosyal ağ siteleri farklı bireylere hitap ederken (Örneğin; ortak dile veya paylaşılan ırksal, cinsel, dini veya milliyet temelli kimliklere dayalı olarak insanların oluşturduğu gruplar) bazı siteler ise sadece paylaşım odaklı ya da eğlence odaklı olabilmektedir. Ayrıca sosyal ağ siteleri mobil bağlantı, blog oluşturma ve fotoğraf/video paylaşımı gibi yeni bilgi ve

iletişim araçlarını ne ölçüde sistemlerine entegre ettikleriyle de farklılık gösterebilmektedir.

Bir birey sosyal ağ sitesine katıldıktan sonra, bireyden bir dizi soru içeren formları doldurması istenir. Bireyin profili; yaş, konum, ilgi alanları ve "hakkında" bölümü gibi tanımlayıcıları içeren bu soruların yanıtları kullanılarak oluşturulur. Çoğu sosyal ağ sitesi, kullanıcıları bir profil fotoğrafı yüklemeye de teşvik eder. Böylece birey sosyal ağ sitesinde kullanıcı olur ve artık o sitede paylaşım yapabilir, başkalarının paylaşımlarını görebilir, paylaşımlara yorum yapabilir vb. faaliyette bulunabilir.

Sosyal ağ siteleri için milat kabul edilen 1997 yılı ve bu tarihten beri oluşan süreci Boyd ve Ellison (2007) kronolojik sırayla vermişlerdir:

şekil 2.2. Sosyal Ağların Sitelerinin Kronolojisi (Boyd ve Ellison, 2007).

Boyd ve Ellison (2007) oluşturdukları sosyal ağ sitelerinin kronolojisi 2007 yılına kadar olan süreyi kapsamaktadır. 2007 yılından 2020 yılına kadar geçen sürede de birçok sosyal ağ sitesi kurulmuştur. 2020 yılı itibariyle dünyada 4 milyardan fazla insan her ay sosyal medyayı kullanmakta ve her gün ortalama 2 milyon yeni kullanıcı sosyal medyaya katılmaktadır. Bireyler sosyal medyada da daha fazla zaman geçirmektedir. Tipik bir kullanıcı artık uyanık hayatının yaklaşık %15'ini sosyal platformları kullanarak geçirmektedir (http-15). Ocak 2020 itibariyle dünyada en çok kullanılan 10 sosyal medya platformunu şu şekilde sıralamamız mümkündür: Facebook, Youtube, Watshapp, Facebook Messenger, WeChat, Instagram, TikTok, QQ, Douyin, SinaWeibo, Qzone, Snapchat, Reddit, Kuaishou, Pinterest, Telegram, Twitter, Quora (http-15).

Verilen sosyal medya platformlarında forumlar (Reddit), mikrobloglar (Twitter) ve mesajlaşma uygulamaları (Watshapp, Telegram) da mevcut olduğu görölmektedir. Bunların arasından sadece sosyal ağ sitelerine odaklanıldığında aslında sıralama şu şekilde revize edilebilir: Facebook, Youtube, Instagram, Tiktok ve bunlara ek olarak hem sosyal ağ sitesi hem de mikroblog olarak tanımlanan Twitter seçilebilir. Diğer sosyal medya platformları kullanıcı sayısı fazla olsa da lokal bazda kullanılmaktadır. Örneğin, WeChat in tarafından kullanılan bir mesajlaşma uygulamasıdır. Kullanım sayısı fazla olsa bile yukarıda verilen sosyal medya medya platformlarına oranla dünya çapında kullanımı son derece sınırlıdır (http-15).

Bu çalışmanın odak noktasını kurumlar ve sosyal ağ kullanıcıları arasındaki etkileşim oluşturmaktadır. Bu bağlamda dünya çapında kullanılan ve kurumların amacı doğrultusunda kullandıkları sosyal ağ siteleri dikkate alınmıştır. TikTok dünyada en çok kullanılan sosyal medya platformlarından biridir. Kısa videolar yapmak ve paylaşmak için kullanılan bir uygulamadır (http-16). Uygulama ile videolara efektler ve çeşitli ses eklemeleri yapılabilir. Bu çalışmada kurumların sosyal ağlar yardımıyla kullanıcılarla etkileşim ön planda tutulmaktadır. Bu bağlamda TikTok bireysel kullanımların ön planda olduğu bir uygulama olduğundan, uygulama kullanım amacı bakımından çalışmaya dahil edilmemiştir.

2.5.4.1. Facebook

Facebook, evrimii olarak aileniz ve arkadaşlarınızla bağlantı kurmanızı ve paylaşmanızı kolaylaştıran bir sosyal ağ sitesidir. Başlangıçta üniversite öğrencileri için tasarlanan Facebook, Harvard Üniversitesi'ne kaydolurken Mark Zuckerberg tarafından

2004 yılında kuruldu. 2006 yılına kadar, geçerli bir e-posta adresine sahip 13 yaşın üzerindeki herkes Facebook'a katılabilir. Bugün Facebook, dünya çapında 1 milyardan fazla kullanıcısı ile dünyanın en büyük sosyal ağıdır (http-17) Facebook, arkadaşlarınız ve ailenizle iletişim halinde kalmanız için mesaj göndermenize ve durum güncellemeleri göndermenize olanak tanımaktadır. Fotoğraflar ve bağlantılar gibi farklı içerik türlerini de paylaşılabilmektedir. Ancak Facebook'ta bir şeyler paylaşmak, diğer çevrimiçi iletişim türlerinden biraz farklıdır. Nispeten özel olan e-posta veya anlık mesajlaşmanın aksine, Facebook'ta paylaştığınız şeyler daha herkese açıktır. Bu durum paylaşılan içeriklerin genellikle diğer birçok kişi tarafından görülebilecekleri anlamına gelir.

2.5.3.2. Youtube

YouTube, 2005'in başlarında kurulmuş ve hızla büyümüş olan bir video içerik üretme ve paylaşım platformu olarak hizmet vermektedir. YouTube, Google'ın (YouTube'un sahibi) ardından dünyanın en büyük ikinci arama motoruna sahiptir. Bu, insanların YouTube'u kullanarak sürekli bilgi aradıkları ve bu konularla ilgili videoları keşfettikleri anlamına gelmektedir. YouTube, insanların videoları çevrimiçi depolaması ve başkalarıyla paylaşması için basit bir yol sağlar. YouTube videoları, herkesin hakkında video yüklemeyi düşündüğü her konuyu kapsar. Bu videoların diğer sosyal medya biçimleri, e-posta ve Web siteleri aracılığıyla paylaşılması kolaydır ve diğer Web sitelerine de yerleştirilebilir (http-18).

2.5.3.3. Instagram

Instagram, San Francisco'da Kevin Systrom ve Mike Krieger tarafından başlatıldı. Instagram kelimesi "anında kamera" ve "telgraf" ın bir karışımıdır. İOS uygulaması iTunes App Store aracılığıyla 6 Ekim 2010'da yayınlandı ve Android uygulaması 3 Nisan 2012'de yayınlandı. Platformun popülaritesi fırladı ve şirketin lansmandan sadece iki yıl sonra 40 milyondan fazla aktif kullanıcısı olduğunu bildirdi. Bu durum Instagram'ın 2012 yazında resmi olarak 1 milyar dolara Facebook tarafından satın alınmasını sağladı (McLaughlin, 2017). Başlangıçta Instagram'a yalnızca fotoğraflar gönderilebiliyordu. Ancak şirket 2013'te 15 saniyelik videolara ulaştı. Instagram 2016'da maksimum video uzunluğunu 60 saniyeye çıkardı. 2015 yılına kadar Instagram'da yayınlanan tüm fotoğraflar kare en boy oranıyla sınırlıydı. Şirket, kullanıcıların tam boyutlu fotoğraf ve

video yüklemesine izin vermek için bunu değiştirdi. 2020 itibariyle Reels özelliği getirilerek video uzunluğu sınırlaması bu eklenti ile aşılmış oldu.

2.5.3.4. Twitter

Twitter, Mart 2006'da Jack Dorsey, Noah Glass, Biz Stone ve Evan Williams tarafından oluşturuldu ve o yılın Temmuz ayında piyasaya sürüldü. 2012'ye kadar, 100 milyondan fazla kullanıcı günde 340 milyon tweet attı (Twitter Inc., 2012). Twitter'da günde ortalama 1,6 milyar arama sorgusu gerçekleştirdi (Lunden, 2012). 2013 yılında en çok ziyaret edilen on Web sitesinden biriydi ve "İnternetin SMS'si" olarak tanımlandı (D'Monte, 2013). 2019'un 1. çeyreği itibarıyla Twitter'ın 330 milyondan fazla aylık aktif kullanıcısı vardı (Molina, 2017). Tweetler başlangıçta 140 karakterle sınırlandırılmıştı, ancak Kasım 2017'de CJK dışı diller için ikiye katlanarak 280'e yükseldi. Çoğu hesap için sesli ve video tweet'ler 140 saniye ile sınırlıdır. Twitter kullanıcıları diğer kullanıcıları takip eder. Birini takip ederseniz, tweet'lerini twitter 'zaman akışınızda' görebilirsiniz. Size benzer akademik ve kişisel ilgi alanlarına sahip kişi ve kuruluşları takip etmeyi seçebilirsiniz. Kendi tweet'lerinizi oluşturabilir veya başkaları tarafından tweetlenen bilgileri retweetleyebilirsiniz. Retweetleme, bilgilerin çok sayıda insanla hızlı ve verimli bir şekilde paylaşılabileceği anlamına gelir.

Twitter, akademisyenlerin yanı sıra öğrenciler, politika yapıcılar, politikacılar ve halk arasında giderek daha popüler hale geldi. Başta birçok kullanıcı Twitter'ın ne olduğunu ve onu nasıl kullanabileceklerini anlamakta zorlandı, ancak artık birçokları için tercih edilen sosyal medya platformu haline geldi (http-19).

2.5.4. Sosyal medya ve sosyal ağlara ilişkin veriler

Araştırmanın bu bölümünde belirlenen 10 açık ve uzaktan öğrenme kurumunun sosyal ağ verilerine ulaşılmıştır. Kurumların belirlenmesinde, dünya çapında en çok kullanılan sosyal ağ sitelerinden olan Facebook, Instagram, Twitter ve Youtubesayfalarının aktif bir şekilde kullanılıyor olması göz önünde bulundurulmuştur (http-1). Bu kapsamda ele alınan 10 açık üniversitenin bulunduğu ülkelere ait nüfus bilgisi, ülkedeki nüfusun İnternet kullanım oranı, sosyal medya kullanım oranı, belirlenmiş olan dört sosyal ağ platformuna dair ülke genelindeki kullanımlara ilişkin veriler sunulmuştur. Üniversitelere ait veriler, üniversitelerin resmi İnternet sitelerinden ve resmi sosyal ağ hesaplarından elde edilmiştir. Ülkelere ait veriler ise “Datareportal”

dan alınmıştır (http-20). Datareportal; Hootsuite ve We Are Social da dahil olmak üzere çeşitli ortaklık anlaşmalarıyla sosyal medya alanında veri üreten uluslararası bir şirkettir. Sistemlerindeki veriler, Simon Kemp ve Kepios ekibi tarafından derlenmektedir. Simon Kemp, on altı yıldan beri dünya birçok global marka için pazarlama stratejileri ve çerçeveleri geliştirmekte olup bu alanda birçok eser kaleme almıştır (http-21). Ek olarak, We Are Social şirketinin veri iş ortaklığı içerisinde olduğu istatistik kuruluşları şunlardır: GlobalWebIndex, Statista, GSMA Intelligence, App Annie, SimilarWeb, Locowise (http-15).

Seçilen açık ve uzaktan öğrenme kurumları ve bulundukları ülkelere ait verilerden önce, dünya genelindeki duruma bakmak yararlı olacaktır. Ocak 2021 itibarıyla dünya genelinde istatistikler ve eğilimler şu yöndedir: 2021 yılının başında dünya nüfusu 7.83 milyar olarak kayda geçmiştir. Amerika Birleşik Devletleri dünya nüfusunun her yıl ortalama %1 artış gösterdiğini vurgulamıştır. Bu da 2020 yılından beri dünya nüfusunun yaklaşık 80 milyondan fazla arttığını göstermektedir. Dünya nüfusunun %66,6'sı (5.22 milyar kişi) bir cep telefonu kullanmaktadır. Bu cep telefonu kullanıcılarından 4,66 milyar kişi İnterneti kullanmaktadır. Bu kullanım bir önceki yıla göre yaklaşık %7,3 artış göstermiştir. Sosyal medya kullanımı dünya genelinde 4,20 milyar kişiye ulaşmış durumdadır. Bu durum, bir önceki yıla göre %13'ün üzerinde bir artışı göstermektedir. Böylece sosyal medya kullanıcılarının sayısı dünya nüfusunun %53'ünden fazlasına eşit olmuştur.

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi Türkiye'de yer almaktadır. Türkiye, Ocak 2021 itibarıyla 84,69 milyon nüfusa sahiptir. Türkiye nüfusu bir önceki yılın Ocak ayına göre 806 bin (+%1) artmıştır. Türkiye'de Ocak 2021'de 65,80 milyon İnternet kullanıcısı bulunmaktadır. İnternet kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 3.7 milyon (+%6) artış göstermiştir. Ocak 2021 itibarıyla 60 milyon sosyal medya kullanıcısı vardır. Sosyal medya kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 6 milyon (+%11) artış sağlamıştır. Bu durumda sosyal medya kullanıcısı sayısı toplam nüfusun %70,8'ine eşit olmuştur. Türkiye'de İnternet kullancılarının (16-64 yaş arası) %94,5'i Youtube, %89,5'i Instagram, %79'u Facebook ve %72,5'i Twitter kullanmaktadır. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi'nin 1,5 milyon öğrencisi bulunmaktadır. Üniversite'nin belirlenen dört sosyal ağ sitesindeki takipçi sayısı şu şekildedir: Facebook 286 bin, Instagram 205 bin, Twitter 27 bin, Youtube 226 bin.

Athabaska Açık Üniversitesi (The Athabasca University) Kanada’da yer almaktadır. Kanada, Ocak 2021 itibarıyla 37.9 milyon nüfusa sahiptir. Kanada nüfusu bir önceki yılın Ocak ayına göre 328 bin (+%0,9) artmıştır. Kanada’da, Ocak 2021’de 35.63 milyon İnternet kullanıcısı bulunmaktadır. İnternet kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 308 bin (+%0.9) artış göstermiştir. Ocak 2021 itibarıyla 32.2 milyon sosyal medya kullanıcısı vardır. Sosyal medya kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 2.4 milyon (+%8) artış sağlamıştır. Bu durumda sosyal medya kullanıcısı sayısı toplam nüfusun %84.9’una eşit olmuştur. Kanada’da İnternet kullancılarının (16-64 yaş arası) %83.6’sı Youtube, %76.2’si Facebook, %54.4’ü Instagram, ve %37.8’i Twitter’ı kullanmaktadır. Athabaska Açık Üniversitesi 40 binden fazla öğrenciye sahiptir. Üniversite’nin belirlenen dört sosyal ağ sitesindeki takipçi sayısı şu şekildedir: Facebook 20.5 bin, Instagram 4.5 bin, Twitter 13.6 bin, Youtube 1.47 bin.

Açık Üniversite (The Open University) İngiltere’de yer almaktadır. İngiltere, Ocak 2021 itibarıyla 68.05 milyon nüfusa sahiptir. İngiltere nüfusu bir önceki yılın Ocak ayına göre 338 bin (+%0.5) artmıştır. İngiltere’de, Ocak 2021 itibarıyla 65.32 milyon İnternet kullanıcısı bulunmaktadır. Nüfusun İnternete bağlanma oranı %96 olarak gerçekleşmiştir. İnternet kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 325 bin (+%0.5) artış göstermiştir. Ocak 2021 itibarıyla 53 milyon sosyal medya kullanıcısı vardır. Sosyal medya kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 2.3 milyon (+%4.4) artış sağlamıştır. Bu durumda sosyal medya kullanıcısı sayısı toplam nüfusun %77.9’una eşit olmuştur. İngiltere’de İnternet kullancılarının (16-64 yaş arası) %79.9’u Youtube, %73’ü Facebook, %52.5’i Instagram, ve %44.3’ü Twitter kullanmaktadır. İngiltere Açık Üniversitesi 157 ülkeden 150 binden fazla öğrenciye sahiptir. Üniversite’nin belirlenen dört sosyal ağ sitesindeki takipçi sayısı şu şekildedir: Facebook 391 bin, Instagram 61.5 bin, Twitter 166 bin, Youtube 266 bin.

Japonya Açık Üniversitesi (The Open University of Japan) Chiba’da yer almaktadır. Japonya, Ocak 2021 itibarıyla 126.3 milyon nüfusa sahiptir. Japonya nüfusu bir önceki yılın Ocak ayına göre 405 bin (-%0.3) azalmıştır. Japonya’da, Ocak 2021 itibarıyla 117.4 milyon İnternet kullanıcısı bulunmaktadır. Nüfusun İnternete bağlanma oranı %93 olarak gerçekleşmiştir. İnternet kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 890 bin (+%0.8) artış göstermiştir. Ocak 2021 itibarıyla 93.8 milyon sosyal medya kullanıcısı vardır. Sosyal medya kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 4.4 milyon (+%4.9) artış sağlamıştır. Bu durumda sosyal medya kullanıcısı sayısı toplam nüfusun %74.3’üne eşit olmuştur. Japonya’da İnternet kullancılarının (16-64 yaş arası) %74.3’ü Youtube,

%51.5'i Twitter, %38,6'sı Instagram, ve %30.5'i Facebook'u kullanmaktadır. Japonya Açık Üniversitesi 82 binden fazla öğrenciye sahiptir. Üniversite'nin belirlenen dört sosyal ağ sitesindeki takipçi sayısı şu şekildedir: Facebook 480, Twitter 1.1 bin, Youtube 14.1 bin. Resmi Instagram sayfalarına ulaşamamıştır.

Malezya Açık Üniversitesi (The Open University of Malaysia) Selangor'da kurulmuştur. Malezya, Ocak 2021 itibarıyla 32.57 milyon nüfusa sahiptir. Malezya nüfusu bir önceki yılın Ocak ayına göre 413 bin (+%1.3) artmıştır. Malezya'da, Ocak 2021 itibarıyla 27.43 milyon İnternet kullanıcısı bulunmaktadır. Nüfusun İnternete bağlanma oranı %84.2 olarak gerçekleşmiştir. İnternet kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 738 bin (+%2.8) artış göstermiştir. Ocak 2021 itibarıyla 28 milyon sosyal medya kullanıcısı vardır. Sosyal medya kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 2 milyon (+%7.7) artış sağlamıştır. Bu durumda sosyal medya kullanıcısı sayısı toplam nüfusun %86'sına eşit olmuştur. Malezya'da İnternet kullancılarının (16-64 yaş arası) %93.7'si Youtube, %89.1'i Facebook, %74.7'si Instagram ve %49'u Twitter kullanmaktadır. Malezya Açık Üniversitesi 180 binden fazla öğrenciye sahiptir. Üniversite'nin belirlenen dört sosyal ağ sitesindeki takipçi sayısı şu şekildedir: Facebook 126 bin, Instagram 7.1 bin, Twitter 2.2 bin, Youtube 6.4 bin.

Katalonya Açık Üniversitesi (Universitat Oberta de Catalunya) İspanya (Katalunya)'da yer almaktadır. İspanya, Ocak 2021 itibarıyla 46.75 milyon nüfusa sahiptir. İspanya nüfusu bir önceki yılın Ocak ayına göre 4.2 bin (+%0.009) artmıştır. İspanya'da, Ocak 2021 itibarıyla 42.54 milyon İnternet kullanıcısı bulunmaktadır. Nüfusun İnternete bağlanma oranı %91 olarak gerçekleşmiştir. İnternet kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 144 bin (+%0.3) artış göstermiştir. Ocak 2021 itibarıyla 37.4 milyon sosyal medya kullanıcısı vardır. Sosyal medya kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 8.1 milyon (+%28) artış sağlamıştır. Bu durumda sosyal medya kullanıcısı sayısı toplam nüfusun %80'ine eşit olmuştur. İspanya'da İnternet kullancılarının (16-64 yaş arası) %89.3'ü Youtube, %79.2'si Facebook, %69'u Instagram ve %52.6'sı Twitter kullanmaktadır. Katalonya Açık Üniversitesi 70 binden fazla öğrenciye sahiptir. Üniversite'nin belirlenen dört sosyal ağ sitesindeki takipçi sayısı şu şekildedir: Facebook 96.3 bin, Instagram 22.4 bin, Twitter 4.3 bin, Youtube 39.6 bin.

Uninettuno Uluslararası Telematik Üniversitesi (Universita Telematica Internazionale Uninettuno) İtalya (Roma)'da yer almaktadır. İtalya, Ocak 2021 itibarıyla 60.41 milyon nüfusa sahiptir. İtalya nüfusu bir önceki yılın Ocak ayına göre 91 bin (-

%0.2) azalmıştır. İtalya’da, Ocak 2021 itibarıyla 50.54 milyon İnternet kullanıcısı bulunmaktadır. Nüfusun İnternete bağlanma oranı %83.7 olarak gerçekleşmiştir. İnternet kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 1.1 milyon (+%2.2) artış göstermiştir. Ocak 2021 itibarıyla 41 milyon sosyal medya kullanıcısı vardır. Sosyal medya kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 2.2 milyon (+%5.7) artış sağlamıştır. Bu durumda sosyal medya kullanıcısı sayısı toplam nüfusun %67.9’una eşit olmuştur. İtalya’da İnternet kullancılarının (16-64 yaş arası) %85.3’ü Youtube, %80.4’ü Facebook, %67’si Instagram ve %32.8’i Twitter kullanmaktadır. Uninettuno Uluslararası Telematik Üniversitesi 150 binden fazla öğrenciye sahiptir. Üniversite’nin belirlenen dört sosyal ağ sitesindeki takipçi sayısı şu şekildedir: Facebook 32.6 bin, Instagram 6.1 bin, Twitter 1.4 bin, Youtube 5.1 bin.

Endonezya Açık Üniversitesi (Universitas Terbuka) Banten’de bulunmaktadır. Endonezya, Ocak 2021 itibarıyla 274.9 milyon nüfusa sahiptir. Endonezya nüfusu bir önceki yılın Ocak ayına göre 2.9 milyon (+%1.1) artmıştır. Endonezya’da, Ocak 2021 itibarıyla 202.6 milyon İnternet kullanıcısı bulunmaktadır. Nüfusun İnternete bağlanma oranı %73.7 olarak gerçekleşmiştir. İnternet kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 27 milyon (+%16) artış göstermiştir. Ocak 2021 itibarıyla 170 milyon sosyal medya kullanıcısı vardır. Sosyal medya kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 10 milyon (+%6.3) artış sağlamıştır. Bu durumda sosyal medya kullanıcısı sayısı toplam nüfusun %61.8’ine eşit olmuştur. Endonezya’da İnternet kullancılarının (16-64 yaş arası) %93.8’i Youtube, %86.6’sı Instagram, %85.5’i Facebook ve %63.6’sı Twitter’ı kullanmaktadır. Endonezya Açık Üniversitesi 450 binden fazla öğrenciye sahiptir. Üniversite’nin belirlenen dört sosyal ağ sitesindeki takipçi sayısı şu şekildedir: Facebook 236 bin, Instagram 143 bin, Twitter 786 bin, Youtube 46.8 bin.

Helsinki Açık Üniversitesi (University of Helsinki) Finlandiya’da yer almaktadır. Finlandiya, Ocak 2021 itibarıyla 5.54 milyon nüfusa sahiptir. Finlandiya nüfusu bir önceki yılın Ocak ayına göre 8.1 bin (+%0.1) artmıştır. Finlandiya’da, Ocak 2021 itibarıyla 5.27 milyon İnternet kullanıcısı bulunmaktadır. Nüfusun İnternete bağlanma oranı %95 olarak gerçekleşmiştir. İnternet kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 7.6 bin (+%0.1) artış göstermiştir. Ocak 2021 itibarıyla 4.46 milyon sosyal medya kullanıcısı vardır. Sosyal medya kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 250 bin (+%6.1) artış sağlamıştır. Bu durumda sosyal medya kullanıcısı sayısı toplam nüfusun %80.4’üne eşit olmuştur. Finlandiya’da İnternet kullancılarının (16-64 yaş arası) %85.7’si Youtube,

%58.4'ü Facebook, %48'i Instagram ve %11.7'si Twitter kullanmaktadır. Helsinki Açık Üniversitesi 38 binden fazla öğrenciye sahiptir. Üniversite'nin belirlenen dört sosyal ağ sitesindeki takipçi sayısı şu şekildedir: Facebook 138 bin, Instagram 29.6 bin, Twitter 45.9 bin, Youtube 8.75 bin.

Güney Afrika Açık Üniversitesi (University of South Africa) Pretoria'da kurulmuştur. Güney Afrika Cumhuriyeti, Ocak 2021 itibarıyla 59.67 milyon nüfusa sahiptir. Güney Afrika nüfusu bir önceki yılın Ocak ayına göre 741 bin (+%1.3) artmıştır. Güney Afrika'da, Ocak 2021 itibarıyla 38.19 milyon İnternet kullanıcısı bulunmaktadır. Nüfusun İnternete bağlanma oranı %64 olarak gerçekleşmiştir. İnternet kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 1.7 milyon (+%4.5) artış göstermiştir. Ocak 2021 itibarıyla 25 milyon sosyal medya kullanıcısı vardır. Sosyal medya kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 3 milyon (+%14) artış sağlamıştır. Bu durumda sosyal medya kullanıcısı sayısı toplam nüfusun %41.9'una eşit olmuştur. Güney Afrika'da İnternet kullanıcılarının (16-64 yaş arası) %92.4'ü Youtube, %86.7'si Facebook, %70.2'si Instagram ve %59.2'si Twitter kullanmaktadır. Güney Afrika Açık Üniversitesi 400 binden fazla öğrenciye sahiptir. Üniversite'nin belirlenen dört sosyal ağ sitesindeki takipçi sayısı şu şekildedir: Facebook 972 bin, Instagram 5.4 bin, Twitter 169 bin, Youtube 11.2 bin.

Yukarıda verilen veriler ışığında bazı sonuçlara ulaşmak mümkün hale gelmiştir. Hem dünya genelinde hem de belirlenen açık üniversitelerin olduğu ülkelerde Youtube kullanım oranları diğer sosyal ağ sitelerinin kullanım oranlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna ek olarak, Youtube kullanım oranı yüksek olsa da üniversitelerin Youtube takipçi sayıları kullanım oranına göre düşük seviyede kalmıştır. Belirlenen açık üniversitelerin sosyal ağ sitelerindeki takipçi sayıları İngiltere Açık Üniversitesi hariç, öğrenci sayılarını geçmediği görülmektedir. İngiltere Açık Üniversitesi'nin sosyal ağlardaki takipçi sayıları, kayıtlı olan öğrenci sayılarından oldukça fazladır. Bunun bir sebebi olarak 157'den fazla ülkeye ulaşması görülebilir. Dünya genelinde en çok kullanılan sosyal ağ platformu Youtube olsa da takipçi sayısı bağlamında belirlenen açık üniversitelerde Facebook en çok takipçiye sahip platform olmuştur. Bunu Instagram ve Twitter takip etmiştir. Bu veriler genel bir tabloya eklendiğinde aşağıdaki tablo elde edilmiştir.

Tablo 2.2. Açık ve Uzaktan Öğrenme Kurumlarının Sosyal Ağ Takipçileri

		Facebook	Instagram	Twitter	Youtube
Ülke / Açık Üniversite	Ülkenin Nüfusu/ Açık Üniversitenin Öğrenci Sayısı	Ülkenin Nüfusun Kullanım Oranı / Üniversitenin Takipçi Sayısı	Ülkenin Nüfusun Kullanım Oranı / Üniversitenin Takipçi Sayısı	Ülkenin Nüfusun Kullanım Oranı / Üniversitenin Takipçi Sayısı	Ülkenin Nüfusun Kullanım Oranı / Üniversitenin Takipçi Sayısı
Türkiye	84.69 Milyon	%79	%89.5	%72.5	%94.5
AÖS	1.5 Milyon	286bin	205bin	27bin	226bin
Kanada	37.9 Milyon	%76.2	%54.4	%37.8	%83.6
AU	40bin	20.5bin	4.5bin	13.6bin	1.47bin
İngiltere	68.05 Milyon	%73	%52.5	%44.3	%79.9
OU	150bin	391bin	61.5bin	166bin	266 bin
Japonya	126.3 Milyon	%30.5	%38.6	%51.5	%74.3
OUJ	82bin	480	-	1.1bin	14.1bin
Malezya	32.57 Milyon	%89.1	%74.7	%49	%93.7
OUM	180bin	126bin	7.1bin	2.2bin	6.4bin
İspanya	46.75 Milyon	%79.2	%69	%52.6	%89.3
UOC	70bin	96.3bin	22.4bin	4.3bin	39.6bin
İtalya	60.41 Milyon	%80.4	%67	%32.8	%85.3
UTIU	150bin	32.6bin	6.1bin	1.4bin	5.1bin
Endonezya	274.9 Milyon	%85.5	%86.6	%63.3	%93.8
UT	450bin	236bin	143bin	786bin	46.8bin
Finlandiya	5.54 Milyon	%58.4	%48	%11.7	%85.7
UH	38bin	138bin	29.6bin	45.9bin	8.75bin
Güney Afrika C.	59.67 Milyon	%86.7	%70.2	%59.2	%92.4
UNISA	400bin	972bin	5.4bin	169bin	11.2bin

AÖS: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Sistemi, AU: Athabaska Üniversitesi, OU: İngiltere Açık Üniversitesi, OUJ: Japonya Açık Üniversitesi, OUM: Malezya Açık Üniversitesi, OUC: Katalonya Açık Üniversitesi, UTIU:Uninettuno Uluslararası Telematik Üniversitesi, UT: Endonezya Açık Üniversitesi, UH: Helsinki Açık Üniversitesi, UNISA: Güney Afrika Cumhuriyeti Açık Üniversitesi.

2.5.4. Sosyal ağlar ve öğrenen bağlılığı

Sosyal ağ siteleri (Facebook, Instagram, Twitter gibi) belirli bir ilgi alanın (marka ürünü, firma, eğitim gibi) etrafında çevrimiçi sosyal ağ grupları oluşturma ve sürdürme fırsatı sağlar (Imlawi ve Gregg, 2014). Örneğin; yüksek öğretimdeki eğitmenler, öğrencilerin ilgisini çekmek için ders tabanlı bir sosyal ağ oluşturabilmektedirler.

- Çevrimiçi sosyal ağların sundukları avantajlar ve popüler olmalarında etkili olan nedenlerden bazıları şu şekilde sıralanabilir (Jarvenpaa vd., 2007);
- İletişim kurmak,
- İş birliği yapmak,
- Ekonomik faaliyetleri organize etmek için alternatif bir yol sunmak.

Bu bağlamda sosyal ağ siteleri hem gerçek hem de çevrimiçi dünyada bireylerin birbirleriyle olan etkileşimlerini çarpıcı bir şekilde değiştirme potansiyeline sahip olduğu söylenebilir (Chaturvedi, Dolk ve Drnevich, 2011).

Gerçek yaşamdaki birey bağlılığı ile teknoloji tabanlı ortamlardaki birey bağlılığının tanımlarında farklılıklar oluşması beklenir. Özellikle kurum bağlılığı üzerine yapılan tanımlar (Becker, 1960; Meyer ve Allen, 1984; Mowday vd., 1979), bilgi teknolojilerinin kullanıldığı platformlara uyarlamak tam anlamıyla mümkün olmayabilir. Çünkü birey ve kurum arasındaki bağın oluşmasını sağlayan yeni ortamlar oluşmuştur. Bu yeni İnternet tabanlı ortamlar bireyin bağlılığını yeniden tanımlamamızı zorunlu kılmıştır. Imlawi ve Gregg (2014)’a göre bir çalışanın belirli bir sistemle etkileşiminin sıklığı, süresi ve yoğunluğu olarak tanımlanan sistem kullanımı bağlılık ile benzerlik göstermektedir. Bu bağlamda kullanıcı bağlılığı “Bilgi teknolojileri ve sistemleriyle etkileşim, bir sistemin kullanıcının ilgisini çektiğini ve bu sistemlere ilgili olma hissi olarak tanımlanabilir (Jacques, 1995).

Daha somut ifade etmek gerekirse, bireyin teknoloji tabanlı bir sistemde (İnternet sitesi, sosyal medya platformu, sosyal ağ sitesi vb.) geçirdiği zaman, etkileşim süresi, etkileşim yoğunluğu ve bu sisteme duyduğu ilgi düzeyi, bireyin o sisteme karşı olan bağlılık düzeyine işaret etmektedir. Yüz yüze eğitim ortamlarında öğrenen bağlılığı “psikolojik bir süreç, özellikle öğrencilerin öğrenme çalışmalarına harcadıkları ilgi, alaka, yatırım ve çaba” olarak kavramsallaştığı söylenebilir (Marks, 2000). Öğrenme süreci için öğrenen bağlılığın başarı için önemli olduğu (Klem ve Connell, 2004) ve açıkça öğrenci deneyiminin önemli bir bileşeni olduğu konusunda genel bir kabul olduğu söylenebilir (Imlawi ve Gregg, 2014). Öğrenenlerin teknoloji kullanımı ile öğrenen bağlılığı

arasındaki ilişkiye dair elde edilen bazı sonuçlar, çoğunlukla yüz yüze eğitim ortamlarında bilgi teknolojisinin öğrenci katılımını teşvik etme konusundaki faydasını doğrulamıştır (Kuh ve Hu, 2001; Laird ve Kuh, 2005; Robinson ve Hullinger, 2008). Lee ve Ryu (2013) tarafından yapılan araştırmada; eğitimde öğrenen bağlılığında bilgi teknolojisini kullanmaya yönelik tutum arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuş. Benzer şekilde Chen, Lambert ve Guidry (2010) Web tabanlı öğrenme teknolojisi kullanımı ile öğrenen bağlılığı ve istenen öğrenme çıktıları arasında pozitif bir ilişki bulmuşlardır. Öğrenimlerinde Web ve İnternet teknolojilerini kullanan öğrencilerin geleneksel öğrenci katılımı ölçümlerinde daha yüksek puan alma eğiliminde olduklarını bulmuşlardır.

Bilgi teknolojilerinin sağladığı olanakları kullanarak kullanıcı sayılarını dünya genelinde yüksek sayılara ulaştıran (http-15) sosyal ağlar olmuştur. Sosyal ağ sitelerinin giderek daha fazla önem kazandığı bir alan yüksek öğrenimdir. Sosyal ağ siteleri, öğrencilerin ve öğretmenlerinin yüz yüze etkileşimlerini geliştirmelerine olanak tanır. Sosyal ağ siteleri öğretim üyeleri tarafından öğrencilerin ilgisini çekmek için kullanılabilir (Imlawi ve Gregg, 2014). Bosch (2009) sosyal ağ sistemlerinin eğitim iletişimini, etkileşimi ve öğreten öğrenen arasındaki ilişkileri desteklemek için sınıf deneyiminin bir parçası olması gerektiğini vurgulamıştır. Sosyal ağ sitelerinin öğreten-öğrenen arasındaki bağlılığın etkisini anlamak için Imlawi ve Gregg (2014) yol gösterici bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın sonuçları, öğretmenlerin sosyal ağ sitesini öğrenenlerle birlikte kullanması öğreten-öğrenen arasındaki bağı güçlendirdiğine işaret etmektedir. Buna ek olarak; öğretmenlerin Facebook gibi sosyal ağ sitelerinden uzak durmamaları gerektiği söylenmiştir. Buna ek olarak öğretmenlerin, öğrencilerini hedefleyen sayfalar veya gruplar oluşturması ve bu sayfaları veya grupları, öğrencilere onları önemsediklerine ve onlarla olumlu bir ilişki geliştirmekle ilgilendiklerine dair net bir mesaj göndermek için kullanmaları gerektiği önerilmiştir. Öğretmenler, öğrencilerle Facebook aracılığıyla etkileşime girdiğinde öğrenciler zaten günlük yaşamda kullandıkları teknolojileri sınıfta kullanma fırsatına sahip olmaktadır. Bu durum onlara sınıf bilgilerini geliştirmek, öğretmenleriyle ilişkilerini ilerletmek ve algılanan eğitim sonuçlarını olumlu yönde etkilemek için yeni ve daha erişilebilir kaynaklar sağlar.

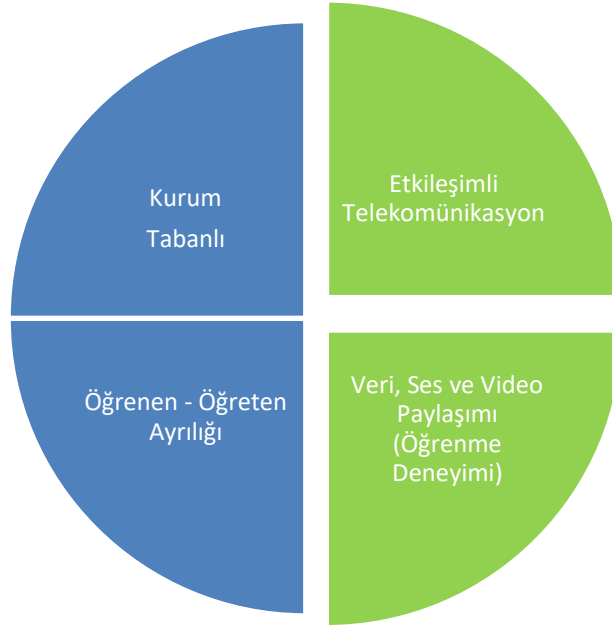
Sosyal ağlar konusunda yapılan kapsamlı çalışmalardan biri de Türkiye'de Açıköğretim ile ilgili sosyal medya kullanımı, sosyal ağ analizleri yoluyla ortaya konmuştur (Fırat, Altınpulluk, Kılınç ve Büyük, 2017). Çalışmanın bulgularında; iyi yapılandırılmış

kurumsal sayfaların öğrencilere hitap ettiğini ve kısa sürede yüksek popülerliğe ulaşma potansiyeline sahip olduğunu ortaya konmuştur.

Sosyal ağ siteleri öğreten ve öğrenen arasındaki bağın gelişimi için önemli katkılar sağlayabilme potansiyeline sahiptir. Sosyal ağ sitelerinin etkin kullanımı, kurumlar ve öğrenenler arasında da etkileşim ve iletişiminin sağlanması için bir köprü vazife görmesi açısından önemli olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda sosyal ağ siteleri öğrenenlerin kuruma bağlılığı açısından etkili bir araç haline gelebilir.

2.8. İletişim ve Etkileşim Kuramı

Açık ve uzaktan öğrenmenin kendine özgü bazı ayırt edici özellikleri bulunmaktadır. Simonson, Zvacek ve Smaldino (2019)'a göre bu ayırt edici özellikler şunlardır: Açık ve uzaktan öğrenme tanımı gereği kurumlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Coğrafi ve zaman engelleri uzaktan öğrenmenin doğasında vardır. Bu kavramlar öğrencileri ve öğretmenleri ayırabilmektedir. Erişilebilirlik, bu eğitim modelinin önemli avantajları arasında gösterilebilir. İyi tasarlanmış programlar; öğrenciler arasındaki entelektüel, kültürel ve sosyal farklılıkları da aşabilmektedir. Ortamın ne olduğundan bağımsız olarak, etkileşim her eğitimde olduğu gibi açık ve uzaktan öğrenme için de çok önemli bir yer tutmaktadır. Öğrencilerin, öğretmenlerin ve öğretim kaynaklarının bağlantıları, iletişim sistemleri daha yaygın ve erişilebilir hale geldikçe fiziksel yakınlığa daha az bağımlı bir durum oluşturmaktadır. Bu bağlamda İnternet, cep telefonları ve e-postalar açık ve uzaktan öğrenmenin hızlı büyümesine katkıda bulunmuştur. Açık ve uzaktan öğrenme kendi bünyesinde öğrenme toplulukları oluşturmak kabiliyetine sahiptir. Öğrencilerden, öğretmenlerden ve öğretim kaynaklarından oluşan öğrenme grupları çok sayıda etkileşimi sağlayan öğeleri de barındırmaktadır. Öğrencilerin derslere erişmesine olanak tanıyan kitaplar, ses, video ve grafik ekranlar gibi birçok seçeneğin olduğu ortamlar barındırmaktadır. Bu bileşenler bir şema üzerinde gösterildiğinde açık ve uzaktan öğrenmenin 4 bileşeni daha net gösterilmiş olur.

Şekil 2.3. Açık ve Uzaktan Öğrenmenin 4 bileşeni
(Simonson, Zvacek ve Smaldino, 2019)

Şemada yeşil zeminli ayrılan “Etkileşimli Telekomünikasyon” ve “Veri, ses ve video paylaşımı” öğrenenlerin etkileşim kurmalarını temel alan açık ve uzaktan öğrenme yapıları olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda Borje Holmberg’in etkileşim ve iletişim kuramını irdelemek yararlı olacaktır.

Holmberg, etkileşim ve iletişim kuramında öğrenme faaliyetlerinde aidiyet ve iş birliği duygularının etkili olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte bir iletişim aracı vasıtasıyla kurulan iletişimde gerçek soru, cevap ve tartışma ile oluşturulan etkileşimlerin öğrenme faaliyetlerinde önemli bir yere sahip olduğunu belirtmiştir. Holmberg, etkileşim ve iletişim kuramı için yedi arka plan varsayımı sunmuştur:

1. Öğretimin özü; öğrenen ve öğretene arasındaki etkileşimdir. Önceden hazırlanmış derslerde konu-konu sunumu yoluyla simüle edilmiş etkileşimin; öğrencilerin farklı görüşleri, yaklaşımları ve çözümleri düşünmelerine ve genellikle bir dersle etkileşime girmelerine neden olarak etkileşimin bir bölümünü üstlenebileceği varsayılmaktadır.
2. Çalışmaya duygusal katılım ve öğrenen-öğreten arasındaki kişisel ilişkideki duygular, muhtemelen öğrenme zevkine katkıda bulunacaktır.
3. Öğrenmeden alınan keyif, öğrenci motivasyonunu destekler.

4. Çalışmayla ilgili karar alma sürecine katılım, öğrenci motivasyonu açısından olumludur.
5. Güçlü öğrenci motivasyonu öğrenmeyi kolaylaştırır.
6. Dostça, kişisel bir üslup ve konuya kolay erişim, öğrenme zevkine katkıda bulunur. Öğrenci motivasyonunu destekler. Böylece önceden hazırlanmış kursların sunumlarından öğrenmeyi kolaylaştırır.
7. Öğretme faaliyetlerinin etkililiği; öğrenenlerin, öğretilenleri ne ölçüde öğrendiği ile doğru orantılıdır.

(Akt. Simonson, Schlosser ve Hanson, 1999).

Bu varsayımlarda Holmberg (1986), açık ve uzaktan öğrenmede, öğretim ilkeleri için kapsayıcı tanımlarda bulunduğu söylenebilir. Bu verilen maddelerden de bazı sonuçlar çıkarılabilir: Uzaktan öğretimin öğrenen motivasyonunu destekleyeceği, öğrenmeye olan isteğini arttıracığı ve çalışmayı bireysel öğrenen ihtiyaçları ile ilgili hale getireceği, öğrenen ve açık ve uzaktan öğrenme kurumu arasında olumlu ilişkiler oluşturacağı, öğreneni etkinliklere, kararlara veya tartışmalara çekerek öğrenenin ihtiyaç duyduğu iletişime yardımcı olacağı söylenebilir.

Bununla birlikte, yukarıda verilen maddelerin bazıları öğrenen bağlılığıyla ilişkili olduğu söylenebilir. Örneğin; öğrenen ve öğretene arasındaki etkileşimin artması öğrenen motivasyonunu desteklediği vurgulanmıştır. Öğrenen motivasyonunun artmasına paralel olarak öğrenenin derse ilgi duyması ve derse karşı bağlılığına olumlu etki edeceği söylenebilir. Benzer şekilde katılımın öğrenen motivasyonuna olumlu yönde katkı yapması aynı zamanda öğrenenin derse bağlılığı üzerinde de olumlu katkı yapacağı söylenebilir. Dostça ve kişisel bir üslupla öğretene yaklaşımı, öğrenene aidiyet duygusu katmasını sağlar. Bu durumun öğrenenin öğretime ve derse olan bağlılığını geliştireceği söylenebilir.

Holmberg (1995)'in genişlettiği etkileşim ve iletişim teorisini 8 madde şeklinde neticelendirmiştir. Bu maddeler şu şekilde sıralanabilir:

1. Açık ve uzaktan öğrenme; yüz yüze öğretim şansı olmayan veya yüz yüze öğretimi tercih etmeyen bireysel öğrenenlere hizmet vermektedir. Bu öğrenenler çok heterojendir (Evden eğitim gören bağımsız öğrenenler, yarı zamanlı çalışıp eğitimini de sürdürenler, herhangi bir işte çalışıp aynı zamanda eğitime ihtiyaç duyanlar vb.)

2. Açık ve uzaktan öğrenme; bireylerin öğrenim yeri, öğrenim gördükleri dönemleri, kişisel hayat planları gibi durumları kendilerine göre düzenlemesine olanak sağlar. Bu bakımdan açık ve uzaktan öğrenme, öğrenenlere seçme özgürlüğü ve bağımsızlık sağlamaktadır.
3. Toplum, açık ve uzaktan öğrenmenin olanaklarından yarar sağlamaktadır. Açık ve uzaktan öğrenme bir yandan bireysel öğrenenler için özgürlükçü ve esnek çalışma fırsatları sunarken, diğer taraftan da profesyonel/mesleki eğitim sağlanmaktadır. Açık ve uzaktan öğrenme; öğrenme fırsatlarına ücretsiz erişim ve eşitlik sağlar. Bununla birlikte yaşam boyu öğrenme için aracılık etmektedir.
4. Açık ve uzaktan öğrenme, yaşam boyu öğrenme ve yenilenme misyonunu üstlenmiştir. Bununla birlikte öğrenme olanaklarına hem ücretsiz hem eşit erişimi mümkün kılmaktadır.
5. Bilişsel bilgi ve bilişsel becerilerin yanı sıra duygusal öğrenme ve bazı psikomotor öğrenme ile ilgili tüm öğrenimler, açık ve uzaktan öğrenme ile etkin bir şekilde sağlanabilir. Açık ve uzaktan öğrenme, üst bilişsel yaklaşımlara ilham verebilir.
6. Açık ve uzaktan öğrenme, bireysel bir aktivite olarak derin öğrenmeye dayanmaktadır. Öğretme ve öğrenme, genellikle önceden hazırlanmış kurslara dayanan aracılı iletişime dayanmaktadır.
7. Açık ve uzaktan öğrenme; davranışçı, bilişsel, yapılandırmacı ve diğer öğrenme yöntemlerine açıktır. Elektronik cihazların kullanımı, iş bölümü, elektronik veri işleme ve kitle iletişimi gibi kavramlarla sanayileşmenin bir ögesi olarak görülebilir.
8. Öğrenciler ve onları destekleyenler (öğretmenler, danışmanlar vb.) arasındaki kişisel ilişkiler, çalışma keyfi ve empati açık ve uzaktan öğrenmenin merkezidir. Empati ve aidiyet duyguları, öğrencilerin öğrenmeyi olumlu bir şekilde etkileme ve öğrenme motivasyonunu artırır. Bu tür duygular öğrencilerin varlığıyla aktarılır.

Holmberg'in 1995 yılında genişlettiği bu kapsamlı teori, daha önce belirtilen teoriyi ve açık ve uzaktan öğrenmenin yüz yüze öğretimi kullanamayan veya kullanmak istemeyen çeşitli, bireysel öğrenenlere hizmeti vurgulanmıştır. Bu nedenle açık ve uzaktan öğrenme; öğrenenlerin bağımsızlığını ve seçme özgürlüğünü teşvik eder. Toplum için açık ve uzaktan öğrenme bir yandan bireysel öğrenenler için eğitim fırsatları sunar, diğer yandan mesleki eğitim almasını sağlamaktadır. Açık ve uzaktan öğrenme, öğrenme

fırsatlarına ve eşitliğe ücretsiz erişim için bir araçtır (Simonson, Schlosser ve Hanson, 1999).

Bu bağlamda açık ve uzaktan öğrenmenin özellikleri arasında bu alanda seçim yapmak isteyen bireylerin özgür seçim yapmasını ve yaptığı seçimlerden ücretsiz bir şekilde yararlanmasını sağlamaktadır. Bu özelliğiyle açık ve uzaktan öğrenme, sosyal ağlara benzerlik gösterdiği söylenebilir. Çünkü sosyal ağların temel kullanım özelliklerine bakıldığında, kullanmak isteyen tüm yetişkin bireyler için açık bir platform sunmaktadır ve ücretsizdir. Sosyal ağların sağladığı platformları kullanan bireyler başka bireylerle etkileşim içerisinde olurlar ve iletişim kurarlar. Üstelik bu faaliyetleri ücretsiz bir şekilde gerçekleştirirler. Böylece bireylerin istedikleri şekilde seçim yapma özgürlükleri (hangi sosyal ağı kullanacağına dair seçim özgürlüğü) ve bunu ücretsiz bir şekilde gerçekleştirmesi açık ve uzaktan öğrenmenin doğasına uygun bir biçimde şekillenmiştir.

Holmberg (2003), öğretene ve öğrenenin birbirinden fiziksel olarak uzakta olması (farklı mekanlarda) açık ve uzaktan öğrenmeyi geleneksel-yüz yüze eğitimden ayıran temel farklardan biri olarak görmüştür. Holmberg'e göre öğretene ve öğrenenin birleştirilmesi ve öğretim materyallerinin aktarılması için teknik medyanın kullanımı (baskı, ses, video veya bilgisayar) önem taşımaktadır. Bununla birlikte öğrenenin diyalogdan yararlanabilmesi ve hatta diyalogu başlatabilmesi için iki yönlü iletişimin sağlanması da önem taşımaktadır.

İki yönlü iletişim sağlanması ve medya araçlarının kullanımı açık ve uzaktan öğrenme için önem taşıdığı söylenebilir. Bu bağlamda sosyal ağ sitelerinin doğaları gereği teknolojik araçları kullanması ve iki yönlü iletişime açık olması, açık ve uzaktan öğrenme yapan kurumların öğrenenlerle etkileşimlerini sağlayan önemli araçlar olabilme özelliğini barındırdığı söylenebilir. Kurumların öğrenenlerle iki yönlü iletişimi çeşitli sosyal ağ siteleri üzerinden gerçekleştirmesi öğrenenlerle olan etkileşimi güçlendirme fırsatı sunacağı söylenebilir.

2.9. Yetişkin Öğrenme Kuramı (Andragoji)

Yetişkin öğreniminin en yaygın uygulanan çerçevelerinden biri, yetişkinlerin öğrenmesine yardımcı olma sanatı ve bilimi olarak tanımlanan andragojidir (Knowles and Associates, 1986). Malcolm Knowles, 1960'ların sonlarında ve 1970'lerde bu terimi Amerikalı yetişkin eğitimcilerin dikkatine sunmakla tanınmıştır (Merriam, 2001).

Andragoji, yetişkinlerin kendilerine verilen materyali sınıfta analiz etmelerine izin verildiği ve materyal ile kendi yaşam deneyimleri arasında bağlantı kurmayı öğrendikleri için bilişsel teoriler kategorisi altında sınıflandırılabilir. Bunun aksine pedagoji, öğrencinin öğretmenden direkt bilgi aldığı ve bunu bire bir öğrendiği bir öğrenme şekli olarak düşünülebilir (McGrath, 2009). Bu bağlamda pedagojiden andragojiye önemli geçiş farklılıkları olmaktadır. Öğrenenlerin pasif bir öğrenen konumundan aktif bir konuma geçmesi öğrenenlerin davranış biçimlerinde farklılıklar oluşturacağı söylenebilir. Bu bağlamda Knowles (1980), eğitimin bir hedefi olarak olgunluk fikri daha spesifik olarak tanımlanması gerektiğini savunmuştur. Psikolojik literatürden, olgunlaşma sürecinin her biri kendine özgü gelişim döngüsüne sahip bazı kavramların olduğunu vurgulamıştır. Bu gelişim süreçlerini 15 başlık altında toplamış ve pedagojiden andragojiye geçişi şu şekilde şemalandırmıştır.

Tablo 2.3. *Pedagojiden Andragojiye Geçiş Aşamaları (Knowles, 1980)*

	Pedagojiden	Andragojiye
1	Bağımlılık	Özerklik
2	Pasiflik	Aktiflik
3	Öznellik	Nesnellik
4	Bilgisizlik	Aydınlanma
5	Küçük Yetenekler	Büyük Yetenekler
6	Az Sorumluluk	Çok Sorumluluk
7	Dar İlgi	Geniş İlgi
8	Bencillik	Fedakarlık
9	Kendini Reddetme	Kendini Kabul Etme
10	Biçimsiz Öz kimlik	Bütünleşmiş Öz Kimlik
11	Ayrıntılara Odaklanma	İlkelere Odaklanma
12	Yüzeysel Endişeler	Derin Endişeler
13	Taklit	Özgünlük
14	Kesinlik İhtiyacı	Belirsizliğe Tolerans
15	Dürtüsellik	Rasyonellik

1. Bağımlılıktan özerkliğe: Birey doğduktan sonra tamamen bağımlı bir şekilde yaşama başlar. Birey hayata başlarken tüm ihtiyaçları başkaları tarafından karşılanır. Bireyin yaşamında deneyimler arttıkça, birey bağımlılıktan özerkliğe

doğru geçiş yapma eğilimde olmaktadır. Bununla birlikte edinilen deneyim ne kadar bağımlılıktan özerkliğe geçişe yardımcı oluyorsa, bu deneyim o ölçüde eğitici olduğu söylenebilir. Bunun tersi olarak, edinilen bir deneyim bireyi bağımlı hale getiriyorsa bu deneyim o ölçüde eğitim karşıtı olduğu söylenebilir.

2. Pasiflikten aktifliğe: Çocukluktan itibaren olgunlaşmaya başlayan birey, yaşadığı dünyayı keşfetme konusunda giderek daha aktif bir rol üstlenir. Bu durumda birey, sayıları giderek artan aktivitelere katılma eğilimindedir. Olgunlaşan bireyin aktiviteleri muhtemelen niceliksel durumdan niteliksel duruma geçme eğilimi gösterecektir. Ancak aktiviteler ister niceliksel ister niteliksel olsun, temelde olgunlaşan birey katılımcı ve aktif birey olma eğilimi göstermektedir.
3. Öznellikten nesnellığe: Bireyin doğduğu zaman diliminde “ben” merkezli olması evrensel bir durumdur. Birey için yapması gereken en zor değişimlerden biri kendisini evrenin merkezinden çıkarmak ve gerçekten nereye ait olduğunu keşfetmesi olarak görülebilir. Bireyin yaşamındaki her deneyim, bireyin kendisine gerçekçi bir şekilde bakmasına ve bu süreçte özsaygı edinmesine yardımcı olduğu söylenebilir.
4. Cehaletten aydınlanmaya: Okul eğitimi bu olgunlaşma alanında gerçekleştirildiği söylenebilir. Ancak modern bilginin hacmi, herhangi bir bireyin bütünü öğrenmesi için çok fazladır. Bu durumda bireyin her bilgiyi öğrenmeye çalışma çabasından ziyade, bir bilgi özü üzerinde uzmanlaşması ve bu bilgilerini güncel tutması daha çok önem taşımaktadır. Bu nedenle, yetişkin eğitimi için bir tür "çekirdek müfredat" önerilmektedir ki bu da öz bilgidir. Bu bağlamda birey mesleğinin bilgi ve becerilerini derinlemesine öğrenmesi önem taşımaktadır.
5. Küçük yeteneklerden büyük yeteneklere: Bireyin herhangi bir yeteneği kazandığında o yeteneği en temel düzeyde öğrenmiş olur. Bazen bireyin öğrendiği bu yetenekler temel düzeyde kalma eğilimi gösterebilmektedir. İyi bir öğrenme şekli, öğrenilen yeteneğin temel düzeyde bırakmayıp, bireyin daha yüksek performans düzeylerini denemesini ve sürekli bir şekilde daha büyük beceriler geliştirmesini destekleyecek şekilde yardımcı olur.
6. Birkaç sorumluluktan birçok sorumluluğa: Bireyin çocukluk yaşamında ebeveynler, öğretmenler ve denetçiler, bireyin alabileceği sorumluluğu hafife alma eğilimindedirler. Bu nedenle bireyin olgunlaşma sürecinde alması gereken

sorumluluklar geciktirilmiş olur. Aslında bireyin olgunlaşma döneminde alması gereken sorumlulukları üstlenmesi bireyin olgunlaşması açısından önem taşımaktadır.

7. Dar ilgiden geniş ilgiye: Birey çocukluktan itibaren genişleyen çevreyle ve yaşam alanıyla birlikte ilgi alanı da genişlemektedir. Bu durum bireyin olgunlaşmasını pozitif yönde etkilemektedir. Bunun tersine, bireyin ilgi alanının belirli bir daire içinde sabitlenmesine veya daha küçük dairelere çekilmesine neden olan her şey, olgunlaşma sürecine müdahale anlamı taşımaktadır.
8. Bencilikten fedakarlığa: Birey dünyaya geldikten itibaren benmerkezli bir düşünceye sahiptir. Bireyde toplum tarafından istenen temel görevlerden biri, başkalarını giderek daha fazla önemseyebilir hale gelmesidir. Başkalarına karşı yardımseverlikten ziyade, onlara karşı bir rekabet ruhu oluşturan koşullar, bu boyuttaki olgunlaşmaya müdahale eder.
9. Kendini reddetmekten kendini kabul etmeye: Çocukların kendileri hakkındaki ilk izlenimleri muhtemelen dağın kralları ya da kraliçeleri olduklarına dair olsa da, çok geçmeden doğal davranışlarının çoğunun (gürültü yapmak, eşyalara girmek, doğru yememek vb.) "kötü" olduğunu öğrenirler. Böylece tavırları hızla kendini beğenmekten kendini reddetmeye dönüşür. Ancak olgun kişiler, kendilerini değerli kişiler olarak kabul edenlerdir (bu aynı zamanda başkalarını değerli olarak kabul edebilmenin ön koşulu olarak kabul edilebilir). Böylece sonraki yaşam deneyimlerinin bireyin kendini reddetmekten kendini kabul etmeye doğru ilerlemesine ne kadar yardımcı olduğu, büyük ölçüde bir bireyin bu boyutta özniteliklere sahip olup olmadığı belirleyecektir.
10. Biçimsiz öz kimlikten bütünleşmiş öz kimliğe: Bu aşama, bireyin "kim olduğumu bilmiyorum" dan "kim olduğumu açıkça biliyorum" a doğru olgunlaşma boyutunun hassas ve önemli bir geçiş aşaması olarak görülebilir.
11. Ayrıntılara odaklanmadan ilkelere odaklanmaya: Birey, çocuklukta zihnine göre her nesne benzersizdir ve herhangi bir olayın diğeriyle bağlantısı yoktur. Birey büyüdükçe, nesnelerin gruplandırması ve olaylar arasındaki bağlantıları keşfetmesi, sorgulama sürecinin özünü oluşturmaktadır.
12. Yüzeysel endişelerden derin endişelere doğru: Bireyin çocukluğunda önemli olan şu anda keyif alması ve acıdan kaçmasıdır. Bu bağlamda varoluşsal bir dünyada yaşar. Birey olgunlaşmasını gösteren durum, geçmişinde ve geleceğinde daha

önemli olan olgulara karşı bakış açısı kazanmayı başarmasıdır. Bunu gerçekleştirmekle birlikte başka bireylerin yaşamına dair geçmiş ve geleceklerine ilişkin bakış açısı kazanmayı da içermektedir. Bu süreç, bireye kendinden önce toplumun endişelerinin empoze edilmesiyle gecikmeye uğrayabilmektedir.

13. Taklitten özgünlüğe: Bireyin çocuklukta ilk öğrendiği, uyum sağlama ve taklit etmektir. Yetişkin dünyası bu öğrenme yöntemini en uygun öğrenme yöntemi olarak benimsemiş ve eğitim sisteminin çoğunu bu düzende kurmuştur. Bunun sonucu olarak da birey, özgün yapısına erişmekte gecikme yaşamaktadır.
14. Kesinlik ihtiyacından belirsizliğe tolerans: Birey çocuklukta yaşadığı belirsizliklere karşı derin bir kesinlik ihtiyacı hisseder. Bireyin hayattaki deneyimleri, artan bir güvenlik ve özgüven sağladıkça, belirsizliğe karşı tolerans geliştiren bir ilerleme kaydetmeye başlar.
15. Dürtüsellikten rasyonaliteye: Geleneksel olarak bireyin çocuklukta yaptığı doğal dürtüsel davranışlar, ödül ve cezalandırma sistemiyle kontrol edilirdi. Bu durum çoğunlukla dürtüsellliği pekiştirmekteydi. Rasyonaliteye doğru gerçek anlamda olgunlaşma, kişinin kendini anlamasını ve dürtülerini kontrol etmesini gerektirir.

Knowles ilk olarak yetişkin öğrenciler hakkında dört varsayım önermiş ve bu teorik çerçeveyi pedagoji bilimi ile karşılaştırmıştır (Knowles, 1980). Daha sonra, o ve meslektaşları beşinci bir varsayım eklemiştir (Knowles and Associates, 1984). Ross-Gordon (2003) bu beş varsayımı şu şekilde özetlemiştir:

Şekil 2.4. Yetişkin Öğrenenler İçin Beş Varsayım (Ross-Gordon, 2003)

- Öğrenen kavramı: Yetişkin öğrenen, çoğu durumda günlük yaşamda karar verirken, kendi kararlarından sorumludur ve aldıkları bu kararlar başka kişileri de etkileme

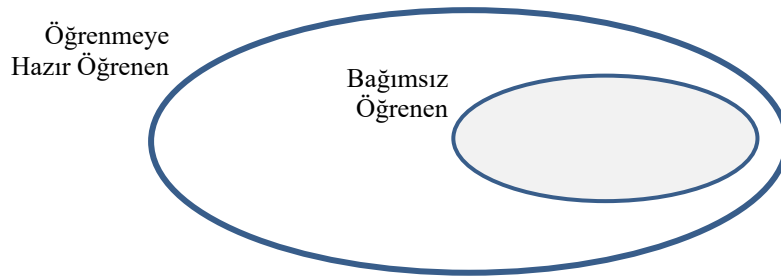
potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda yetişkinlerin, öğrenmelerinin amaçlarını ve sonuçlarını belirlerken kendi kendilerine yön vermeyi tercih ettikleri varsayılır.

- Öğrenenlerin sahip olduğu deneyiminin rolü: Yetişkinler, yapacakları öğrenme durumuna, geniş bir deneyime sahip olarak katılırlar. Ayrıca doğrudan deneyim yoluyla öğrenmeye değer verirler.
- Öğrenmeye hazır olma: Yetişkinlerin, daha etkili bir performans sergilemek için bir şeyler bilme veya yapma ihtiyacı duyduklarında öğrenmeye hazır oldukları varsayılır.
- Öğrenmeye yönelim. Yetişkinler tipik olarak yaşamlarında bir ihtiyaç duyduktan sonra bir öğrenme durumuna girdikleri için, öğrenmeye görev veya problem merkezli bir yönelim getirdikleri varsayılır. Bu durum, eğitime yönelik geleneksel, pedagojik yaklaşımlarla ilişkili konu merkezli yaklaşımın tam tersi olarak görülür.
- Öğrenme motivasyonu: Andragojik model, yetişkinlerin iş teşviki gibi dış motivasyonlara cevap vermelerine rağmen, en güçlü motivasyon unsurlarının içsel olduğunu varsayar.

Yetişkin öğrenme kuramında, bir bireylerin pedagojik yaklaşımdan andragojik yaklaşıma geçiş süreçlerini ve bu süreçlerin nereden nereye olduğunu belirtilmektedir. Fırat (2019)'a göre bireylerin çocukluk evresinde hazır bulunuşluğu anlamının önemli göstergesi biyolojik gelişim ile sınırlı iken, yetişkin bireylerde bunun yanında “toplumsal gelişim ödevleri” ve sahip olduğu “öğrenmeler” önemli hazır bulunuşluk göstergeleri olarak düşünülebilir. Bunun yanında Knowles'ın pedagoji ve andragoji arasındaki en önemli farklardan biri, çocuklarda benlik algısı “bağımlı” iken yetişkinlerde bu benlik algısı “özyönelimli (bağımsız)”dır. Bu bağlamda yetişkin öğrenme kuramında belirtilen yetişkinlerin öğrenen boyutu, bağımsız öğrenenler olarak tanımlanabilir. Knowles (1984)'e göre, bir kişinin yetişkin olarak tanımlanabilmesi için hayatındaki belli aşama ya da özellikle açıklanmamaktadır. Kişinin psikolojik olarak tanımlanabilmesi için, kendi kendini yönetebilen ve kendi kendinin farkında olması gerekmektedir. Buna ek olarak, birey toplumun diğer bireyleri tarafından da sosyal olgunluğa erişmiş olarak görülüyorsa ve bireyin kendisinde de bu farkındalık varsa yetişkin olarak tanımlanabilir. Knowles (1980)'ın, bir bireyin yetişkin evresine geçişte ele aldığı; özerklik, aktiflik, nesnellik, aydınlanma, büyük yetenekler, çok sorumluluk, geniş ilgi, fedakarlık, kendini kabul etme, bütünleşmiş öz kimlik, ilkelere odaklanma, derin endişeler, özgünlük, belirsizliğe

tolerans, rasyonelliğin gerçekleşmesi bireyin hem biyolojik hem de psikolojik yetişkin olarak tanımlanmasını sağlamaktadır.

Açık ve uzaktan öğrenme kurumları, bireylerin kendi kendilerine öğrenmelerine odaklanan yapılardır. Kurumlar, sahip oldukları öğrenenlerin asgari düzeyde öğrenme faaliyetlerini gerçekleştirebileceklerini varsayarak, buna uygun iletişim kanalları ve öğrenme kaynakları sunduğu söylenebilir (Fırat, 2019). Bu doğrultuda açık ve uzaktan öğrenme kurumlarına kayıt olan öğrenenler, kendi kendilerine öğrenme, yani öğrenmeye hazır olma önkoşulunu sahip olmaları beklenir. Öğrenenlerin sahip oldukları “öğrenmeye hazır olma” ön koşulu öğrenenin yetişkin öğrenme kuramındaki “bağımsız öğrenen” olarak tanımlanması için yeterli olmadığı söylenebilir. Çünkü bireyin, bağımsız öğrenenler için pedagojiden andragojiye geçişte gerçekleştirmesi beklenen 15 geçiş aşamalarının hepsine sahip olması beklenir. Bu durumda açık ve uzaktan öğrenme kurumlarına kayıtlı öğrenenlerin tamamını bağımsız öğrenen olarak tanımlamak doğru bir yaklaşım olmayabilir. Bağımsız öğrenen, kurumlar için beklenen öğrenen profili olarak düşünülse de gerçek yaşamda, özellikle 100 bini aşan sayıdaki öğrenenlere sahip açık ve uzaktan öğrenme kurumlarında bu mümkün görülmemektedir. Ancak açık ve uzaktan öğrenme kurumlarına kayıtlı olan öğrenenler, asgari düzeyde “öğrenmeye hazır olan öğrenenler” olarak düşünülebilir. Bunun yanında, bu kitle içerisinde yer alan ve kuramın belirttiği gibi psikolojik yetişkin olan, dolayısıyla bağımsız öğrenen olarak tanımlanabilecek bir kitleden de söz edilebilir. Bu kapsamda, öğrenmeye hazır öğrenen, açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının genel öğrenen kitlesi olarak varsayılabilir. Beklenen psikolojik yetişkin öğrenen (bağımsız öğrenen) de bu kitlenin içinde yer alan kuramın şartlarını sağlayan öğrenen kitlesi olarak düşünülebilir.

Şekil 2.5. Öğrenmeye Hazır Öğrenen ve Bağımsız Öğrenen

2.10. Kuramsal Matris

Yapılan çalışma kapsamında açık ve uzaktan öğrenme, açık ve uzaktan öğrenmenin tarihi süreci, açık ve uzaktan öğrenme hizmeti veren kurumlar, kurum bağıllığı, sosyal medya, sosyal ağlar, sosyal ağlar ve öğrenen bağıllığına ilişkin alan yazın taraması yapılmıştır. Alanyazın taraması sonucunda sosyal ağların etkileşim ve iletişim özellikleri nedeniyle “Etkileşim ve İletişim Kuramı” ve sosyal ağları kullanan bireylerin yetişkin olması nedeniyle “Yetişkin Öğrenme Kuramı” araştırmanın kuramsal temeli olarak belirlenmiştir.

Tablo 1.’de etkileşim ve iletişim kuramı ve yetişkin öğrenme kuramına ilişkin geliştirilen kuramsal matris, belirlenen iki kuramın “Kurum Bağıllığı” kavramı esas alınarak kesiştirilmesinden oluşmaktadır. Oluşturulan matrisin yatay düzleminde etkileşim ve iletişim kuramına ilişkin ilkeler, dikey düzleminde yetişkin öğrenme kuramına ilişkin ilkeler yer almaktadır. Etkileşim ve iletişim kuramının, (1) Etkileşim ve duygusal katılım, (2) Sürece dahil olma ve keyif alma, (3) Samimi ve duygusal üslup, (4) Güçlü öğrenme motivasyonu ilkeleri kuramsal düzeyin yatay eksenini oluşturmaktadır. Yetişkin öğrenme kuramının, (1) Öğrenmeye hazır öğrenen ve bağımsız öğrenen, (2) Öğrenenin sahip olduğu deneyim, (3) Öğrenmeye yönelik içsel motivasyon ilkeleri dikey düzlemi oluşturmaktadır. Verilen ilkelerin kesiştiği gözeler “Kurum Bağıllığı” kavramı temel alınarak oluşturulmuştur.

Kurum Bağlılığı		Etkileşim ve İletişim Kuramı			
		Etkileşim ve Duygusal Katılım	Sürece Dahil Olma ve Keyif Alma	Samimi ve Duygusal Üslup	Güçlü Öğrenme Motivasyonu
Yetişkin Öğrenme Kuramı	Öğrenmeye hazır öğrenen ve bağımsız öğrenen	Öğrenmeye hazır öğrenen ve bağımsız öğrenenle etkileşime girmesi ve duygusal katılımını sağlaması	Öğrenmeye hazır öğrenen ve bağımsız öğrenenin sürece dahil edilmesi ve keyif almasının sağlaması	Öğrenmeye hazır öğrenen ve bağımsız öğrenene karşı samimi ve duygusal üslup kurma	Öğrenmeye hazır öğrenen ve bağımsız öğrenenle güçlü öğrenme motivasyonu sağlama
	Öğrenenin Sahip Olduğu Deneyim	Öğrenenin sahip olduğu deneyimleri kullanarak etkileşime girmesini ve duygusal katılımını sağlama	Öğrenenin sahip olduğu deneyimlerle sürece dahil olup keyif almasını sağlama	Öğrenenin sahip olduğu deneyimleriyle öğrenenle samimi ve duygusal üslup kurma	Öğrenenin sahip olduğu deneyimlerle birlikte öğrenene güçlü öğrenme motivasyonu sağlama
	Öğrenmeye Yönelik İçsel Motivasyon	Öğrenenin etkileşimi ve duygusal katılımıyla içsel motivasyon sağlama	Öğrenenin sürece dahil edilmesi ve keyif almasıyla içsel motivasyonu sağlama	Öğrenene karşı samimi ve duygusal üslupla öğrenenin içsel motivasyonu sağlama	Öğrenene güçlü öğrenme motivasyonu sağlayarak içsel motivasyonunu sağlama

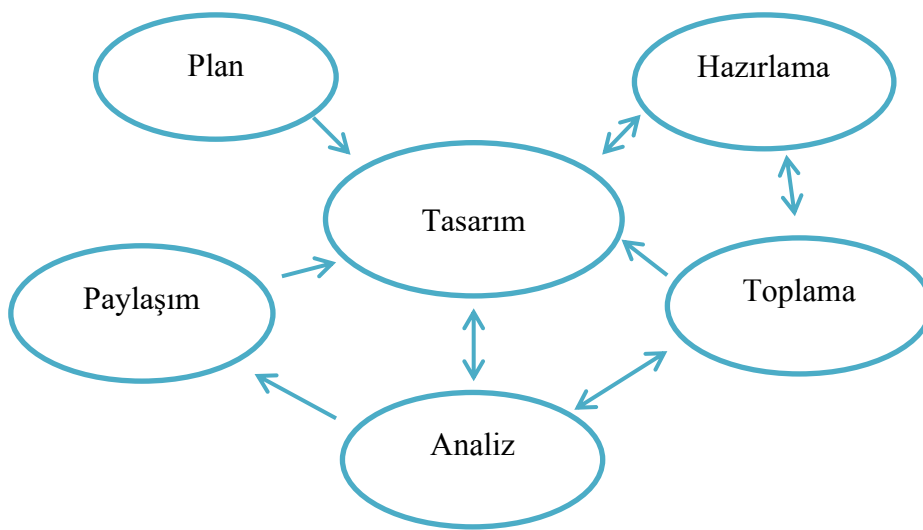
3. YÖNTEM

Bu çalışmada, etkileşim ve iletişim kuramı ve yetişkin öğrenme kuramı odağında; sosyal ağlarda, açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının öğrenenlere yönelik kurum bağlılığı açısından ne tür ilkelere sahip olması gerektiğinin değerlendirilmesi bütünsel bir yaklaşım içerisinde ele alınmıştır. Araştırma sürecinin tamamı bir keşfetme süreci olarak gerçekleşmiş, araştırmacının olgu ve olayları kontrol etmesi söz konusu olmamıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının, sosyal ağlarda öğrenenlere yönelik kurum bağlılığı açısından ne tür ilkelere sahip olması gerektiğinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu çalışma; nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan durum çalışması (case study) ile desenlenmiştir. Nitel araştırma, doğrudan saha çalışması gözlemlerinden, ayrıntılı şekilde yapılan açık uçlu görüşmelerden ve yazılı dökümanlardan gelen verilerin analizi ile gerçekleştirilen araştırmalar olarak tanımlanabilir (Silverman, 2020). Williams (2007)'e göre nitel araştırmanın beş alanı vardır: Durum çalışması, etnografi çalışması, fenomenolojik çalışma, teori temelli çalışması ve içerik analizi. Bu beş alan, tümevarımsal akıl yürütme ve ilgili metodolojiler üzerine inşa edilen araştırmaları temsil etmektedir.

Bu bağlamda alan uzmanlarının görüşleri alınarak hazırlanan bu çalışmada, öğrenenlerin sosyal ağlar üzerinden bağımlılığı kavramı ile ilgili bütüncül bir bakış açısı elde edilmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma sürecinin adımları Şekil 3.1.'de gösterilmiştir.

Şekil 3.1. Nitel araştırma sürecinin adımları (Yin, 2009)

Yapılan bu araştırmanın desenini oluşturan durum çalışmasında, araştırmacı genellikle incelenen bağlamın dışında kalır ve birden fazla veri türü toplayarak fenomeni inceler. Bu veriler; görüşmeleri, odak gruplarını, basılı materyalleri, medyayı ve diğer veri kaynaklarını içerebilir (Jackson, Drummond ve Camara, 2007). Daha yalın ifadeyle; herhangi bir birey, olay ya da sürecin verilerine dayalı derinlemesine incelemesine dayanan araştırma deseni olarak tanımlanabilir (J.W. Creswell ve J.D. Creswell, 2017).

Creswell ve Poth (2016) durum çalışmasını “araştırmacının bir programı, olayı, etkinliği, süreci veya bir veya daha fazla kişiyi derinlemesine araştırması” olarak tanımlamıştır. Durum çalışması, tek bir olay veya zamana ve yere bağlı bir durum olabilir. Leedy ve Ormrod (2001), durum çalışmalarının “az bilinen veya yeterince anlaşılmayan bir durum hakkında daha fazla şey öğrenmeye” çalışmak olarak tanımlamıştır. Creswell ve Poth (2016) bir durum çalışmasının yapısının problem, bağlam, konular ve öğrenilen dersler olması gerektiğini öne sürer. Bir durum çalışması için veri toplama kapsamlıdır ve doğrudan veya katılımcı, gözlemler, röportajlar, arşiv kayıtları veya belgeler, fiziksel eserler ve görsel-işitsel materyaller gibi birden çok kaynaktan alınır.

Sosyal ağlarda, açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının öğrenenlere yönelik kurum bağlılığı açısından ne tür ilkelere sahip olması gerektiğinin değerlendirilmesinde alan uzmanlarının görüşleri alınarak hazırlanan bu çalışmanın durum çalışması ile desenlenmesinde aşağıdaki tanımlar esas alınmıştır:

- Durum çalışmaları “az bilinen veya yeterince anlaşılmayan bir durum hakkında daha fazla şey öğrenmeye” çalışmak (Leedy ve Ormrod, 2001).
- Odak noktası olarak “nasıl” ve “neden” sorularıyla araştırmacının olaylar üzerinde etkisinin çok az olduğu durumlarda araştırma deseni olarak durum çalışması tercih edilebilir (Yin, 2003).

Nitel araştırma türlerinden biri olan durum çalışması ile desenlenen bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan görüşme tekniğinden ve içerik analizinden yararlanmıştır.

Adhabi ve Anozie (2017)’e göre görüşmeler, nitel araştırma tasarımlarında birincil veri toplamanın omurgasını oluşturmaktadır. Görüşme, araştırmacının sorulan kişinin görüşüne göre bir konu hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaya çalıştığı bir danışma biçimi olarak tanımlanabilir.

Görüşme tekniği; insanların bakış açılarını, deneyimlerini, duygularını ve algılayış biçimlerini ortaya çıkarmak için kullanılan güçlü bir yöntem olarak görülmektedir (Bogdan ve Biklen, 1992). Yıldırım (1999) görüşme tekniğinin genellikle sözlü iletişimi barındırdığını ve günlük hayatta olduğu gibi konuşularak bilgi toplama süreci olarak ifade etmiştir. Bununla

birlikte görüşme tekniğinde araştırmacı; görüşme formlarını hazırlama, bunları test etme, görüşmeyi ayarlama ve görüşmeyi gerçekleştirme gibi bir dizi yoğun faaliyet içerisinde olmaktadır. Görüşme, araştırmacının sorulan kişinin görüşüne göre bir konu hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaya çalıştığı bir danışma biçimi olarak da tanımlanabilir (Adhabi ve Anozie, 2017).

Açık ve uzaktan öğretim yapan yükseköğretim kurumunda çevrimiçi ders verme deneyimine sahip olan uzmanlarla gerçekleştirilen bu araştırmada, görüşme tekniklerinden birisi olan “yarı yapılandırılmış görüşme” tekniğinden yararlanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, yapılandırılmış görüşmelerle kıyasla daha fazla esneklik sağladığı söylenebilir (Türnüklü, 2000; Fırat, Yurdakul ve Ersoy, 2014). Bu çalışmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış olup, toplanan verilerin inanırılık çalışmasını gerçekleştirmek amacıyla üç uzmanın görüşleri alınmıştır. Böylece sağlama (triangulation) gerçekleştirilmiştir. Bir yapının veya içeriğin ölçülmesi amacıyla tasarlanmış çoklu veri toplama teknolojilerini tanımlamak için kullanılan bir terimdir (Lune ve Berg, 2017). Bununla birlikte sağlama, araştırmacının araştırma sürecinde başvurduğu farklı veri kaynaklarının neden olabileceği herhangi bir önyargının önüne geçmek ve verilerin güvenilirlik düzeyini arttırmak amacıyla kullanılan bir yöntem olarak tanımlanabilir (Patton, 1999; Creswell, 2005). Yapılandırılmış görüşmeler gibi, bu tür görüşmeler de araştırmacı tarafından hazırlanan konuların ve soruların bir özetidir (Stuckey, 2013). Bununla birlikte, yarı yapılandırılmış görüşmelerin, yapılandırılmış görüşmeler gibi katı bir bağlılık çerçevesi yoktur (Adhabi ve Anozie, 2017).

3.2. Katılımcılar

Yapılan çalışmada, sosyal ağlarda açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının öğrenenlere yönelik kurum bağlılığına odaklanılmasının nedeni:

1. İlgili alan yazında, yapılan bu çalışmanın temelini oluşturan açık ve uzak öğrenme kurumları, öğrenen bağlılığı ve sosyal ağlarla ilgili genel bilgilerin olmasına karşılık, açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının sosyal ağlarda öğrenen bağlılığına ilişkin ne tür ilkelere sahip olması gerektiğine dair yoğunlaşan çalışmaların bulunmaması.
 2. Sosyal ağların gün geçtikçe gelişen ve büyüyen platformlara dönüşmesine karşılık, bu ağlarda açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının, öğrenenlere karşı ne tür etkileşim ve iletişim içerisinde olması gerektiğini belirleyebilmek.
- olarak ifade edilebilir. Bu odak çerçevesi, durum çalışmasının da çerçevesini belirlemektedir.

Bu çalışmada, amaçlı örnekleme yöntemi ile katılımcılar belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, nitel araştırmalarda kullanışlı araştırma yöntemlerinden biri olarak görülmektedir (Creswell, 2005). Amaçlı örneklemede, görüşme gerçekleştirilecek olan uzmanların; açık ve uzaktan öğretim yapan kurumda en az 5 yıl iş tecrübesine sahip olması, uzaktan öğretim alanında doktora yapmış olması ve uzaktan öğrenme ortamları gibi dijital öğrenme platformlarında en az 2 yıl süreyle ders vermiş olması ön şartı aranmıştır. En az 2 yıl süreyle ders vermiş olması ön şartı, görüşlerine başvurulacak üç alan uzmanının önerisi doğrultusunda oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan alan uzmanlarının demografik bilgileri aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcı Listesi

Açık ve uzaktan öğretim uzmanları (Takma isimleri – Alandaki Deneyimi		
Meryem	9 Yıl	Dr. Öğr. Üyesi
Haldun	14 Yıl	Dr. Öğr. Üyesi
Murat	14 Yıl	Doç. Dr.
Gülsüm	15 Yıl	Doç. Dr.
Erkan	10 Yıl	Dr.
Hande	16 Yıl	Dr.
Mustafa	11 Yıl	Doç. Dr.

Araştırmaya katılan yedi akademisyenin deneyimleri incelendiğinde 9-16 yıl arası açık ve uzaktan öğrenme kurumlarında deneyime sahip oldukları görülmektedir. Bunun yanı sıra, akademisyenlerin tamamı alanda doktora derecesine sahip oldukları da bilinmektedir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formları veri toplama aracı olarak belirlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu dört kısımdan oluşmaktadır. Görüşme formunun ilk kısmı “bilgilendirme” kısmıdır. Bilgilendirme kısmında görüşmenin konusu, amacı ve kapsamıyla ilgili bilgiler bulunmaktadır. Görüşme formunun ikinci kısmı “yazılı izin formu”dur. Yazılı izin formu, görüşmenin nasıl gerçekleştirileceğine, seçilen kayıt tekniğini ve araçları, verilerin hangi şartlarda kimler tarafından muhafaza edileceğine, verilerin hangi amaçla ve nasıl kullanılacağına, görüşme verilerinin paylaşılması ve araştırmacıların iletişim bilgilerini kapsamaktadır. Buna ek olarak yazılı izin formu yer almaktadır. Yazılı izin formu;

katılımcının görüşme kaydına ilişkin onayı ve doğrudan alıntılarının paylaşılmasına yönelik beyanı yer almaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmenin üçüncü kısmı katılımcıların demografik bilgilerini toplamaya yöneliktir. Görüşme formunun dördüncü ve son kısmı araştırmanın amacını kapsayan görüşme sorularından oluşmaktadır. Görüşme soruları, belirlenen çalışma kapsamında oluşturulan matristen üretilmiştir. Görüşmeler öncesi yapılandırılmış görüşme formunun, nitel araştırma yöntemleri konusunda çalışmakta olan üç uzmanın görüşü alınarak kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Veri toplama aracı olarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruların oluşturulduğu kuramsal dizeyin hazırlanmasıyla ilgili süreçler aşağıda belirtilmiştir.

3.4. Kuramsal Dizey

Araştırmada oluşturulmuş olan dizey üç aşamadan oluşmaktadır. Kuramsal dizeyin oluşturulması sürecinde ilk aşama olarak, iletişim ve etkileşim kuramının sekiz ilkesi ile yetişkin öğrenme kuramının beş ilkesinin hangilerinin çalışma kapsamında yer alacağını belirlemek amacıyla alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Kuramsal dizey oluşturma sürecinin ikinci aşamasında üç nitel araştırma uzmanının yaptıkları incelemeler sonucunda, iletişim ve etkileşim kuramının dört ilkesi, yetişkin öğrenme kuramının ise üç ilkesinin kullanılması ve kuramsal dizeyin 12 göze bir yapıda olması gerektiği belirlenmiştir.

Kuramsal dizeyin hazırlanmanın son aşamasında ise oluşturulan 12 göze üç nitel araştırma uzmanı tarafından incelenmiştir. İnceleme sonucunda sosyal ağların yapısı ve sosyal ağları kullananlar dikkate alınarak bir göze üzerinde durulması gerektiği ve araştırma sorularının bu göze dikkate alınarak hazırlanması gerektiği belirlenmiştir. Üzerinde yoğunlaşılmasının gerektiği düşünülen göze iletişim ve etkileşim kuramının birinci gözesi olan “Etkileşim ve duygusal katılım ile yetişkin öğrenme kuramının birinci ilkesi olan “Öğrenmeye hazır olan bağımsız öğrenen” ilkesinin kesiştiği bölümden oluşmaktadır. Belirlenen bu bölüm kural dizeyin son halini oluşturmaktadır. Araştırma soruları da uzmanlar tarafından belirlenen kuramsal dizeyin son halinden çıkarılmıştır. Kuramsal dizeyin son hali Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3.2. Kuramsal Dizey

Kurum Bağlılığı		İLETİŞİM VE ETKİLEŞİM KURAMI
		Etkileşim ve Duygusal Katılım
YETİŞKİN ÖĞRENME KURAMI	Öğrenmeye hazır öğrenen ve bağımsız öğrenen	Öğrenmeye hazır öğrenen ve bağımsız öğrenenle etkileşime girmesi ve duygusal katılımını sağlaması

Katılımcılara yönlendirilecek olan araştırma sorular ise Tablo 4.'de gösterildiği şekilde elde edilmiştir.

Tablo 3.3. Katılımcılara Yönlendirilecek Sorular

Kurum Bağlılığı	Etkileşim	Duygusal Katılım
Öğrenmeye hazır öğrenen	Öğrenmeye hazır olan öğrenenler ile sosyal ağlarda nasıl etkileşim kurulması gerekir?	Öğrenmeye hazır olan öğrenenlerin sosyal ağlarda duygusal katılımı nasıl sağlanabilir?
Bağımsız Öğrenen	Bağımsız öğrenenler ile sosyal ağlarda etkileşim nasıl sağlanmalıdır?	Bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımın gerçekleştirilmesi için sosyal ağlarda nasıl bir yol izlenmelidir?

Bu süreçler sonucunda araştırma soruları aşağıda verildiği şekilde oluşturulmuştur.

Açık ve uzaktan öğrenme kurumları;

Soru 1. Bağımsız öğrenenler ile sosyal ağlarda etkileşimi nasıl sağlamalıdır?

Soru 2. Bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımın gerçekleştirmesi için sosyal ağlarda nasıl bir yol izlemelidir?

Soru 3. Öğrenmeye hazır olan öğrenenler ile sosyal ağlarda nasıl etkileşim kurmaları gerekir?

Soru 4. Öğrenmeye hazır olan öğrenenlerin sosyal ağlarda duygusal katılımını nasıl sağlayabilir?

- Öğrenmeye hazır olan öğrenenlerle ne tür bir diyalog (formal, informal, mizahi) kurulmalıdır?

Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu görünüş ve kapsam geçerliliği bağlamında nitel araştırmalar konusunda uzman olan üç akademisyenin görüşüne sunulmuştur. Akademisyenlerden alınan görüşler doğrultusunda görüşme formunun yazılı izni alınmış ve görüşme sorularında düzeltmeler gerçekleştirilmiştir. Böylece görüşme formu uygulama öncesinde son halini almıştır. Ardından veri toplama sürecine geçilmiştir.

3.5. Veri Toplama Süreci

Açık ve uzaktan öğretim yapan yükseköğretim kurumlarında belirlenen alan uzmanlarının görüşlerinin belirlenmesi amacıyla oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formunun dökümleri alınmıştır. Amaçlı örneklem ile açık ve uzaktan öğrenme kurumlarında tecrübe sahibi olan yedi akademisyen belirlenmiştir. Her bir akademisyenle yapılacak görüşmeler için randevu alınmıştır. Araştırmacılar ve katılımcılar için en uygun zaman ve dijital platform belirlenerek görüşme yapılacak dijital platform ve saatine uyularak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Dijital platform kullanılmasının nedeni, Aralık 2020 itibarıyla tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de ortaya çıkan ve görüşmelerin yapıldığı dönemde de devam eden KOVİD-19 salgını nedeniyle sosyal mesafe kuralları gereği seçilmiştir. Salgının devam etmesi nedeniyle görüşmelerin yüz yüze gerçekleştirilmesi mümkün görülmemiştir. Görüşleri alınacak uzmanlarla görüşmelerin neticesinde hepsi için ZOOM programı, kullanılacak dijital platform olarak belirlenmiş olup tüm görüşmeler ZOOM programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Görüşme esnasında görüşmelere geçilmeden soruları geçilmeden önce yarı yapılandırılmış görüşme formunun bilgilendirme ve yazılı izin formları katılımcılara e-posta yoluyla gönderilmiştir. Katılımcıların bu formları incelemesi ve onaylaması için gerekli süre verilmiştir. Bu süreçte katılımcılardan gelen dönütler/sorular alınmış ve gerekli açıklamalar yapılmıştır. Daha sonra sözlü izin de alınarak görüşme sorularına geçilmiştir. Sözlü izinle

başlayan görüşme, ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler; ön formların incelenmesi ve onaylanması da dâhil olmak üzere ortalama 30 dakika sürmüştür. Görüşmeler bittikten sonra katılımcıya iletişim bilgileri verilerek araştırmacılarla istenilen zamanda iletişime geçebilecekleri belirtilmiştir. Alan uzmanlarının görüşleri alındıktan sonra, elde edilen verilerin analizi gerçekleştirilmiştir.

3.6. Verilerin Analizi

Katılımcılarla görüşme sonunda elde edilen ses kaydı verileri; araştırmacı tarafından dökümü ve kodlaması gerçekleştirilmiştir. Ses kaydından metne aktarılan veriler NVIVO12 paket programına aktarılmıştır. Verilerin analizi için NVIVO12 paket programı kullanılmıştır. NVIVO paket programı, ses ve video kayıtları, e-postalar, görseller, fotoğraflar, dokümanlar gibi özellikle nitel araştırmalarda kullanılan veri türlerinin kullanılabildiği bir programdır. Bu verilerin düzenlenmesi, yönetilmesi ve birbiriyle olan ilişkilerinin belirlenmesi NVIVO paket programı ile mümkün hale gelmektedir. Belirlenen bir konuda incelenen verilerin gruplandırılması, kodlanması, arama ve sorgulamalarının yapılması, görselleştirilmesi, ilişkilendirilmesi ve paylaşımında NVIVO paket programı kullanışlı bir program olarak görülmektedir. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin analizinde betimsel ve içerik analizinden yararlanılmıştır. İçerik analizinde de tümevarımsal analizden yararlanılmıştır. Tümevarımsal yaklaşım, birçok araştırma amacı için nitel verileri analiz etmenin uygun ve verimli bir yolunu sağlamaktadır (Thomas, 2003). Yıldırım ve Şimşek (2006)'a göre, tümeram analizi, başlangıçta net olmayan temaları ve boyutları ortaya çıkarmaya, kavramlara ve bağlantılara ulaşmaya imkan sağlaması ile verilerin derinlemesine çözümlenmesinin gerekli olduğu bir analiz yöntemi olarak düşünülebilir.

Tümevarım analizini gerçekleştirmek amacıyla öncelikle veriler, araştırma soru ve sorularına göre gruplandırılmış ve okunmuş, verilerin yapısı ve genel görünümü elde edilmiştir. Sonrasında, araştırma soruları çerçevesinde ilgili metin ve veri kaynakları içerisinde veriler kodlanarak ilgili alanyazın bağlamında kodlanan verilerden alt temalar ve ana temalar oluşturulmuş ve bunlar arasındaki ilişkiler belirlenmiştir (Creswell, 2003). Son olarak, ortaya çıkan bulgular, araştırma sorularını cevaplamadaki önem düzeylerine göre ilgili metinlerle zenginleştirilerek yorumlanmış ve doğrudan alıntılar yapılarak verilerin yorumlanmıştır. Katılımcılar gerçek isimleriyle değil takma isimleriyle belirtilmiştir. Araştırmada alan uzmanlarının görüşleri çerçevesinde elde edilen verilerin analizi ve yorumlanması bulgular ve yorumlar kısmında verilmiştir.

3.7. Araştırmanın İnanırlılığı

Bu çalışmada veriler açık uçlu yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Bu verilerin inanırlılık çalışmasını gerçekleştirmek amacıyla üç uzmanın görüşleri alınmış ve sağlama (triangulation) yapılmıştır. Araştırmada sağlama, bir soruyu araştırmak için birden fazla yaklaşımın kullanılmasıdır. Bu bağlamda amaç, iki veya daha fazla bağımsız ölçüm kullanılarak bir önermenin doğrulanması yoluyla bulgulara olan güveni artırmak olarak ifade edilebilir (Heale ve Forbes, 2013). Patton (2002)'a göre sağlama yöntemi bir çalışmayı güçlendirmek için kullanılan bir yöntem olarak görülmektedir. Buna ek olarak, sağlama yöntemi ile bir araştırmacının elde ettiği çeşitli veri kaynaklarının neden olabileceği önyargıların önüne geçmek ve verilerin daha güvenilir bir hale getirmek için kullanılan bir yöntem olarak tanımlanabilir (Ceswell, 2005; Patton, 1999). Fraenkel ve Wallen (2003)'e göre, bilgi kaynağının bir konu hakkındaki yorumlamaları, bir diğer veri kaynağının yorumlarıyla çelişiyorsa, yorumlama farklılıkları bilginin güvenilirliğini azaltabilmektedir. Bunu önlemek amacıyla yapılan sağlama tekniği, elde edilen verinin ve araştırmacı tarafından gerçekleştirilen yorumlamaların kalitesini arttırmaktadır. Bu bağlamda elde edilen bilginin sağlanması gerçekleştirildiğinde, araştırmanın olay ve olguları tek bir kaynaktan daha etkin hale getirilmiş ve desteklenmiş olur (Yin, 2003).

3.8. Araştırmanın Güçlü ve Sınırlı Yanları

Araştırmacı, iletişim ve etkileşim kuramı ve yetişkin öğrenme kuramı matrisinin kesişim çıktılarından yola çıkarak yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular hazırlamıştır. Bu sorular üç alan uzmanı kontrolünden geçirilmiş ve yanıtlama sürecine geçilmiştir. Yanıtlama sürecinde alan uzmanlarına herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Bu bağlamda, araştırmaya katılan katılımcıların görüşleri birebir ve doğrudan alınmıştır. Katılımcıların açık ve uzaktan öğrenme kurumlarında deneyime sahip olması ve çevrimiçi ortamlarda ders verme tecrübesine sahip olmaları, araştırmaya olumlu yönde katkı sağlayacak bir unsurlar olarak görülebilir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, açık ve uzaktan öğretim yapan kurumların sosyal ağlarda, öğrenen bağlılığı için sahip olmaları gereken ilkelerin ortaya çıkarılması bağlamında önem taşımaktadır. Bu bulgular ışığında, açık ve uzaktan öğretim yapan kurumların sosyal ağlarda öğrenenlerle olan etkileşimlerinin nasıl olması gerektiği konusunda öneriler sunmaktadır. Bu noktalar, araştırmanın güçlü yanlarını oluşturmaktadır.

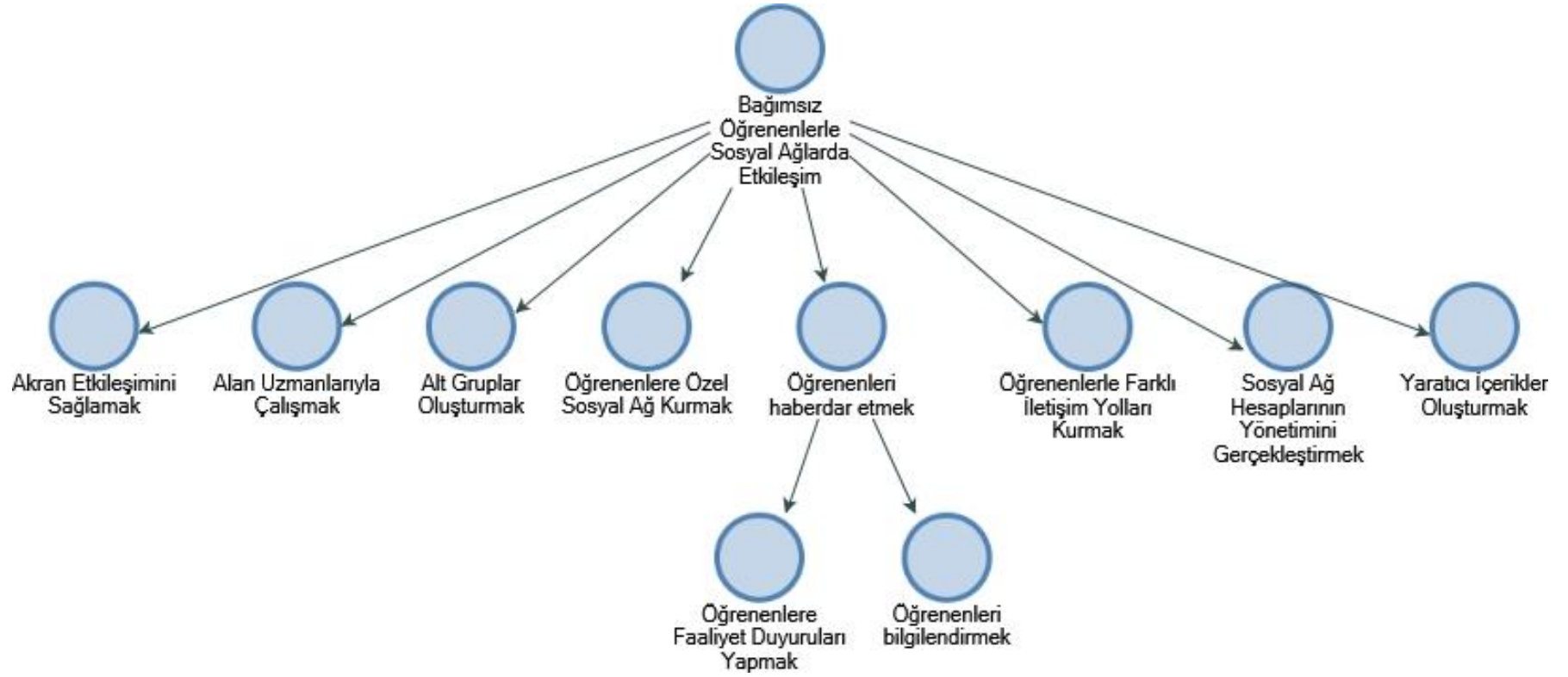
Çalışma durum çalışması olarak desenlenmiştir. Bu bağlamda elde edilen bulgular katılımcı sayısı ile sınırlıdır. Kurumların sosyal ağ hesaplarına öğrenenlerin katılımı arttıkça (veya var olan katılımcılarla) gerçekleştirilen kurum-öğrenen arasındaki etkileşim ve iletişim sürdükçe, çalışma kapsamında elde edilen bulguların önemi artacaktır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bulgular ve yorumlar bölümünde, amacı açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının sosyal ağlarda öğrenen bağlılığını oluşturmada ne tür ilkelere sahip olması gerektiğinin değerlendirilmek olan bu araştırmanın bulguları ve bu bulgulara ilişkin yorumlar verilmiştir. Araştırma amacına ve araştırma sorularına uygun olarak yarı yapılandırılmış görüşme verilerinin NVIVO12 programıyla analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular ilgili araştırma sorularına göre uygun başlıklar altında verilmiştir.

4.1. Bağımsız Öğrenenlerle Sosyal Ağlarda Etkileşim Konusunda Alan Uzmanların Görüşleri

Araştırma sorularından “Açık ve uzaktan öğrenme kurumları bağımsız öğrenenler ile sosyal ağlarda etkileşimi nasıl sağlamalıdır?” sorusuna alan uzmanlarının yanıtları NVIVO12 programıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, “Bağımsız Öğrenenlerle Sosyal Ağlarda Etkileşim” ana teması altında toplam sekiz tema belirlenmiştir. “Bağımsız Öğrenenlerle Sosyal Ağlarda Etkileşim” ana teması altında toplanan temalar; akran etkileşimini sağlamak, alan uzmanlarıyla çalışmak, alt gruplar oluşturmak, öğrenenlere özel sosyal ağ kurmak, öğrenenleri haberdar etmek, öğrenenlerle farklı iletişim yolları kurmak, sosyal ağ hesaplarının yönetimini gerçekleştirmek, yaratıcı içerikler oluşturmak şeklinde oluşmuştur. “Öğrenenleri haberdar etmek” alt temasının altında da “Öğrenenlere faaliyet duyuruları yapmak” ve “Öğrenenleri bilgilendirmek” alt temaları oluşmuştur. Ulaşılan temalar Şekil 4.1’de gösterilmiştir.

Şekil 4.1. *Bağımsız Öğrenenlerle Sosyal Ağlarda Etkileşim Ana Temasına Bağlı Alt Temalar*

Şekil 4.1.'de yedi alan uzmanının, açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının bağımsız öğrenenler ile sosyal ağlarda etkileşimi nasıl sağlayacağına ilişkin görüşleri doğrultusunda belirlenmiş olan ana tema ve alt temalara yer verilmiştir. Belirlenen alt temalara ilişkin bulgular şu şekildedir:

“Akran etkileşimini sağlamak” alt temasına ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“...Aslında öğrenenleri bu açık ortamda etkileşime katmak, birbirleri ile etkileşimlerini, içeriklerle etkileşimlerini ve öğretmenlerle etkileşimlerini sağlamak gerekir.” Erkan

“...Buradaki eğitim içerikleri artık öğrenmeye dayalı içerikler. Çok fazla artmaya başladı. Buradaki ortamlara kesinlikle katılarak öğrenenlerin birbirleri ile etkileşim içerisine girmeleri gerekiyor. Burada iki aşama var. İlki öğretmenlerin, yani kurum bağlamında konuşursak bu kurumda yer alan öğretmenlerin etkileşime dayalı ortamları tasarlamaları gerekiyor. Öğrenenleri etkileşime bir nevi itmemiz gerekiyor aslında. Öğretmenler olarak bu şekilde bir tasarım yapmamız ya da öğrencilere bunu duyurmamız lazım ve bu şekilde bu sosyal medyayı da bu şekilde öğrenenlerin etkileşime girebileceği şekilde hazırlayıp öğrenme şeklini yüklememiz ya da başka öğrenme aktivitelerini gerçekleştirmemiz gerekiyor.” Erkan

“Şu aşamada açık ve uzaktan öğretme yapmıyorum. Ama eğer açık ve uzaktan öğretme yapsaydım, öğrencilerimle bir sosyal ağ grubu ya da grupları oluştururdum ve burada dersimle ilgili tartışmaları, paylaşımları her şeyi açık tutabilirdim. Çünkü öğrenme kuramında, sosyal kuramda, sosyal ağ kuramında, bağımsız öğrenme kuramında olduğu gibi her yerde öğrenilebilir, her şekilde öğrenilebilir.” Gülsüm

“...Hem kuruma aidiyet hem de motive olmaları açısından hem de birbirleriyle etkileşimlerinin de üst düzeye çıkması açısından sosyal ağların akademik personel ile öğrenen arasındaki etkileşimde de kullanılması yönünde güdülemeler yapılabilir.” Gülsüm

Doğrudan alıntılarda görüldüğü gibi, öğrenenlere yönelik kurumların sadece kendi platformlarında değil, aynı zamanda sosyal ağlarda da öğrenme süreçlerini gerçekleştirebileceği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda, öğrenenlerin birbiriyle etkileşiminin önemi vurgulanmıştır. Öğrenenlerin birbiriyle etkileşimi de sosyal ağlarda oluşturulacak alt gruplarla sağlanabileceği vurgulanmıştır. Özellikle sosyal ağlarda öğrenenlerin akran etkileşimi gerçekleştirebilmesi için uygun ortamların tasarlanması gerektiği belirtilmiş. Aynı zamanda,

olarak öğrenenlerin sosyal ağlarda materyal paylaşımı, ilgili derse dair tartışmaların yapılmasını sağlamak da akran etkileşimini sağlayacağını ifade edilmiştir. Bunlara ek olarak, kurum çalışanları ve öğrenenler arasındaki etkileşimin sağlanabileceği de vurgulanmıştır.

“Alan uzmanlarıyla çalışmak” alt teması, bağımsız öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşimin nasıl kurulacağına ilişkin ortaya çıkan alt temalardan biridir. Sonraki görüşme sorularına verilen yanıtlarda da sıklıkla vurgulan bir alt tema olmuştur. Bu temaya ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

“...Ben bütün iletişim çalışmalarında çok disiplinli çalışmanın daha uygun olabileceğini düşünüyorum. Sosyal bilimlerde, özellikle psikoloji alanında destek alınırsa insan davranışları, insan karakterleri, bunların iletişim biçimleri bence çok daha anlamlı olur.” Hande

“Onu izledikten sonra harekete geçme ihtiyacı hissettiğinde, işte o zaman aidiyet ve bağlılık oluşuyor bence. Mesela Türk Eğitim Vakfı çok güzel şeyler hazırlıyor. Böyle takip ettiğim birkaç yer var. Şunu görüyorum. Bu çalışma bir günde oluşmamış. Öyle bir görsel bulup bunu bir mesajla vermemişler. Buna haftalar öncesinden, aylar öncesinden hazırlanmışlar. Bir kurgusu var, bir emek var. Bu iş için çalışan ve bunu hissederek yapan kişiler var. Bunu hissetmişler ve benim de hissetmemi istemişler. Yani bazen doğru yerde doğru müziği vererek, doğru kurguyu yaparak, insanları sanki hala onu yaşıyormuşçasına ya da daha dün yaşanmışçasına hissettirebilirsiniz ama bu çaba ve emekle ilgili bir şey.” Meryem

Verilen yanıtlardan yola çıkarak, sosyal ağlarda kurumların öğrenenlerle iletişim kurma sürecinde işi bilen uzmanlardan destek alması gerektiği vurgulanmış. Öğrenenlerle gerçekleştirilecek iletişim için sosyal bilimlerden uzmanlarla çalışılması gerektiği vurgulanmıştır. Kurumlar tarafından sosyal ağlarda yapılacak paylaşımlar için de profesyonel ekiplerle çalışılması gerektiği vurgulanmış. Paylaşılacak içeriğin tüm detaylarının iyi bir çalışmanın ürünü olması gerektiği vurgulanmış. Bu açıdan bunu gerçekleştirecek uzman ekiplerle çalışılması gerektiğine işaret edilmiştir.

“Alt Gruplar Oluşturmak” alt teması, bağımsız öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana temasının diğer bir alt teması olarak ortaya çıkmıştır. Bu alt tema görüşme sorularında en çok tekrarlanan temalardan biri olmuştur. Özellikle alan uzmanların belirttiği alt gruplar oluşturularak hem öğrenenlerin akran etkileşimi sağlanabilmek hem de öğrenen-kurum arasında iletişimin sürekliliği vurgulanmıştır. “Alt gruplar oluşturmak” alt temasına ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

“...Onların etkileşim sağlayabileceği şekilde bir çalışma geliştirmek gerekir veya mesela Facebook’ta özel gruplar var. Bunlar açıköğretimle ilgili. Hem bizim formal olarak kurduğumuz gruplar var hem de gayet yüksek öğrenci sayısına sahip informal gruplar var. Şimdi tabii bir duyuru olduğunda, bir önemli haber ortaya çıktığında bu hem formal hem informal gruplarda hemen dolaşıma giriyor.”

Haldun

“...Böyle öğrencileri de biraz serbest bırakmakta fayda var. Öğrenci kendi özgür düşüncesini paylaşacak. Her zaman formal olmayabilir. ‘Ben şu dersi geçemiyorum, nasıl çalışmalıyım?’ veya ‘Bu dersten nasıl hoşlanırım?’ gibi. Böyle informal bilgiye ihtiyaç var. Bu şekilde etkileşimi biraz sıkı, yani ilgililere katı kurallardan biraz daha gevşeterek, biraz daha öğrencilerin özgür hareket edebilecekleri ortamlar kurmak.” Haldun

“Onlar yine kendi aralarında öğrenme grupları oluşturuyorlar. Kendi WhatsApp grupları, kendi sayfaları, Facebook sayfaları oluşuyor ama bizim kurum olarak, öğretmenler olarak formal bir yapıda öğrenme ortamı oluşturmamız gerekiyor. Daha sonra da öğrenenler sorumluluk üstlenip burada öğreticilerin de klavuzluğunda -ki bu çok önemli- öğrenenlerin sosyal bulunurluğunu güçlendirmek adına, öğreticilerin de ortamda var olduklarını hissettirmeleri gerekiyor. Bu arada ‘Hadi biz sosyal medyayı kurduk. Hadi siz burada tartışın, konuşun.’ demek lazım kesinlikle. Yani yapısal bir ortam oluşturup formal bir yapı içerisinde bu öğrenme ortamlarında öğrenenleri kaynaştırmamız gerekiyor diye düşünüyorum.” Erkan

“...Öğrencilerin etkileşime girebilecekleri alt gruplarda tartışma grupları ya da paylaşım grupları oluşturulabilir.” Murat

“... Benim görebildiğim kadarıyla, genellikle açık ve uzaktan öğrenme yapan fakülte yönetiminin veya o fakültenin bağlı bulunduğu rektörlüklerin sosyal medya hesapları var ve bu hesaplar üzerinden genel paylaşımlar yaptığını görüyorum. Yani genel işleyişle ilgili. Ancak benim şöyle bir düşüncem var. Bunun konumuzla doğrudan alakası yok ama örnek vermek açısından söyleyeceğim. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün sosyal medya üzerinden öğrencilerle, öğretmenlerle ve ebeveynlerle iletişiminin bu anlamda çok doğru olduğunu düşünüyorum. Şöyle bir yapı geliştirmişler. Mesela birçok İl Milli Eğitim Müdürlüğünde, ilk Milli Eğitim Müdürlüğü’nün bir sosyal hesabı var. Her paylaşım o sosyal hesap üzerinden yapılıyor ve insanların o hesap üstünden kuruma ulaşması bekleniyor. Oysa ki İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne baktığımız zaman, İl Milli Eğitim

Müdürlüğünün teşkilat şemasındaki her birimin bir sosyal medya hesabı var. Yani öğrenci, ebeveyn, öğretmen ya da sokaktaki vatandaş İl Müdürlüğünde hangi konuda geri dönüş almak istiyorsa, öneride bulunmak istiyorsa veya herhangi bir konuda yorum yapmak istiyorsa o birimin sosyal ağının hesabını kullanarak iletişime geçiyor ama ben üniversitelerde bunu görmüyorum açıkçası. Diyeceksiniz ki, açık ve uzaktan öğrenme yapan üniversitelerde veya fakültelerde siz sosyal medya hesaplarını incelediniz mi? İncelemedim ama genel olarak üniversitelere baktığımızda, ben böyle birimlere ayrılmış ve öğrencileri spesifik olarak yönlendirecek, belirli konularda bir sosyal medya hesap ayırmasına gidildiğini görmedim açıkçası. Ben yönetici olsam böyle bir kurumda bunu yaparım. Açık ve uzaktan öğretimde okuyan bir öğrenci hangi birimlere ihtiyaç duyar? Öğrenci işleri, yönetim, psikolojik danışma destek, idari mali işler, sağlık, kültür, spor daire başkanlığı olabilir. Bir öğrencinin eğitim-öğretim hayatı süresince başvurabileceği belirli birimler vardır üniversitelerde. Bence üniversitelerde, açık ve uzaktan öğretim yapan fakültelerin, birimlerin alt birimleri kendi sosyal medya hesaplarını oluşturmali ve bunu öğrencilerine hem SMS'lerle hem elektronik posta hesapları aracılığıyla olabildiğince hızlı bir şekilde, hatta basın açıklaması, Rektörlük ana sayfası duyurusu, birim anasayfa duyurusu, sayfalarına konulacak LMS giriş linkleriyle öğrencileri haberdar etmelidir. Eğer idari anlamda sosyal medyayı kullanarak bir iletişimden konuşuyorsak, bence hesapları birimlere ayırıp bu şekilde iletişime geçmesi çok doğru olur. İşlerin ya da sorunların daha hızlı çözülmesi sağlanabilir. Belki herkesin her şeyi, her yerde görmesi gerekmiyor. Sadece bir birimi ilgilendiren bir mesaj, belki o birime gitmeyebilir. Mesela bakıyorsunuz, açık ve uzaktan öğrenme fakültesinin hesabı var. Öğrencinin o fakültenin yönetimiyle değil, bir alt birimiyle işi var ama o mesaj görünecek mi, o alt birime ne zaman gidecek, o mesaj gidecek mi, çözüm üretilebilecek mi? Bunun zaman kaybı olduğunu düşünüyorum.” Gülsüm

“... Şöyle yapan hocalarımız da vardır mutlaka. Sosyal ağlarda öğrencilerle kapalı gruplar oluşturabiliyoruz. Bunu ben de yaptım kendi derslerimde. Eminim birçok akademisyen arkadaşım bunu yapıyordur. Çünkü biliyorsunuz, 7/24 akranlar sosyal ağlarda sürekli paylaşım halindeler.” Gülsüm

“Kurumsal anlamda ilk önerim, birimlerin her birime ayrı ayrı sosyal ağ hesaplarını açtırmak. Sadece bir birimde değil, en çok kullanılan değil, hepsinde

açtırırım. Rektörlük bazında ya da dekanlık bazındaki duyurular için değil. O ayrı hesap olabilir. Ama birim bazında olmalı diye düşünüyorum.” Gülsüm

Elde edilen görüşlerden yola çıkarak, kurumlara alt grupları oluşturma noktasında önemli görevler düşmektedir. Uzmanların belirttiği üzere kurumların, öğrenenlerin resmî ortamlar dışında bilgi alabilecekleri veya bilgi paylaşılabilecekleri ortamların oluşturması gerekmektedir. Bu ortamların başında da sosyal ağ grupları gelmektedir. Vurgulanan bu sosyal ağ gruplarında öğrenenlerle daha informal diyaloglar kurulabilmesi ve öğrenenin kendini daha rahat ifade edebilmesi sağlanabilir. Yine uzmanların yanıtları doğrultusunda öğrenenlerin bulundukları alt grupların da yapılandırılması ve öğrenene en iyi verimi sağlayacak şekilde tasarlanması önem taşımaktadır. Öğrenenlerin kurumla iletişim kurması için alt sosyal ağ hesaplarının oluşturulması gerektiği de vurgulanmıştır. Kurumun ana hesabı dışında alt birimlere alt hesapların açılması önerilmiştir. Böylece kurumun ana hesabı kurum için genel anlamda işlev görürken, oluşturulacak alt gruplar veya birim hesapları kurumun yükünü paylaşabilecek ve öğrenene doğrudan iletişim kurma imkânı verecektir. Herhangi bir problemin veya sorunun çözümü için direkt iletişime geçilen birimin cevaplanması sağlanabileceği vurgulanmıştır.

“Öğrenenlere Özel Sosyal Ağ Kurmak” alt teması, bağımsız öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana temasının diğer bir alt temasını oluşturmaktadır. Bu alt temaya ilişkin uzman görüşleri şu şekildedir:

“...Bunun dışında eğer kendimiz bir sosyal ağ oluşturmak istiyorsak bu da olabilir. Yani illa Facebook, Instagram, Twitter kullanmak zorunda değiliz.” Haldun

“...Alternatif bir sosyal ağda, yani sadece bu üniversitenin açıköğretim sisteminde ya da ilgili üniversitenin ilgili sosyal ağ sitesi kurulabilir.” Haldun

“...Burada önemli olan iki tane teknoloji kullanmak gerekir, özellikle yapay zeka teknolojileri ile makineyi kullanarak o sistemi kendi kendine öğrenmek becerisini kazandırarak, yani öğrencilerin kendi yorumları ile şekillenen bir sistemle kapsamlı bir sosyal ağ projesi yapılabilir. Burada tartışma forumları, yorumlar, beğeniler yapay zekâ ile desteklenir. Hatta adaptive, yani uyarlanabilir öğrenme uygulamaları da kullanılarak, özellikle mesela öğrenci hep belli yerlere giriyor veya hep belli derslere yoğunlaşmışsa o öğrencinin sosyal ağ bağlamında o siteye girmesi sağlanabilir. Buna adaptive learning veya uyarlanabilir ortamlar diyoruz. Kişisel öğrenme ortamları vardır. Yine aynı şekilde, kiminin kendine ait bir sayfası var. Bu sayfada, başka kimsenin görmediği bu portalda kendi öğrenme hızı ile öğrenmesini sağlıyor. Böyle bir sosyal ağ da kurulabilir diye düşünüyorum.” Haldun

“... Ancak kurumun bu anlamda yasal bir düzelme yapması gerekebilir belki. Çünkü sosyal ağ bağımsız bir platform. Orada paylaşılanlar kurumu ne kadar bağlar? Çünkü paylaşımlar yasal olmayabilir, etik olmayabilir, bir de işin o tarafı var. Bununla ilgili belki yasal bir düzelme yapılabilir ya da kurum kendi sosyal ağını oluşturabilir. Gerçi bu öğrenciyi biraz uzaklaştırabilir. Gülsüm

Uzmanların yanıtlarından yola çıkarak, öğrenenlere özgü sosyal ağ oluşturulabileceği fikri ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda iki önemli nokta vurgulanmıştır. İlki öğrenenlerin öğrenme süreçlerini destekleyecek şekilde bir sosyal ağın kurulmasıdır. Bu sosyal ağ alt yapısı yapay zekâ ve makine öğrenmesiyle desteklenerek her bir öğrenene özel sosyal ağ ortamının şekillendirilmesi sağlanabileceği belirtirmiş. Diğer ise, sosyal ağların bağımsız ve kontrol edilemez yapıları nedeniyle yasal problemlerle karşılaşılacağı vurgulanmıştır. Bu doğrultuda kurumun öğrenenleri için daha elverişli sosyal ağlar kurulabileceği vurgulanmıştır.

“Öğrenenleri haberdar etmek” alt teması bağımsız öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana temasının alt temalarından birini oluşturmaktadır. Öğrenenleri haberdar etmek alt teması altında da “Öğrenenlere faaliyet duyuruları yapmak” ve “Öğrenenleri bilgilendirmek” olmak üzere iki alt tema daha ortaya çıkmıştır. Öğrenenleri haberdar etmek alt temasına ilişkin uzman görüşü aşağıda verilmiştir:

“...Bu kişilerle olan iletişim, kurumsal iletişim her zaman önemlidir. Bunlardan birisi de sosyal ağlardır. Sosyal ağlarda da öğrencinin süreçten haberdar olması, bir şeyi kaçırmaması, kurumda olup bitenlerin duyurulması, sosyal medya bu amaçla kullanılabilir. Yani sosyal medyada ilanlar, öğrencilerin hızlıca takip edebileceği akademik takvim, etkinlikler, duyurular...” Murat

Verilen yanıt çerçevesinde, kurumun öğrenenleri ilgilendiren tüm konularda öğrenene haber vermesi gerektiği vurgulanmış.

“Öğrenenleri haberdar etmek” alt temasından oluşan “Öğrenenlere faaliyet duyuruları yapmak” alt temasına ilişkin doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“...Biz zaten açık ve uzaktan öğrenme kurumlarında genellikle bu yolu izliyoruz. Örneğin Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sisteminde biz, yapılacak olan duyuru varsa, bir etkinlik varsa, öğrencileri ilgilendiren ve katılımlarını sağlayabileceğimiz bir faaliyet varsa bunun duyurusunu yapıyoruz. Öğrencinin katılımını istediğimiz.” Murat

“...Yoğun olarak Youtube mesela. Bir açık ve uzaktan öğrenme kurumunun bir video paylaşım sitesinde de bir kanalı olması gerektiğini düşünüyorum. Buradan; yapılan etkinlikler, törenler, duyurular, sosyal aktiviteler burada videolarla öğrencilerin ayaklarına götürülebilir. Öğrencilerden videolar alınıp belirli kanallarda paylaşılabilir. Mesela derslerden bildiğiniz gibi mikro öğretim uygulamaları, topluma hizmet uygulamaları gibi değişik çalışmalar yapıyoruz. Örneğin; video kanalları öğrenci çalışmalarının paylaşılması için kullanılabilir.”

Gülsüm

Uzmanların yanıtları çerçevesinde, kurumun yapacağı etkinlikler, faaliyetler kapsamında öğrenenlerin sosyal ağlar üzerinden bilgilendirmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte öğrenenlerin katılmış olduğu faaliyetlerdeki veya ders kapsamında gerçekleştirdikleri etkinliklere ait videoların; sosyal ağlardan biri olan Youtube kurum sayfasından paylaşımının gerektiği vurgulanmıştır.

“Öğrenenleri haberdar etmek” alt temasından oluşan “Öğrenenleri bilgilendirmek” alt temasına ilişkin doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“...Kurum çok amaçlı düşünmelidir. Hem idari açıdan paylaşımların yapılması, sorunların çözümü adına hızlandırılması hem akademik anlamda öğrencilerin hem kuruma aidiyet hem de motive olmaları açısından hem de birbirleriyle etkileşimlerinin de üst düzeye çıkması açısından sosyal ağların akademik personel ile öğrenen arasındaki etkileşimde de kullanılması yönünde güdülemeler yapılabilir.” Gülsüm

Alan uzmanının görüşlerinden yola çıkarak, kurumun öğrenenleri bilgilendirecek paylaşımlarda bulunması, öğrenenlerin kuruma olan aidiyeti ve kurum-öğrenen etkileşimi açısından önem taşıdığı vurgulanmıştır.

“Öğrenenlerle farklı iletişim yolları kurmak” alt teması, bağımsız öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana temasının bir diğer alt temasıdır. Öğrenenlerle farklı iletişim yolları kurmak alt teması, sonraki sorularda da vurgulanan ve üzerinde sıklıkla durulan bir tema olma özelliği taşımaktadır. Öğrenenlerle kurulacak olan farklı iletişim yollarının neler olabileceği konusunda uzman görüşlerinin neticesinde ortaya çıkan uzman görüşleri aşağıda verilmiştir:

“...Bağımsız olanlar ile iletişim kurabilmek için bir kere her şeyden önce çok iyi iletişim kanalının olması gerekir. Bu etkileşimi kurarken çok çeşitli biçimlerde iletişimi kurmak gerekir. Yani bu çok çeşitliden kastım, bir kısmı informal iletişim biçimini tercih ederken bir kısmı formalı tercih edecektir. Burada bireysel öğrenen farkı, çok büyük farklılık gösterecektir.” Hande

“...Bağımsız öğrenenlerde dediğim gibi çok farklı, yani yönlendirilmek istemedikleri için iletişim tercihlerinde siz bir şeyi önerirsiniz, bir yöntem takip edersiniz, o grubu memnun etmez. Dolayısıyla kurumsal bağlılığı da düşer, “Bunlar da hep böyle cevap veriyor” der. O yüzden açıkçası çok çeşitli olmasa bile en azından uygulanabilir düzeyde farklı iletişim türlerinin işe koşulması gerektiğini düşünüyorum.” Hande

Hande, öğrenenlerin bireysel farklılıklarının iletişim kurmada önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu doğrultuda kurumların sosyal ağlar üzerinden gerçekleştirecekleri iletişimin esnek bir yapıda olması gerektiği belirtilmiştir. Özellikle standart bir diyalog benimsemenin bazı öğrenen kitlesi tarafından kabul görse bile başka kitleler tarafından olumsuz karşılanacağı vurgulanmış. Bu bağlamda kurumların formal ve informal iletişim yapılarının bir arada verilebilmesi gerektiğini üzerinde durulmuştur.

“...Uzaktan eğitim programlarındaki öğrencileri düşünüyorum burada. Uzaktan eğitim programları, yani hiç kampüs yüzü görmemiş yüz yüze eğitim. O program kapsamında yüz yüze eğitim almamış öğrencileri, tamamen uzaktan sürece dâhil olan öğrencileri düşünüyorum. Arada bir fiziksel mesafe var. Tabii bizim için bu fiziksel mesafeden ziyade algısal mesafenin önemi, yani uzaksal algısaldir zaten. Etkileşimsel uzaksal teorisinde de uzaklık algısaldir diyor, yani dolayısıyla mekânsal uzaklıktan ziyade o algısal uzaklığı kırarak şekilde bir etkileşim olmalı. Öğrenenler arasında yani kurumla öğrenenler arasında, onları böyle hakir görücü değil de onları anlayan, onların bu Holmberg’in de dediği gibi ona konuşmak değil de onunla konuşmak, yani onlara konuşmak değil de onlarla konuşmak süreç içerisinde bizim onları dâhil edecek şekilde gerekse hitabımızda” Mustafa

“...Öğrenciyi de anlamamız lazım. Yani o hangi şartlarda, hangi durumda bilmiyorsunuz. 70 yaşında mı, engelli mi, efendime söyleyeyim ihtiyaç halinde mi, çok ciddi ihtiyaçları mı var? Bilmiyorsun ne durumda olduğunu. Dolayısıyla o şeyi kırmak çok önemli, yani o psikoloji, onlarla empati yapmak aslında. Holmberg de onu söylüyor. Diyor ki; sizin metinsel içeriklerinizde bile ona değil, onunla konuşmanız lazım. Onunla konuşmak çok değerli. Onu dinleyerek, ona değer verdiğini göstererek, bunları da yüz yüze olmasa bile metinsel ifadelerinde bile bunlara dikkat etmek bu anlamda çok önemli...” Mustafa

“...Öğrencinin halinden anlamaya çalışıyoruz. Öğrencinin ders dokümanı dışında tartışma, ödev, alıştırma etkinlikleri... ‘Katılım gösterdin, bak burada da katılım oranlarını gösteriyoruz, biliyoruz sizi çok yoruyoruz, hakkınızı helal edin,

yoruldunuz' gibi. Yani öğrenciye diyoruz ki 'Biz senin halinden anlıyoruz, hakikaten orada şu an zordasın' ama öğrenciye şu şekilde hitap etmek var ki hitap edilmiyor değil. Sosyal medyada işte direktörün paylaşımına öğrenci paylaştığında çok haksız ifadeler vardı ama biz onları hep böyle yumuşatarak, onu anladığımızı, bununla ilgili elimizden geleni yapmaya çalıştığımızı ifade edecek şeyleri yapıyorduk." Mustafa

Mustafa, öğrenenlerle sosyal ağlarda üzerinden gerçekleştirilecek iletişimin ve diyalogun öğreneni anlamak üzerine inşa edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Öğrenenlerin psikolojik uzaklık algılarının kırılması için samimi diyalogların kurulması ve buna paralel ifadelerin kullanılması gerektiğini vurgulamıştır. Ona konuşmak değil de onunla konuşmak vurgusu ile öğreneni bire bir muhatap alıp, öğrenenle bağ kurmanın doğru olacağı vurgulanmış.

"...Sosyal ağ çalışması olarak gerçekleştirdik bizim alandaki hocalar birlikte. Mesela orada da enterasan şeylerle karşılaştık. Tabii öğrenciler mesela en çok hangi derslerde çok fazla etkileşime girmiş birbirleri ile onlarla ilgili bazı sonuçlara ulaşmıştık veya Facebook bağlamında yapmıştık. Neden Facebook'ta kendi kendilerine girecekleri gruplara ihtiyaç duydular? Bu gruplara girmenin birinci nedeni, demek ki formal duygular. Bizim kendi resmi sosyal medya hesabımız demek ki yetersiz ya da bilgileri belki hızlı yayınlamıyor, belki mesela çok önemli bilgi ama bu bilgi biraz informal. Bunu formal bir yerde paylaşmak çok doğru olmuyor, sonuçta resmi hesap orası. Informal hesaplar her zaman senin, benim de dâhil olmak üzere ilgi çeker. Informal hesaplar ilgi çeker ve orada etkileşim -dikkat et- daha fazladır. Öğrenciler orada kendilerini daha özgür hissediyorlar." Haldun

Öğrenenlerle farklı iletişim yolları kurmak alt temasında Haldun, öğrenenlerle sadece formal yapılardan iletişime geçmenin yeterli olmayacağını vurgulayarak; öğrenenlerle informal yapılar-gruplar aracılığıyla da iletişime geçmenin gerekliliğini vurgulamıştır. Öğrenenlerin bu informal yapılar aracılığıyla düşüncelerini veya varsa sorunlarını daha iyi ifade edebileceği vurgulanmıştır.

"Onu izledikten sonra harekete geçme ihtiyacı hissettiğinde, işte o zaman bence aidiyet ve bağlılık oluşuyor. Mesela Türk Eğitim Vakfı çok güzel şeyler hazırlıyor. Böyle takip ettiğim birkaç yer var. Şunu görüyorum. Bu çalışma bir günde oluşmamış. Öyle bir görsel bulup bunu bir mesajla vermemişler. Buna haftalar öncesinden, aylar öncesinden hazırlanmışlar. Bir kurgusu var, bir emek var. Bu iş

için çalışan ve bunu hissederek yapan kişiler var. Bunu hissetmişler ve benim de hissetmemi istemişler.” Meryem

Meryem, öğrenenlerle kurulacak iletişimde paylaşımların harekete geçirmek odağıyla yapılmasının öğrenenlerde olumlu etkiler yaratacağını vurgulamıştır. Öğrenenlerin bu tür paylaşımlar aracılığıyla öğrenenlerin duygularına hitap edilebileceği vurgulanmıştır.

Öğrenenlerle farklı iletişim yolları kurmak alt teması altında uzman görüşleri çerçevesinde genel bir yapı oluşturmaktan öte, kültürel ve bireysel farklılıkların dikkate alınması gerektiği düşünülebilir. Öğrenenlerle daha informal alt gruplarda diyalog kurmak öğreneni rahatlatacağı gibi, öğrenene empati kurmak ve onun halinden anladığını göstermek de öğrenenin kuruma aidiyet duyması için olumlu sonuçlar doğuracağı söylenebilir. Bununla birlikte kurumun öğrenenlerin duygularına hitap edecek şekilde etkileyici paylaşımlar yapması da kurum-öğrenen arasındaki bağı güçlendirebileceği söylenebilir.

“Sosyal ağ hesaplarının yönetimini gerçekleştirmek” alt teması bağımsız öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana temasının bir diğer alt temasını oluşturmaktadır. Bu alt temaya ilişkin uzman görüşleri şu şekildedir:

“...Tabii burada şu da var. İş yükü de artıyor bir yandan, yani açık ve uzaktan öğrenme ortamlarında bu işe adanmış kişilerin sayısının da çoğalması gerekiyor.”

Erkan

“...Sayısı on bin, yirmi bin öğrencisi olan derslerimiz var. Burada nasıl işe koşacağız? Verimli bir şekilde insan gücünün yetmediği yerlerde yapay zekalar, makineler devreye girebilir. Yani burada da bu açığa da dikkat etmemiz lazım. Tamam, öğretim kurumları sosyal ağlarda öğretim ortamları sağlayacak, etkileşime dönük ortamlar sağlayacak ama bir de buranın yönetilmesi var. Buraya da bir parantez açmak gerekiyor.” Erkan

Uzman görüşlerinden yola çıkarak, kurumların sosyal ağ hesaplarının yönetilmesi noktasında dikkat etmeleri gereken bir diğer konu olarak vurgulanmıştır. Bu noktada kurumlar sosyal ağ hesaplarının yönetimi için gerekli personelin işe koşulması gerektiği vurgulanmış. Personelin etkisiz kaldığı öğrenen toplulukları için de yapay zekâ-makine öğrenmesinden yararlanılabileceği vurgulanmıştır.

“Yaratıcı İçerikler Oluşturmak” alt teması, bağımsız öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana temasının bir alt temasını oluşturmaktadır. Uzman görüşleri aşağıda verilmiştir:

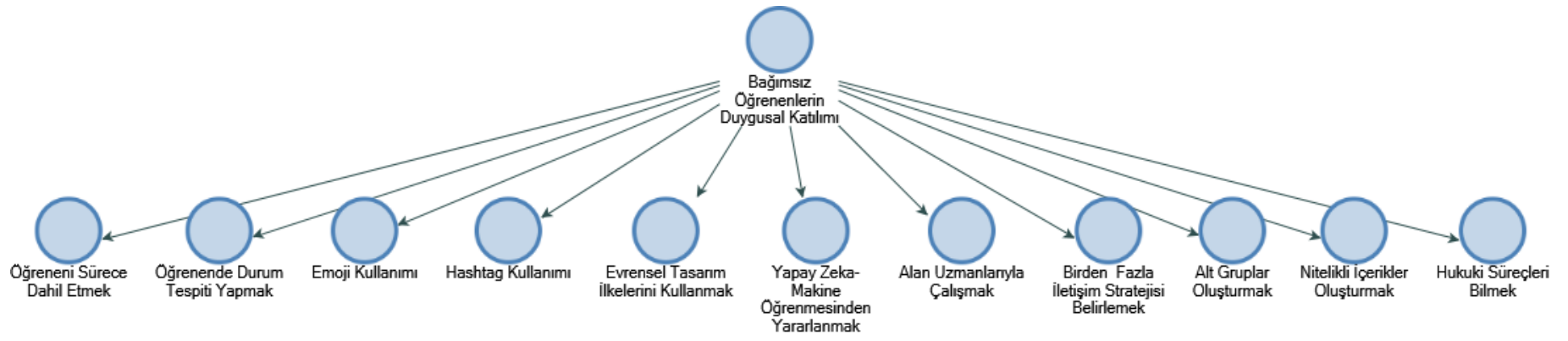
“...Ben yaratıcı içerikler gördüğümde heyecanlanıyorum. Yani her yerde ‘..... bayramınızı en içten dileklerle kutlarız.’ mesajını görmek artık ne kurumda çalışan

bir yönetici olarak, ne de bir öğrenci olarak benim hayatımda böyle aman aman bir değişiklik yaratmıyor. Ne zaman yaratıyor? Çok yaratıcı bir şey gördüğümde. Bunu bir toplumsal projeyle bir şey yararına yapıldığını gördüğümde heyecanlanıyorum. Kısaca şöyle özetleyim. Ben bir öğrenci olarak, yaratıcı bir içerik görmeyi tercih ediyorum. Yani ne zaman benim aidiyetim artar? Yaratıcı içerik gördüğümde. Bir de bu bir yazıdan, bir imajdan öteye geçtiğinde, bir toplum yararına dönüştüğünde, bir farkındalık haline dönüştüğünde, o zaman beni heyecanlandırıyor.” Meryem

Alan uzmanının görüşlerinden yola çıkarak, kurumların sosyal ağlardan paylaşım yaparken dikkat etmeleri gereken bir diğer konu; yapılan paylaşımların, öğrenenlerin duygularına dokunması gerektiği vurgulanmıştır. Paylaşımlarda, standartlaşmış paylaşım içeriklerinin öğrenenler üzerinde bir etkisi olmayacağı hatta yorgunluk yaratacağı vurgulanmış. Bunun yerine kuruma özgü, özgün ve profesyonel ekipler tarafından hazırlanmış içeriklerin, öğrenenler üzerinde duygusal etkiler yapabileceği vurgulanmış.

4.2. Bağımsız Öğrenenlerin Duygusal Katılımı Konusunda Alan Uzmanların Görüşleri

Araştırma sorularından “Açık ve uzaktan öğrenme kurumları, bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımın gerçekleştirmesi için sosyal ağlarda nasıl bir yol izlemelidir?” sorusuna alan uzmanlarının yanıtları NVIVO12 programıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, “Bağımsız Öğrenenlerin Duygusal Katılımı” ana teması altında toplam on bir tema belirlenmiştir. “Bağımsız Öğrenenlerin Duygusal Katılımı” ana teması altında toplanan temalar; öğreneni sürece dahil etmek, öğrenende durum tespiti yapmak, emoji kullanımı, hashtag kullanımı, evrensel tasarım ilkelerini kullanmak, yapay-zeka makine öğrenmesinden yararlanmak, alan uzmanlarıyla çalışmak, birden fazla iletişim stratejisi belirlemek, alt gruplar oluşturmak, nitelikli içerikler oluşturmak, hukuki süreçleri bilmek alt temaları oluşmuştur. Ulaşılan temalar Şekil 4.2’de gösterilmiştir.

Şekil 4.2. *Bağımsız Öğrenenlerin Duygusal Katılımı Ana Temasına Bağlı Olan Alt Temalar*

Şekil 4.2’de alan uzmanlarının, kurumların sosyal ağlarda bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımını sağlaması noktasında neler yapmaları gerektiğine ilişkin uzman görüşleri çerçevesinde belirlenmiş olan temalara yer verilmiştir. Belirlenen alt temalar kapsamında ortaya çıkan bulgular şu şekildedir:

“Öğreneni Sürece Dahil Etmek” alt temasına ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“... Şu örneği verebilirim buna. Biz geçenlerde öğrencilerimiz ile birlikte hemşirelik günü vardı. Öğrencilerimize birer SMS attık. Tabii sosyal medyadan da onların hemşirelik günlerini kutladık mesela. Bu duygusal katılım açısından önemli. Yani onların bir günü var ve biz merkez olarak onu görmüşüz ve onlara değer verdiğimizizi gösterip ‘Evet, sizin gününüz kutlu olsun’, bu mesela duygusal katılım açısından önemli...” Mustafa

“...Şöyle birşey yapın diyorum arkadaşlara, mesela orman haftası. Diyorum ki tamam, mesela en çok LMS’e giren öğrencilerim için ağaç bağışında bulunun, hem o günlerini kutlayın hem de onların uzaktan eğitimdeki faaliyetlerini teşvik edecek bir mekanizma kurun ya da işte dediler ki ‘Hocam anneler günü ile ilgili paylaşımda bulunalım’. Dedim ki ‘Kuru kuru paylaşım yapmayalım. Mesela bir etkinlik yapın. Bizim Sağlık Bilimleri Fakültesi, ondan sonra başka neler var, Hemşirelik Fakültesi, bunlarla ilgili programlarımız var. Buradaki hocalarla çok ciddi dirsek temaslarımız var. Bunlarla iletişim kurun, deyin ki; ‘anneler günü ile ilgili bir sunum yapar mısınız?’. Bir seminer hazırlayalım gibi faaliyetlerle... Yani anlamlı şeylerle kutlayın. 19 Mayıs’ı kutlayın, 23 Nisan’ı kutlamadan ziyade ya anlamlı bir etkinlik yapın, onların o duygusal katılımını sağlamak için ilişkilendirin. Yani benim sosyal medyama geldiği zaman öğrenci anlamlı içerikler bulsun.’” Mustafa

“...Yine özellikle mezun öğrencileri bu işin içine katabiliriz. Belki oralarda, onların bu sosyal ağların bırakmamasını sağlamak için mezunlarla ilgili haberleri de devreye sokabiliriz.” Haldun

“...Burada duygusal bir entegrasyon, duygusal bir refleks ihtiyacını ortaya çıkarıyor. Yani öğrencinin ‘Ben şu üniversitede okuyan bir öğrenciyim. O üniversitenin bana değer verdiğini biliyorum, hissediyorum.’ diyebilmesi gerekiyor. Bunu nasıl yaparsınız? Öğrencinin başarısını kutlayabilirsiniz, öğrenciye geri bildirim verebilirsiniz, öğrenciyi etkinliğe dâhil edebilirsiniz, eğer öğrencinin isminin yer aldığı bir başarı sıralaması varsa bunu yayınlayabilirsiniz, tebrik edebilirsiniz. Bunlar ne yapar? Bunlar, öğrencinin duygusal bağını

güçlendirir. Yani öğrenci 'Ben Anadolu Üniversitesi'nin, Açıköğretim Sistemi'nin sosyal medya hesabından kendi başarımın ödüllendirildiğini gördüm.' der ve onu paylaşır arkadaşlarıyla, çevresiyle sosyal medyada. Bu da ne yapar? Duygusal bağlılığı güçlendirir. Dolayısıyla öğrencinin başarısını, öğrencinin bir sürece dâhil olmasını eğer sosyal medyadan paylaşabilirsek, bu sadece ismi yazan öğrenciyi değil, diğer tüm öğrencilerin de duygusal bağına etki eder. Niye? Öğrenciler şunu düşünür. 'Demek ki benimle birlikte bu sistemde okuyan öğrenciler onore ediliyor, isimleri belirtiliyor, tebrik ediliyor.' Dolayısıyla güçlendirilmiş olur. Sosyal medya bu amaçla kullanılabilir." Murat

"...Kurumda alınacak kararlarda öğrenciye danışılabilir. Derslerin işlenişi, paylaşılan materyaller, öğretim elemanlarıyla kurdukları iletişimin süresi, kanalları, kapsamı konuşularak görüşleri alınabilir. Yönetmelik anlamında görüşleri, önerileri, eleştirileri alınabilir. Bunun için de belirli aralıklarla mini anketler yapılabilir. Bu anlamda sosyal ağlar kullanılabilir. Belki diyebilirsiniz ki 'Hocam öğrencinin bu kadar çok yönelendirmesiyle bir akademik kurum yönetilebilir mi?' Fikir alınır, değerlendirilir. Uygulanabilirliği var ise neden olmasın? Çünkü onlar da birer paydaş. Açık ve uzaktan öğrenme grubu özel bir grup, spesifik bir grup. Geleneksel yüz yüze eğitim gibi bir öğrenci kitlesi yok karşımızda." Gülsüm

"Ben olsam, kurumda değerli hissetmek isterim. Bu beni duygusal olarak kurumuma bağlar. Kurumumun bana değer verdiğini nasıl hissederim? Kurumum eğer bana soruyor ise; 'Memnun musun? İhtiyacın var mı? Eksikler sence neler ve ne yapmalıyız?' Bu beni gerçekten mutlu eder ve gerçekten kurumumun bana değer verdiğini gösterir. Ortak kararlar alabilmek, bir kurumda paydaş olduğumu hissetmek beni duygusal olarak bağlar ve öğrencinin de bunu hissedeceğinden eminim." Meryem

Alan uzmanlardan elde edilen görüşler neticesinde bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımını gerçekleştirmenin önemli görülen noktalardan biri öğrenenlerin süreçlere dahil edilmesi olarak görülebilir. Alt temalarda arasında en çok referans alan bu alt temada şu sonuçlara ulaşılabilir: Öğrenenlerin özel gün ve etkinliklerde kişiye özel mesajların gönderilmesi önem taşıdığı söylenebilir. Öğrenenlerin sosyal ağlarda duyurulacak etkinliklere dahil edilmesi de öğrenenlerin kuruma bağlılığına geliştirebileceği söylenebilir. Bunun yanında öğrenenin sosyal ağlarda desteklenmesi ve bir başarı durumu varsa bu öğrenenin kurum tarafından tebrik edilmesi önem taşımaktadır. Nitekim Murat'ın;

“...Eğer öğrencinin isminin yer aldığı bir başarı sıralaması varsa bunu yayınlatabilirsiniz, tebrik edebilirsiniz. Bunlar ne yapar? Bunlar, öğrencinin duygusal bağını güçlendirir. Yani öğrenci ‘Ben Anadolu Üniversitesi’nin, Açıköğretim Sistemi’nin sosyal medya hesabından kendi başarımın ödüllendirildiğini gördüm.’ der ve onu paylaşır arkadaşlarıyla, çevresiyle sosyal medyada. Bu da ne yapar? Duygusal bağlılığı güçlendirir. Dolayısıyla öğrencinin başarısını, öğrencinin bir sürece dâhil olmasını eğer sosyal medyadan paylaşabilirsek, bu sadece ismi yazan öğrenciyi değil, diğer tüm öğrencilerin de duygusal bağına etki eder.”

görüşü de kurum bağının güçlenmesi sadece takdir gören öğrenenle kalmaz, diğer öğrenenlerin de bundan olumlu şekilde etkilenmesini sağlayabilir. “Öğrenenin Sürece Dahil Etmek” alt temasında ayrıca, öğrenenlerin yönetsel kararlara da dahil edilmesinin öğrenen-kurum arasındaki bağını desteklediği düşünülmektedir. Öğrenen görüşlerinin alınması, öğrenenin kendini kurumun bir paydaşı olarak hissetmesi, kuruma olan bağını güçlendirmesi üzerinde etkili olacağı vurgulanmıştır. Buna ek olarak; kurumun öğrenene sürece dahil geri bildirimlerde bulunması; öğrenene memnuniyetini sorması ya da öğrenenden sürece dair fikirler alması da öğrenenin kendini değerli hissetmesine ve bu durumun öğrenen bağlılığı üzerinde olumlu etki yaratacağı söylenebilir.

“Öğrenende Durum Tespiti Yapmak” alt teması, bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımı ana temasının bir alt temalarından biridir. Öğrenende durum tespiti yapmak, alt temasına ilişkin doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“...Duygusal katılım tabii kolay bir şey değil. Yani orada aidiyet duygusu, bağlılık duygusu önemli. Duygusal katılım için özellikle bazı duygusal (emotional) ölçekler kullanılarak önce bir durum tespiti yapılabilir.” Haldun

“...Bağımsız öğrenenlerle ilgili olarak kişilerin sosyal medya alışkanlıklarının incelenmesi gerekiyor.” Meryem

Doğrudan alıntılar neticesinde, kurumların öğrenenlerini tanıması gerektiği vurgulanmış. Bu vurguların ilki kurumların öğrenenlerin aidiyetini ve duygusal katılım seviyesinin belirlenmesi üzerine olmuştur. İkincisi ise, kurumların öğrenenleri tanıması üzerine olmuştur. Kurumlar, öğrenenlerde doğru iletişim kurabilmesi için öncelikle öğrenenleri tanıması ve öğrenenlerin özelliklerinin, ihtiyaçlarının, beklentilerinin doğru tespit edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bunu gerçekleştirmek için de kurumların öğrenenlerini iyi analiz etmesi gerektiği vurgulanmıştır.

“Emoji Kullanımı” alt teması, bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımı ana temasından elde edilen diğer bir alt temadır. Emoji kullanımı alt temasına ilişkin doğrudan alıntı aşağıda verilmiştir:

“...Onun dışında duygusal katılımı arttırmak için özellikle emojilerden faydalanılmalıdır. Duygusal anlamda bizi etkileyen şeyler. Bu emojileri, avatarları sosyal ağlarda daha çok kullanmalıyız.” Haldun

Doğrudan alıntıdan yola çıkarak, sosyal ağlarda emoji ve avatar kullanımının öğrenen üzerinde duygusal etkiler yaratabileceği belirtilmiştir.

“Hashtag Kullanımı” alt teması, bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımı ana temasının bir alt teması olarak ortaya çıkmıştır. Emoji kullanımı alt temasına ilişkin doğrudan alıntı şu şekildedir:

“...Hashtag kullanmalıyız. Hashtag ve etiketlerle öğrencilerin katılımı hep arttırırız. Özellikle hashtaglerin kullanımı insanların belli bir topluluğa ait olduğunu hissettiriyor. Yani hashtage katkı vererek oraya bir yorum verme hissine, duygusuna katılıyor insan. Bu tarz bir yol da izlenebilir.” Haldun

Doğrudan alıntıdan yola çıkarak, hashtag ve etiket kullanımı, öğrenende ilgili paylaşım katkı yaptığı için kendini o topluluğunun bir parçası hissederek duygusal bir bağ oluşturabileceği vurgulanmıştır.

“Evrensel Tasarım İlkelerini Kullanmak” alt teması, bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımı ana temasının bir diğer alt teması olarak oluşmuştur. Evrensel tasarım ilkelerini kullanmak alta temasına ilişkin doğrudan alıntı şu şekildedir:

“... Demiştik ya ‘Tamam, ortamları kurduk ama işte o duygusal ortamı nasıl kuracağız?’ Duygusal bağlılığı nasıl sürdüreceğiz, başlatacağız ve başlatmak da yetmez ve sürdürülebilirlik önemli burada. Sürdürülebilir bir ortam tasarlamak lazım. Bunun için de evrensel tasarım ilkeleri var. Evrensel tasarım ilkeleri de başkalarından öğrenme birçok alandan bireyi olduğu için; işitme engellisi, görme engellisi de işin içinde olduğu için evrensel tasarım ilkelerini de kullanmamız lazım. Tüm bireylere hitap etmemiz lazım, tüm öğrenenlere hitap etmemiz lazım.” Erkan

Doğrudan alıntıdan yola çıkarak, sosyal ağlarda oluşturulacak ortamların evrensel tasarım ilkeleri dikkate alınarak tasarlanması gerektiği vurgulanmıştır. Alan uzmanı tüm öğrenenleri kapsayacak nitelikte tasarım ilkeleri benimsenmesi gerektiği ve bunun sürdürülebilir olması gerektiğini vurgulamıştır.

“...150 kişiden daha fazla öğrenenin olduğu ortamlar kitlesellik özelliği göstermeye başlıyor, yani burada kitlesellik özelliği gösteren yerlere de dikkat etmek lazım.

Yönetilebilir olmaktan çıkıyor çünkü. Burada bu sorunla ilgili kurumlar ne yapabilir? Kurumların sorumluluğu var. Kurumların kesinlikle ileri teknolojileri, yapay zekâyı, yapay makineyi öğrenmeyi düşünmesi gerekiyor. Erkan

“...Buraların yönetilebilir olması gerekiyor. Bu noktada kurumların kesinlikle bir eylem planı hazırlaması lazım. Yani ileri teknolojileri mutlaka kullanmamız gerekiyor diye düşünüyorum. Özellikle yapay zekâ makine öğrenmesi doğal dil işlemi çok önemli bir insan gibi davranabilmesi için.” Erkan

Doğrudan alıntılardan yola çıkarak, açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının öğrenenleri kitlesel yapıda olması nedeniyle, yönetilebilir ve öğrenenlere ulaşılabilir kılmak için yapay zeka-makine öğrenmesinden yararlanılması gerektiği vurgulanmıştır.

“Alan Uzmanlarıyla Çalışmak” alt teması, bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımı ana temasında ortaya çıkan bir diğer temadır. Alan uzmanlarıyla çalışmak alt teması görüşme sorularında en çok referans alan alt temalardan biri olması nedeniyle önem taşımaktadır. Bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımının alt teması bağlamında, alan uzmanlarıyla çalışmak alt teması için uzman görüşleri neticesinde elde edilen doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“...Ben aslında birinci sorunun içerisinde bunun çok olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu duygusal bağlılık için bizim bireysel farklılıklarımız çok önemli. Psikolojiyi o yüzden çok vurgulamıştık. Yani insan davranışlarını açıklayan bir ekibin bu görevde, daha doğrusu bu ekibin içerisinde yer alması bence çok anlamlı olur. Çünkü tamam, biz pedagoji anlamında çok şey biliyor olabiliriz, iletişim konusunda bir sürü şey biliyor olabiliriz ama psikoloji çok başka bir alan. Dolayısıyla kurumsal psikoloji, bireysel psikoloji, bunlarla ilgilenen bir ekibin yer alması, bence bize daha doğru yol gösterecektir.” Hande

“... Benzer şekilde sizin tahmin etmediğiniz yerlere doğru gidebiliyor o iletişim biçimleri. Bir görsel paylaştınız, altına onlarca karşıt görüş yorum alabilirsiniz. Bu durumda gerçekten bu işi iyi bilen, bu durumlara çok sebebiyet vermeyecek, bu tartışmaları ya da yazışmaları yönlendirebilen uzmanlarla çalışıyor olmak gerekir ki kaş yapalım derken göz çıkarmayalım. Dolayısıyla çok hassas bir konu.” Meryem

Elde edilen görüşler çerçevesinde kurumların sosyal ağlarda içerik paylaşımında ve öğrenenle iletişimde uzmanlarla çalışması gerektiği vurgulanmıştır. Öğrenenlerle doğru bir iletişim gerçekleştirebilmesi için psikoloji alanından uzmanlarla çalışılması gerektiği, sosyal ağlarda yapılacak paylaşımlarda da hukuki süreçlerden kaynaklı sorunların yaşanmaması için

bu alanda hukuki alanda yeterlilikleri olan uzmanların sürece dahil edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

“Birden fazla İletişim Stratejisi Belirlemek” alt teması, bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımı ana teması altında ortaya çıkan bir temadır. Birden fazla iletişim stratejisi belirlemek alt teması uzman görüşlerinden oluşturulan alt temalar arasından en çok referans alan alt temalardan biridir. Bu bölümde alt temaya ilişkin doğrudan alıntı aşağıda verilmiştir.

“...Sosyal ağlardaki mesajlarınızı gönderiyorsanız, hepsi çok formal olmamalı. Arada bir esprili olanlar olmalı ki kişi o sosyal ağı takip edebilme dürtüsünü hissetsin. Mesela şunlar çok ilginç geliyor bana. Önceden böyle birşey yoktu. Bazı belediyeler epeyce takip ediliyor, belediyenin Twitter hesabı takip ediliyor. Bu hava durumlarını, yol çalışmalarını falan takip etmek için değil, insanlar o belediye ile duygusal bir iletişim kuruyorlar. Oradaki ekip ne yapıyor? Esprili gelen cevaba göre esprili bir cevap yazıyor ve birden bire yeri geldiği zaman tt oluyor gibi. Dolayısıyla bizim karşımızdaki öğrenen kitlesi de böyle bir öğrenen kitlesi, birbirinden çok farklı. Kimisi çok resmisini tercih edecek ki -şöyle bir öğrenen grubumuzun özelliklerini düşünelim- klasik yükseköğretim yaşındaki kişilerden söz etmiyoruz. Bizim 20 yaşında da öğrencimiz var, 70 yaşında da öğrencimiz var. Sıklıkla da tamamen bağımsız öğrenen kişiler de var ve her birinin yaklaşımları, jenerasyonları farklı, tercihleri farklı. Kimisi son derece eski bir dil kullanmayı tercih ederken, kimisi ‘Ne kadar güzel cevap verdiler. Dur, bir dahakine ben yine buradan sorayım.’ derken, bir kısmı da çok esprili bir şeyden hoşlandığı için tekrar geliyor. Dolayısıyla o dengeyi sağlamak ve çeşitliliği de sağlamak lazım.” Hande

Yukarıda verilen alıntıdan yola çıkarak, Açık ve uzaktan öğrenme kurumlarında kayıtlı öğrenenlerin bireysel farklılıklarına ve çeşitliliğine vurgu yapılarak, her kesimden öğrenene hitap edecek farklı dil kullanımına başvurulması gerektiğine değinilmiştir. Hande’nin;

“...Bir kısmı da çok esprili bir şeyden hoşlandığı için tekrar geliyor, dolayısıyla o dengeyi sağlamak ve çeşitliliği de sağlamak lazım.”

İfadeleriyle yerinde mizahi dil kullanımının öğrenenleri sosyal ağ hesaplarına teşvik edici yönü olacağını vurgulanmıştır. Bune ek olarak, kurumların öğrenenlerle diyalog kurarken, çeşitli iletişim biçimlerini kullanılması ve esnek bir iletişim stratejisi benimsemesi gerektiği belirtilmiştir.

“Alt Gruplar Oluşturmak” alt teması bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımı ana temasından oluşan alt temalardan biridir. Alt gruplar oluşturmak alt teması, birden fazla soruda

alt tema olarak oluşması ve birçok referans alması nedeniyle önem taşımaktadır. Alt gruplar oluşturmak alt temasına ilişkin doğrudan alıntı aşağıda verilmiştir.

“...Öğrencinin kendisini kurumun önemli bir paydaşı olarak hissetmesi gerektiğini düşünüyorum. Bunun için az önce bahsettiğim, birimlere ayırıp öğrencilerle özellikle bu birimler aracılığıyla etkileşime girmek önemli bir konu ama öğrencilerin sosyal platformlarda da kullandığımız LMS üzerinde de çeşitli etkinlikleri yapacak durumda organize edebiliriz. Mesela sanal geziler, mikro öğretim uygulamaları olabilir. Staj yapan gruplar varsa ki vardır, içlerinde mutlaka bunlarla ilgili deneyimlerini paylaşabilirler.” Gülsüm

Yukarıda verilen doğrudan alıntıdan yola çıkarak, öğrenenlerin duygusal katılımı için kurumun önemli paydaşı olarak hissetmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda sosyal ağlarda oluşturulacak alt gruplar vasıtasıyla öğrenenlerle iletişim sağlanıp, öğrenenlerle etkileşim sağlanabileceği belirtilmiştir. Ayrıca Gülsüm;

“Mesela sanal geziler, mikro öğretim uygulamaları olabilir. Staj yapan gruplar varsa ki vardır, içlerinde mutlaka bunlarla ilgili deneyimlerini paylaşabilirler. Çektikleri videoları veya fotoğraf kolajlarını paylaşabilirler. Haftada ya da belirli periyotlarla öğretim elemanlarıyla bir araya gelip akademik konularda -tabii PDR uzmanlarının da olduğu- tartışmalar yapılabilir.”

İfadeleriyle öğrenenler için oluşturulacak alt gruplardan; öğrenenlerin deneyimlerini paylaşarak akranlarıyla etkileşimi ve öğretenlerle diyaloglarıyla öğrenen-öğreten arasındaki etkileşiminin önemi vurgulanmış.

“Nitelikli İçerikler Oluşturmak” alt teması, bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımı ana temasından elde edilen başka bir alt temadır. Bu temaya ilişkin doğrudan alıntı şu şekildedir:

“...Çok aktif bir kullanıcı olarak bulunmuyorum. Dolayısıyla benim gibi bir öğreneni kazanması için ne yapması lazım? Dediğim gibi belirli aralıklarla, çok boğmadan ve gerçekten iyi hazırlanmış içeriklerin sunulması gerekiyor.” Meryem

Doğrudan alıntıdan yola çıkarak, kurumların sosyal ağlarda paylaşacakları içeriklerin nitelikli olması, öğrenin kurum bağlılığı üzerinde olumlu etkiler bırakacağı vurgulanmıştır.

“Hukuki Süreçleri Bilmek” alt teması, bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımı ana temasından elde edilen bir alt temadır. Hukuki süreçleri bilmek alt temasına ilişkin doğrudan alıntı aşağıda verilmiştir:

“Kişisel verilerin korunması kanunu, birçok anlamda aslında kurumları da kısıtlıyor. Hem öğrenenlerin duyduğu kaygılar hem de kurumların yaşadığı kaygılar, aktif olma ya da bir kurumsal iletişim biçimi belirleme konusunda kısıtlayıcı bir faktör

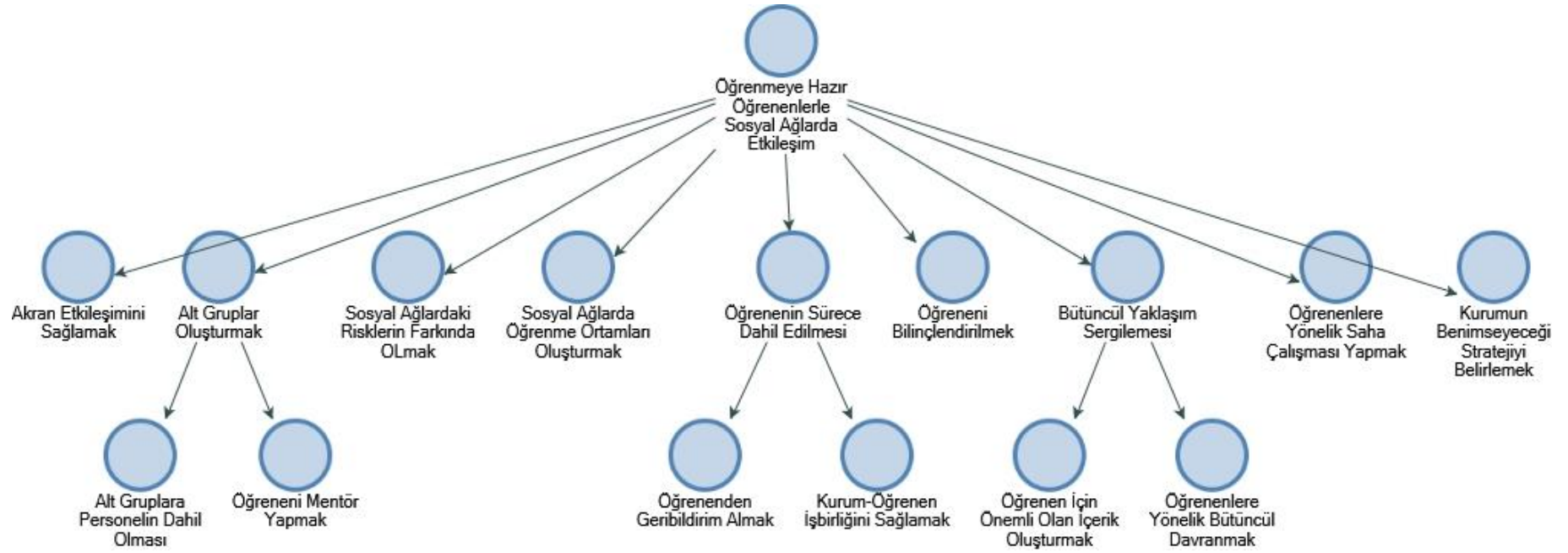
oluşturabiliyor. Hukuki süreçleri çok iyi bilmek gerekiyor. Benzer şekilde sizin tahmin etmediğiniz yerlere doğru gidebiliyor o iletişim biçimleri. Bir görsel paylaştınız, altına onlarca karşıt görüş yorum alabilirsiniz. Bu durumda gerçekten bu işi iyi bilen, bu durumlara çok sebebiyet vermeyecek bu tartışmaları ya da yazışmaları yönlendirebilen uzmanlarla çalışıyor olmak gerekir ki kaş yapalım derken göz çıkarmayalım. Dolayısıyla çok hassas bir konu.” Meryem

Doğrudan alıntıdan yola çıkarak, kurumun hukuki süreçlerin farkında olması, meydana gelebilecek iletişim kazalarının önüne geçilmesi açısından önem taşıdığı vurgulanmıştır. Bu bağlamda kişisel verilerin korunması kanunu çerçevesinde kurumların dikkat etmeleri gereken kıstasların da iyi bilinmesi gerektiği belirtilmiştir.

4.3. Öğrenmeye Hazır Olan Öğrenenlerle Etkileşim Konusunda Alan Uzmanların Görüşleri

Araştırma sorularından “Açık ve uzaktan öğrenme kurumları öğrenmeye hazır öğrenenler ile sosyal ağlarda etkileşimi nasıl sağlamalıdır?” sorusuna alan uzmanlarının yanıtları NVIVO12 programıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, “Bağımsız Öğrenenlerle Sosyal Ağlarda Etkileşim” ana teması altında toplam dokuz tema belirlenmiştir. “Öğrenmeye Hazır Öğrenenlerle Sosyal Ağlarda Etkileşim” ana teması altında toplanan temalar; akran etkileşimini sağlamak, alt gruplar oluşturmak, sosyal ağlardaki risklerin farkında olmak, sosyal ağlarda öğrenme ortamları oluşturmak, öğrenenin sürece dahil edilmesi, öğreneni bilinçlendirmek, bütüncül yaklaşım sergilemek, öğrenenlere yönelik saha çalışması yapmak, kurumun benimseyeceği stratejiler belirlemek şeklinde oluşmuştur. “Alt Gruplar Oluşturmak” alt temasının altında “Alt Gruplara Personelin Dahil Olması” ve “Öğreneni Mentör Yapmak” alt temaları oluşmuştur. “Öğrenenin Sürece Dahil Edilmesi” alt teması altında “Öğrenenden Geri Bildirim Almak” ve “Kurum-Öğrenen İşbirliğini Sağlamak” alt temaları oluşmuştur. “Bütüncül Yaklaşım Sergilemek” alt temasının altında “Öğrenen İçin Önemli Olan İçerik Oluşturmak” ve “Öğrenenlere Yönelik Bütüncül Davranmak” alt temaları oluşmuştur.

Ulaşılan temalar Şekil 4.3’te gösterilmiştir.

Şekil 4.3. Öğrenmeye Hazır Öğrenenlerle Sosyal Ağlarda Etkileşim Ana Temasına Bağlı Alt Temalar

Şekil 4.3’te alan uzmanlarının, kurumların sosyal ağlarda öğrenmeye hazır öğrenenlerle etkileşim kurması noktasında neler yapmaları gerektiğine ilişkin uzman görüşleri çerçevesinde belirlenmiş olan temalara yer verilmiştir. Belirlenen alt temalar kapsamında ortaya çıkan bulgular şu şekildedir:

“Akran Etkileşimini Sağlamak” alt teması, öğrenmeye hazır öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana temasının alt teması olarak oluşmuştur. Bu tema alan uzmanlarına yöneltilen sorularda sıklıkla vurgulanan bir tema olması nedeniyle önem taşımaktadır. Akran etkileşimini sağlamak alt temasına ilişkin uzman görüşlerinin doğrudan alıntıları şu şekildedir:

“...Öğrenenler birbirleri ile iletişime geçiyor. O zaman siz ne yapıyorsunuz? Kurumun bir öğrenen topluluğunu oluşturup aslında kurumsal bağlılığı kümülatif olarak topluyorsunuz...” Hande

“...Özellikle soru-cevap niteliğinde öğrencilerin kendi arasında akran öğrenmesi dediğimiz, birbirinden öğrenme dediğimiz mantığı uygulayabileceğimiz gruplar oluşturulabilir, sosyal medya grupları, sosyal medya sayfaları, sosyal medya hesapları oluşturulabilir.” Murat

“...Öğrenmeye hazır olan öğrenen sadece öğrenme yönetim sisteminde değil, ki öğrenme yönetim sistemleri kitlesel olduğunda akran öğrenmesini devre dışı bırakıyor. Yani öğrenenin birbirinden öğrenmesini zorlaştırıyor. Kimi zamanlar onları, orada buluşturamıyorsunuz. Bunun için iyi mecralardan birisi de sosyal ağlardır. Eğer bu tür gruplar ve sayfalar oluşturulup öğrencilerin birbirinden öğrenmesi sağlanabilirse, işte o zaman öğrenmeye hazır olan öğrencinin desteklenmesi söz konusu olur. Burada yine tekrar altını çiziyorum. Öğrenci direkt dâhil olmasa bile bir öğrencinin sorduğu soruyu görüp, o soruya verilen cevabı görüp, kendi durumunu da iyileştirebilir. İlla öğrenci kendisi sormak zorunda değil. Siz mesela, sizin durumunuzda benzer bir problem yaşayıp bir yerlere başvurup cevabını alan kişinin hem sorusunu hem de cevabını aldığımızda siz de cevabı almış oluyorsunuz. Bunda bir nevi kartopu etkisi vardır ve diğerlerini de etkiler. O yüzden önemlidir ve kullanılabilir.” Murat

Uzmanların görüşleri çerçevesinde, öğrenenler için sosyal ağlarda oluşturulacak alt gruplarla öğrenen etkileşimi sağlanabileceği vurgulanmıştır. Öğrenenlerin alt gruplarda etkileşime girmesi kurumun iş yükünü de azaltabileceği belirtilmiştir. Nitekim Murat:

“...Eğer bu tür gruplar ve sayfalar oluşturulup öğrencilerin birbirinden öğrenmesi sağlanabilirse, işte o zaman öğrenmeye hazır olan öğrencinin desteklenmesi söz konusu olur. Burada yine tekrar altını çiziyorum. Öğrenci direkt dâhil olmasa bile

bir öğrencinin sorduğu soruyu görüp, o soruya verilen cevabı görüp, kendi durumunu da iyileştirebilir. İlla öğrenci kendisi sormak zorunda değil.”

İfadeleriyle öğrenenlerin akran etkileşimi gerçekleştirmesi, sorunların çözümünde önemli ölçüde tüm öğrenenlerce cevaplarını alabildikleri durumlara zemin hazırlayabileceği vurgulanmıştır.

“Alt Gruplar Oluşturmak” alt teması, öğrenmeye hazır öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana temasının bir alt teması olarak oluşmuştur. Bu alt tema uzmanlara yöneltilen sorulardan gelen cevaplar neticesinde sıklıkla vurgulanan bir tema olması nedeniyle önem taşıdığı söylenebilir.

Alt gruplar oluşturmak alt teması da konu bağlamı açısından iki alt temaya ayrılmıştır. Bunlar “Alt Gruplara Personelin Dahil Olması” ve “Öğreneni Mentör Yapmak” şeklindedir.

“Alt Gruplar Oluşturmak” alt temasına ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

“...Mesela Facebook’taki gruplar kullanılabilir. Yine Twitter’daki sohbet odaları özelliği yeni geldi. Clubhouse gibi... Belki bu amaçla kullanılabilir...” Haldun

“...Özellikle soru-cevap niteliğinde öğrencilerin kendi arasında akran öğrenmesi dediğimiz, birbirinden öğrenme dediğimiz mantığı uygulayabileceğimiz gruplar oluşturulabilir, sosyal medya grupları, sosyal medya sayfaları, sosyal medya hesapları oluşturulabilir.” Murat

Doğrudan alıntılardan yola çıkarak, sosyal ağların farklı platformlarında gruplar oluşturularak öğrenenlerin bu gruplarda etkileşim sağlamaları üzerinde durulmuştur. Özellikle öğrenenlerin soru-cevap gibi merak ettikleri soruların cevaplarına ulaşabilecekleri ortamların oluşturulması kurum-öğrenen bağlılığı üzerinde olumlu sonuçlar doğurabileceği vurgulanmıştır.

“Alt Gruplara Personelin Dahil Edilmesi” alt teması, “Alt Gruplar Oluşturmak” alt temasından oluşmuştur. Bu alt temaya ilişkin doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“...Eğer bir sosyal medya ekibi kurulursa ve bu kurulan grubun içinde akademik personel, teknik personel bulunursa; her bir program için bir sosyal medya grubu kurulup, öğrenmeye hazır olan öğrenenlerin karşılaştığı sorunları paylaşıp birbirilerinden öğrenebilecekleri bir platform, bir organizasyon yapılabilir.”

Murat

Elde edilen görüş neticesinde, sosyal ağ platformlarında oluşturulacak grupların içinde akademik veya teknik personelin bulunması, sorunların çözümünde etkili bir yöntem olabileceği vurgulanmıştır. Bu da öğrenenin kurumla olan bağına olumlu katkı vereceği düşünülebilir.

“Öğreneni Mentör Yapmak” alt teması, “Alt Gruplar Oluşturmak” alt temasından oluşmuştur. Bu alt temaya ilişkin uzman görüşlerinden elde edilen doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

“...Mesela biz ‘kalite elçileri’ adı altında bir proje başlatmıştık. Orada biz enteresan bir yaklaşım ile çalıştık. Gönüllü, puanı ortak bir ortalamadan yüksek, yani notları diğer öğrencilerden yüksek olan öğrencileri belirledik. Öğrenmeye hazır olan öğrenenlerden bahsediyoruz. Şimdi bu öğrenmeye hazır olan, notları yüksek olan öğrencileri bir grup lideri gibi mesela şöyle kullanabilirsiniz. Bu tez kapsamında da mesela sosyal ağlarda argo yorum yazan insanlar var. Argo ve küfür gibi böyle istenmeyen özelliklerdeki zaten bu kalite elçilerinde ve bu başarısı yüksek olanlar hep takip ediyor grupları, sosyal ağ ortamlarını. Mesela onlara bir yetki verirsiniz, o yetki ile bu küfürleri siler, hem onları da işin içine katarız. Bu başarısı yüksek öğrencileri işin içine katarız hem de onlardan faydalanırız. Mesela ben iki tane memur görevlendireceğime, iki tane açıköğretim öğrencisi kullanırım o işte. Böylece verimliliği de arttırırız. Kalite elçisi projesinde biz bunu denedik. Gayet de güzel oldu. Zaten gönüllü bu öğrenciler. Yani şunu yapalım, sosyal ağlarda mesela bir iş var, herhangi bir iş. Hemen gönüllü olup ortaya çıkan insanlar bunlar. Öyle olunca bu tarz şeyler kullanılabilir.” Haldun

“Burada farklı verebileceğim tek cevap şu olabilir. Sosyal ağlarda bağımsız öğrenenler, diğerine göre hazır bulunuşluğu yüksek ve kendini yönlendirebilen bir grup olduğuna göre ve daha bilinçli bir grup olduğuna göre; sosyal ağlar üzerinden gruplar oluşturularak bağımsız öğrenenlerin diğer öğrenenlere mentörlük yapması sağlanabilir ama bu biraz zor. Çünkü sizin öğrenci kitleniz ağırlıklı olarak çalışan bir kitle ya da bir eğitim kurumuna devam edip ikincisine devam eden bir kitle. Burada mentörlük sistemi ne kadar rahat oluşturabiliriz, tartışma götürür. Yapılabilir mi? Gönüllü öğrencilerle yapılabilir. Belki öğrenen-öğrenen etkileşimi ile kurumun akademik anlamda ve aidiyetlik anlamında yükü hafifleyebilir diye düşünüyorum.”
Gülsüm

“Aslında geleneksel eğitim siteminde de mentörlük var olan bir sistem. Mesela bazen bir sınıfta grup oluşturursun, her gruba bir mentör öğrenci koyarsın. Gerçekten öğrencinin sana aktarmak istemediği, çekindiği birçok konuyu mentör öğrenciye aktarabilir. Onun aracılığıyla öğrenebiliyorsun; sorunları, problemleri ya da memnun olduğu durumları olumlu-olumsuz her şekilde dönüt alabilirsin. Bu açıköğretimde de

gönüllü öğrencilerle yapılabilir ama genel anlamda şu yapılabilir diyebileceğim bir öneri yok açıkçası.” Gülsüm

Doğrudan alıntılardan yola çıkarak, gönüllü öğrenenlerle mentörlük yapılabileceği vurgulanmıştır. Özellikle öğrenenlerin her türlü soruyu kuruma yöneltme konusunda çekingen davranması bu şekilde çözülebileceği vurgulanmıştır. Nitekim Gülsüm bu durumu şöyle vurgulanmıştır:

“Gerçekten öğrencinin sana aktarmak istemediği, çekindiği birçok konuyu mentör öğrenciye aktarabilir. Onun aracılığıyla öğrenebiliyorsun; sorunları, problemleri ya da memnun olduğu durumları olumlu-olumsuz her şekilde dönüt alabilirsin. Bu açıköğretimde de gönüllü öğrencilerle yapılabilir.”

İfadeleriyle gönüllü öğrenenlerle mentör sisteminin problemleri çözmek için yapılabileceği ve bu durumun, öğrenen-kurum bağlılığı açısından olumlu sonuçlar ortaya çıkaracağı belirtilmiştir.

“Sosyal Ağlardaki Risklerin Farkında Olmak” alt teması, öğrenmeye hazır öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana temasının alt teması olarak oluşmuştur. Bu temaya ilişkin doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“...Sosyal medya grupları, sosyal medya sayfaları, sosyal medya hesapları oluşturulabilir. Bunun riskleri var mıdır? Vardır elbette. Kaynak paylaşımı vb. riskleri vardır.” Murat

Doğrudan alıntıdan yola çıkarak, oluşturulan gruplarda paylaşılan kaynakların telif sorunlarına yol açabileceği, bu yüzden kurumların bu tür risklere karşı dikkat etmesi gerektiği vurgulanmıştır.

“Sosyal Ağlarda Öğrenme Ortamları Oluşturmak” alt teması, öğrenmeye hazır öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana temasından oluşan bir temadır. Bu temaya ilişkin doğrudan alıntı şu şekildedir:

“...Yani gruplar oluşturulabiliyor, her çeşit çoklu ortam bileşeni paylaşılabiliyor, görseller, çizimler, metinler gibi her şey paylaşılabiliyor. Hatta bir belge paylaşılıp o belge üzerinde ortak çalışma yapılabiliyor...” Murat

Doğrudan alıntıdan yola çıkarak, öğrenenlerle sadece etkileşim ve sorun çözmek bağlamında değil, aynı zamanda çoklu öğrenme malzemeleriyle sosyal ağlarda kurum-öğrenen arasındaki etkileşim desteklenebileceği belirtilmiştir. Buna ek olarak, sosyal ağların bir öğrenme ortamı olarak da değerlendirilebileceği vurgulanmıştır.

“Öğreneni Sürece Dahil Etmek” alt teması, öğrenmeye hazır öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana temasının bir alt teması olarak oluşmuştur. Bu alt tema uzmanlara yöneltilen

sorulardan gelen cevaplar neticesinde sıklıkla vurgulanan bir tema olması nedeniyle önem taşıdığı söylenebilir. Öğreneni sürece dahil etmek alt teması da konu bağlamı açısından iki alt temaya ayrılmıştır. Bunlar “Öğrenenden Geribildirim Almak” ve “Kurum-Öğrenen İşbirliğini Sağlamak” şeklindedir.

“Öğreneni Sürece Dahil Etmek” alt temasına ilişkin doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“...Sosyal ağda etkin diye ayın üyesi, haftanın üyesi gibi böyle öğrencileri işin içine katmakta fayda var.” Haldun

“...Bizim 2-3 sene önce Öğrenme Teknolojileri Araştırma Geliştirme biriminde çalışırken ‘kalite elçileri’ projemiz vardı. Proje 1-2 yıl sürdü. Şehirlere gittik, onlarla görüştük, toplantılar yaptık. Buradaki amaç neydi? Öğrencilerin, öğrenenlerin sistem üzerinde sistemi deneyimledikleri zaman karşılaştıkları aksaklıklar nelerdi? Biz bu öğrenenlere artık öğrenmeye hazır kendini gerçekleştiren öğrenenler diyorduk. Sorumluluklarını bilen öğrenenler olarak tanımladık. Bunlar bize çok güzel doneler verdi. Kurumu da zorluyor, burada eksikiniz var, bunu böyle düzeltsek, şunu böyle mi yapsak? Yani belki bir uzmandan alamayacağınız dönütleri öğrenenden alabilirsiniz.” Erkan

Doğrudan alıntılardan yola çıkarak, öğrenenlerin sosyal ağlar üzerinden takdir edilmesi veya başarısının ödüllendirilmesi öğrenenlerde kurum bağlılığı açısından olumlu sonuçlar doğurabileceği belirtilmiştir. Buna ek olarak, öğrenenlerin oluşturulan sistem üzerinden fikirlerinin alınması, oluşan aksaklıkların öğrenenlerden öğrenilmesi, öğrenenlerin sürece dâhil edilmesi noktasında önem taşıdığı vurgulanmıştır. Nitekim Erkan’ın;

“...Biz bu öğrenenlere artık öğrenmeye hazır kendini gerçekleştiren öğrenenler diyorduk. Sorumluluklarını bilen öğrenenler olarak tanımladık. Bunlar bize çok güzel doneler verdi. Kurumu da zorluyor, burada eksikiniz var, bunu böyle düzeltsek, şunu böyle mi yapsak? Yani belki bir uzmandan alamayacağınız dönütleri öğrenenden alabilirsiniz.”

İfadeleriyle öğrenenin sürece dahil edilmesi kuruma ait sorunların çözümünde etkili olacağı vurgulanmış. Bu bağlamda sorunların giderilmesi kurum-öğrenen bağlılığına olumlu etkiler yapacağı söylenebilir.

“Kurum-Öğrenen İşbirliğini Sağlamak” alt teması, “Öğreneni Sürece Dahil Etmek” alt temasından oluşan bir alt temadır. Bu alt temaya ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

“...‘Kalite elçileri’ projemiz vardı mesela. Bu projede işbirlikçi çalışmalar gerçekleştirildi, gruplar kuruldu. Bir gruba bir lider atandı bu hazır bulunuşlardan. İşbirlikçi rolü yapıldı. Hatta biz gittik, ben mesela Aydın’a gittim. O kalite

elçileriyle buluşup sosyal ağdan yüz yüze bir etkileşim de ortaya çıktı. Böyle güzel bir projeydi. Hatta onlara küçük güzel hediye de sunduk.” Haldun

“...Dediğimiz gibi öğrenmeye hazır olan öğrenciler açıköğretimde oldukça fazladır. Yani hiç yabana atmamak lazım. Gerçekten inanmam yani bu kadar bilgili, deneyimli kişilerin olduğuna. Çünkü doktoru da var, öğrenmeni de var, mühendisi de var. Olmasa bile herhangi bir mesleğe sahip biri bile bazı açıköğretim öğrencileri var ki gerçekten çok ilgili, çok başarılı kişiler var. Onlara, o hazır olan kişilere o pişmiş yemeğini sunmak çok önemli. O sonuçta bizim elimizde, bu anlamda işbirlikçi çalışmalardan bahsediyoruz.” Haldun

Elde edilen görüşlerden yola çıkarak, öğrenenlerle yapılacak iş birliği, kurum öğrenen etkileşimini olumlu yönde etkileyeceği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda sosyal ağlar üzerinden gerçekleştirilecek kurum-öğrenen arasındaki iş birlikleri, öğrenenlerin kurum bağlılığına olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülebilir.

“Öğrenenden Geri Bildirim Almak” alt teması, “Öğreneni Sürece Dahil Etmek” alt temasının bir alt teması olarak oluşmuştur. Bu alt temaya ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“...Öğrencilerin de öğrenenlerin de fikirlerini aldığı bir platformun da kurulması lazım bence. Mesela biz dedik ya bazı kurumların öğrenim ortamlarını sosyal medyaya taşınması... Belki bu taşıma esnasında da eksikliklerimizi, gediklerimizi belirleyebilmek için öğrencilerin geri dönüş sağlayabileceği platformlar da kurarsak, araçlar da kurarsak, belki öğrencilerden de fikirler alarak aslında alandaki kişilerin gözünden de bakmış olabiliriz içeri.” Erkan

“...Bizim hedef kitlemizde nihayet yaşam boyu öğrenenler. Gerçekten her yaş grubundan her kültür düzeyinden işte her kesimden öğrencimiz var. Kesinlikle çok değerli bilgiler gelir onlardan, bunu söyleyebilirim. Hande

“...Kurumun başta kişileri tanınması gerekiyor. Yani, ‘Beni gerçekten ben olduğum için mi seçti?’ sorusunu sormak gerekiyor. Bunu ne zaman soracak? Öğrenci kaydı yaparken biz hep şunu sorarız. ‘Bize nereden ulaştın? Bizi ilk nerede gördün? Neden bizi seçtin?’ Sonra öğrenci kaydoldu, ortada tekrar sorarız. ‘Şu ana kadar nasıl gidiyor? Bizden memnun musun? Gelirken neden tercih etmiştin? Aradığın beklentilerini karşılayabildik mi?’ Bu geri bildirimleri sürekli almamız gerekiyor ki işte o zaman yüksek sesle şunu söyleyebilirsiniz. ‘Yüz kişiden sekseni beni, bile isteye, beni adımla, etiketimle, konumumla, sunduğum olanakla artık o kavramlar ne ise o yüzden seçti.’” Meryem

Uzman görüşlerinden yola çıkarak, öğrenenlerin zaten yetişkin bireyler olduğu vurgulanmış. Bu bağlamda sürece dair bu yetişkin bireylerden alınacak dönütlerin kurumun eksikliklerini gidermesi açısından önemli olduğu vurgulanmış. Aslında sürecin içinde olan öğrenenlerden sürece dair bilgilerin alınmasının gerekliliği de belirtilmiş. Buna paralel olarak Meryem;

“...Öğrenci kaydı yaparken biz hep şunu sorarız. ‘Bize nereden ulaştın? Bizi ilk nerede gördün? Neden bizi seçtin?’ Sonra öğrenci kaydoldu, ortada tekrar sorarız. ‘Şu ana kadar nasıl gidiyor? Bizden memnun musun? Gelirken neden tercih etmiştin? Aradığın beklentilerini karşılayabildik mi?’ Bu geri bildirimleri sürekli almamız gerekiyor ki...”

İfadeleriyle, hem öğrenenlerin kurum tarafından analiz edilmesinin önemli olduğu hem de öğrenenlerden süreç içerisinde defalarda geribildirim alınması gerektiğinin vurgusu yapılmıştır. Bu bağlarda kurum ve öğrenen arasındaki diyalogun gelişebileceği ve kurum-öğrenen arasındaki bağın üzerinde olumlu etkilerde bulunabileceği söylenebilir.

“Öğreneni Bilinçlendirmek” alt teması, öğrenmeye hazır öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana temasından oluşan bir alt temadır. Bu temaya ilişkin doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“...Bazı üniversitelerde var bizde de var. Açık ve uzaktan öğrenme ortamlarına bu programları kazanmadan önce -‘Nasıl öğrenci olabilirim? ya da işte ‘student incoming’ diye geçiyor-gelen öğrenenleri hazırlama. Bir nevi klavuzlar mı hazırlanır ya da sorumlulukları mı anlatılır, videolar mı çekilir... Kurumların bunları yaparak öğrenenlerin açık ve uzaktan öğrenme sistemine girdikleri zaman nelerle karşılaşacakları da önceden belirtilmesi, öğrenenlere aktarılması gerekiyor belki. Kurumların yapması gereken güzel bir sorumluluk olarak düşünüyorum.” Erkan

“...Yine destek hizmeti öğrenen destek hizmetine giriyor bu ama bunun kesinlikle yapılması lazım hani bir kılavuz hazırlanır bir video hazırlanır işte siz artık açık ve uzaktan öğrenme ortamlarına geldiniz işte sistemimiz budur öğrenme sürecimiz budur, bu süreçte bunlarla karşılaşacaksınız başarılı olabilmeniz için bu sorumluluklara sahip olmanız gerekiyor bu becerilere sahip olmanız gerekiyor şeklinde...” Erkan

Doğrudan alıntılardan yola çıkarak, kurumun öğrenenlerle bağını doğru kurabilmesi için öğrenenleri bilgilendirmesi ve bilinçlendirmesi önem taşıdığı söylenebilir. Bu bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleri alıntıda da ifade edildiği gibi destek hizmetleri kapsamında yapılabilirken, bu işlemler aynı zamanda sosyal ağlar aracılığıyla da gerçekleştirilebilmesi açısından önem taşıdığı söylenebilir.

“Bütüncül Yaklaşım Sergilemek” alt teması, öğrenmeye hazır öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana temasından elde edilen bir diğer alt temadır. Bu alt temadan oluşan iki alt daha tema ortaya çıkmıştır. Bunlar; “Öğrenen İçin Önemli Olan İçerik Oluşturmak” ve “Öğrenenlere Yönelik Bütüncül Davranmak” şeklindedir.

“Öğrenen için Önemli Olan İçerikler Oluşturmak” alt teması, bütüncül yaklaşım sergilemek alt temasının altında yer alan bir temadır. Bu temaya ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

“...Bazen çıkıyor işte sosyal ağlardaki mesajlarda ‘Nasıl ders çalışabilirim?’ Bu öğrenmeye hazır öğrenenin bazen küçük ipuçları bulmak için baktığı yerler oluyor. Kurumla daha da güzel iletişimin yanı sıra kurumdan böyle bir yönlendirme aldığı için mutlu oluyor.” Hande

“...Bir zamanlar şu vardı, onları çok anlamlı olduğunu düşünüyorum, Sosyal ağlarda kullandığımız içerikler aslında bizim kurumsal bağlılığı yarattığımız içeriklerdi. Bir yandan diksiyon ile ilgili böyle küçücük videolar vardı. Ben bu kurumda öğrenen değil, hoca olmama rağmen ben bile takip ediyordum onları ama ‘Ne kadar güzel, yeni bir şey öğrendim’ deyip orayı takip etmeye başlıyorsunuz. O zaman ne yapıyor? Çevresel öğrenme dediğimiz bir şey var. Çevresel öğrenme, yani yan öğrenmeler sağlıyorsunuz bir yandan ve bunu sosyal ağlarda yapmak çok elverişli, pratik...” Hande

“...Mesela o öğrenenlerin, yetişkin öğrenenlerin ihtiyacını karşılayacak şekilde onların işine yarayacak içerikleri paylaşmak lazım. Orada çok bir bilişsel yük oluşturmamak lazım, yani oraya gelip baktığında aldığı bilgi kişinin işine yaramalı, gereksiz bilgi paylaşılmamalı...” Mustafa

“...Öğrencinin oraya gelip işte orada her zaman gördüğü mesajları görmemesi lazım. Yani ‘Evet, o kritik.’ Evet, oraya baktığında, ben oraya baktığımda ‘Burada muhakkak kritik bir bilgi var. Ben oraya bakmalıyım.’ hissiyatını oluşturmalıyım...” Mustafa

Uzmanların görüşleri çerçevesinde, sosyal ağlarda öğrenenlerin öğrenmesine katkıda bulunmanın önemi vurgulanmıştır. Bunun yanında öğrenenlerin sosyal ağ hesaplarını takip ederken o hesaplarda önemli bilgiler olduğunu düşünmesinin öğrenenler üzerinde sosyal ağlar aracılığıyla kurum-öğrenen bağıını geliştireceği söylenebilir.

“Öğrenenlere Yönelik Bütüncül Davranmak” alt teması, öğrenmeye hazır öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana temasından elde edilen bir temadır. Bu temaya ilişkin doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“...Hazır öğrenciler ile bağımsız öğrenenler diye bir kategorimiz yok. Böyle bir ayırımımız yok açıkçası. Böyle bir ayırım yapmıyoruz ama yetişkin öğrenme kuramı

deyince ne olsun? Şimdi burada biz onu düşünerek az önce söylediğimiz bağlamda da ele alabiliriz. Mesela diyoruz ki ‘Yetişkin bireyler, bir kere zamanları değerlidir, onlarla ilgili şeylerle ilgilenirler, onların işine yaramalıdır, pratikte böyle görmeli’ ...”

Mustafa

“...Bir kurumun iki farklı grup için farklı sosyal ağ iletişim yöntemi geliştirmesinin zor olacağını düşünüyorum. Bence kurumun tüm öğrenci kitlesini bir bütün olarak düşünüp her birine aynı sosyal ağlarda, aynı içerikler, aynı yöntemle ulaşması gerektiğini ve iletişim kurması gerektiğini düşünüyorum...” Gülsüm

“...Dolayısıyla hazır bulunan öğrenen ve bağımsız öğrenen olarak ayırmak yerine her birine hazır bulunmak ve bağımsız öğrenmeye teşvik edecek şekilde ortamlar ve iletişim biçimleri üretmenin daha makul olacağını düşünüyorum.” Meryem

Uzman görüşlerinden yola çıkarak, öğrenenlerin öğrenme düzeylerine göre iletişim stratejisi belirlemenin yanlış olacağı vurgulanmış. Bu bağlamda, tüm öğrenenleri kapsayacak iletişim stratejileri benimsemenin önemli olduğu belirtilmiş. Buna ek olarak, öğrenenlerin bağımsız öğrenmeye teşvik edilebileceği de vurgulanmıştır. Bu kapsamda kurumun benimseyeceği kapsayıcı iletişim stratejileri kurum-öğrenen bağına olumlu etkilerde bulunacağı düşünülebilir.

“Öğrenenlere Yönelik Saha Çalışması Yapmak” alt teması, öğrenmeye hazır öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana temasından elde edilen bir diğer temadır. Bu temaya ilişkin doğrudan alıntı şu şekildedir:

“...Sizi seçen her öğrenen öğrenmeye hazır birey olmayabiliyor. Eğer bir pandemi durumu hasıl olduysa ya da bedelli askerlik kaldırıldıysa bir anda sizin sayılarınız artıveriyor. Niceliklere baktığınızda, benim yetişkin öğrenenlerim var sanıyorsunuz. Evet, yaş skalasına göre yetişkin öğrenenleriniz var. Ancak amaca ve hedefe göre baktığınızda; hayır, sadece askerlik nedeniyle sizi tecih eden, sadece yatay geçiş yapabilmek için sizi tercih eden, ekonomik olarak sadece gücü size yettiği için sizi tercih eden bireylerle de karşı karşıya kalabiliyorsunuz. O yüzden kurumun başta kişileri tanınması gerekiyor”

Alan uzmanının görüşlerinden yola çıkarak, kurumların öğrenenlerini tanınması önem taşıdığı söylenebilir. Kurumlarda kayıtlı olan öğrenenlerin çok farklı bireysel özelliklere sahip olacağı düşünülerek, öğrenenlerle ilgili saha çalışma yapılmasının ve öğrenenlerin tanınmasının önemi vurgulanmıştır. Bu bağlamda, öğrenenleri tanıyarak iletişim stratejisi belirleyen kurumların, kurum-öğrenen bağı üzerinde olumlu sonuçlar doğuracak şekilde iletişim kurması sağlanabilir.

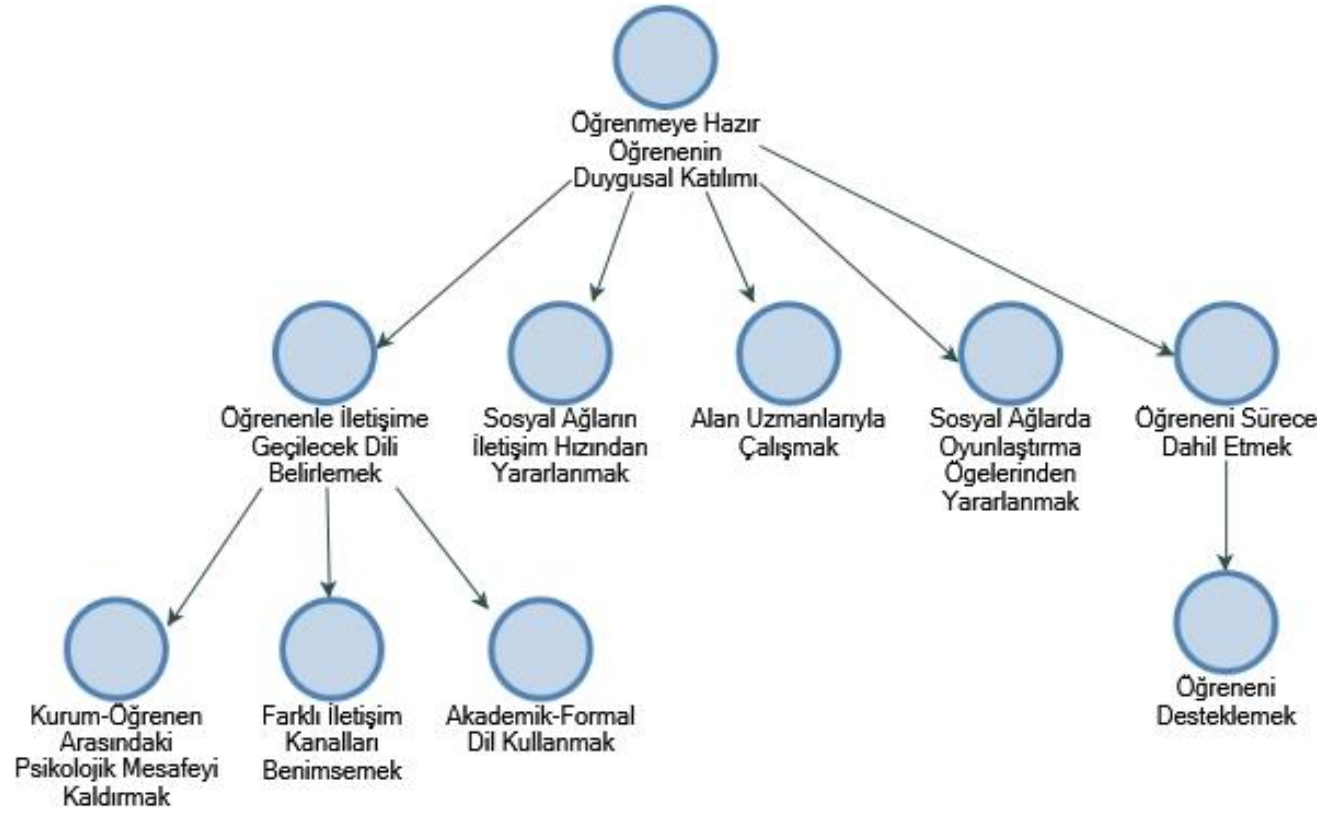
“Kurumun Benimseyeceği Stratejiyi Belirlemek” alt teması, öğrenmeye hazır öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana temasından elde edilen bir diğer temadır. Bu temaya ilişkin doğrudan alıntı aşağıda verilmiştir:

“...Sosyal medya bir stratejinin parçası olarak ayrıca ele alınmalı ama öncelikle kurum büyük bir bakış açısı benimsemelidir. ‘Ben ulaşılabilir bir kurumum.’ Bu bir strateji olabilir. ‘Ben kullanıcı dostu, öğrenci dostu bir kurumum.’ Bu da başka bir strateji olabilir. Yani –mış gibi yapmak yerine, her kurum bunu yapıyor diye, literatür böyle söylüyor diye yada x kişisi/x sivil toplum örgütü böyle bir formül önerdi diye bunu benimsemek yerine; ‘Gerçekten kurum olarak ben kimim? Neyi en iyi yapıyorum? Öğrencilerim, çalışanlarım ya da çevremdeki diğer alışveriş içerisinde olduğum paydaşlarım benden ne bekliyorlar?’ sorularını sorarım. Onları gerçekten dinleyip, sonra bunlara özgü bir strateji geliştirdiğimizde zaten bunun başarılı olmama ihtimali yok. Yani sosyal medya bunun çok küçük bir kısmı.” Meryem

Doğrudan alıntıdan yola çıkarak, kurumun öncelikle bir strateji belirlemesi gerektiği vurgulanmıştır. Kurumun stratejisi belli ise, kurumun bu strateji çerçevesinde sosyal ağlardaki faaliyetlerini düzenlemesi gerektiği düşünülebilir. Böylece kurum-öğrenen arasında daha doğru diyaloglar kurulabileceği söylenebilir. Bunun sonucunda da kurum-öğrenen arasındaki bağın olumlu bir şekilde etkileneceği düşünülebilir.

4.4. Öğrenmeye Hazır Olan Öğrenenlerin Duygusal Katılımı Konusunda Alan Uzmanlarının Görüşleri

Araştırma sorularından Araştırma sorularından “Açık ve uzaktan öğrenme kurumları, öğrenmeye hazır öğrenenlerin duygusal katılımını gerçekleştirmesi için sosyal ağlarda nasıl bir yol izlemelidir?” sorusuna alan uzmanlarının yanıtları NVIVO12 programıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, “Öğrenmeye Hazır Öğrenenlerin Duygusal Katılımı” ana teması altında toplam beş tema belirlenmiştir. “Öğrenmeye Hazır Öğrenenin Duygusal Katılımı” ana teması altında toplanan temalar; Öğrenenle iletişime geçilecek dili belirlemek, sosyal ağların iletişim hızından yararlanmak, alan uzmanlarıyla çalışmak, sosyal ağlarda oyunlaştırma öğelerinden yararlanmak, öğreneni sürece dahil etmek alt temaları oluşmuştur. “Öğrenenle İletişime Geçilecek Dili Belirlemek” alt temasının altında kurum-öğrenen arasındaki psikolojik mesafeyi kaldırmak, farklı iletişim kanalları benimsemek ve akademik-formal dil kullanmak alt temaları oluşmuştur. “Öğreneni Sürece Dahil Etmek” alt temasının altında öğreneni desteklemek alt teması oluşmuştur. Ulaşılan temalar Şekil 4.4’te gösterilmiştir.

Şekil 4.4. Öğrenmeye Hazır Öğrenenin Duygusal Katılımı Ana Temasına Bağlı Alt Temalar

Şekil 4.4'te alan uzmanlarının, kurumların sosyal ağlarda öğrenmeye hazır öğrenenlerin duygusal katılım göstermesi noktasında neler yapmaları gerektiğine ilişkin uzman görüşleri çerçevesinde belirlenmiş olan temalara yer verilmiştir. Belirlenen alt temalar kapsamında ortaya çıkan bulgular şu şekildedir:

“Öğrenenle İletişime Geçilecek Dilin Belirlenmesi” alt teması, öğrenmeye hazır öğrenenlerin duygusal katılımı ana temasının alt teması olarak oluşmuştur. Bu alt tema bağlam açısından üç alt temaya daha ayrılmıştır. Bu alt temalar: “Kurum-Öğrenen Arasındaki Psikolojik Mesafeyi Kaldırmak”, “Farklı İletişim Kanalları Benimsemek” ve “Akademik-Formal Dil Kullanmak” şeklindedir.

“Kurum-Öğrenen Arasındaki Psikolojik Mesafeyi Kaldırmak” alt teması, “Öğrenenle İletişime Geçilecek Dilin Belirlenmesi” temasının alt teması olarak oluşmuştur. Bu temaya ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“...Bu yazılı üslupta olsa da üsluba çok dikkat etmeliyim, onları işin içine almalı, onlara değer verdiğimizi gösteren -mesela sınavlarda duyuru yaparken şunu diyoruz: ‘Sizin başarınız, bizim başarımızdır.’ Bu çok önemli bir şeydir biliyor musunuz? Sen hoca olarak sınıfa girip şunu desen ki, ‘Anlattığım şeyler arkadaşlar.’ ‘Anlatabildim mi?’ demekle ‘Arkadaşlar anladınız mı?’ demek arasında dağlar kadar fark var. ‘Anladınız mı?’ ve ‘Anlatabildim mi?’ Şimdi anladınız mı?’ dediğinizde karşı tarafta suçu buluyorsunuz. ‘Anlatabildim mi?’ dediğinizde ‘Acaba ben eksik bir şeyler mi yaptım? Ben iyi ifade edebildim mi?’ Burada da mesela bu mentaliteyi alıp bu tarafa koyduğumuzda biz şunu diyoruz, ‘Arkadaşlar sizin başarınız, bizim başarımızdır.’” Mustafa

Alan uzmanının görüşleri çerçevesinde, öğrenenle kurulacak diyaloglarda üsluba vurgu yapılmıştır. Öğreneni çeken, kucaklayan bir üslup benimsemenin kurum-öğrenen bağlılığı açısından olumlu sonuçlar doğuracağı söylenebilir.

“Farklı İletişim Kanalları Benimsemek” alt teması, “Öğrenenle İletişime Geçilecek Dilin Belirlenmesi” temasının alt teması olarak oluşmuştur. Bu temaya ilişkin doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Bu soru ile aslında ikinci soru birbirine epey benziyor. Burada da özellikle ne tür diyalog kurulması gerektiği üzerinden gidersek; formal, informal veya mizahi kullanımlardan sadece birini seçmek mümkün değil. Bunları sırasıyla düşünecek olursak: Mesela çok formal bir ortam düşünelim. Çok formal bir ortamda öğrenci sıkılacak, hatta öğrenci sosyal ağlara biraz daha etkileşim yaşamak yani o sıkıcılıktan, o rutinden, o tekdüzelikten kurtulmak için geliyor. Zaten İnternet

sitesinde haber var. Sosyal ağlarda biraz daha çekici bir şey, bir yorumu görüp gülmesi, bir haberi duyup sevinmesi...” Haldun

“...Yani bakın her yerde tek bir noktaya geliyoruz. *İnformal, formal* dedik, *mizahi* dedik ama ne dedik? Dengeli. Yani her şeyde bir dengeyi oturtursak bence başarı gelir.” Haldun

“...Sosyal ağlarda aslında çok esneklik var. Yani her türlü aracı gereci kullanabiliriz. Mizahi imgeleri de kullanabiliriz. Onların ilgisini, dikkatini çekebilecek bir sürü araç geliştirilebilir belki.” Erkan

“...Öğrenmeye hazır öğrenenler, artık daha esnek olabilir diyebiliriz. Formal ve informal yapıları bir arada kullanabiliriz. Zaten sosyal medyaya taşıdığımız zaman bu içerikleri, bu bize karışmış olarak gelecektir. Artık sadece formal süreç olmayacak tabii ki. Bence informal süreçlerin de işin içine girmesi, bir aile ortamı diyebileceğimiz ortamın oluşturulması da sağlanabilir.” Erkan

“...Ben kitlesel bir eğitimde hiçbir şeyin tek bir formülü olduğunu düşünmüyorum. Sunacağımız öğrenme malzemelerinde kullanacağımız dilin yaklaşımları öğretim stratejisinin de tek olması, bu kitlenin bir kısmını gözden çıkarttığımız anlamına geliyor. Dolayısıyla bizim kullanacağımız içerikler ve sunacağımız, yani içeriksel bir iletişim aracı olarak görüyorum açıkçası. Örneğin animasyon hazırlıyorsanız, bu animasyonların bir kısmının içeriği, özet olarak verecek bir animasyon hazırlıyorsanız; bir kısmının son derece didaktik ya da formal görünürken bir kısmının da espirili bir dille anlatılması lazım. Mesajlar da aynı şekilde. Yani kurumunuzun mizahi bir dilinin de olması gerekiyor. Hele ki sosyal ağlarda yapıyorsanız, bu mizah çok informal bir mizah olmak zorunda da değil. Mizahın da sonuçta katmanları var. Bu mizahı siz daha formal gibi görünen bir mizahi yaklaşımda da sergileyebilirsiniz. Böyle takip edilen rektörler oldu...” Hande

Alan uzmanlarının görüşlerinden yola çıkarak, kurumların formal, informal ve mizahi yapıları bir arada kullanmasının, öğrenenlerle olan etkileşimlerinde olumlu sonuçlar doğuracağı vurgulanmıştır. Tek bir strateji yerine birden çok iletişim stratejisi benimsemek ve bunun dengesini kurmanın önemi belirtilmiştir. Nitekim Haldun:

“...Yani bakın her yerde tek bir noktaya geliyoruz. *İnformal, formal* dedik, *mizahi* dedik ama ne dedik? Dengeli. Yani her şeyde bir dengeyi oturtursak bence başarı gelir.”

İfadeleriyle kurumların formal, informal ve mizahi yapıları bir arada kullanabileceğini, bunu yaparken de kurumun özelliklerini gözeterak yapılmasının doğru olacağı vurgulanmıştır.

Buna paralel olarak, Erkan:

“Zaten sosyal medyaya taşıdığımız zaman bu içerikleri, bu bize karışmış olarak gelecektir. Artık sadece formal süreç olmayacak tabii ki. Bence informal süreçlerin de işin içine girmesi, bir aile ortamı diyebileceğimiz ortamın oluşturulması da sağlanabilir.”

İfadeleriyle, kurumun sosyal ağlarda informal yapıları kullanarak bir aile ortamı oluşturulabileceği belirtmiştir. Bu bağlamda kurumların kendi kurum kültürünü de gözeterek, farklı diyalog biçimlerini kullanması, kurum-öğrenen bağlamında olumlu etkileşimler sağlayacağı düşünülebilir. Bunun sonucunda da kurum-öğrenen bağlılığının sağlanmasında pozitif etkiler yapabileceği düşünülebilir.

“Ben eğitim kurumlarının -belki bulunduğum jenarasyonla da alakalı olabilir- mizahi paylaşımlar yapmasını doğru bulmuyorum. Informal paylaşımları da doğru bulmuyorum. Çünkü herkesin her konuda yorumu aynı olmayabilir. Özellikle sosyal ağlarda yazılı ve görsel bir etkileşim içerisindeyiz karşıdakilerle. Özellikle yazılı paylaşımlarda duygu ve düşüncelerimizi çok net olarak ifade edemeyebiliriz. Kaldı ki bu kendi arkadaşlarımızla, eşimizle, dostumuzla yaşadığımız sıkıntılara sebebiyet verebiliyor. ‘Ben onu dememiştım.’ demek için telefon açıyoruz en sonunda. Dolayısıyla özellikle sosyal ağlar gibi herkesin görüşüne açık olan - Tamam, belki toplumun görüşüne açık değildir- en azından takip edenlerin ve akademisyenlerin görüşüne açık olduğunu düşünürsek sosyal ağ hesaplarının, herkesin her paylaşımı doğru yorumlayabileceğini düşünmüyorum açıkçası. Kurumsal anlamda birimlerin, kurum yönetiminin kesinlikle formal iletişim kurması gerektiğini düşünüyorum.” Gülsüm

“...Personel bağlamında düşünürsek, bu akademik personelin elbette ki tercihine bırakılabilir. Yani ben öğrencimle sınıfta nasıl şakalaşıyorsam, sosyal ağlarda da şakalaşabilirim ama tekrar söylüyorum bu bıçak sırtı bir olay. Çünkü karşıımızdakiler yetişkin. Farklı etnik gruplardan, farklı din mensuplarından. Açık ve uzaktan öğrenme grubu sıkıntı yaşanabilecek bir grup olduğundan iletişimde çok dikkat edilmesi gerekiyor. Bu yüzden çok informal ve mizahi yaklaşımlara sıcak bakmıyorum.” Gülsüm

“Akademik-Formal Dil Kullanmak” alt teması, “Öğrenenle İletişime Geçilecek Dilin Belirlenmesi” temasının alt teması olarak oluşmuştur. Bu temaya ilişkin doğrudan alıntı aşağıda verilmiştir:

“...Bir de sosyal ağlar dışında, kişisel verilerin korunması kanunu ve sosyal medya yasasının getirdiği bazı sınırlamalar var. Herkes buna dikkat edecek mi? Görsel, sesli ya da yazılı bir paylaşımı nasıl engelleyeceksiniz? Nasıl yönlendireceksiniz paylaşımları? O yüzden bana göre bu tür ortamlarda her zaman formal iletişimin doğru olduğunu düşünüyorum. Bu konuda bu kadar disiplin gerekiyor mu diye sorabilirsiniz? Disiplinden bahsetmiyorum. Sadece akademik dil kullanılması ve öğrencilerin bir üniversitede öğrenci olduklarını hissetmeleri gerektiğini düşünüyorum. Mesela senin biraz önce Zoom programını açarken yaptığın şekilde, ‘Hocam kusura bakmayınız, bekletiyorum. Birazdan şöyle yapacağım, teşekkür ederim beklediğiniz için.’ Gayet formal dil, akademik bir dil kullandık karşılıklı. Bence üniversite öğrencileri, akademisyenler ve yöneticiler arasındaki paylaşımın da bu yönde olmasını düşünüyorum. Şunu hiçbir zaman düşünmüyorum: Formal iletişim kurarsam, benden soğurlar. Formal iletişim kurarsam, kuruma ait hissetmezler. Bence tam tersi sokak ağzıyla yazışmanın farklı bir yeri olduğunu, akademik ortamlarda yazışmanın farklı bir dil ve üslup gerektirdiğini, öğrenci farketmeli. Bu tarz paylaşım, bir üniversiteye ait olduğunu ve o üniversitenin kültürünü yansıtır öğrenciye. O yüzden informal ve mizahi paylaşımların ne kurumsal aidiyet anlamda öğrenciye bir katkısı olacağını ne de üniversitenin kültürünü yansıtacağını düşünmüyorum. Bu durum bence akademik ve bilimsel ilerleyişi bir noktada kesintiye uğratacaktır. Eğer öğrencilerle akademisyenler ya da yöneticiler kakara kikiri yapacaklarsa, bunu bireysel olarak karşılıklı informal konuşmalar ya da yazışmalarla yapmaları gerektiğini düşünüyorum. Yani bana göre formal iletişim bir kısıtlama, bir sınırlama değil. Ben üniversitenin liseden, ortaokuldan, ilkokuldan farklı olduğunu öğrencinin görmesinde, bunun önemli bir etkisi olduğunu düşünüyorum ama şu da değil. Tekrar söyleyeyim. Şu duyuruyu yapalım, bu duyuru verelim ve çıkalım anlamında değil. Bu da değil. Öğrenciyle tabii ki görüntülü de görüşelim, video paylaşımı da yapalım. Her türlü paylaşımı yapalım ama bir akademik dil ve bir akademik etik ve o yasal çerçeve etrafında yapılması gerekiyor. Tekrar söylüyorum. Bu benim jenarasyonumla alakalı bir şey olabilir. Belki biz hep sınıf ve okul sınırları içerisinde eğitim aldığımız için olabilir. Mesela farklı açıköğretim fakültesinde ders veren bir hocanın benden çok farklı bir yaklaşımı olabilir. Mesela diyebilir ki, ‘Evet, yönetim kademesi paylaşımlarında formal dil kullansın ama biz akademisyenler her türlü formal ve informal dil kullanalım.’ da diyebilir.” Gülsüm

Yukarıdaki doğrudan alıntıdan yola çıkarak, üniversitelerin akademik-formal dil kullanmaları gerektiği vurgulanmıştır. Buna gerekçe olarak, informal veya mizahi dil kullanımının anlam karmaşasına yol açabileceği, bunun da kuruma zarar verebileceği üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda akademik-formal dilin kullanılması doğru iletişimi sağlayacağı vurgulanmıştır. Buna ek olarak, akademik-formal dil kullanımının öğrenenlerin bağlılığı üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmayacağı, böyle bir dil kullanımının öğrenenler açısından kayıtlı olduğu kurumu ve o kurumunun dinamiklerini benimsemesi, bir üniversite öğrencisi olduğunu hissetmesi bağlamında önemli olduğu vurgulanmıştır. Nitekim Gülsüm:

“...Bana göre formal iletişim bir kısıtlama, bir sınırlama değil. Ben üniversitenin liseden, ortaokuldan, ilkokuldan farklı olduğunu öğrencinin görmesinde, bunun önemli bir etkisi olduğunu düşünüyorum.”

İfadeleriyle akademik-formal dilin öğrenende, bir üniversitenin bireyi olduğunu hissini uyandırması açısından önemli olduğu vurgulanmıştır.

“Sosyal Ağların Hızından Yararlanmak” alt teması, öğrenmeye hazır öğrenenin duygusal katılımı ana temasının bir alt teması olarak ortaya çıkmıştır. Bu temaya ilişkin doğrudan alıntıya aşağıda yer verilmiştir.

“...Mesela sosyal ağların bence en önemli özelliklerinden birisi de bildirim. Mesela sınav sonucunun belli olduğunu ki çoğu öğrenen sosyal medyadan biliyor. Sınav sonucu gibi bir şeyi sosyal medyada, demek ki ne kadar faydalanıyor. Yani bildirim geliyor, açıköğretim sistemi bir bildirim gönderip paylaştı diyor, tıklıyor, giriyor, hemen sonuca ulaşıyor. Kimse girip de İnternet sitesine çok ilgilenmiyor.” Haldun

Doğrudan alıntıdan yola çıkarak, sosyal ağların bildirim özelliği ile İnternet sayfalarından çok daha hızlı bir iletişimin sağlandığı vurgulanmıştır. Bu durum öğrenen-kurum arasındaki iletişimin hızında da doğrudan katkı yapacağı düşünülebilir. Bu bağlamda öğrenenlerin sosyal ağlar üzerinden kurumlarla diyalogu ve bağlılığı geliştirebileceği söylenebilir.

“Alan Uzmanlarıyla Çalışmak” alt teması, öğrenmeye hazır öğrenenin duygusal katılımı ana temasının bir alt teması olarak ortaya çıkmıştır. Bu tema uzmanlara yöneltilen sorulardan gelen cevaplarla oluşturulan temalar arasında sıklıkla referans alan tema olması nedeniyle önem taşımaktadır. Alan uzmanlarıyla çalışmak alt temasına ilişkin doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“...Dediğim gibi bağlama göre ve çok çeşitli iletişim stratejileri ile bunu yapmak lazım ve bence en güzeli böyle bir kurumsal iletişim stratejisi belirlerken hem iletişim uzmanları hem sosyal ağ uzmanları hem de psikoloji uzmanlarının olması gerektiğini düşünüyorum.” Hande

“...Yani bu iş bir kişinin ‘Sen bunu yap, sen bunu yap.’ diyebileceği bir şeyden ziyade bir ekip işi ve bu ekipte grafiker olacak, video düzenleyici olacak, metin düzenleyicisi olacak, metin yazarı olacak, bir yönetici olacak ve bunların hepsi bir harmoni içerisinde çalışmalı.” Haldun

“...Her şeyde bir dengeyi oturtursak bence başarı gelir. Yani bunların hepsinin bir uzmanı olmalı ve o uzman başka bir görev almamalı. Mesela postu paylaşan kişi grafiker olmamalı veya video düzenleyen kişi gidip de bir görsel düzenlememeli. Yani, ‘Böyle bir iş geldi, hemen x kişisine verelim.’. mesela ‘Video işi geldi, y kişisine verelim.’ Belki bir ekip de olabilir. Bu ekipler uyum içinde çalışmalı ve orada da bir denge gözetilmeli. Ayrıca ekipler bir de gruplara ayrılmalı. Videocusu ayrı, habercisi ayrı, haberi getiren de bir grup olmalı. Dediğim gibi yönetim içinde bunun başında bir yöneten ekibi de gelmeli ve bir profesyoneller ekibi olarak çalışmalı...” Haldun

Yukarıda verilen doğrudan alıntılardan yola çıkarak, iki kavram üzerinde durulduğu söylenebilir. Birincisi, öğrenenlerle iletişim sürecinde uzmanlardan destek olması olarak görülebilir. Hande’nin:

“...Kurumsal iletişim stratejisi belirlerken hem iletişim uzmanları hem sosyal ağ uzmanları hem de psikoloji uzmanlarının olması gerektiğini düşünüyorum.”

Şeklinde ifadesiyle kurumların iletişim sürecinde uzmanlarla çalışması gerektiğine değinilmiştir. İkinci üzerinde durulan kavram içerik üretme sürecinde alan uzmanlarının içeriklerin üretilmesinde rol alması gerektiği vurgulanmıştır. Nitekim Erkan’nın

“...Bir ekip işi ve bu ekipte grafiker olacak, video düzenleyici olacak, metin düzenleyicisi olacak, metin yazarı olacak, bir yönetici olacak ve bunların hepsi bir harmoni içerisinde çalışmalı.”

İfadesiyle sosyal ağlara içerik üretme sürecinde profesyonel ekiplerle çalışmasının önemi vurgulanmıştır. Bu bağlamda geliştirilen iletişim stratejileri ve üretilen içeriklerin öğrenenlerde olumlu etkiler oluşturacağı söylenebilir. Böylece kurum-öğrenen arasındaki iletişim ve etkileşimin gelişeceği, bunun sonucunda da kurum-öğrenen arasındaki bağın oluşması için olumlu sonuçlar ortaya çıkaracağı söylenebilir.

“Sosyal Ağlarda Oyunlaştırma Öğelerinden Yararlanmak” alt teması, öğrenmeye hazır öğrenenin duygusal katılımı ana temasından ortaya çıkan alt temadır. Bu alt temaya ilişkin doğrudan alıntı aşağıda verilmiştir:

“...Biz işte kurum olarak yönlendirebilirsek, yapılandırabilirsek bu ortamları; çok güzel bir şekilde işin içine çekebiliriz bu öğrenenleri. Sosyal medya ortamlarında geliştirilen birçok eğitim tabanlı oyunlar var, bunlardan da faydalanabiliriz. Mesela ‘soru küpü’ uygulaması vardı. 2-3 yıl önce biz Öğrenme Teknolojileri Gelişme birimindeyken ‘soru küpü’ uygulaması çok güzeldi. Pilot olarak birkaç derse uygulamıştık. Öğrenciler çok memnundu açıkçası. Bu tarz şeylerle de öğrencilerin bağlılığını arttırabiliriz bence.” Erkan

Doğrudan alıntıdan yola çıkarak, sosyal ağlarda oyunlaştırma öğelerinin kullanılması öğrenen memnuniyeti üzerinde olumlu sonuçlar doğuracağı söylenebilir. Öğrenenlerin kurum memnuniyetinin artması da kurum-öğrenen arasındaki bağın üzerinde pozitif sonuçlar sağlayacağı söylenebilir.

“Öğreneni Sürece Dahil Etmek” alt teması, öğrenmeye hazır öğrenenin duygusal katılımı ana temasının bir alt teması olarak ortaya çıkmıştır. Bu tema uzmanlara yöneltilen sorulardan gelen cevaplarla oluşturulan temalar arasında sıklıkla referans alan temalardan biri olması nedeniyle önem taşımaktadır. Öğreneni sürece dahil etmek alt temasının altında “Öğreneni Desteklemek” alt teması da ortaya çıkmıştır. Alan uzmanlarıyla çalışmak alt temasına ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

“Şimdi geldiğimiz nokta neydi? Biz öğrenmeye hazır olan öğrenciye gruplar, sayfalar, alt birimler, ekipler oluşturup birlikte paylaşımda bulunuyorduk.” Murat

Doğrudan alıntıdan yola çıkarak, sosyal ağlardaki faaliyetleri öğrenenle birlikte yürütmenin, öğreneni sürece dâhil etmenin üzerinde durulmuştur. Öğrenenin sürece dâhil edilmesi, öğrenenin aidiyet duyması bağlamında önem taşıdığı söylenebilir.

“Öğreneni Desteklemek” teması, öğreneni sürece dahil etmek alt temasından oluşmuştur. Bu alt temaya ilişkin doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“...Biz diyoruz ki, sizin başarınız. Teknik bir sorun yaşadığınızda bunu anlarız bir, dolayısıyla sizin başarınızı etkileyecek ve o bizim çözmemiz gereken bir mevzudur ve biz onu çözmek için elimizden geleni yaparız. Dolayısıyla sizin başarınız, bizim başarımızın altında yatan temel şey...” Mustafa

“Şimdi geldiğimiz nokta neydi? Biz öğrenmeye hazır olan öğrenciye gruplar, sayfalar, alt birimler, ekipler oluşturup birlikte paylaşımda bulunuyorduk. Karşılaşılan problemler, önemli sorunlar ya da öğrencinin önceden anlamayıp sonradan anladığı ve bunu nasıl anladığını yazdığı yerler düşünün. Örnek üzerinden gidelim. Örneğin; ben Web tasarımı kotlamada ben Python’u kitaptan öğrenmeye çalışıyordum bir öğrenci olarak ilk başladığımda. Baktım ki kitap tek başına yeterli olmuyor. ‘Ne

yapayım? Bir tane IDE deneyeyim, mesela Jpyter'i alayım kurayım. Jpyter üzerinden öğrendiğim her bir Python kodunu yazayım ve karşılığını göreyim.’ dedim. Bunu yaparken çok iyi öğrendiğimi farkettim ve Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sisteminin sosyal medyada bir alt grubu vardı. Orada da yazmaya başladım. ‘Arkadaşlar, ben önce kitaptan çalıştım ama yeterli olmadı. Şöyle şöyle bir yol izledim ve çok da güzel oluyor.’ dedim. Orada ne oldu? Diğer öğrencilerin de duygusal bağı kurabilecekleri, benzer durumları hissedebilecekleri bir gönderi oldu. Peki, kurum burada nasıl bir diyaloga geçer? Bu kişinin bu paylaşımını alıp üste tutturabilir, bunu beğenebilir, artı şöyle yorumlar yazabilir. ‘Tebrik ederiz, güzel bir yaklaşım. Biz de bunu desteklemek için öğrenme yönetim sistemimizde İnternet tabanlı programlama dersinin altında IDE çeşitlerini koyduk.’ Mesela ben bunu kendi dersimde koyduğum için söylüyorum. Bu gerçek bir uygulamadır bu arada. İnternet tabanlı programlama dersinin altına açık kaynak kodlu IDE’ler koyduk ki öğrenciler bunu alsın ve deneyebilsin. Şimdi burada siz öğrenciyi motive ettiniz, duygusal bağ kurdunuz, öğrenciyi desteklediniz. Öğrenci ne yapacak? Bundan sonra öğrendiği yeni şeyleri, buraya atmak için, burada paylaşmak için heveslenecek. Duygusal bir bağ kuracak. Bunu yapmayan benzer durumdaki kişiler de bunu gördüklerinde, onlar da benzer şeyi yapma isteği ihtiyacının duygusal gerekliliğini hissedecek. Dolayısıyla böyle zengin bir platform oluşmuş olacak.” Murat

Doğrudan alıntılardan yola çıkarak, kurumun öğrenenleri desteklemesi, onlarla birlikte çalışması veya onların yaşadığı sorunlar karşısında onlara desteğini göstermesinin önemli olduğu vurgulanmıştır. Nitekim Murat’ın;

“Peki, kurum burada nasıl bir diyaloga geçer? Bu kişinin bu paylaşımını alıp üste tutturabilir, bunu beğenebilir, artı şöyle yorumlar yazabilir. ‘Tebrik ederiz, güzel bir yaklaşım. Biz de bunu desteklemek için öğrenme yönetim sistemimizde İnternet tabanlı programlama dersinin altında IDE çeşitlerini koyduk.’”

İfadesiyle, kurumun öğrenenleri sosyal ağlarda desteklemesi, kurum-öğrenen bağına güçlendirebilmesi açısından önem taşıdığı vurgulanmıştır. Bu doğrultuda, kurumun öğrenenleri desteklemesi kurum-öğrenen bağına gelişmesi noktasında olumlu sonuçlar doğuracağı söylenebilir.

4.6. Genel Bulgular

Bu araştırmada, etkileşim ve iletişim kuramı ve yetişkin öğrenme kuramı odağında; sosyal ağlarda, açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının öğrenenlere yönelik kurum bağıllığı oluştırmada ne tür ilkelere sahip olması gerektiğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın amacı doğrultusunda ayrıntılı bir alan yazın taraması gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında belirlenen amaca ulaşabilmek için, yetişkin öğrenme kuramı kapsamında yer alan öğrenen özellikleri (bağımsız öğrenen ve öğrenmeye hazır öğrenen) kavramı ve etkileşim ve iletişim kuramı kapsamında yer alan etkileşim ve duygusal katılım kavramları açık ve uzaktan öğrenme kurumları bağlamında ele alınmış ve hazırlanan kuramsal matrizen elde edilen araştırma soruları oluşturulmuştur. Nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan tekniklerden biri olan görüşme tekniğı, bu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Görüşme tekniğı, bir ya da daha fazla durumu ayrıntılı bir biçimde analiz etmek için başvurulan yöntemlerden birisi olarak tanımlanabilir (Creswell, 2013).

Kuramsal matrizen elde edilen araştırma soruları, açık ve uzaktan öğrenme kurumlarında deneyimi olan ve çevrimiçi ortamlarda ders vermiş yedi alan uzmanı ZOOM programı üzerinden yöneltilmiştir. Alan uzmanlarının görüşleri, kendilerinin izni alınarak, ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan görüşmelerin dökümleri elde edilmiş ve NVIVO12 programıyla analiz edilmiştir.

Analizlerin sonucunda toplam dört ana tema ortaya çıkmıştır. Bu ana temalardan birincisi, “Bağımsız öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim” ana temasıdır. Bağımsız öğrenenlerle sosyal ağlarda etkileşim ana teması, kurumların sosyal ağlarda bağımsız öğrenenlerle ne tür etkileşim kurmaları gerektiğı ve bu etkileşimleri nasıl sağlaması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Bu doğrultuda sekiz alt tema oluşmuştur. Bu oluşan alt temalardan en çok referans alan alt temalar: “Akran etkileşimini sağlamak”, “Alt gruplar oluşturmak” ve “Öğrenenlerle farklı iletişim yolları kurmak” şeklinededir. Bu bağlamda kurumların öğrenenlerle etkileşim kurmasında akran etkileşimini sağlamanın kurum bağıllığı açısından olumlu sonuçlar ortaya çıkaracağı vurgulanmış, öğrenenlerle sosyal ağlarda alt gruplar oluşturularak daha çok iletişim kurulması sağlanabileceğı vurgulanmıştır. Buna ek olarak, öğrenenlerle kurulacak olan iletişimin hem sosyal ağlar üzerinden hem de oluşturulacak olan alt gruplar üzerinden çeşitlendirilmesi gerektiğı belirtilmiştir. Bu iletişim şeklinin çeşitlendirmenin formal ve informal yapılarla desteklenmesi gerektiğı de vurgulanmıştır. Böylece kurumların öğrenenlerle alt gruplarla yapacağı etkileşimler üzerinden öğrenenlerde kurum bağıllığına yönelik olumlu sonuçlar ortaya çıkaracağı söylenebilir.

Ortaya çıkan ikinci tema “Bağımsız Öğrenenlerin Duygusal Katılımı” ana teması olmuştur. “Bağımsız Öğrenenlerin Duygusal Katılımı” ana temasında, kurumların bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımını sağlaması için sosyal ağlarda nasıl iletişim kurmaları gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu ana temada en çok referans alan alt temalar; “Öğreneni Sürece Dahil Etmek”, Öğrenende Durum Tespiti Yapmak” ve “Alan Uzmanlarıyla Çalışmak” şeklinde sıralanmıştır. Özellikle öğrenenlerin sürece dahil edilmesi alt teması aldığı referans bağlamında üzerinde çok en çok durulan tema olmuştur. Dolayısıyla öğrenenlerin duygusal katılımının sağlanması noktasında, öğrenenin sürece dahil edilmesi önem taşımaktadır. Öğrenenin sürece dahil edilmesi noktasında hem öğrenenlerin sorunlarına çözüm getirmek hem de öğrenenlerle etkileşim içerisinde olmak, öğrenenlerin duygusal katılımını olumlu yönde etkileyeceği düşünülebilir. Bu bağlam çerçevesinde, öğrenenlerin sürece dahil edilmesi kurum-öğrenen bağı üzerinde de olumlu sonuçlar ortaya çıkaracağı söylenebilir. Öğrenende durum tespiti yapmak alt teması, kurumların öğrenenlerle iletişim kurma biçimini belirlemesi noktasında önem taşımaktadır. Kurumlar öğrenenlerin özelliklerini, beklentilerini, geribildirimlerini dikkate alarak kuracakları iletişim biçiminin kurum-öğrenen diyalogu üzerinde etkili olacağı söylenebilir. Bu diyalogun kurulmasında iletişim sorunlarının oluşmaması bağlamında da alan uzmanlarıyla çalışmak alt temasına değinilmiştir. Bu temada, öğrenenlerle doğru bir iletişim gerçekleştirebilmesi için psikoloji alanından uzmanlarla çalışılması gerektiği, sosyal ağlarda yapılacak paylaşımlarda da hukuki süreçlerden kaynaklı sorunların yaşanmaması için bu alanda hukuki alanda yeterlilikleri olan uzmanların sürece dahil edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Araştırma kapsamında ortaya çıkan üçüncü tema, “Öğrenmeye Hazır Öğrenenlerle Sosyal Ağlarda Etkileşim” ana teması olmuştur. “Öğrenmeye Hazır Öğrenenlerle Sosyal Ağlarda Etkileşim” ana temasında, kurumların sosyal ağlarda öğrenmeye hazır öğrenenlerle ne tür etkileşim kurmaları gerektiği ve bu etkileşimi nasıl sağlaması gerektiğine değinilmiştir. Bu ana tema altında en çok referans alan alt temalar: “Alt Gruplar Oluşturmak”, “Akran Etkileşimini Sağlamak” ve “Öğreneni Sürece Dahil Etmek” şeklinde oluşmuştur. Alt gruplar oluşturmak alt teması, araştırmanın görüşme sürecinde alan uzmanlarının sıklıkla değindiği bir alt tema olma özelliği taşımaktadır. Öğrenenlerin alt gruplarda daha sağlıklı iletişim kurabileceği, oluşturulan alt gruplara akademik personelin de dahil edilerek öğrenen sorunlarına daha hızlı çözüm getirilebileceği, alt gruplarda öğrenen-öğrenen etkileşimi sağlanarak öğrenenlerin kendi aralarında da etkileşime girmesi sağlanabileceği vurgulanmıştır. Buna ek olarak, oluşturulacak alt gruplarda gönüllü öğrenenlerle mentörlük sistemi uygulanabileceği de belirtilmiştir. Sosyal ağlarda oluşturulacak alt grupların kurum-öğrenen etkileşimi öğrenenlerin duygusal bağ kurması açısından önemli olduğu üzerinde durulmuştur. Kurum-öğrenen arasında kurulan bu

duygusal bağın, kurum-öğrenen bağıllığı üzerine olumlu sonuçlar doğuracağı söylenebilir. Alt gruplar oluşturmak temasına paralel olarak ortaya çıkan akran etkileşimini sağlamak alt teması da öğrenen-öğrenen etkileşiminin önemine vurgu yapılmıştır. Öğrenen-öğrenen etkileşiminin öğrenenlerin duygusal bağ kurması bağlamında gerekli olduğu ve kurum-öğrenen bağlamında da olumlu sonuçlar ortaya çıkaracağı vurgulanmıştır. Öğrenenin sürece dahil edilmesi alt teması, araştırma sürecinde diğer ana temalarda da ortaya çıkan alt temalardan biridir. Bu temada alan uzmanları, öğrenenin sosyal ağlarda kurumdaki süreçlerden haberdar edilmesinin veya etkinlik, faaliyetlerde katılımı için bilgilendirilmesinin öğrenende kendini değerli hissetme duygusu oluşturacağı, bunun da öğrenen üzerinde duygusal bağ oluşturabileceği vurgulanmıştır. Öğrenenin kurumla duygusal bağ kurması neticesinde, kurum-öğrenen bağıllığının da gelişeceği söylenebilir.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen analizler çerçevesinde dördüncü tema olarak “Öğrenmeye Hazır Öğrenenin Duygusal Katılımı” ana teması oluşmuştur. “Öğrenmeye Hazır Öğrenenin Duygusal Katılımı” ana teması, kurumların öğrenmeye hazır öğrenenlerin duygusal katılımını sağlaması için sosyal ağlarda nasıl iletişim kurmaları gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu ana temada en çok referans alan alt temalar; “Öğrenenlerle İletişime Geçilecek Dilin Belirlenmesi” ve “Alan Uzmanlarıyla Çalışmak” şeklinde oluşmuştur. “Öğrenenlerle İletişime Geçilecek Dilin Belirlenmesi” dördüncü ana temada, diğer alt temalarla kıyaslandığında alan uzmanlarının üzerinde çok durduğu bir alt tema olmuştur. Bu alt tema bağlam açısından üç alt kategoriye ayrılmıştır. Bunlar: “Kurum-Öğrenen Arasındaki Psikolojik Mesafeyi Kaldırmak”, “Farklı İletişim Kanalları Benimsemek” ve “Akademik-Formal Dil Kullanmak” şeklinde kategorilere ayrılmıştır. “Kurum-Öğrenen Arasındaki Psikolojik Mesafeyi Kaldırmak” alt temasında, üsluba vurgu yapılmıştır. Kurumların öğrenenlerin yaşadığı fiziksel veya psikolojik engellerin kurumun öğrenenlerle yumuşak ve hoşgörülü üslubuyla aşılabileceği vurgulanmıştır. Öğrenenlere yakınlık kurmak ve diyaloglarda bunu hissetmenin kurum-öğrenen arasındaki bağı güçlendirebileceği vurgusu yapılmıştır. “Farklı İletişim Kanalları Benimsemek” alt temasında alan uzmanları, kurumların öğrenenlerdeki bireysel farklılıkları ve sosyal medyanın esnekliğini gözeterak bir iletişim dili belirlemesi gerektiği vurgulanmış. Bu çerçevede formal, informal ve mizahi yapıların harmanlanarak kullanılmasının tüm öğrenenlere ulaşma noktasında önemi belirtilmiştir. “Akademik-Formal Dil Kullanmak” alt teması, kurumların akademik-formal dil kullanmaları gerektiği vurgulanmıştır. Buna gerekçe olarak, informal veya mizahi dil kullanımının anlam karmaşasına yol açabileceği, bunun da kuruma zarar verebileceği üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda akademik-formal dilin kullanılması doğru iletişimi sağlayacağı vurgulanmıştır. Buna ek olarak, akademik-formal dil kullanımının öğrenenlerin bağıllığı

üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmayacağı, böyle bir dil kullanımının öğrenenler açısından kayıtlı olduğu kurumu ve o kurumunun dinamiklerini benimsemesi, bir üniversite öğrencisi olduğunu hissetmesi bağlamında önemli olduğu vurgulanmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen alt temalardan yola çıkarak, kurumların öğrenen bağlılığına yönelik sosyal ağlarda izleyebileceği süreçler iki başlık altında toplanabilir. Bunlar; sosyal ağlar öncesinde kurumların izleyebileceği süreçler ve sosyal ağlarda kurumların izleyebileceği süreçler şeklindedir.

Tablo.4.1. Açık ve Uzaktan Öğrenme Kurumlarının Sosyal Ağlar İçin İzleyebileceği Süreçler

Sosyal Ağlar Öncesinde Kurumun İzleyebileceği Süreçler	Sosyal Ağlarda Kurumun İzleyebileceği Süreçler
• Kurumun benimseyeceği stratejiler belirlemek • Alan uzmanlarıyla çalışmak • Öğrenenlerle iletişime geçilecek dili belirlemek • Öğrenenlere karşı bütüncül yaklaşım sergilemek • Sosyal ağ hesaplarının yönetimini gerçekleştirmek • Sosyal ağlardaki risklerin farkında olmak • Hukuki süreçleri bilmek • Öğreneni bilinçlendirmek	• Alan uzmanlarıyla çalışmak • Öğrenenleri sürece dahil etmek • Alt gruplar oluşturmak • Akran etkileşimini sağlamak • Öğrenenleri haberdar etmek/bilgilendirmek • Öğrenenlerle farklı iletişim yolları kurmak • Evrensel tasarım ilkelerini kullanmak • Nitelikli içerikler oluşturmak • Yaratıcı içerikler oluşturmak • Sosyal ağların iletişim hızından yararlanmak • Emoji kullanmak • Hashtag kullanmak • Öğrenenlere özel sosyal ağ kurmak • Sosyal ağlarda öğrenme ortamları oluşturmak • Sosyal ağlarda oyunlaştırma öğelerinden yararlanmak • Yapay zeka-makine öğrenmesinden yararlanmak

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Gerçekleştirilen bu çalışmada, kurumların sosyal ağlarda öğrenenlerin kurum bağlılığını açısında neler yapmaları gerektiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Kurum bağlılığının tanımı, dönemsel bazda ve araştırmaların kapsamı noktasında farklılıklar göstermiştir (Becker,1960; mowday, Steers ve Porter, 1979; O'Reilly ve Chatman, 1986). Meyer ve Allen (1984) kurum bağlılığını duygusal bağlılık, devamlılık bağlılığı ve zorunlu bağlılık olmak üzere üç kısımda ele almış ve duygusal bağlılık için; çalışanların örgüte ait faaliyetleri içselleştirmesi ve bunlara bağlı kalması olarak tanımlamıştır. Araştırma kapsamında öğrenen bağlılığı üzerinde durulmuştur. Coates (2007), öğrenenin üniversite öğrenim toplulukları tarafından kabul edilmesi ve bu topluluklar tarafından desteklendiğini hissetmesinin öğrenen bağlılığı için önemli olduğunu vurgulamıştır. Buna benzer şekilde, Fredricks, Blumenfeld ve Paris (2004) öğrenenin kendisini okulun veya grubun parçası gibi hissedip hissetmemesi, öğrenenin bağlılığı üzerinde doğrudan etkisinin olduğunu belirtmiştir. Böylece öğrenenlerin, grubun bir parçası olarak hissetmesi öğrenen bağlılığında doğrudan etkili olduğunu söylenebilir. Bu bağlamda sosyal medyanın katılım, açıklık, iletişim, topluluk ve bağlılık özellikleri (Mayfield, 2008; Atasoy, 2021) düşünüldüğünde, öğrenenlerin topluluğa ait olmayı hissetmesi ve buna uygun hareket etmesi için elverişli ortamlar sağladığı düşünülebilir. Benzer şekilde sosyal medya için McCann ve Barlow (2015) etkileşim, katılım, işbirliği gibi faaliyetleri gerçekleştirmek bakımından devrim niteliğinde bir yenilik olduğunu vurgulamıştır. Sosyal medya platformlarından biri olan sosyal ağların da sosyal medyayla benzer özellikleri taşıdığı söylenebilir. Sosyal ağların kurumlar tarafından etkin kullanılması öğrenen bağlılığı üzerinde olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülebilir (Dragseth, 2020; Rutherford, 2010) Nitekim Bosch (2009) sosyal ağların eğitim iletişimi, etkileşimi ve öğretene-öğrenen arasındaki ilişkileri desteklemek için kullanılabileceğini belirtmiştir. Benzer şekilde Gregg (2014), öğretmenlerin sosyal ağ sitelerini öğrenenlerle birlikte kullanması öğretene-öğrenen arasındaki bağı güçlendirdiğine işaret etmiştir. Bu bilgiler ışığında sosyal ağların kurumlar/akademisyenler tarafından öğrenenlerle birlikte kullanılması öğretene-öğrenen arasındaki bağı güçlendirmesi adına önem taşıdığı söylenebilir. Bu noktadan hareketle gerçekleştirilen bu çalışmanın, kurum-öğrenen bağının desteklenmesi için sosyal ağların kullanımında hangi noktalara dikkat edilmesi gerektiğinin ve öğrenenlerde duygusal katılımının sağlanması için kurumların sosyal ağlarda ne tür faaliyetlerde bulunması gerektiğinin ortaya çıkarılması bağlamında önem taşıdığı söylenebilir.

Çalışma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda, sosyal ağlarda öğrenen etkileşimi sıklıkla vurgulanmıştır. Bu doğrultuda sosyal ağlarda alt gruplar oluşturma öğrenen

etkileşimini sağlama noktasında önemli bir yere sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda kurumlara alt grupları oluşturma noktasında önemli görevler düşmektedir. Kurumların öğrenenler için resmi ortamlar dışında bilgi alabilecekleri veya bilgi paylaşılabilecekleri ortamlar oluşturması gerekmektedir. Bu ortamların başında da sosyal ağ grupları gelmektedir. Sosyal ağ gruplarında öğrenenlerle daha informal diyaloglar kurulabilmesi ve öğrenenin kendini daha rahat hissetmesi noktasında, öğrenenlere informal ortamlar sağlanabilir. Öğrenenlerin bulundukları alt grupların da yapılandırılması ve öğrenene en iyi verimi sağlayacak şekilde tasarlanması önem taşımaktadır. Bu doğrultuda Fırat, Altınpulluk, Kılınç ve Büyük (2017), iyi yapılandırılmış kurumsal sayfaların öğrencilere hitap ettiğini ve kısa sürede yüksek popülerliğe ulaşma potansiyeline sahip olduğunu ortaya koymuştur. Öğrenenlerin kurumla iletişim kurması sürecinde hızlı geribildirim sağlanması için sosyal ağ hesaplarının alt hesaplarının da oluşturulması gerekliliği elde edilen bir diğer bulgu olmuştur. Kurumun ana hesabı dışında alt birimlere ait alt hesapların açılması görüşleri alınan uzmanlar tarafından önerilmiştir. Böylece kurumun ana hesabı kurum için genel anlamda işlev görürken, oluşturulacak alt gruplar veya alt birim hesapları kurumun yükünü paylaşabilecek ve öğrenene doğrudan iletişim kurma imkânı verecektir. Herhangi bir problemin veya sorunun çözümü için direkt iletişime geçilen birimin cevaplama sağlanabilecektir. Sosyal ağ platformlarında oluşturulacak grupların içinde akademik veya teknik personelin bulunması, sorunların çözümünde etkili bir yöntem olabileceği söylenebilir. Böylece kurum-öğrenen arasındaki iletişim, hızlı ve sağlıklı bir biçimde ilerletilmesi sağlanabilir. Nitekim Moore (1990) öğreten-öğrenen arasındaki diyalog ne kadar yüksek düzeyde olursa, aralarındaki uzaklık hissi o kadar az olacağını vurgulamıştır. Bu bağlamda öğrenen-kurum arasındaki diyalogun geliştirilmesi sağlanarak, oluşturulacak sosyal ağ alt grupları ve alt birim sosyal medya hesapları, kurum-öğrenen bağlılığına da olumlu katkı sağlayacağı söylenebilir.

Öğrenenlerle kurulacak etkileşimin belirlenmesi noktasında öğrenenlerin sürece dahil edilmesi önem taşımaktadır. Bu süreçler, çok çeşitli durumlardan oluşabilmektedir. Öğrenenlerin özel gün ve etkinliklerde kişiye özel mesajların gönderilmesi, öğrenenlerin sosyal ağlarda duyurulacak etkinliklere dahil edilmesi öğrenenin kuruma aidiyet hissetmesini sağlayacağı söylenebilir. Öğrenenlerin yönetsel kararlara dahil edilmesi, öğrenenden yönetsel süreçler konusunda fikir alınması öğrenenin kendini kurumun bir paydaşı olarak görmesi noktasında önem taşımaktadır. Bunun yanında, öğrenenin sosyal ağlarda desteklenmesi ve bir başarı durumu varsa bu öğrenenin kurum tarafından tebrik edilmesi önem taşımaktadır. Bu durumda sadece öğrenende kurum bağının güçlenmesi takdir gören öğrenenle kalmaz, diğer öğrenenlerin de bundan olumlu şekilde etkilenmesini sağlanabilir. Bu örneklere

ek olarak; kurumun öğrenene kurumdaki süreçlerle ilgili geri bildirimlerde bulunması, öğrenene memnuniyetini sorması ya da öğrenenden sürece dair fikirler alması da öğrenenin kendini değerli hissetmesini sağlayabilir. Böylece kurum-öğrenen bağıllığı üzerinde olumlu etki yaratacağı söylenebilir. Nitekim, Trowler (2010), öğrenen bağıllığını bireysel öğrenci öğrenimi, yapı-süreç ve kimlik olarak üç kısımda ele almıştır. Yapı-süreç kısmında, öğrenen temsiliyetine odaklanmış ve öğrenenlerin yönetim içerisindeki rolü, öğrenen geri bildirim süreçleri vb. diğer konulara öğrenenlerin dahil olma süreci olarak tanımlamıştır.

Sosyal ağların açık ve uzaktan öğrenme kurumları tarafından nitelikli kullanılması ve öğretim ortamı olarak düzenlenmesi gerektiği çalışmada ortaya çıkan bir diğer bulgudur. Bu bağlamda kurumlar sosyal ağ ortamlarında da öğrenenlerle öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirebileceği söylenebilir. Bu doğrultuda Bosch (2009) sosyal ağ sistemlerinin eğitimin bir parçası olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Öğrenenlerle sadece etkileşim ve sorun çözmek bağlamında değil, aynı zamanda çoklu öğrenme malzemeleriyle sosyal ağlarda kurum-öğrenen arasındaki etkileşim öğrenme faaliyetleri üzerinden de gerçekleştirilmesi sağlanabilir.

Açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının öğrenenlerle etkileşimlerini doğru bir biçimde gerçekleştirmesi ve sosyal ağlarda paylaşımların niteliği de vurgulanan bir kavram olmuştur. Bu bağlamda kurumların öğrenenle iletişim stratejileri geliştirmesi önem taşımaktadır. Bu bağlamda kurumlar iletişim ve psikoloji uzmanlarıyla çalışması önem taşımaktadır. Çünkü kurumların sosyal ağlar üzerinden öğrenenlerle kuracakları iletişimin doğru olması ve öğrenen tarafından da kurumun doğru algılanması noktasında önem taşımaktadır. Sosyal ağlarda yapılacak paylaşımların alan uzmanları tarafından hazırlanan içeriklerden oluşması, bu içeriklerin profesyonel ekiplerce oluşturulması kurumun sosyal ağlarda etkileşimi ve doğru algılanması noktasında önemli olduğu söylenebilir. Bu bağlamda sosyal ağlarla ilgili kurumların profesyonel ekiplerle ve alan uzmanlarıyla çalışması önem taşımaktadır.

Gregg (2014)'in belirttiği gibi sosyal ağların eğitmenler tarafından kullanılması öğreten-öğrenen bağıllığı üzerinde olumlu etkileri olduğu söylenebilir. Ancak bu noktada kurumların öğrenenleri tanıması gerekmektedir. Bu nedenle kurumların öğrenenlerini tanıması için saha çalışması yapması da alan uzmanlarının değindiği bir diğer önemli konu olmuştur. Bu bağlamda, kurumların öğrenenlerini tanıması önem taşıdığı söylenebilir. Açık ve uzaktan öğrenme kurumlarına kayıtlı olan öğrenenlerin, çok farklı bireysel özelliklere sahip olacağı düşünülerek, kurumların tarafından öğrenenlerle ilgili saha çalışma yapması, öğrenenlerin tanınması öğrenenlerle sosyal ağlar üzerinden kurulacak iletişim için önemli olduğu söylenebilir.

Kurumların sosyal ağlarda öğrenenlerle doğru etkileşim kurabilmesi için öncelikle kurum çalışanlarının da sosyal ağları benimsemesi önem taşımaktadır. Nitekim, L.W. Friedman ve H. Friedman (2013) kurumun değerini arttırmak isteyen yöneticiler, teknolojiyi benimsemeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda kurumlar sosyal ağları benimsemeleri ve bu alanda stratejiler geliştirmesi gerekmektedir. Bu stratejilerden biri kurumun kendi stratejisini belirlemesi ve tanımlamasıdır. Kurumun stratejisi belli ise, kurumun bu strateji çerçevesinde sosyal ağlardaki faaliyetlerini düzenlemesi gerektiği düşünülebilir. Böylece kurum-öğrenen arasında bu belirlenen kurum stratejisiyle doğru diyaloglar kurulabileceği söylenebilir. Bunun sonucunda da kurum-öğrenen arasındaki bağın daha sağlıklı kurulması sağlanabilir. Bir diğer strateji, iletişim stratejisi olarak ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda kurumların öğrenenlerle kuracağı iletişim dili önem kazanmaktadır. Alan uzmanlarıyla görüşmeler neticesinde ortaya çıkan sonuçlar kurumların amacına göre kullanmaları gereken dilin ne olduğu konusunda farklılıklar ortaya çıkarmıştır. Tek bir strateji yerine birden çok iletişim stratejisi benimsemek ve bunun dengesini kurmanın önemi belirtilmiştir. Kurumların formal, informal ve mizahi yapıları bir arada kullanmasının, öğrenenlerle olan etkileşimlerinde olumlu sonuçlar doğuracağı vurgulanmıştır. Kurumların formal, informal ve mizahi yapıları bir arada kullanabileceğini, bunu yaparken de kurumun özelliklerini gözeterek yapılmasının doğru olacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte, kurumun sosyal ağlarda informal yapıları kullanarak bir aile ortamı oluşturulabileceği belirtmiştir. Bu bağlamda kurumların kendi kurum kültürünü de gözeterek, farklı diyalog biçimlerini kullanması, kurum-öğrenen bağlamında olumlu etkileşimler sağlayacağı düşünülebilir. Buna ek olarak, öğrenenle kurulacak diyaloglarda üslubu da vurgulamak yerinde olacaktır. Öğreneni çeken, kucaklayan bir üslup benimsemenin, öğrenenlerin halinden anladıklarını belirten tarzın benimsemesi kurum-öğrenen bağlılığı açısından olumlu sonuçlar doğuracağı söylenebilir. Nitekim Holmberg (2013), öğrenenler ile açık ve uzaktan öğrenme kurumları temsil edenler arasında iletişim ve empati vardır. Empati ve aidiyet duyguları, öğrenenlerin öğrenme motivasyonunu arttıran bir etkisinin olduğunu belirtmiştir. Bu görüşlerinden farklı olarak, öğrenenlerin bir üniversite kurumunun parçası olduğunu hissetmesi için kurum ciddiyetinin üzerinde durulması gerektiği şeklinde bir diğer uzman görüşü mevcuttur. Bu doğrultuda, üniversitelerin akademik-formal dil kullanmaları gerektiği vurgulanmıştır. Buna gerekçe olarak, informal veya mizahi dil kullanımının anlam karmaşasına yol açabileceği, bunun da kuruma zarar verebileceği üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda akademik-formal dilin kullanılması doğru iletişimi sağlayacağı vurgulanmıştır. Buna ek olarak, akademik-formal dil kullanımının öğrenenlerin bağlılığı üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmayacağı, böyle bir dil kullanımının öğrenenler açısından kayıtlı olduğu kurumu ve o

kurumunun dinamiklerini benimsemesi, bir üniversite öğrencisi olduğunu hissetmesi bağlamında önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda, akademik-formal dilin öğrenende, bir üniversitenin bireyi olduğunu hissini uyandırması açısından önemli olduğu belirtilmiştir. Açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının iletişim stratejilerinde çoklu iletişim stratejilerine gidebileceği söylenebilir. Ancak formal-akademik dil kullanımının öğrenende üniversite öğrencisi olma hissini uyandırması bağlamında etkili bir yol olabileceği de söylenebilir. Bu bağlamda, kurumların öğrenenlerini tanıması ve öğrenenlerin özelliklerine göre bir iletişim stratejisi belirlemesinin önemli olduğu söylenebilir.

Sosyal ağların etkin kullanımı, kurumlar ve öğrenenler arasında etkileşim ve iletişim sağlanması noktasında köprü vazifesi göreceği düşünülebilir. Imlawi ve Gregg (2014), sosyal ağları öğrenenlerin ilgisini çekmek için kullanılabilecek yapılar olarak görmüştür. Bu bağlamda kurum-öğrenen arasındaki iletişim gerçekleştirilmesi ve etkileşimin sağlanması için sosyal ağlardan yararlanmak öğrenenin ilgisi çekmesi sağlanabilir. Aynı zamanda açık ve uzaktan öğrenmenin ve sosyal ağların doğası gereği, herkesin erişebileceği ve ekonomik yapıları (çoğu durumda ücretsiz) olması nedeniyle, birlikte kullanılması elverişli yapılardır. Kurumlar faaliyetlerini sosyal ağlardan gerçekleştirme aşamasında sorunlarla karşılaşmayacağı düşünülebilir. Sosyal ağların tüm öğrenenler tarafından erişilebilmesi ve ücretsiz olması kurumların bu yapıları aktif bir şekilde kullanmasını sağlayabilir. Sosyal ağlarda katılım, etkileşim, topluluk oluşturma gibi özellikleri kurumların bu platformlarda öğrenenlerle etkileşim kurmasını kolaylaştıracağı söylenebilir. Kurumların maliyetleri azaltma noktasında ücretsiz olarak sunulan sosyal ağ platformlarında yararlanması da vurgulanması gereken bir diğer konu olarak düşünülebilir.

5.1. Öneriler

Teknoloji devrimlerinin yaşandığı 21.yy toplumlarında iletişim alanında da hızlı değişimler yaşanmaktadır. İletişimdeki hızlı değişimlerin en net örneklerinden biri sosyal medya alanında olmuştur. Dünya nüfusunun neredeyse yarısı tarafından kullanılan sosyal ağlar, sosyal medyanın bir bölümünü kapsamaktadır. Bireylerin yoğun olarak kullandığı bu platformlar artık kurumların da kullandığı birer iletişim alanı haline gelmiştir. Daha önce boş zaman aktivitesi olarak görülen sosyal ağlar, artık daha ciddi iletişim alanları olarak kullanılmaya başlanmıştır. Sosyal ağların bu denli yoğun şekilde kullanılması, bu ağlarda kurulacak iletişimin nasıl olması gerektiği sorularını da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda bireysel kullanımların dışında kurumsal hesap yönetimleri de önem kazanmıştır. Çünkü kurumun sosyal ağlardaki yaptığı paylaşımları, kullandığı dil, benimsediği iletişim üslubu kurumun imajını da etkilediği söylenebilir. Bu çerçevede açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının sosyal ağlarda iletişime geçmeden önce iletişim stratejisi belirlemesi önem taşımaktadır. Bu stratejiyi belirlerken, kurum dinamiklerini, kurum kültürünü ve kurumun vizyonunu yansıtacak şekilde uzmanların görüşleri neticesinde belirlemesi gerekmektedir. Stratejisini belirleyen kurumun bir sonraki aşama olan öğrenenlerle sosyal ağlarda diyalog kurma biçimini belirlemesi gerekmektedir. Kurumun sosyal ağlarda iletişim kurma sürecinde, kurumun dinamiklerine ve vizyonuna uygun bir iletişim stratejisi belirleyip buna uygun diyalog kurması gerekmektedir. Yapılacak olan yanlış bir iletişim yöntemi, kurumu geri dönülemez noktalara götürme tehlikesi ile karşı karşıya bırakabilir. Bu nedenle, kurumlar her aşamada ilgili alanın uzmanlarıyla çalışması gerekmektedir. Bununla birlikte, kurumların sosyal ağlarda etkileşimleri sürecinde kurum çalışanlarının ve akademisyenlerin de öğrenenlerle diyalog kurması kurum-öğrenen bağı açısından önemlidir. Bu noktada, kurumun resmi hesapları dışında kurulacak alt gruplarda kurum çalışanlarının öğrenenlerle etkileşime girmesi kurum-öğrenen etkileşimini olumlu yönde geliştireceği söylenebilir. Sosyal ağlar yapıları gereği çok geniş imkanlar sunan yapılardır. Bu nedenle çok avantajlı yapılar olmalarının yanında, dezavantajları da bulunmaktadır. Örneğin; kuruma ait bir kaynak dosyanın paylaşımı, kurumun imajını zedeleyebilecek tutum ve davranışlar vb. durumlara karşı kurumun hukuki süreçleri bilen uzmanları da bünyesinde bulundurması gerekmektedir. Sosyal ağlar her ne kadar geniş imkanlar sunsa da yapıları gereği özel kuruluşların kontrolü altındadır. Bu nedenle kurumların veri güvenliği ve veri paylaşımı noktasında kurumun özel bilgilerine üçüncü parti uygulamaların erişimi sorunu ortaya çıkabilmektedir. Bu noktada, sayıları yüz binleri aşan açık ve uzaktan öğrenme kurumları düşünüldüğünde, bu kurumların öğrenenlere özel sosyal ağ platformları kurmaları sağlanabilir. Öğrenenlere özgü kurulacak bu sosyal ağ platformlarında yapay-zeka makine öğrenmesinden

yararlanılarak öğrenenlerin bireysel özelliklerine göre kullandıkları sayfalar yapılandırılarak bireysel farklılıklara göre kişisel sayfalar oluşturulabilir.

Alan uzmanlarıyla yapılan görüşmelerin neticesinde ve alan yazından yola çıkarak, kurumların sosyal ağlara gerekli önemi vermesi gerekmektedir. Bu noktada kurumların resmi sosyal hesaplarının olması önem taşımaktadır. Bununla birlikte kurum-öğrenen arasında iletişim hızlı ve doğru gerçekleştirilebilmesi için kurumun asıl sosyal ağ hesaplarının yanında alt sosyal ağ hesaplarının kurulması ve bu alt ağlarda kurum çalışanlarının da bulunması gerekmektedir. Buna ek olarak, kurumun alt birimlerine ait sosyal ağ hesaplarının kurulması da öğrenenin kurum ile iletişimi noktasında gerekli görülmektedir. Kurumun sosyal ağlarda öğrenenlerle ne tür diyalog kurmalarını belirleyebilmesi için kendi öğrenenlerini tanıması gerekmektedir. Bu bağlamda kurumların sosyal ağ takipçilerine yönelik araştırmalar yapması önem taşımaktadır. Bu kapsamda sosyal ağ sitesi üzerinden gerçekleştirilebilecek anketler yardımıyla öğrenenlerden geribildirim alınarak öğrenenlerin özellikleri, beklentileri, düşünceleri, şikayetleri alınması sağlanabilir. Bu doğrultuda kurum öğrenenlerini daha iyi tanıma fırsatı da bulmuş olacaktır. Araştırma kapsamı, alan uzmanlarının görüşleriyle sınırlandırılmıştır. Açık ve uzaktan öğrenme kurumları öğreten ve öğrenen olmak üzere iki önemli paydaşa sahiptir. Bu çalışmanın kapsamı öğretenlerin/alan uzmanlarının görüşleriyle sınırlı tutulmuştur. Öğrenenlerin görüşleri alınarak yapılacak olan bir çalışmanın sonuçları, kurumların sosyal ağlarda öğrenen bağlılığı üzerine, alana katkı yapacağını söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Adams R. L. (2017). 10 Wildly-Succesful Blogs That Earn Outlandish Incomes. *Forbes*.
<https://www.forbes.com/sites/robertadams/2017/03/02/top-income-earning-blogs/?sh=44127b012377> (Erişim Tarihi: 17.02.2021).
- Adhabi, E. ve Anozie, C. B. (2017). Literature review for the type of interview in qualitative research. *International Journal of Education*, 9(3), 86-97.
- Agichtein, E., Castillo, C., Donato, D., Gionis, A. ve Mishne, G. (2008). Finding high-quality content in social media. In *Proceedings of the 2008 international conference on web search and data mining* (pp. 183-194).
- Appleton, J. J., Christenson, S. L., ve Furlong, M. J. (2008). Student engagement with school: Critical conceptual and methodological issues of the construct. *Psychology in the Schools*, 45(5), 369-386.
- Appleton, J. J., Christenson, S. L., Kim, D. ve Reschly, A. L. (2006). Measuring cognitive and psychological engagement: *Validation of the Student Engagement Instrument*. *Journal of School Psychology*, 44, 427- 445.
- Astin, A. W. (1984). Student involvement: A developmental theory for higher education. *Journal of college student personnel*, 25(4), 297-308.
- Atasoy, E. A. (2020). Açık ve uzaktan öğrenmede sosyal ağlar. M. Kesim, T.V. Yüzer(Ed.), *Açık ve uzaktan öğrenmenin teknoloji boyut*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, İ. E. (2016). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımları üzerine bir araştırma: Anadolu Üniversitesi Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 373-386.
- Bailey, E., Krynska, K., O'Dea, B., & Robinson, J. (2017). Internet forums for suicide bereavement: A cross-sectional survey of users. *Crisis: The Journal of Crisis Intervention and Suicide Prevention*, 38(6), 393.
- Becker, H. S. (1960). Notes on the concept of commitment. *American journal of Sociology*, 66(1), 32-40.
- Lune, H. ve Berg, B. L. (2017). *Qualitative research methods for the social sciences*. (Ninth Ed.). Pearson.
- Birochi R. ve Pozzebon M. (2011). Theorizing in Distance Education: The Critical Quest for Conceptual Foundations. *MERLOT journal of Online Learning and Teaching*7(4). 562-575.
- Blood, R. (2000). Weblogs: A history and perspective.
http://www.rebeccablood.net/essays/weblog_history.html (Erişim Tarihi: 17.03.2021)

- Boateng, R., Boateng, S. L., Awuah, R. B., Ansong, E. ve Anderson, A. B. (2016). Videos in learning in higher education: assessing perceptions and attitudes of students at the University of Ghana. *Smart Learning Environments*, 3(1), 1-13.
- Bogdan, R.C. ve Biklen, S.K. (2007). *Qualitative research for education* (5. Baskı). Boston: Pearson Education Inc.
- Bosch, T. E. (2009). Using online social networking for teaching and learning: Facebook use at the University of Cape Town. *Communicatio: South African Journal for Communication Theory and Research*, 35(2), 185-200.
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of computer-mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Bruns, A. (2017). Blog. *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social Theory*, 1-3. ****
- Buechel, E. C. ve Berger, J. (2018). Microblogging and the value of undirected communication. *Journal of consumer psychology*, 28(1), 40-55.
- Carr, C. T. ve Hayes, R. A. (2015). Social media: Defining, developing, and divining. *Atlantic journal of communication*, 23(1), 46-65.
- Chaturvedi, A. R., Dolk, D. R. ve Drnevich, P. L. (2011). Design principles for virtual worlds. *Mis Quarterly*, 673-684.
- Chen, P. S. D., Lambert, A. D. ve Guidry, K. R. (2010). Engaging online learners: The impact of Web-based learning technology on college student engagement. *Computers & Education*, 54(4), 1222-1232.
- Chiu, M. M., Pong, S. L., Mori, I., ve Chow, B. W. Y. (2012). Immigrant students' emotional and cognitive engagement at school: A multilevel analysis of students in 41 countries. *Journal of youth and adolescence*, 41(11), 1409-1425.
- Chan-Olmsted, S. M., Cho, M., ve Lee, S. (2013). User perceptions of social media: A comparative study of perceived characteristics and user profiles by social media. *Online journal of communication and media technologies*, 3(4), 149-178.
- Coates, H. (2007). A model of online and general campus-based student engagement. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 32(2), 121-141.
- Colardyn, D. ve Bjornavold, J. (2004). Validation of formal, non-formal and informal learning: Policy and practices in EU member states. *European journal of education*, 39(1), 69-89.
- Creswell, J. W. (2005). *Educational Research: Planing, conducting, and evaluating qualitative and quantitative research* (2nd ed.). New Jersey: Pearson Education.
- Creswell, J. W. ve Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage publications.
- Creswell, J. W. ve Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Çengel, M., Totan, T., ve Çöğmen, S. (2017). Okula bağlılık ölçeğinin türkçeye uyarlanması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 1820-1837.
- Demirel, Y. (2009). Örgütsel bağlılık ve üretkenlik karşıtı davranışlar arasındaki ilişkiye kavramsal yaklaşım. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(15), 115-132.
- Dollarhide, M. (2020). Social media definition. *Investopedia*. Available online: <http://billscomputerpot.com/menus/windows/SocialMedia.pdf> (Erişim Tarihi: 09.11.2020)

- Dron, J., ve Anderson, T. (2014). *Teaching crowds: Learning and social media*. Kanada: Athabasca University Press.
- D'Monte, L. (2013). Swine flu's tweet tweet causes online flutter. *Business-standard*.
https://www.business-standard.com/article/technology/swine-flu-s-tweet-tweet-causes-online-flutter-109042900097_1.html (Erişim Tarihi: 29.03.2021)
- Fırat, M., Yurdakul, I. K., ve Ersoy, A. (2014). Bir eğitim teknolojisi araştırmasına dayalı olarak karma yöntem araştırması deneyimi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 64-85.
- Fırat, M. (2019). *Uygulamadan Kurama Açık ve Uzaktan ğrenme*. Ankara: Nobel.
- Fraenkel, J.R. ve Wallen, N.E. (2003). How to design and evaluate research in education. 5th ed. Boston, NY: McGraw-Hill Higher Education. 57.
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. ve Paris, A. (2004). School engagement: Potential of concept, state of the evidence. *Review of Educational Research*, 74(1), 59-109.
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P., Friedel, J., & Paris, A. (2005). School Engagement. In K. A. Moore & L. H. Lippman (Eds.), *What do children need to flourish?* New York: Springer.
- Friedman, L. W. ve Friedman, H. (2013). Using social media technologies to enhance online learning. *Journal of Educators Online*, 10(1), 1-22.
- Garrison, R. (2000). Theoretical challenges for distance education in the 21st century: A shift from structural to transactional issues. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 1(1) 1-17.
- Gn, S. (2016). *niversitelerde ğrenci bağlılığı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. şti.
- Ha, L., & James, E. L. (1998). Interactivity reexamined: A baseline analysis of early business web sites. *Journal of broadcasting & electronic media*, 42(4), 457-474.
- Harry, K. (Ed.). (2002). *Higher education through open and distance learning*. New York: Routledge.
- Heale, R. ve Forbes, D. (2013). Understanding triangulation in research. *Evidence-based nursing*, 16(4), 98-98.
- HEFCE (2008). *Tender for a Study into Student Engagement*. Bristol: Higher Education Funding Council for England.
- Holmberg, B. (1986). A discipline of distance education. *International Journal of E-Learning & Distance Education/Revue internationale du e-learning et la formation  distance*, 1(1), 25-40.
- Holmberg, B. (1995). *Theory and practice of distance education*. New York: Routhledge.

- Holmberg, B. (1995). The evolution of the character and practice of distance education. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 10(2), 47-53.
- Holmberg, B. (2013). A Theory of distance Education Based on Empathy. Eds.(M.G. Moore; W.G. Anderson). In *Handbook of Distance Education*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Howard, P. N. ve Parks, M. R. (2012). Social media and political change: Capacity, constraint, and consequence. *Journal of Communication*, 62, 359–362.
- Imlawi, J. ve Gregg, D. (2014). Engagement in online social networks: The impact of self-disclosure and humor. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 30(2), 106-125.
- Jacques, R. (1995). Engagement as a design concept for multimedia. *Canadian Journal of Educational Communication*, 24(1), 49-59.
- Jackson, R. L., Drummond, D. K. ve Camara, S. (2007). What is qualitative research?. *Qualitative research reports in communication*, 8(1), 21-28.
- Jarvenpaa, S., Leidner, D., Teigland, R. ve Wasko, M. (2007). MISQ special issue: new ventures in virtual worlds. *MIS Quarterly Call for papers*.
- Johnson, J.T. (2003). *Distance Education The Complete Guide to Design, Delivery and Improvement*. Teachers College Press: New York.
- Jost, J. T., Barberá, P., Bonneau, R., Langer, M., Metzger, M., Nagler, J., ve Tucker, J. A. (2018). How social media facilitates political protest: Information, motivation, and social networks. *Political psychology*, 39, 85-118.
- Kaplan A. ve Haenlein M. (2014). Collaborative projects (social media application): About Wikipedia, the free encyclopedia. *Business Horizons, Volume 57 Issue 5*, pp.617-626.
- Keegan, D. (1993). Reintegration of the teaching acts. *Theoretical principles of distance education*, 113-134. New York: Routledge.
- Kaplan A. ve Haenlein M. (2014). *Collaborative projects (social media application): About Wikipedia, the free encyclopedia*. Business Horizons, Volume 57 Issue 5, pp.617-626
- Knowles, M. S. ve Associates(1986). Andragogy in action: Appyling modern principles of adult learning. *Canadian Journal of Communication*, 12(1), 77-80.
- Kent, M. L. (2010). Directions in social media for professionals and scholars. In R. L. Heath (Ed.), *Handbook of public relations* (2nd ed., pp. 643–656). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kinzie, J., Gonyea, R., Kuh, G. D., Umbach, P., Blaich, C., ve Korkmaz, A. (2007). The relationship between gender and student engagement in college. Association for the Study of Higher Education Annual Conference.

- Klem, A. M. ve Connell, J. P. (2004). Relationships matter: Linking teacher support to student engagement and achievement. *Journal of school health*, 74, 262-273.
- Knowles, M. S. (1980). The modern practice of adult education: From pedagogy to andragogy (revised and updated). *Englewood Cliffs, NJ: Cambridge Adult Education*.
- Knowles M.S., Holton E.H., Swanson R.A. (2017). *Yetişkin Eğitimi* ,İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Kuh, G. D., ve Hu, S. (2001). The effects of student-faculty interaction in the 1990s. *The review of higher education*, 24(3), 309-332.
- Kuh, G.D. (2001). Assessing what really matters to student learning: Inside the National Survey of Student Engagement. *Change*, 33(3), 10-17, 66.
- Kuh, G.D. (2003). What we're learning about student engagement from NSSE. *Change*, 35(2), 24-32
- Kuh, G. D. (2007). What student engagement data tell us about college readiness.
- Kuh, G. D. (2009). What student affairs professionals need to know about student engagement. *Journal of college student development*, 50(6), 683-706.
- Laird, T. F. N. ve Kuh, G. D. (2005). Student experiences with information technology and their relationship to other aspects of student engagement. *Research in Higher education*, 46(2), 211-233.
- Lamborn, S., Newmann, F., & Wehlage, G. (1992). The significance and sources of student engagement. *Student engagement and achievement in American secondary schools*, 11-39.
- Lane, A. (2009). The impact of openness on bridging educational digital divides. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 10(5).
- Leedy, P. ve Ormrod, J. (2001). *Practical research: Planning and design*(7th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Lee, D. Y. ve Ryu, H. (2013). Learner acceptance of a multimedia-based learning system. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 29(6), 419-437.
- Lewis, B. K. (2010). Social media and strategic communication: Attitudes and perceptions among college students. *Public Relations Journal*, 4(3), 1–23.
- Libbey, H. P. (2004). Measuring student relationships to school: Attachment, bonding, connectedness, and engagement. *Journal of School Health*, 74(7), 274-283.

- Lunden, I. (2012). Analyst: Twitter passed 500M users in June 2012, 140M of them in US; Jakarta 'Biggest Tweeting' city. *Techcrunch*.
<https://techcrunch.com/2012/07/30/analyst-twitter-passed-500m-users-in-june-2012-140m-of-them-in-us-jakarta-biggest-tweeting-city/> (Erişim Tarihi: 28.03.2021)
- Maddux, C. D., D.L. Johnson, J. W. Willis (2001). *Educational computing: Learning with tomorrow's technologies*. Third Edition. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon
- Marks, H. M. (2000). Student engagement in instructional activity: Patterns in the elementary, middle, and high school years. *American educational research journal*, 37(1), 153-184.
- Martin, J., & Torres, A. (2016). User's guide and toolkit for the surveys of student engagement: The High School Survey of Student Engagement (HSSSE) and the Middle Grades Survey of Student Engagement (MGSSE). <https://www.nais.org/articles/documents/member/2016%20hssereport-full-final.pdf>
- Mayfield, A. (2008). What is social media? *iCrossing*.
https://icrossing.co.uk/sites/default/files_uk/insight_pdf_files/What%20is%20Social%20Media_iCrossing_ebook.pdf (Erişim Tarihi: 05.01.2021).
- McCann, U. (2009). *Power to the people: Social media tracker Wave 3*.
<https://www.slideshare.net/PingElizabeth/universal-mccann-wave-3-1804217> (Erişim Tarihi: 21.12.2020).
- McCann, M. ve Barlow, A. (2015). Use and measurement of social media for SMEs. *Journal of small business and enterprise development*.22(2), 273-287.
- McGrath, V. (2009). Reviewing the Evidence on How Adult Students Learn: An Examination of Knowles' Model of Andragogy. *Adult Learner: The Irish Journal of Adult and Community Education*, 99, 110.
- McLaughlin, E. (2017). Instagram. *TechTarget*.
<https://searchcio.techtarget.com/definition/Instagram> (Erişim Tarihi: 25.03.2021)
- Meadows-Klue, D. (2008). Opinion piece: Falling in Love 2.0: Relationship marketing for the Facebook generation. *Journal of Direct, Data and Digital Marketing Practice*, 9(3), 245-250.
- Merriam, S. B. (2001). Andragogy and self-directed learning: Pillars of adult learning theory. *New directions for adult and continuing education*, 2001(89), 3.
- Miller, D., Sinanan, J., Wang, X., McDonald, T., Haynes, N., Costa, E., ... & Nicolescu, R. (2016). *How the world changed social media* (p. 286). UCL press.
- Moore, M. (1990). Distance education theory. *The American Journal of Distance Education*, 5(3), 10-15.
- Moore, M. G., & Kearsley, G. G. (1996). *Distance education: A system view* (No. C10 20). Wadsworth.

- Moore, M. ve Kearsley, G. (2012). *Distance Education: A Systems View of Online Learning*. Third Edition. Belmont, CA: Wadsworth.
- Mowday, R. T., Steers, R. M., & Porter, L. W. (1979). The measurement of organizational commitment. *Journal of vocational behavior*, 14(2), 224-247.
- Uyguçgil, G. ve Demiray, U. (2015). Açık ve uzaktan eğitimde bir pazarlama iletişimi aracı olarak web siteleri ve sosyal medya. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 7-38.
- O'Reilly, C. A., & Chatman, J. (1986). Organizational commitment and psychological attachment: The effects of compliance, identification, and internalization on prosocial behavior. *Journal of applied psychology*, 71(3), 492.
- Önen E.(2014). *Öğrencinin Okula Bağlılık Ölçeği: Türk Ortaokul ve Lise Öğrencileri için Uyarlama Çalışma*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi 2014, 5(42), 221-224
- Özdemir, K., ve Nacar, R. (2020). Yerli ve milli sosyal medyayı tercih etme nedenleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (38), 42-69.
- Quong, J., Snider, S. L. ve Early, J. (2018). Reducing transactional distance in online and blended courses through the use of a closed social media platform. *Journal of Educational Technology Systems*, 47(1), 79-100.
- Reinhardt, J. (2019). Social media in second and foreign language teaching and learning: Blogs, wikis, and social networking. *Language Teaching*, 52(1), 1-39.
- Rolfe, V. (2017). Striving toward openness: But what do we really mean?. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 18(7).
- Ross-Gordon, J. M. (2003). Adult learners in the classroom. *New directions for student services*, 2003(102), 43-52.
- Saba, F. (2003). Distance Education Theory, Methodology and Epistemology: A pragmatic Paradigm. Eds.(M.G. Moore; W.G. Anderson). In *Handbook of Distance Education*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Silverman, D. (2020). Introducing Qualitative research. *Qualitative research*. London: Sage Publications Limited.
- Stuckey, H. L. (2013). Three types of interviews: Qualitative research methods in social health. *Journal of Social Health and Diabetes*, 1(2), 56-59.
- Pascarella, E. T. (1985). Students' affective development within the college environment. *The Journal of Higher Education*, 56(6), 640-663.
- Pascarella, E. T., & Terenzini, P. T. (1991). *How college affects students: Findings and insights from twenty years of research*. San Francisco: Jossey-Bass Inc.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. SAGE Publications, inc.
- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods*. (3rd. Ed.). Thousand Oak, CA: Sage.47.
- Robinson, C. C. ve Hullinger, H. (2008). New benchmarks in higher education: Student engagement in online learning. *Journal of Education for Business*, 84(2), 101-109.

- Rowley, J. (2004). Just another channel? Marketing communications in e-business. *Marketing Intelligence & Planning*, 22(1), 24-41.
- Russo, A., Watkins, J., Kelly, L., & Chan, S. (2008). Participatory communication with social media. *Curator: The Museum Journal*, 51(1), 21-31.
- Sever, M. (2014). Derse katılım envanterinin Türk kültürüne uyarlanması. *Eğitim ve Bilim*, 39(176).
- Simonson, M., Zvacek, S. M. ve Smaldino, S. (2019). *Teaching and Learning at a Distance: Foundations of Distance Education* 7th Edition. North Carolina: Information Age Publishing.
- Spector J.M., Merrill M.D., Merrienboer J.V., Driscoll M.P. (2008). *Handbook of Research on Educational Communications and Technology*. Third Edition New York: Routledge.
- Stafford, L., Kline, S. L., & Dimmick, J. (1999). Home e-mail: Relational maintenance and gratification opportunities. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 43(4), 659-669.
- Steuer, J. (1992). Defining virtual reality: Dimensions determining telepresence. *Journal of communication*, 42(4), 73-93.
- Terry, M. (2009). Twittering healthcare: social media and medicine. *Telemedicine and e-Health*, 15(6), 507-510.
- Tess, P. A. (2013). The role of social media in higher education classes (real and virtual)—A literature review. *Computers in human behavior*, 29(5), A60-A68.
- Thomas, D. R. (2003). *A general inductive approach for qualitative data analysis*. <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.462.5445&rep=rep1&type=pdf> (Erişim Tarihi: 18.03.2021)
- Tinto, V. (1987). *Leaving college: Rethinking the causes and cures of student attrition*. University of Chicago Press, 5801 S. Ellis Avenue, Chicago, IL 60637.
- Trowler, V. (2010). Student engagement literature review. *The higher education academy*, 11(1), 1-15.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Twitter Inc. (2012). Twitter turns six. blog.twitter.com https://blog.twitter.com/offical/en_us/a/2012/twitter-turns-six.html (Erişim Tarihi: 28.03.2021)
- Safko, L., Brake D.K. (2009) *The Social Media Bible-Tactics, Tools & Strategies For Business Success*, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Tuten, T. L. (2020). *Social media marketing*. California: Sage.
- Öztürk, M. F. ve Talas, M. (2015). Sosyal medya ve eğitim etkileşimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 7(1), 101-120.
- UNESCO (2002). *Open and distance learning, trends, policy and strategy considerations*. Division of higher education. Paris: UNESCO.

- Vandenberg, R. J., Self, R. M., & Seo, J. H. (1994). A critical examination of the internalization, identification, and compliance commitment measures. *Journal of Management*, 20(1), 123-140.
- Wang, Z., Bergin, C., & Bergin, D. A. (2014). Measuring engagement in fourth to twelfth grade classrooms: The Classroom Engagement Inventory. *School Psychology Quarterly*, 29(4), 517.
- Warschauer, M. ve Grimes, D. (2007). Audience, authorship, and artifact: The emergent semiotics of Web 2.0. *Annual Review of Applied Linguistics*, 27, 1.
- Wellman, B., & Gulia, M. (1999). Net-surfers don't ride alone: Virtual communities as communities. *Networks in the global village: Life in contemporary communities*, 10(3), 34-60.
- Williams, C. (2007). Research methods. *Journal of Business & Economics Research (JBER)*, 5(3).
- van Rooyen, A. (2015). Distance education accounting students' perceptions of social media integration. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 176, 444-450.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112).
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and mothods*(3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Yin, R. K. (2009). *Case study research: Design and methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Yüzer, T. V. (2013). *Uzaktan Öğrenmede Etkileşimlilik: Ortaya Çıkışı, Kullanılan Teknolojiler ve Bilgi Akışı*. Ankara: Kültür Ajans Yayınları
- Yüzer, T. V. (2017). *Açık ve Uzaktan Öğrenmede Bireysel Farklılıklar*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Zhao, D. ve Rosson, M. B. (2009). How and why people Twitter: the role that micro-blogging plays in informal communication at work. In *Proceedings of the ACM 2009 international conference on Supporting group work* (pp. 243-252).

İNTERNET KAYNAKLARI

http-1: <https://wearesocial.com/blog/2020/01/digital-2020-3-8-billion-people-use-social-media> (Erişim Tarihi: 05.03.2020)

http-2: <https://eric.ed.gov/?qt=open+education&ti=Open+Education>. (Erişim Tarihi: 12.04.2020)

http-3: <https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim> (Erişim Tarihi: 21.06.2020)

http-4: <https://www.athabascau.ca/> (Erişim Tarihi: 24.06.2020)

http-5: <http://www.open.ac.uk/> (Erişim Tarihi: 24.06.2020)

http-6: <https://www.ouj.ac.jp/eng/> (Erişim Tarihi: 02.07.2020)

http-7: <https://www.oum.edu.my/> (Erişim Tarihi: 02.07.2020)

http-8: <https://www.uoc.edu/portal/en/index.html> (Erişim Tarihi: 02.07.2020)

http-9: <https://www.uninettunouniversity.net/it/default.aspx> (Erişim Tarihi: 02.07.2020)

http-10: <https://www.ut.ac.id> (Erişim Tarihi: 03.07.2020)

http-11: <https://www.helsinki.fi/en/admissions-and-education/open-university> (Erişim Tarihi: 03.07.2020)

http-12: <https://www.unisa.ac.za/sites/corporate/default> (Erişim Tarihi: 03.07.2020)

http-13: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Mikroblog> (Erişim Tarihi: 16.03.2021)

http-14: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Vikipedi:Hakk%C4%B1nda> (Erişim Tarihi: 20.03.2021)

- http-15:** <https://wearesocial.com/blog/2020/10/social-media-users-pass-the-4-billion-mark-as-global-adoption-soars#> (Erişim tarihi: 23.03.2021).
- http-16:** <https://www.nytimes.com/2019/03/10/style/what-is-tik-tok.html> (Erişim Tarihi: 24.03.2021)
- http-17:** <https://edu.gcfglobal.org/en/facebook101/what-is-facebook/1/> (Erişim Tarihi: 24.03.2021)
- http-18:** <https://www.business.qld.gov.au/running-business/marketing-sales/marketing-promotion/online-marketing/youtube> (Erişim Tarihi: 24.03.2021)
- http-19:** <https://esrc.ukri.org/research/impact-toolkit/social-media/twitter/what-is-twitter/> (Erişim Tarihi: 29.03.2021)
- http-20:** <https://datareportal.com/> (Erişim Tarihi: 03.04.2021)
- http-21:** <https://kepios.com/#team> (Erişim: 03.04.2021)

EKLER

Ek 1. Gönüllü Katılım Formu	144
Ek 2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	146
Ek 3. Görüşme Soruları	147
Ek 4. NVIVO Analiz Sayfası	148

Ek 1. Gönüllü Katılım Formu

Bu çalışma, “Açık ve uzaktan öğrenmede kurum bağlılığı açısından sosyal ağ kullanımının incelenmesi” başlıklı bir araştırma çalışması olup “etkileşim ve iletişim kuramı ve yetişkin öğrenme kuramı odağında; sosyal ağlarda, açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının öğrenenlere yönelik kurum bağlılığı oluşturmada ne tür ilkelere sahip olması gerektiğinin değerlendirilmesi” amacını taşımaktadır. Çalışma, Fırat SÖSUNCU tarafından yürütülmekte ve sonuçları ile açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının sosyal ağlarda öğrenen bağlılığını geliştirmek için sahip olmaları gereken ilkeler ortaya konacaktır/ kurumların sosyal ağ üzerinden öğrenenlerle etkileşim biçimleri neler olması gerektiği değerlendirilerek, bu ağlar üzerinden öğrenenlerin kurum bağlılığı gelişimine ışık tutulacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, nitel araştırma türlerinden durum çalışmasına başvurulmuştur. Durum çalışması tekniklerinden biri olan görüşme yoluyla sizden veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler dijital kayıt yöntemi ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Anadolu Üniversitesi Uzaktan Öğretim bölümünden Arş. Gör. Fırat SÖSUNCU'ya yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı: Arş. Gör. Fırat SÖSUNCU
Adres : Yenibağlar Mh. Çayır Sk.
No:7/3 Tepebaşı/Eskişehir

İş Tel : 0222 335 05 80 (2773)
Cep Tel: 0(505) 716 96 17

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabilereğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

Ek 2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırma Konusu:

Açık ve Uzaktan Öğrenmede Kurum Bağlılığı Açısından Sosyal Ağ Kullanımının İncelenmesi

Giriş

Merhaba, “Açık ve Uzaktan Öğrenmede Kurum Bağlılığı Açısından Sosyal Ağ Kullanımının İncelenmesi” konusunda sizinle görüşme yapmak istiyorum. Bu araştırmada ortaya çıkacak sonuçların, açık ve uzaktan öğrenme kurumlarının kurum bağlılığı açısından öğrenenlerle sosyal ağlarda ne tür iletişim ve etkileşim içerisinde olmalarının değerlendirilmesi bağlamında önemli olduğuna inanıyorum.

- Yapacağımız görüşmelerde paylaşılan bilgiler, sadece bu araştırmada kullanılacak ve kişisel bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır.
- İzin verirsiniz görüşmeyi kaydetmek istiyorum. Bunun sizin için herhangi bir sakıncası var mıdır? Varsa lütfen belirtiniz.
- Görüşme başlamadan önce belirtmek istediğiniz herhangi bir şey veya sormak istediğiniz herhangi bir soru var mıdır?
- Şimdi izninizle sorulara geçmek istiyorum.

Ek 3. Görüşme Soruları

Açık ve uzaktan öğrenme kurumları;

Soru 1. Bağımsız öğrenenler ile sosyal ağlarda etkileşimi nasıl sağlamalıdır?

Soru 2. Bağımsız öğrenenlerin duygusal katılımın gerçekleştirmesi için sosyal ağlarda nasıl bir yol izlemelidir?

Soru 3. Öğrenmeye hazır olan öğrenenler ile sosyal ağlarda nasıl etkileşim kurmaları gerekir?

Soru 4. Öğrenmeye hazır olan öğrenenlerin sosyal ağlarda duygusal katılımını nasıl sağlayabilir?

- Öğrenmeye hazır olan öğrenenlerle ne tür bir diyalog (formal, informal, mizahi) kurulmalıdır?

Ek 4. NVIVO Analiz Sayfası

The screenshot displays the NVivo 12 Pro software interface. The top menu bar includes File, Home, Import, Create, Explore, Share, and Node. The Node Tools ribbon is active, showing options like Memo Link, See Also Link, Content, Quick Coding, Layout, Annotations, See Also Links, Coding Stripes, Highlight, Code, Uncode from This Node, Spread Coding, Code In Vivo, Uncode, New Annotation Annotations, Word Cloud, Compare With, Explore Diagram, Visualize Node, Query This Node, and Find.

The main workspace is divided into three panes. The left pane shows the 'Nodes' list with a search bar and a table of nodes. The middle pane shows the 'Nodes' list with a search bar and a table of nodes. The right pane shows the content of the selected node, 'Alt Gruplar Oluşturmak', which includes two references with their respective coverage percentages.

Name	Files	References
Bağımsız Öğrencilerle Sosyal Ağlarda	1	1
Akran Etkileşimini Sağlamak	2	3
Alan Uzmanlarıyla Çalışmak	2	2
Alt Gruplar Oluşturmak	4	7
Öğrencilere Özel Sosyal Ağ Kur	2	4
Öğrencileri haberdar etmek	1	1
Öğrencilere Faaliyet Duyurul	2	2
Öğrencileri bilgilendirmek	2	2
Öğrencilerle Farklı İletişim Yollar	4	7
Sosyal Ağ Hesaplarının Yönetimi	1	2
Yaratıcı İçerikler Oluşturmak	1	1

Alt Gruplar Oluşturmak - 5 2 references coded [20.04% Coverage]

Reference 1 - 9.36% Coverage

onların etkileşimi sağlayabileceği şekilde bir çalışma geliştirmek gerekir veya mesela facebookta özel gruplar ki var bunlar yani açık öğretimle ilgili hem bizim formal olarak kurduğumuz gruplar var hem bir de öğrencilerin gayet yüksek öğrenci sayısına sahip informal gruplar var şimdi tabi bir duyuru olduğunda bir önemli haber ortaya çıktığında bu hem formal hem informal gruplarda hemen dolaşma giriyor

Reference 2 - 10.68% Coverage

o yüzden etkileşimi sağlamak için birazcık böyle öğrencileri de serbest bırakmakta fayda var, şimdi öğrenci kendi özgür düşüncesini paylaşıyor, ya her zaman formal olmayabilir ya ben şu derisi geçemiyorum nasıl çalışmalıyım, veya bu dersten nasıl hoşlanırım gibi böyle informal bilgiye ihtiyaç var, bu şekilde etkileşimi birazcık sıkı yani ilgililere katı kurallardan birazcık daha gevşeterek biraz daha öğrencilerin özgür hareket edebilecekleri ortamlar kurmak,

Alt Gruplar Oluşturmak - 1 1 reference coded [9.03% Coverage]

The bottom status bar shows 11 items, 4 files, 7 references, and 100% zoom.

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	Açık ve Uzaktan Öğrenmede Kurum Bağlılığı Açısından Sosyal Ağ Kullanımının İncelenmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. T. Volkan YÜZER
TEZ YAZARI:	Fırat SÖSUNCU
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu
(Başkan-İkt. ve İdari Bil. Fak.)	
Prof. Dr. Gülsün KURUBACAK (Açıköğretim Fak.)	
Prof. Dr. Fatime GUNEŞ (Edebiyat Fak.)	
ŞMER (Güzel Sanatlar Fak.)	
Prof. Dr. Handan DEVECİ (Eğitim Fak.)	
f. Dr. Oktay Cem ADIGÜZEL (Eğitim Fak.)	